

สัญญาเลขที่ 31/2551 และ 04/2552
รหัสโครงการวิจัย 51104040031 และ 52104040004

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่น
ด้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

**Learning process and Lanna Local Knowledge Management
with Electronics Media**

โดย

บรรพจน์ โนแก้ว สำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ประจำปี พ.ศ. 2551 และ 2552

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์” เกิดขึ้นมาด้วยเหตุผลสำคัญอันสืบเนื่องมาจาก การได้ลงไปสัมผัสในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งของผู้วิจัยจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยต่างๆ ของมหาวิทยาลัย และสำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าชุมชนต่างๆ เหล่านั้นยังขาดข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพ และเป็นสิ่งที่ชุมชนมีความต้องการและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันจริงๆ ซึ่งปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งคือการผูกขาดอำนาจสื่อของภาครัฐ และนายทุน โดยเฉพาะสื่อที่มาจากส่วนกลาง จึงไม่ได้สนองตอบต่อความต้องการของชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ข้อประเด็นปัญหาเหล่านี้จึงนำมาสู่โจทย์วิจัยที่จะเป็นสิ่งช่วยนำทางไปสู่กระบวนการสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนแต่ละแห่ง โดยชุมชนเป็นผู้สร้างสื่อเองหรือมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อเพื่อชุมชนเฉพาะแห่งของตนเอง ซึ่งจะเป็นการวิจัยที่ต่อยอดในอนาคตข้างหน้า

งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จได้ก็ด้วยความช่วยเหลือ และความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะสมาชิกชุมชนในพื้นที่วิจัยทั้งสองแห่งที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในระหว่างกระบวนการทำวิจัย เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน กลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาช่วยในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลต่างๆ และหน่วยงานอื่นๆ ที่มีได้กล่าวมา ณ ที่นี้ หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย หากมีสิ่งใดที่เป็นข้อแนะนำเพิ่มเติมจากท่านผู้รู้ ผู้วิจัยก็ขอน้อมรับด้วยความยินดี และพร้อมที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไข

ผู้วิจัย

มีนาคม 2553

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงวาทกรรมการพัฒนาประเทศไทยจากกระบวนทัศน์การพัฒนาที่มุ่งเน้นไปสู่ความทันสมัยแบบตะวันตกมาสู่กระบวนทัศน์การพัฒนาบนความหลากหลายได้มีผลต่อรูปแบบกระบวนสื่อสารที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนด้วยเช่นกัน จากแนวความคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อแบบไม่จำกัด (Powerful media effect) มาสู่กระบวนสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory communication) กระบวนสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับชุมชนระดับท้องถิ่น เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนสื่อสาร ทั้งช่องทางการสื่อสาร การสร้างสื่อ การเป็นได้ทั้งผู้รับและผู้ส่งสาร เนื้อหาข่าวสารก็ต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของชุมชนผู้รับสาร ดังที่กาญจนา และคณะ(2542, น.33) ได้เสนอบทบาทของการสื่อสารแนวใหม่ที่ควรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยแทนที่จะเป็นพาหนะในการนำแนวคิดใหม่ๆ จากข้างนอกเข้าไปแทนที่แนวคิดเก่าของชุมชน การสื่อสารไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใดก็จะแสดงบทบาทเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” ด้านข่าวสารทุกประเภทจากทุกแหล่งข่าวให้แก่ชุมชน (Facilitator role) เมื่อแนวคิดเปลี่ยนแปลงไป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย

พื้นที่ของการวิจัยในครั้งนี้ได้เลือกตัวแทนชุมชนในจังหวัดชัยราชเป็นพื้นที่กรณีศึกษา ซึ่งเป็นพื้นที่ทางภาคเหนือตอนบนหรืออาณาจักรล้านนาในอดีตที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานมากกว่า 700 ปีประกอบด้วยผู้คนหลายชาติพันธุ์ ทำให้มีการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีเข้ามาผสมผสานด้วยกัน แต่ถึงกระนั้นก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและมีการสืบทอดมาจนถึง ณ ปัจจุบัน องค์ความรู้ที่เก็บสะสมมาก็ได้มีการถ่ายทอดส่งผ่านจากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง โดยการจดจำ การบันทึก บอกกล่าว แต่ความรู้บางอย่างก็ได้สูญหายไปบ้าง อาจจะเนื่องด้วยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือกระบวนสื่อสารส่งต่อความรู้ที่ไม่สมบูรณ์ หรือความรู้ที่ไม่ได้ถูกนำไปใช้เนื่องจากไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนความรู้ ภูมิปัญญา ล้านนาที่หลงเหลือในปัจจุบันบางส่วนก็ได้มีการผสมผสานเข้ากับความรู้ใหม่หรือดัดแปลงบางส่วนเพื่อที่จะทำให้นั้นสามารถใช้ได้อย่างเหมาะสม ความรู้ใหม่ที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชนสามารถเข้ามาได้ในหลากหลายรูปแบบและวิธีการ แต่ทั้งหมดล้วนต้องอาศัยสื่อกลางและช่องทางการสื่อสารทั้งสิ้น โดยเฉพาะจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งมีคุณสมบัติที่สามารถจะส่งผ่านข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สะดวก ส่งข้อมูลหลากหลาย และเป็นที่ยอมรับมากในปัจจุบัน ทำให้สื่อประเภทยี่มีอิทธิพลมากต่อการรับรู้ของชุมชน และส่งผลให้ไป

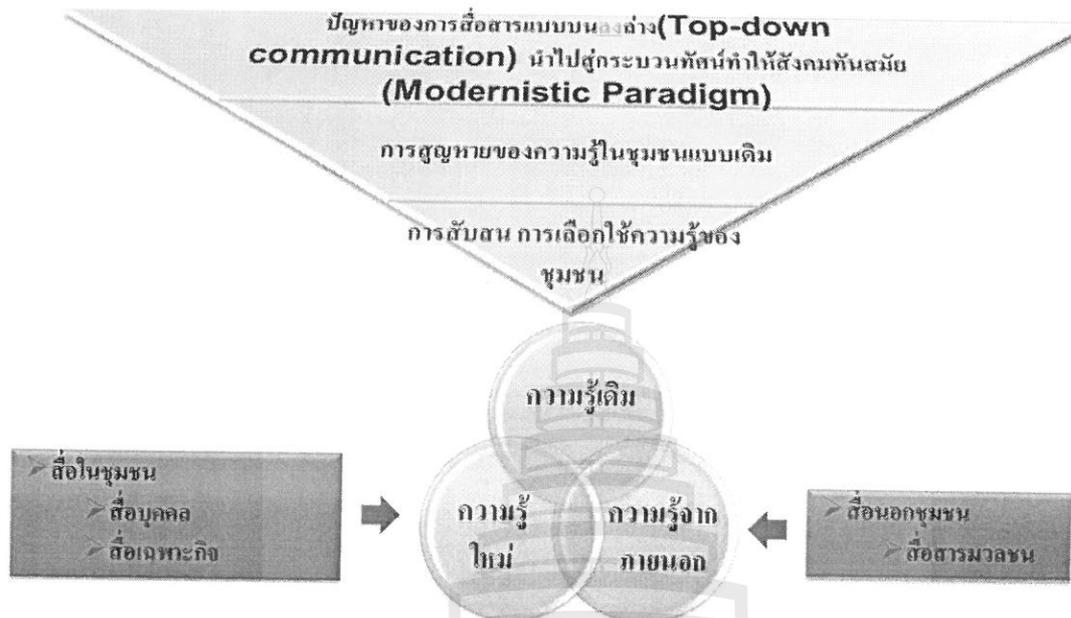
กำหนดวิถีชีวิตของชุมชน กระบวนการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้จากสื่อเหล่านี้เกิดขึ้นตลอดเวลา ชุมชนเองก็ต้องมีการจัดการองค์ความรู้ของตนเองและของสมาชิก เช่น การเลือกรับความรู้ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การจัดเก็บ การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน เป็นต้น ถ้ามองในชุดของความรู้เอง ก็ยังมีการปะทะประสานระหว่างชุดของความรู้แบบเดิมกับความรู้ใหม่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาถึงกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน การอนุรักษ์และนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เหล่านี้มาเผยแพร่ และนำกลับมาใช้ใหม่ แม้แต่ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันก็ได้พูดถึงการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เช่นเดียวกัน แต่งานศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักจะศึกษาถึงประเภทของความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้แต่ไม่ได้เน้นในการศึกษาถึงส่วนที่สำคัญมากอีกส่วนหนึ่งคือกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การยอมรับ การใช้ความรู้ และแม้แต่รูปแบบที่เหมาะสมของสื่อที่จะใช้ เป็นสื่อกลางหรือการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน เช่น การออกแบบสื่อลักษณะเนื้อหาของสื่อ เป็นต้น

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงประเภทกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน ท้องถิ่นกรณีศึกษาจำนวน 2 ชุมชน ทั้งในระดับของปัจเจก ครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน ทั้งความรู้ท้องถิ่นที่เป็นความรู้กระแสหลักและกระแสรอง ความรู้ที่เข้ามาใหม่และความรู้เดิม กระบวนการของความรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ กระบวนการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งรูปแบบ เนื้อหา วิธีการของสื่อที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ กัน นอกจากนี้ก็จะศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยทั้งหมดจะได้เป็นฐานความรู้สำหรับการศึกษาวิจัยในเชิงประยุกต์หรือการนำผลการวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน หรือในประเด็นของการสร้างกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับชุมชน ชุมชนสามารถเรียนรู้ได้เอง และนำไปสู่กระบวนการสร้างความรู้และการถ่ายทอดความรู้ได้เอง เพื่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารความรู้ในเชิงบูรณาการหรือแบบชุมชนมีส่วนร่วมต่อไป

2. กรอบแนวคิดโครงการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ การเปิดรับข่าวสารความรู้ของชุมชนหรือของบุคคลในชุมชนจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การยอมรับ และประเมินค่าองค์ความรู้เมื่อเทียบกับความรู้แบบเดิมที่มีอยู่ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เกิดกระบวนการสร้างความรู้ใหม่และถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ผู้นำในการเรียนรู้และถ่ายทอด

แผนผัง 1 รูปแบบการรับข่าวสารของชุมชน

3. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในประเด็นของการยอมรับสื่อ กระบวนการเรียนรู้จากสื่อ การใช้สื่อและการประยุกต์ รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละระดับ และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาหลังการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยศึกษาในประเด็นของการวิเคราะห์ความรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การใช้และไม่ใช้ความรู้ การจัดเก็บ การสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ทั้งในระดับของปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคมในชุมชน และระหว่างชุมชน นอกจากนี้แล้วก็จะศึกษาถึงผลกระทบ และการปะทะประสานระหว่างความรู้แบบดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่เข้ามาต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชุมชนตัวอย่าง กรณีศึกษาจำนวน 2 ชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

4. วิธีวิจัย

การศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์นี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ผสมผสานความรู้ในเชิงสหวิทยาการ ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยอาศัยความรู้จากกระบวนการทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ทฤษฎีสื่อและการสื่อสาร สัญญะวิทยา (Semiology) การสร้างความหมายของสื่อสร้างภาพ (Meaning Construction Theory of Media Portrayals) การวิเคราะห์ผู้รับสารและเนื้อหา

(Content and Audience Analysis) และความรู้ในศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง วิธีวิจัยในกระบวนการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนสำรวจและวิจัยเชิงเอกสารก่อนการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณร่วมกัน โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลวิจัยเพื่อค้นหาลักษณะและรูปแบบของการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านจำนวน 38 คน ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนการวิจัยและความต้องการข้อมูลข่าวสาร และการทดสอบสื่อใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน และ 31 คน ตามลำดับ จากในทั้งสองหมู่บ้าน และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์วิจัยและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ผลสรุปคำตอบการวิจัย

5. พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย

พื้นที่ของการวิจัย ศึกษาชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน 2 ชุมชน คือชุมชนประเภทกึ่งเมืองกึ่งชนบท คือบ้านร่องก้อ ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน และชุมชนในพื้นที่ชนบท ของชาวปกากะญอ บ้านหัวหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า

6. หน่วยการวิเคราะห์วิจัย

จากกระบวนการทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ และการสื่อสารความรู้ของชุมชนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาชุดความรู้เดิมที่ชุมชนมีอยู่ ความรู้ใหม่ที่เข้ามาในชุมชน และการสร้างความรู้ใหม่ รวมทั้งรูปแบบและเนื้อหาของสื่อที่เหมาะสมในการส่งผ่านความรู้โดยทำการศึกษาทั้งระดับหน่วยการวิเคราะห์เล็กสุดคือบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างวิจัย และการทดสอบสื่อวิจัยในพื้นที่รวมทั้งหมด จำนวน 101 คน

7. สรุปผลการวิจัย

โครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนทั้งสองแห่งมีลักษณะที่คล้ายๆ กันคือ ชุมชนจะรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อส่วนกลางได้แก่โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อวีซีดี/ดีวีดี และสื่อรูปแบบอื่นๆ ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด ได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุชุมชน ส่วนความต้องการเนื้อหาของสื่อมีความหลากหลาย แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของผู้รับสื่อ โดยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน เช่นเดียวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมของการรับข้อมูลข่าวสารก็จะสัมพันธ์กับลักษณะของสื่อและวิถีปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน ถ้าเป็นช่วงเช้าและในช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงานจากไร่นา ก็จะเป็นสื่อโทรทัศน์หรือเสียงตามสาย และในช่วงเวลาทำงานควรจะนำเสนอผ่านวิทยุชุมชน

แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของสมาชิก จากทั้งสองชุมชนผ่านสื่อมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ สมาชิกมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันทุกครั้งที่มีโอกาสพบเจอ ทั้งสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันหรือสมาชิกในชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้สมาชิกมีการคิดวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข่าวสารที่ได้รับมา และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข่าวสารจากสื่อ หลายช่องทางด้วยกัน ส่วนลักษณะการนำเสนอผ่านสื่อนั้น รูปแบบวิธีการสาริตให้เห็นตัวอย่าง พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างผลลัพธ์จริงเป็นวิธีการที่สมาชิกในทั้งสองชุมชนให้ความสนใจติดตามและความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยเฉพาะเป็นวิธีการที่เรียบง่าย นำไปปฏิบัติตามได้จริง กอปรกับมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

บทคัดย่อ

ข้อมูล ข่าวสาร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ การกระจายความรู้ต่างๆ และแหล่งความรู้ให้ประชาชนทุกคนได้ทราบ โดยอาศัยสื่อกลางที่มีเหมาะสมตรงกับความต้องการประเภทเนื้อหาความรู้ของแต่ละบริบทของชุมชน แต่ละพื้นที่ จึงจะเป็นจุดเริ่มต้นของการนำไปใช้ประโยชน์จากกระบวนการสื่อสารเพื่อประชาชน เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการนำไปสู่โจทย์วิจัย เรื่อง “กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์” โดยมีวัตถุประสงค์วิจัยหลักอยู่ที่ประเด็น คือ (1) เพื่อหากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (2) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของชุมชนทั้งในระดับปัจเจก และชุมชนจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นของการยอมรับความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การใช้ การเก็บ การสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ (3) เพื่อหารูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละระดับ และ(4) เพื่อดูผลกระทบ และการปะทะประสานระหว่างความรู้แบบดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่เข้ามาในชุมชน ซึ่งได้ทำการศึกษาในพื้นที่ชุมชนตัวอย่าง 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านร่องก้อม่วงคำ อำเภอแม่จัน และหมู่บ้านหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าโครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนทั้งสองแห่งมีลักษณะที่คล้ายๆ กันคือ ชุมชนจะรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อส่วนกลางได้แก่โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อวีซีดี/ดีวีดี และสื่อรูปแบบอื่นๆ ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด ได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุชุมชน ส่วนความต้องการเนื้อหาของสื่อมีความหลากหลาย แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของผู้รับสื่อโดยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน เช่นเดียวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมของการรับข้อมูลข่าวสารก็จะสัมพันธ์กับลักษณะของสื่อและวิถีปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน ถ้าเป็นช่วงเช้าและในช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงานจากไร่นา ก็จะเป็นสื่อโทรทัศน์หรือเสียงตามสาย และในช่วงเวลาทำงานควรจะนำเสนอผ่านวิทยุชุมชน

แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของสมาชิก จากทั้งสองชุมชนผ่านสื่อมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ สมาชิกมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันทุกครั้งที่มีโอกาสพบเจอ ทั้งสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันหรือสมาชิกในชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้สมาชิกมีการคิดวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข่าวสารที่ได้รับมา และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข่าวสารจากสื่อ หลายช่องทางด้วยกัน ส่วนลักษณะการนำเสนอผ่านสื่อนั้น รูปแบบวิธีการสาริตให้เห็นตัวอย่าง พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างผลลัพธ์จริงเป็นวิธีการที่สมาชิกในทั้งสองชุมชนให้ความสนใจติดตามและความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยเฉพาะเป็นวิธีการที่เรียบง่าย นำไปปฏิบัติตามได้จริง กอปรกับมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

Abstract

Information, which is emphatically important, is a basic's right for the people can access. These is originally useful from communication process such as information distribution, and knowledge sources by appropriate media which carry a knowledge content that respond with community requiring in each contexts for a sustainable country development. It becomes to a research question in research topic "Learning process and Lanna local knowledge management with electronics media" which included four mains objective; (1) to find the learning process of Lanna local community with electronics media (e-media), (2) to study the local knowledge management in individual and community with e-media in case of knowledge acceptance, knowledge creation, usage, communication and knowledge transferring (3) finding media pattern and media content which fit to community learning each levels, and (4) media influenced and knowledge faced between traditional knowledges and new knowledges which transfer to community. The research is study two communities in Chiang Rai province, Thailand; Roong Kor Muang Kham village, Mae Chan district, and Hin Lard Nai village in Viang Pa Pao district.

The research found that the structure of information receiving in two communities is similarly characteristics: most people get the information from the centralization as follow television, radio, internet, video compact disc and digital versatile disc (vcd/dvd) and other media. The village public address and community radio are e-media which is belonging to villager and they can access. The information requirement is variously different depend on receiver which relate to a way of each community life. Consequently the proper time for receiving information is also involving with media characteristics and a way of community practices. Morning and evening time, and after quit the work, television and voice line is appropriate for people and day time is proper with community radio. A pattern of information exchange among two communities member is similarity. They are always discussing and sharing information when they have chance both in family and community. Furthermore they often analyses and inspect the correcting of information by comparing with different media channels. Knowledge transferring through content displays by applying the demonstration technique with giving some best sample and the good real results is attracted and trustworthy to two communities' member. Moreover any technique which is simple and fit for community environment and can be adapted in way of life is fast acceptance.

Key Words: Learning process, knowledge management, and electronic media.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ช
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฅ
สารบัญ	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 คำถามหลักของงานวิจัย	3
1.5 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	3
1.6 ขอบเขตการวิจัย	5
1.7 ระยะเวลาในการดำเนินงาน	5
1.8 นิยามศัพท์	6
1.9 คณะนักวิจัย	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 กระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ กลไก และกระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ในชุมชน	7
2.2 ทฤษฎีสื่อและการสื่อสาร	10
2.3 ทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiology)	11
2.4 ทฤษฎีผู้รับสารและการใช้สื่อแนววัฒนธรรมศึกษา (Media Cultural Study)	12
2.5 ทฤษฎีการวิเคราะห์ผู้รับสารและเนื้อหา (Content and Audience Analysis)	13

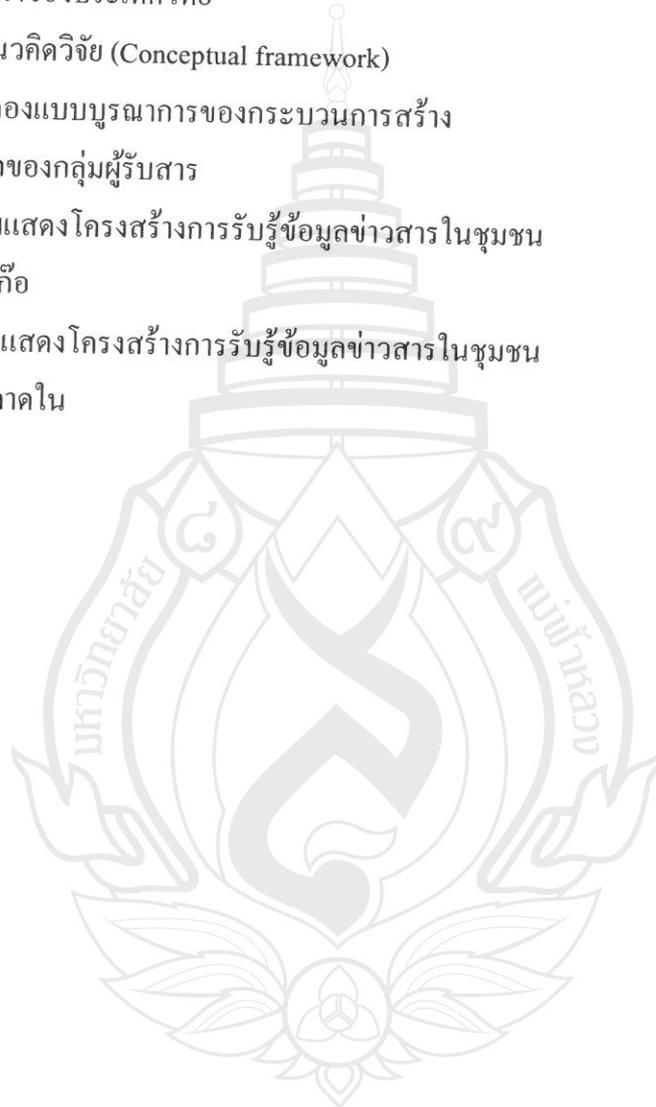
สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.6 ทฤษฎีการสร้างความหมายของสื่อสร้างภาพ (Meaning Construction Theory of Media Portrayals)	17
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	19
3.1 วิธีวิจัย	19
3.2 พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย	19
3.3 หน่วยการวิเคราะห์วิจัย	19
3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	19
3.5 วิธีการเก็บข้อมูล	20
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย	21
3.7 การสรุปและรายงานผลการวิจัย	21
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	22
4.1 บริบททั่วไปของพื้นที่วิจัยชุมชนบ้านร่องก้อ	22
4.1.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านร่องก้อ	22
4.1.2 แบบแผนของการตั้งถิ่นฐานบ้านร่องก้อ	23
4.1.3 ประชากร และโครงสร้างของชุมชนบ้านร่องก้อ	24
4.1.4 วัฒนธรรม และประเพณีของหมู่บ้านร่องก้อ	24
4.2 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบ้านร่องก้อ	30
4.2.1 บทวิเคราะห์รูปแบบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของชุมชนบ้านร่องก้อ	30
4.3 บริบททั่วไปของพื้นที่วิจัยชุมชนบ้านหินลาดใน	34
4.3.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านหินลาดใน	34
4.3.2 โครงสร้างของชุมชนบ้านหินลาดใน	41
4.3.3 ความเชื่อ และพิธีกรรม	44
4.4 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบ้านหินลาดใน	52
4.4.1 บทวิเคราะห์รูปแบบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของชุมชนบ้านหินลาดใน	52

4.5	กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนทั้งในระดับปัจเจก และชุมชน	56
4.6	รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ ของชุมชน	57
4.6.1	การวิเคราะห์สื่อที่นำไปทดสอบ	57
4.7	ผลกระทบ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อชุมชน และการปะทะประสาน ระหว่างชุดความรู้ในชุมชน	66
4.7.1	อิทธิพลของสื่อต่อการเรียนรู้ของชุมชน	66
4.7.2	การปะทะประสานระหว่างชุดความรู้ในชุมชน	67
บทที่ 5	สรุปอภิปราย และข้อเสนอแนะ	69
5.1	สรุป อภิปรายประเด็นหลัก	69
5.1.1	การวิจัยเชิงเอกสาร และสำรวจก่อนการวิจัยในพื้นที่ตัวอย่าง	70
5.1.2	กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน	70
5.1.3	รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์	71
5.1.4	ผลกระทบ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อชุมชน	71
5.2	ข้อเสนอแนะ	72
5.3	ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย	73
บรรณานุกรม		74
ภาคผนวก (Appendix)		76
ภาคผนวก ก	ข้อมูลเชิงสถิติสำรวจก่อนการวิจัย	76
ภาคผนวก ข	ข้อมูลการสัมภาษณ์	92
ภาคผนวก ค	ข้อมูลการประเมินผล และทดสอบสื่ออิเล็กทรอนิกส์	110
ภาคผนวก ง	แบบสอบถามก่อนการวิจัย	130
ภาคผนวก จ	แบบสอบถามการวิจัย	147
ประวัตินักวิจัย		148

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1-1	แผนผังรูปแบบการรับข่าวสารของชุมชน	4
ภาพที่ 1-2	พัฒนาการของรูปแบบขบวนการสื่อสารเพื่อ การพัฒนาของประเทศไทย	4
ภาพที่ 1-3	กรอบแนวคิดวิจัย (Conceptual framework)	5
ภาพที่ 2-1	แบบจำลองแบบบูรณาการของกระบวนการสร้าง ทางเลือกของกลุ่มผู้รับสาร	15
ภาพที่ 4-1	แผนภาพแสดงโครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชุมชน บ้านร่องก่อ	30
ภาพที่ 4-2	แผนภาพแสดงโครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชุมชน บ้านหินลาดใน	52

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

อาณาจักรล้านนาหรือพื้นที่ทางภาคเหนือตอนบนในปัจจุบันมีประวัติศาสตร์ยาวนานมา กว่า 700 ปีประกอบด้วยผู้คนหลายชาติพันธุ์ ทำให้มีการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม ศิลปะ และ ประเพณีเข้ามาผสมผสานด้วยกัน แต่ถึงกระนั้นก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและมีการสืบทอดมาจนถึง ณ ปัจจุบัน องค์ความรู้ที่เก็บสะสมมาก็ได้มีการถ่ายทอดส่งผ่านจากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง โดยการจดจำ การบันทึก บอกล่าว แต่ความรู้บางอย่างก็ได้สูญหายไปบ้าง อาจจะเนื่องด้วยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือกระบวนการส่งต่อความรู้ที่ไม่สมบูรณ์ หรือความรู้ที่ไม่ได้ถูกนำไปใช้เนื่องจากไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนความรู้ ภูมิปัญญา ล้านนาที่หลงเหลือในปัจจุบันบางส่วนก็ได้มีการผสมผสานเข้ากับความรู้ใหม่หรือดัดแปลง บางส่วนเพื่อที่จะทำให้มันสามารถใช้ได้อย่างเหมาะสม ความรู้ใหม่ที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชนสามารถ เข้ามาได้หลากหลายรูปแบบและวิธีการ แต่ทั้งหมดล้วนต้องอาศัยสื่อกลางและช่องทางการ สื่อสารทั้งสิ้น โดยเฉพาะจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งมี คุณสมบัติที่สามารถจะส่งผ่านข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สะดวก ส่งข้อมูลหลากหลาย และเป็น ที่นิยมมากในปัจจุบัน ทำให้สื่อประเภทยี่มีอิทธิพลมากต่อการรับรู้ของชุมชน และส่งผลให้ไป กำหนดวิถีชีวิตของชุมชน กระบวนการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้จากสื่อเหล่านี้เกิดขึ้น ตลอดเวลา ชุมชนเองก็ต้องมีการจัดการองค์ความรู้ของตนเองและของสมาชิก เช่น การเลือกรับ ความรู้ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การจัดเก็บ การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน เป็นต้น ถ้ามองในชุดของความรู้เอง ก็ยังมีการปะทะประสานระหว่างชุดของความรู้แบบเดิมกับ ความรู้ใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาถึง กระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน การอนุรักษ์และนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เหล่านี้มา เผยแพร่ และนำกลับมาใช้ใหม่ แม้แต่ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันก็ได้พูดถึง การนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เช่นเดียวกัน แต่งานศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักจะศึกษาถึง ประเภทของความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้แต่ไม่ได้เน้นในการศึกษาถึงส่วนที่สำคัญมาก อีกส่วนหนึ่งคือกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การยอมรับ การใช้ความรู้ และแม้แต่รูปแบบที่ เหมาะสมของสื่อที่จะใช้ เป็นสื่อกลางหรือการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน เช่น การออกแบบสื่อ ลักษณะเนื้อหาของสื่อ เป็นต้น ดังที่กาญจนา และคณะ(2542, น.33) ได้เสนอบทบาทของการ

สื่อสารแนวใหม่ที่ควรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยแทนที่จะเป็นพาหะในการนำแนวคิดใหม่ๆ จากข้างนอกเข้าไปแทนที่แนวคิดเก่าของชุมชน การสื่อสารไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใดก็จะแสดงบทบาทเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” ด้านข่าวสารทุกประเภทจากทุกแหล่งข่าวให้แก่ชุมชน (Facilitator role) เมื่อแนวคิดเปลี่ยนแปลงไป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ก็ต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น แทนที่จะสนใจปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของประชาชนว่ามีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ หรือไม่ อย่างไร หัวข้อการวิจัยแนวใหม่ก็อาจจะให้ความสนใจกับประเภทของความต้องการข่าวสารของชุมชน ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ วิธีการเข้าถึงและเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารของชุมชน เป็นต้น นอกจากการเปลี่ยนแปลงประเด็นหัวข้อในการวิจัยแล้วแน่นอนวิธีการวิจัยก็ต้องได้รับผลกระทบเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน การค้นคว้าเรื่องการสื่อสารในกระบวนทัศน์ใหม่นี้ มักจะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยที่มีลักษณะเสมอภาคระหว่างนักวิจัยกับผู้ที่ถูกวิจัยมากขึ้น และยังเป็นวิธีการวิจัยที่ให้คำตอบเรื่อง “กระบวนการ” (Process) ได้ ในขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณมักจะให้คำตอบเรื่อง “ผลลัพธ์” (Product) มากกว่า

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในระดับปานกลางและระยะยาว โดยจะทำการศึกษาถึงประเภทกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาจำนวน 2 ชุมชน ทั้งในระดับของปัจเจก ครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน ทั้งความรู้ท้องถิ่นที่เป็นความรู้กระแสหลักและกระแสรอง ความรู้ที่เข้ามาใหม่และความรู้เดิม กระบวนการของความรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ กระบวนการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้รวมทั้งรูปแบบ เนื้อหา วิธีการของสื่อที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ กัน นอกจากนี้ก็จะศึกษาถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของชุมชน

การศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญและควรมีการศึกษาเป็นอย่างยิ่งเป็นลำดับแรก เพราะจะได้เป็นฐานความรู้สำหรับการศึกษาวิจัยในเชิงประยุกต์หรือการนำผลการวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน หรือในประเด็นของการสร้างกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับชุมชน ชุมชนสามารถเรียนรู้ได้เอง และนำไปสู่กระบวนการสร้างความรู้และการถ่ายทอดความรู้ได้เอง เพื่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารความรู้ในเชิงบูรณาการต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.2.2 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของชุมชนทั้งในระดับปัจเจก และชุมชนจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นของการยอมรับความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การใช้ การเก็บ การสื่อสาร และการถ่ายทอดความรู้

1.2.3 เพื่อศึกษารูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละระดับ

1.2.4 เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปะทะประสานระหว่างความรู้แบบดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่เข้ามาในชุมชน

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 พบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนากรณีศึกษาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.3.2 พบกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนทั้งในระดับปัจเจก และชุมชนจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นของการยอมรับความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การใช้ การเก็บ การสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้

1.3.3 รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละระดับ

1.3.4 ทราบผลกระทบ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อชุมชน และการปะทะประสานระหว่างชุดความรู้ในชุมชน

1.4 คำถามหลักของงานวิจัย

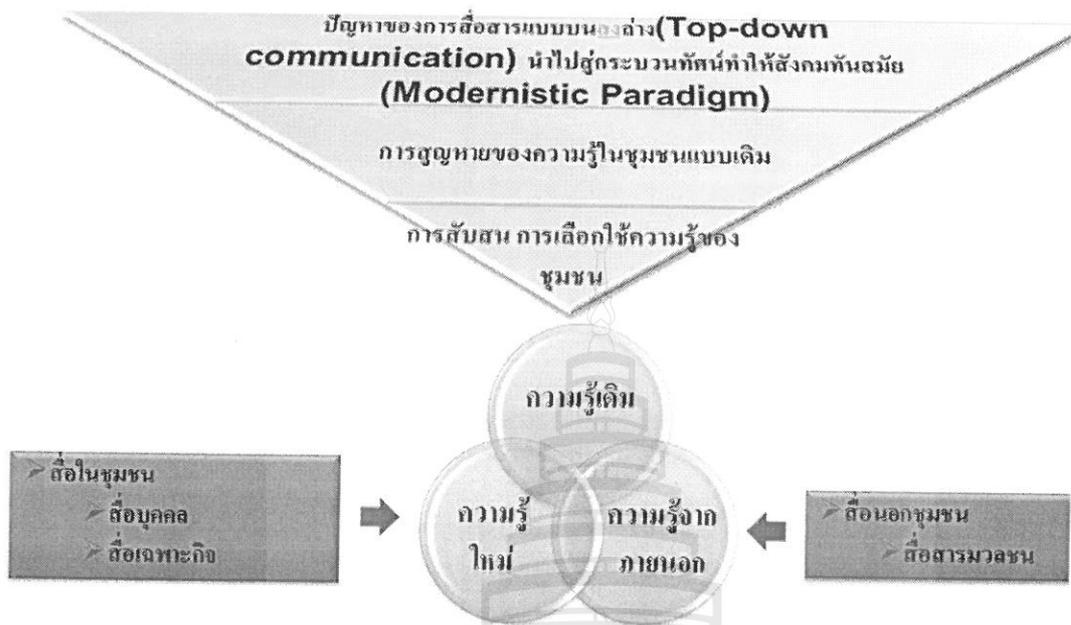
1.4.1 กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนา

1.4.2 รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชน

1.4.3 ผลกระทบ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อชุมชน

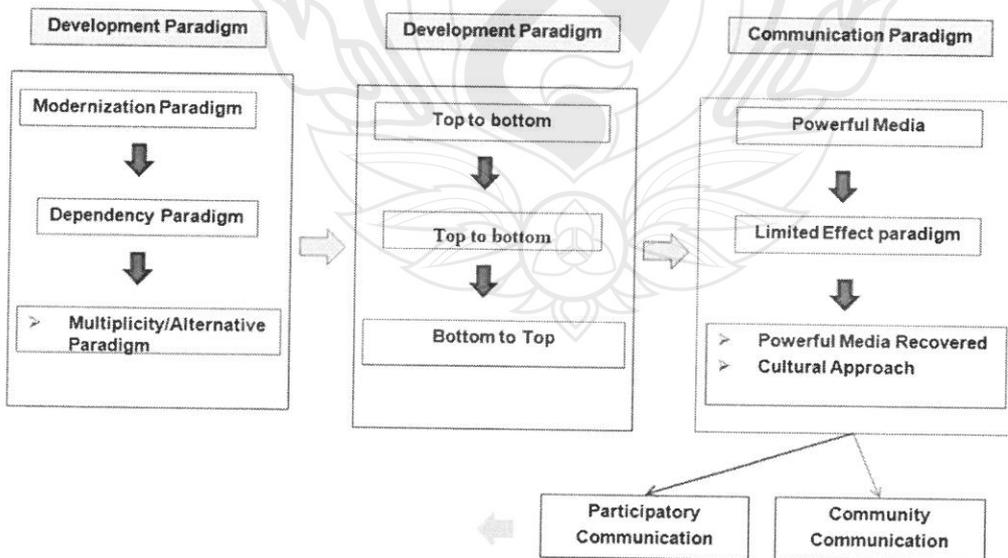
1.5 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การรับข่าวสารความรู้ของบุคคลในชุมชนจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การยอมรับ และประเมินค่าเมื่อเทียบกับความรู้แบบเดิมที่มีอยู่ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เกิดกระบวนการสร้างความรู้ใหม่และถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ผู้นำในการเรียนรู้และถ่ายทอด

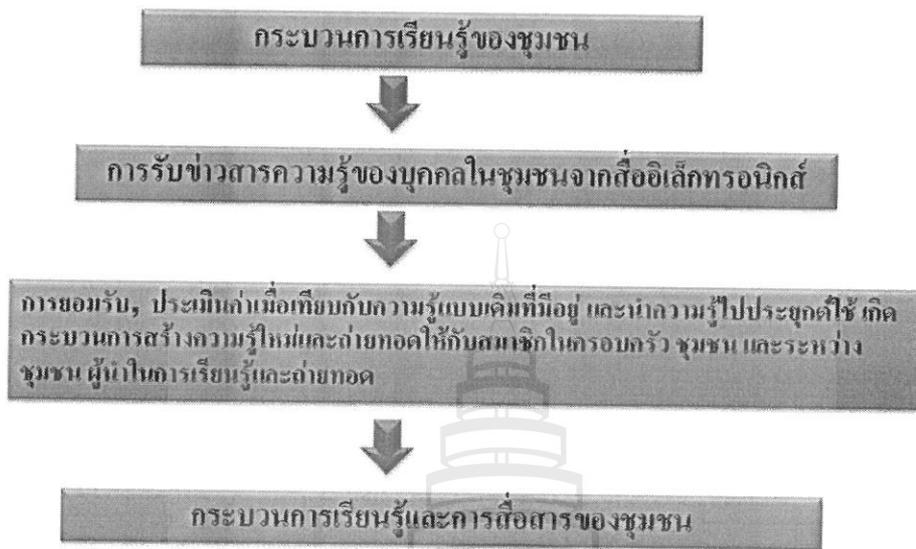

ภาพที่ 1-1 แผนผังรูปแบบการรับข่าวสารของชุมชน

**พัฒนาการของรูปแบบขนานการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
(Evolution of communication for development in Thailand)**

ภาพที่ 1-2 พัฒนาการของรูปแบบขนานการสื่อสารเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย

ภาพที่ 1-3 กรอบแนวคิดวิจัย (Conceptual framework)

1.6 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในประเด็นของการยอมรับสื่อ กระบวนการเรียนรู้จากสื่อ การใช้สื่อและการประยุกต์ รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละระดับ และการจัดการความรู้ของชุมชน ท้องถิ่นล้านนาหลังการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยศึกษาในประเด็นของการวิเคราะห์ความรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การใช้และไม่ใช้ความรู้ การจัดเก็บ การสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ทั้งในระดับของปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคมในชุมชน และระหว่างชุมชน นอกจากนี้แล้วก็จะศึกษาถึงผลกระทบ และการปะทะประสานระหว่างความรู้แบบดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่เข้ามาต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชุมชนตัวอย่าง กรณีศึกษาจำนวน 2 ชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

1.7 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระหว่าง 1 ตุลาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2552

1.8 นิยามศัพท์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics media) คือ สื่อที่ทำหน้าที่บรรทุกสารในรูปแบบต่างๆ เช่น ข้อความ ภาพ เสียง จากผู้ส่งไปสารไปยังผู้รับสารในขบวนการสื่อสารซึ่งต้องใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการบรรจุข้อมูลและการอ่านข้อมูลจากสื่อ

ชุมชนล้านนา

คือ ชุมชนที่มีพื้นที่อยู่อาศัยของสมาชิกอยู่ร่วมกัน มีรูปแบบกิจกรรม วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อใกล้เคียงกัน ในพื้นที่ภาคเหนือของไทย ดินแดนที่เรียกว่าอาณาจักรล้านนาแต่เดิม ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน พะเยา เป็นต้น

การจัดการความรู้

คือ กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิธีการในการเรียนรู้ การบันทึก จัดเก็บ เผยแพร่ แลกเปลี่ยนความรู้ในกระบวนการสื่อสารในชุมชน

1.9 คณะนักวิจัย

หัวหน้าโครงการ
ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

บรรพจน์ โนแก้ว
น.อ.ดร. ธงชัย อยู่ญาติวงศ์

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาโครงการกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นด้านนาต่อ การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ศึกษาในกระบวนการทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ และการสื่อสารความรู้ของชุมชนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากความรู้เดิมที่ชุมชนมีอยู่ ความรู้ใหม่ที่เข้ามาในชุมชน และการสร้างความรู้ใหม่ รวมทั้งรูปแบบและเนื้อหาของสื่อที่เหมาะสมในการส่งผ่านความรู้โดยทำการศึกษาทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีในเชิงสหวิทยาการในหลายด้านเพื่อการวิเคราะห์หากระบวนการและวิธีการที่เหมาะสมดังต่อไปนี้

2.1 กระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ กลไก และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน

2.2 แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และผู้รับสาร (Audience Analysis) ประกอบด้วยแนวคิดต่างๆ ดังนี้

- 1.) ทฤษฎีสื่อและการสื่อสาร
- 2.) ทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiology)
- 3.) ทฤษฎีผู้รับสารและการใช้สื่อแนววัฒนธรรมศึกษา (Media Cultural)
- 4.) ทฤษฎีการวิเคราะห์ผู้รับสารและเนื้อหา (Content and Audience Analysis)
- 5.) ทฤษฎีการสร้างความหมายของสื่อสร้างภาพ (Meaning Construction Theory of Media Portrayals)

2.1 กระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ กลไกและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน

ภูมิปัญญา หมายถึง ระบบความรู้ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม หรือทักษะในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันทั้งในระดับปัจเจกกับปัจเจก กลุ่มกับกลุ่ม ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติกายภาพและระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติให้อยู่ในสภาวะสมดุลเป็นปกติอยู่เสมอ (สายันต์ และคณะ, 2549)

ในสังคมล้านนามีการรวมหมู่ทางสังคม และมีความเข้าใจหน่วยทางสังคมอย่างชัดเจนว่าวางอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างน้อย 5 คือ

ประการแรก มีอุดมการณ์อำนาจเกี่ยวกับความคิดหลักสี่ประการคือ ความคิดเรื่องการนับถือผีปู่ย่าที่สืบเชื้อสายผ่านทางญาติฝ่ายแม่ การนับถือผีเสื้อบ้าน ใจบ้าน และผีฝ่ายเดียวกัน ประการที่สอง

พิธีกรรมเป็นการร่วมกันของกลุ่มเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ เป็นการปฏิบัติการเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ร่วมกัน ประการที่สาม อำนาจในการจัดทรัพยากรร่วมกันบนพื้นฐานความคิดเรื่องของหน้าหมู่ ประการที่สี่ ภูมิปัญญาหรือความรู้ก็ถือว่าเป็นของหน้าหมู่ที่เป็นสมบัติร่วมกัน และประการที่ห้า องค์กรและเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่แสดงออกผ่านบทบาทของผู้เ้าที่สามารถระดมผู้คนระดับต่างๆ มาร่วมปฏิบัติการกิจกรรมต่างๆ ได้ ทั้งด้านพิธีกรรม การทำงานรวมหมู่ เช่น การดูแลรักษา ซ่อมแซมเหมืองฝาย การบูรณะซ่อมสร้างสาธารณสถาน การขอแรง เอามือที่ต้องการใช้แรงงานเป็นหมู่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจึงเรียกว่าเป็น situated knowledge หมายความว่า เป็นความรู้ที่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่มีกระบวนการต่อเนื่อง หรือเป็นเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ที่มีการผสมผสาน การปรับตัว การจัดการ และการผลิตซ้ำขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา ไม่เหมือนกับคุณค่า เพราะคุณค่าเที่ยงแท้ไม่เปลี่ยนแปลง คือหากสังคมใดๆ ปราศจากกระบวนการเรียนรู้ ถึงแม้จะมีปัญญาที่ใช้ไม่ได้กับการพัฒนา เพราะการพัฒนาหมายถึง สถานการณ์ที่ไม่คงที่สถานการณ์ที่ผันแปรตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มิใช่ความรู้ที่เป็นอุดมคติที่หยุดนิ่งตายตัว มีที่มาหลายแหล่งไม่ยึดติดกับความรู้ชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงอย่างเดียว การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะที่ถูกใช้ประโยชน์อย่างค้ำมายาวนานก็เพราะมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการของการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซ้ำบ้างเร็วบ้าง มีกระบวนการจัดการในลักษณะเชิงซ้อน ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับความรู้ในปัจจุบัน ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงเดี่ยวจนก่อให้เกิดปัญหา (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544)

คุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นมี คือ กระบวนการผลิตใหม่ที่สืบสานมาจากจารีตประเพณีเก่า แต่นำมาใช้ในความหมายใหม่ ในสถานการณ์ใหม่ที่ต้องการจะให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนคุณภาพชีวิตของตนเอง มีการดึงความรู้จากที่อื่นมาผสมผสาน มีการปรับตัวเพื่อให้ความหมายใหม่กับจารีตประเพณีเดิมสอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ ทำให้ความรู้ท้องถิ่น ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผสมผสาน และปรับตัวตลอดเวลา ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการที่เคลื่อนที่ไปตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง และไม่เป็นความรู้ชนิดสำเร็จรูปที่จะหยิบเอามาใช้ในเชิงเทคนิคได้ทันทีทันใด หากต้องมีการเรียนรู้ทำความเข้าใจว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดนั้นมีกระบวนการอย่างไรในการผลิตความรู้ใหม่ และจะทำให้ภูมิปัญญานั้นเกิดประโยชน์ที่แท้จริงต่อการพัฒนาได้อย่างไร (สายันต์ และคณะ, 2549) นอกจากนี้เขาได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในการศึกษาได้ใช้หลักการทางการพัฒนาชุมชนเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ของกรณีศึกษาอันประกอบไปด้วย

หลักองค์รวม (holistic approach) หลักการจัดการแบบมีส่วนร่วม (participation) หลักพหุรัศมี
ยอมรับและรักษาความหลากหลาย (multiplism) หลักพลวัต (dynamism) หลักการร่วมนำได้สุข
เสมอ (accompanying/ co-existing) หลักความเข้าใจและสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (in-line-
with community culture) หลักการวิจัยเพื่อฟื้นฟูพลัง (research & empowerment) หลักการทำงาน
แบบไม่เป็นทางการแต่เกิดประโยชน์ทางการเรียนรู้ (informal & informative) หลักการเรียนรู้ผ่าน
การปฏิบัติจริง (learning by doing) หลักการเรียนรู้ร่วมกันแบบเปิดไม่ปิดกั้นหรือเลือกปฏิบัติ
(participative openness-inquiry) หลักการสร้างความสุขและความประทับใจร่วมกัน (common
appreciative building) พบว่าแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการ
จัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและ
กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ คือ การจัดการเรียนรู้และการจัดการความรู้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริง
และสอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้เชิงสังคมของชุมชน โดยผู้รู้ ผู้ชำนาญการ ผู้มีประสบการณ์ทั้งที่เป็น
คนในชุมชนและจากภายนอกชุมชนทำงานร่วมกัน

สอดคล้องกับงานของ สุจินต์ และคณะ(2549) ศึกษาพัฒนาการจัดการจัดการความรู้เพื่อ
พัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อค้นหาและฟื้นฟูพลังท้องถิ่นพบว่า
พลังท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังคงเป็นศักยภาพในท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งเป็นพลังที่เคลื่อนไหวอยู่อย่าง
ต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญที่รื้อยรัศชุมชนท้องถิ่นไว้ได้ ทำให้คนชุมชน ท้องถิ่นนั้นอยู่รอดและ
สามารถจัดการตัวเองได้ ประกอบด้วย 4 ฐานสำคัญคือ 1) ฐานทรัพยากรเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิต
ความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม 2) เครือข่ายทาง
สังคมเป็นพลังที่ยืดโยงชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย เช่น การเป็นเครือข่าย
การมีระบบความเชื่อร่วมกัน การมีวัฒนธรรมร่วมกัน เป็นต้น ส่วนชุมชนที่เป็นคนอพยพมาจาก
พื้นที่อื่น จะเป็นเครือข่ายที่ค่อนข้างเป็นทางการที่ผูกโยงกับผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
และอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น 3)ระบบความรู้ของท้องถิ่นในพื้นที่วิจัยส่วนใหญ่เป็น
กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization: Tacit to Tacit) เป็นการถ่ายทอดแบบไม่ได้ตั้งใจ แต่
เป็นเพราะการได้รู้ ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส แล้วซึมซับเอาความรู้เหล่านั้นไว้ในตัวเอง จากนั้นก็จะ
ใช้วิธีการเดียวกันถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป พบว่าการใช้วิธี Socialization เป็นวิธีการจัดการความรู้
ที่ทรงพลังที่สุด และสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และ 4)ระบบคุณค่าและความ
เชื่อ เป็นเครื่องร้อยรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ และทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนใน
ชุมชนให้อยู่ในครรลอง แสดงออกมาในรูปของวัฒนธรรม บุญประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม
ต่างๆ พลังท้องถิ่นทั้ง 4 ฐานล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน จนบางครั้งไม่สามารถแยกได้
ชัดเจนว่าพลังท้องถิ่นนั้นอยู่ในฐานใด ความเข้มแข็งของพลังท้องถิ่นในฐานหนึ่งก็มักจะส่งผลให้

พลังท้องถิ่นในฐานะอื่นๆ เข้มแข็งด้วย และหากพลังท้องถิ่นฐานใดฐานหนึ่งอ่อนแอ ก็จะส่งผลให้ฐานอื่นๆ อ่อนแอตามไปด้วยเช่นกัน

2.2 แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และผู้รับสาร (Audience Analysis) ประกอบด้วยแนวคิดต่างๆ ดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีสื่อและการสื่อสาร

ในการวิเคราะห์สื่อที่สื่อ นั้น กาญจนา (2547: 022-031) ได้ให้ข้อควรคำนึงหลักการพื้นฐานอยู่สองประการหลักคือ ต้องรู้จักธรรมชาติและเอกลักษณ์ของสื่อแต่ละชนิดอย่างถ่องแท้ และต้องรู้จักหน่วยการวิเคราะห์ว่าอยู่ตรงไหนและอยู่ในระดับใด ซึ่งสามารถทำได้หลายระดับ ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ที่หน่วยของผู้ผลิต (2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยผู้ผลิตกับผลงานสื่อที่ออกมา (3) การวิเคราะห์ที่ตัวผลผลิตของสื่อเป็นการเฉพาะ โดยที่อาจจะแสวงหาความหมายที่ถูกใส่รหัสมาในตัวสื่อหรืออาจจะวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความหมายในตัวสื่อกับสภาพบริบททางสังคม (4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวผลผลิตสื่อกับการรับรู้ของผู้รับสาร การวิเคราะห์ในระดับนี้ปัจจุบันได้ขยายมิติของผู้รับสารออกไปถึงบริบทของการรับรู้สื่อและสาร (Context of Viewing Behavior) (5) การวิเคราะห์รายละเอียดของผู้รับสารโดยตรง เช่น แบบแผนการรับรู้ การตีความ และการนำไปใช้ประโยชน์จากสื่อ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้รับสาร นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงที่มาของกรอบทฤษฎีที่ใช้ศึกษาด้านสื่อซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ การวิเคราะห์สื่อด้วยทฤษฎีสังคมวิทยากระแสหลัก เช่น ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) การวิเคราะห์สื่อด้วยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่เน้นการวิพากษ์วิจารณ์ระบบสังคมที่มีอยู่ (Critical Approach) และทฤษฎีทางด้านมนุษยศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์สื่อด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) และการวิเคราะห์สื่อด้วยทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiology) เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาด้านสื่อที่ได้อธิบายอยู่บนเงื่อนไขของกระบวนการสื่อสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งด้านหนึ่งของการสื่อสารคือเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสื่อสาร ดังที่ Lerner และ Schramm (1967:19-26) ได้เสนอเงื่อนไขของการสื่อสารที่มีประสิทธิผล (Conditions of Communication Effectiveness) ประกอบด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ

(1) การวางแผนที่มีพลวัต (A planned dynamic) การตัดสินใจว่าจะสื่อสารอะไรไม่ได้มุ่งเน้นมากที่การสื่อสารเหมือนกับการเปลี่ยนแปลงแต่ควรคำนึงถึงปัจจัยด้านจิตวิทยาและพลวัตทางสังคม (psychological and sociological dynamics) ซึ่งจะทำให้เกิดความต้องการในการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม ปัญหาเรื่องประสิทธิภาพทางการสื่อสารเป็นปัญหาใหญ่ของทฤษฎีการสื่อสาร เช่นเดียวกับทฤษฎีทางการศึกษา การวางแผนเพิ่มประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัยทั้งสองอย่าง

สำหรับการสื่อสารในการสื่อสาร ความต้องการพื้นฐานสำหรับประสิทธิภาพทางการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของความเข้าใจและเหมาะสมกับวัฒนธรรมที่มีความปรารถนาต้องการเปลี่ยนแปลง และวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนแปลงจะต้องเข้าถึงในระดับปัจเจกหรือปัจเจกสามารถที่จะตัดสินใจได้บนความเปลี่ยนแปลง

(2) การสื่อสารสองทาง (Two-way communication) การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทัศนคติหรือพฤติกรรม การสื่อสารสองทางจะต้องอยู่บนสิ่งต่างๆ ที่มีความเท่าเทียมกัน แต่การสื่อสารสองทางที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต้องการมากกว่าการเก็บรวมข้อมูลสารสนเทศของคนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มันยังต้องการการมีส่วนร่วมของทั้งสองฝ่ายเพื่อให้การแนะนำถึงการเปลี่ยนแปลง

(3) การทำซ้ำ ความน่าเชื่อถือ และความสนใจ (Repetition, credibility, and attention) การสื่อสารต้องการให้ตัวของมันเองถูกได้ยิน มองเห็นซ้ำๆ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องการการทำซ้ำหรือใช้หลายช่องทาง และ/หรือใช้แหล่งสารที่มีคุณค่าต่อความสนใจ กรณีที่สื่อชุมชนสามารถใส่ภาพความน่าเชื่อถือของชุมชนบนช่องทางการสื่อสาร และการแสดงซ้ำๆ ของการเป็นผู้นำจะทำสร้างการยอมรับในตัวสื่อ ในขณะเวลาเดียวกันสื่อก็ทำให้เกิดกลุ่มผู้รับสารที่มีจำนวนมาก

(4) การสาธิต (Demonstration) เป็นการยากที่จะพูดว่า การใช้ตัวอย่างหรือการสาธิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสื่อสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และหลายครั้งก็มีการละเลยที่จะใช้มัน แต่ในกรณีของภาพยนตร์ก็เป็นการสื่อสารที่เป็นนวัตกรรมในด้านนี้

(5) การปฏิบัติ (Practice) ถ้าในพฤติกรรมแบบใหม่เป็นสิ่งที่ต้องมีการเรียนรู้ มันควรจะมีการฝึกปฏิบัติ และควรจะมีการจัดเตรียมวัตถุดิบต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ใหม่

2.2.2 ทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiology)

แนวคิดอีกด้านหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ร่วมวิเคราะห์ในการวิจัยทางด้านสื่อ และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายคือ แนวคิดทางด้านสัญญาวิทยาหรือเดิมที่เราเรียกกันดีว่าเป็นการวิเคราะห์ทางด้านภาษา ข้อความ (textual) ซึ่งเป็นลักษณะของการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง (structural analysis) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างซึ่งทำหน้าที่ในระบบของสัญลักษณ์ (Chandler, 2002) ต่อมาแนวคิดนี้ได้มีการพัฒนาและถูกนำมาใช้ในงานวิเคราะห์ทางด้านสื่อเพื่อค้นหาความหมายจากตัวสาร ดังที่ สมเกียรติ (2547) ได้กล่าวสรุปไว้ในงานวิจัยวัฒนธรรมภาพทางสายตาว่า ภาพที่ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ ซึ่งแพร่อยู่ในสังคม ได้บรรจุทุกเอาสาร (message) และความหมายที่หลากหลายมากมาพร้อมกับมันด้วย อาทิ ทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนรวมถึงมายาคติต่างๆ ถ่ายทอดไปยังผู้ดู ซึ่งการจะค้นพบสารต่างๆ เหล่านี้ต้องอาศัยหลักสัญศาสตร์ ที่ได้ประยุกต์เอาวิธีการทางภาษาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาโดย Ferdinand de Saussure และ C.S. Peirce หลักการทางจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud และ Carl Jung และวิธีการถอดรหัสภาพตัวแทนเหล่านั้น ด้วยการ

อ่านและวิเคราะห์ภาพอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังต้องอาศัยวิธีการการค้นหาคำความหมายตรงและความหมายแฝง (denotation and connotation) ซึ่งพัฒนามาโดย Roland Barthes และคนอื่นๆ มาใช้ในการถอดรหัสด้วย เพื่อค้นหาคำความหมายที่ลึกซึ้งไปกว่าผิวหน้าที่แฝงมากับวัฒนธรรมร่วมสมัย

รหัสต่างๆ เหล่านั้นได้เข้ามาแทรกและควบคุมอยู่ในกิจกรรมของชีวิตประจำวันของเราเกือบจะทุกอย่าง ซึ่งมีอยู่มากมายหลายประเภท ดังตัวอย่าง

Product Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ ที่บ่งบอกความหมายที่แตกต่างกัน

Social Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Cultural Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ

Personal Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวกับตัวบุคคล (กาญจนา, 2547)

2.2.3 ทฤษฎีผู้รับสาร และการใช้สื่อแนววัฒนธรรมศึกษา (Media Cultural Study)

ผู้รับสารเป็นผลผลิตของทั้งบริบททางสังคม(ซึ่งชักจูงนำไปสู่ความสนใจร่วมทางวัฒนธรรม ความเข้าใจและความต้องการข้อมูลข่าวสาร) และการตอบสนองต่อรูปแบบที่จำเพาะของสื่อที่ได้ถูกเตรียมไว้ หลายครั้งที่ผู้รับสารเป็นผลผลิตทั้งสองแบบในเวลาเดียวกันเมื่อชุดกลุ่มของสื่อได้แสดงให้เห็นกับสมาชิกของกลุ่มทางสังคมหรือสถานที่พักที่แน่นอนของผู้รับสาร การใช้สื่อได้สะท้อนให้เห็นรูปแบบการใช้เวลาที่หลากหลาย ความสามารถในการใช้ รูปแบบการดำเนินชีวิต และกิจวัตรประจำวัน

ผู้รับสารได้ถูกจำแนกออกโดยวิธีที่แตกต่างและเหลื่อมล้ำกัน เช่น โดยสถานที่ในกรณีของสื่อท้องถิ่น โดยประชากร(เมื่อสื่อถูกทำให้ปรากฏโดยอาศัยลักษณะของประเภทกลุ่มอายุ เพศ ความเชื่อทางการเมืองหรือรายได้) โดยลักษณะเฉพาะของสื่อพาหะหรือช่องทางสื่อ(เทคโนโลยีและกลุ่มที่เชื่อมต่อ) โดยเนื้อหาของสาร(ประเภท เนื้อหาสาระ รูปแบบ) โดยเวลา (ช่วงระหว่างวัน หรือไพรม์ไทม์ ผู้รับสารแบบชั่วคราวหรือแบบคงทน) (Mcquail, 2005)

การวิเคราะห์ผู้รับสารตามคุณลักษณะด้านจิตวิทยาเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นที่นิยมและเริ่มใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น โดยตัวแปรด้านจิตวิทยาของผู้รับสารนั้นจะเกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตของผู้รับสาร เช่น บุคลิกภาพ แบบแผนวิธีคิด ลักษณะทางอารมณ์ ฯลฯ ปัจจุบันตัวแปรด้านจิตวิทยาที่นิยมนำมาใช้มากที่สุดคือ เรื่องวิถีชีวิต (Lifestyle) อันหมายถึงรสนิยม ความชื่นชอบในการใช้ชีวิตของบุคคล สืบเนื่องมาจากจิตจำกัดประการหนึ่งของตัวแปรด้านเศรษฐกิจ-สังคมที่ค่อนข้างหยุดนิ่งตายตัว เช่น ตัวเลขของระดับการศึกษาหรือรายได้ซึ่งยังไม่สามารถจะเคลื่อนไหวมาอธิบายพฤติกรรมที่เป็นจริงของบุคคลได้ Mitchell (1983) จากมหาวิทยาลัยแอสตันฟอร์ด จึงได้นำเสนอตัวแปรด้านประชากรตัวใหม่ที่มีลักษณะเคลื่อนไหวมากขึ้น และมีพลังในการอธิบายได้มากขึ้น คือ เรื่องวิถีการดำเนินชีวิต (Lifestyle) ซึ่งเขาได้ให้นิยามว่า วิถีการดำเนินชีวิตเป็นศูนย์กลางของการ

พัฒนาของบุคคล การทำกิจกรรมในชีวิตที่ไม่ใช่ด้านการเมือง (Civil activities) และพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior) หากเราสามารถทำความเข้าใจกับวิถีการดำเนินชีวิตในส่วนนี้ได้แล้ว เราก็จะเข้าใจได้ว่าทำไมประชาชนจึงแสดงออก และมีแบบแผนของการกระทำเช่นนั้น โดยมีสูตรว่า “คนเราเป็นอย่างไรที่เราเชื่อ เราฝัน และเราให้คุณค่า กล่าวคือ เราพยายามใช้ชีวิตอย่างที่เรารู้สึกและทำความเข้าใจของเราเป็นจริง” เขาได้สร้างแบบแผนของวิถีการดำเนินชีวิตจากกลุ่มตัวอย่างและนำมาจัดเป็นลำดับขั้นที่เรียกว่า Values and Lifestyle (VALS) ซึ่งสนใจที่คุณลักษณะและคุณภาพของมนุษย์ (Human Attributes & Qualities) ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะทางจิตจนกระทั่งเข้าสู่ขั้นมีวุฒิภาวะ ตามพัฒนาการ 9 ขั้น ดังนี้

Need-Driven

ขั้น 1: Survivor มีค่านิยม & ใช้ชีวิตแบบเอาชีวิตให้อยู่รอดไปวันต่อวันก็พอใจแล้ว

ขั้น 2: Sustained ก้าวขึ้นมาจากขั้นเอาชีวิตรอดให้เป็นการมีอยู่อย่างค่อนข้างมั่นคงถาวรยาวนาน

Outer-Directed

ขั้น 3: Belonging ใช้ชีวิตเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง

ขั้น 4: Emulator ก้าวออกไปให้ได้รับการยอมรับ (อาจจะในฐานะผู้นำ) ของสังคมระดับกว้างขึ้นกว่าเดิม

ขั้น 5: Achieve ประสบความสำเร็จ เป็นผู้นำและมีอำนาจเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

Inner-Directed

ขั้น 6: I-am-me เริ่มหมุนเปลี่ยนจากที่ใช้ชีวิตโดยถือเอาคนอื่นเป็นสำคัญ มาสู่การแสวงหาตนเอง และถือเอาตนเองเป็นหลัก

ขั้น 7: Experiential เริ่มใช้ชีวิตให้แตกต่างคนส่วนใหญ่ เพื่อมุ่งสู่ประสบการณ์ภายในตนเองให้ลุ่มลึกและกว้างขวางขึ้น

ขั้น 8: Societally Conscious เริ่มใช้ชีวิตแบบเน้นประเด็นปัญหาสังคมเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทางวัตถุ

Combined Directed

ขั้น 6: Integrated ผสมผสานทั้งการดูคนอื่นและการพิจารณาตัวตนภายใน เพื่อให้สัดส่วนที่เหมาะสมลงตัวที่สุด (กาญจนา แก้วเทพ, 2547)

2.2.4 ทฤษฎีการวิเคราะห์ผู้รับสาร และเนื้อหา (Content and Audience Analysis)

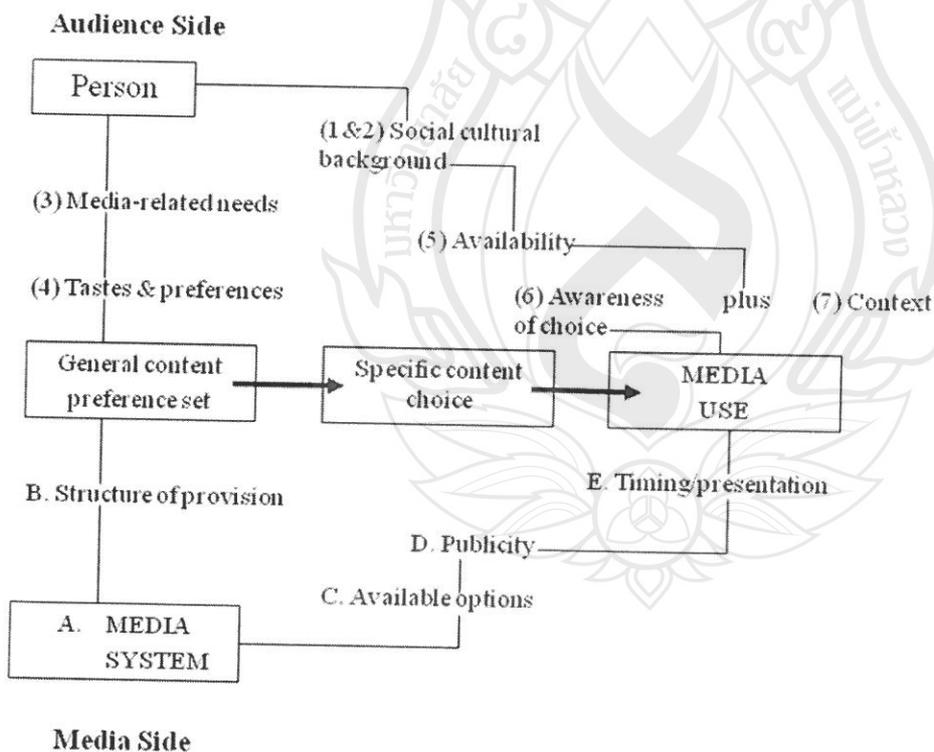
การนำเสนอเนื้อหาของสารเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ถูกนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์การออกแบบสื่อซึ่ง สურพงษ์ โสภนะเสถียร (2550, น. 70-71) ได้ศึกษาวิธีการนำเสนอของ

สื่อสารมวลชน การนำเสนอข่าวสารจากสื่อมวลชนไปยังประชาชนผู้รับสารจะนำเสนอในหลายรูปแบบ อาทิ การชวนเชื่อชักจูงเพื่อให้ผู้รับสารคล้อยตาม การควบคุมระดับการรับรู้-ทัศนคติเพื่อให้ผู้รับสารรับรู้และรู้สึกในระดับที่สื่อมวลชนต้องการให้เป็น การให้การเรียนรู้เป็นการให้ความรู้ต่อผู้รับสาร การจัดระเบียบและลำดับความสำคัญเป็นการประมวลเรื่องราวให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่องราวได้โดยง่าย การให้ความจริงอย่างตรงไปตรงมาเป็นการนำเสนอเพื่อให้ผู้รับสารทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม และการให้ความหวังและจินตนาการเป็นการให้ผู้รับสารวาดฝันและหรือมีความคิดเชิงนามธรรมต่อเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งวิธีการนำเสนอเหล่านี้คนทำสื่อทั้งเพศชายและหญิงเห็นร่วมกันว่าได้นำเสนอวิธีการดังกล่าวแม้ว่าสื่อสารมวลชนจะเน้นการให้ความจริงอย่างตรงไปตรงมามากที่สุดและพยายามหลีกเลี่ยงการชวนเชื่อต่อผู้รับสาร เนื้อหาที่นำเสนอของสื่อสารมวลชน เนื้อหาข่าวสารที่สื่อสารมวลชนนำเสนอออกไปประกอบด้วยหลายรูปแบบคละเคล้ากันไป โดยคนทำสื่อเห็นว่าเนื้อหาที่เป็นบันเทิงหรือสาระบันเทิงเป็นเนื้อหาที่สื่อมวลชนมักชอบนำเสนอในการสนองต่อความชื่นชอบของตลาดส่วนใหญ่ รวมถึงเนื้อหา ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนและประชาชาติซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมซึ่งเนื้อหาทั้งสองรูปแบบทั้งเพศชายและเพศหญิงเห็นร่วมกันว่าเป็นแนวทางเนื้อหาที่สื่อได้นำเสนอออกไป เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นเนื้อหาที่เพศชายและเพศหญิงมีความเห็นเกือบแตกต่างกัน

จากรูปแบบจำลองของความคาดหวังทางคุณค่าของทฤษฎีความพึงพอใจของผู้รับสาร (An Expectancy-Value Model of Media Gratifications) ได้มีการปรับไปสู่วิธีแบบจำลองแบบบูรณาการของกระบวนการสร้างทางเลือกของกลุ่มผู้รับสาร (An Integrated Model of the Process of Media Choice) ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยด้านผู้รับสาร (Audience Side) และปัจจัยด้านสื่อ (Media Side) ถึงแม้ว่าการให้คำอธิบายของทั้งสองปัจจัยจะแยกจากกันแต่กลุ่มย่อยของทั้งสองปัจจัยก็ไม่ได้เป็นอิสระจากกันและกัน แต่ผลลัพธ์ของความต่อเนื่องกระบวนการทั้งสองต่างอาศัยพึ่งพิงกันและกันและให้การปรับปรุงต่อกัน ซึ่งแบบจำลองนี้ได้รับอิทธิพลจากงานของ Webster และ Wakshlag (1983) เพื่อใช้อธิบายการเลือกชมโทรทัศน์ของผู้รับสาร ปัจจัยด้านผู้รับสารมีปัจจัยย่อยดังต่อไปนี้

- 1.) พื้นฐานด้านสังคมและสภาพแวดล้อม (Social background and milieu) โดยเฉพาะการสะท้อนให้เห็นในชนชั้นทางสังคม (social class) การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง และสภาพแวดล้อมครอบครัวและศาสนา หรือที่อยู่อาศัยในชุมชน ดังที่ Bourdieu (1984) เรียกว่า ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) คือการเรียนรู้ทักษะทางวัฒนธรรมและผัสสะ และมีการส่งผ่านภายในจากรุ่นสู่รุ่นโดยวิถีของครอบครัว การศึกษา และระบบชนชั้น
- 2.) ลักษณะของบุคคล (Personal attributes) ทางด้านอายุ เพศ ตำแหน่งในครอบครัว สถานภาพทางการศึกษาและการทำงาน ระดับรายได้ หรือรูปแบบการดำเนินชีวิต

- 3.) ความจำเป็นต่อสื่อ (Media-related needs) เช่น ผลประโยชน์ส่วนบุคคล การพักผ่อน ข้อมูลข่าวสาร อื่นๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล แต่ก็จะเป็นสมมูลในตัวบุคคลระหว่างพื้นฐานความเป็นมาและเหตุการณ์แวดล้อม
- 4.) ผัสสะและความชอบหรือกรอบอ้างอิงส่วนบุคคล (Personal tastes and preferences) เช่น ประเภท รูปแบบ หรือการเจาะจงประเภทของเนื้อหา
- 5.) พฤติกรรมการใช้สื่อที่สอดคล้องกับช่วงเวลาและสถานที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ
- 6.) ความตระหนัก (Awareness) ในการเลือกสื่อ จำนวนและชนิดของสื่อที่บรรจุข้อมูล ผู้รับสารที่เป็นผู้กำหนดการเลือกรับสื่อสามารถที่จะกำหนดการใช้สื่อของตนเองได้
- 7.) บริบทการใช้ที่จำเพาะ (Specific context of use) ขึ้นอยู่กับสื่อ ความสามารถทางสังคมและสถานที่ที่ใช้ ซึ่งสัมพันธ์กับการใช้แบบคนเดียวหรือเป็นสมาชิกกลุ่ม สถานที่ที่สื่อถูกใช้สามารถมีอิทธิพลต่อลักษณะของประสบการณ์การใช้เท่ากับกระบวนการเลือกใช้สื่อ
- 8.) โอกาส มักจะสัมพันธ์กับการนำเสนอของตัวสื่อและมีผลต่อการลดความสามารถการเลือกสื่อหรือการวางตำแหน่งของผู้รับสารที่จะเข้าถึงสื่อ

ภาพที่ 2-1แบบจำลองแบบบูรณาการของกระบวนการสร้างทางเลือกของกลุ่มผู้รับสาร

ส่วนปัจจัยด้านสื่อประกอบด้วยปัจจัยย่อย

- 1.) ระบบสื่อ (The Media system) กรอบอ้างอิงและการเลือกสื่อถูกกำหนดจากการถูกจัดวางจากระบบสื่อในประเทศ เช่น จำนวน การเข้าถึง ประเภทของสื่อที่สามารถมีได้ และลักษณะจำเพาะของสื่อต่างๆ กันที่ผลิตออกมา
2. โครงสร้างการจัดหาสื่อ (Structure of Media Provision) รูปแบบทั่วไปของสื่อที่ได้มีการจัดหาไว้ให้แก่สังคม ซึ่งมีผลในระยะยาวต่อความคาดหวังของผู้รับสาร
3. ทางเลือกของเนื้อหาสื่อ (Available Content Options) รูปแบบจำเพาะและประเภทของสื่อที่ได้นำเสนอต่อผู้รับสารในช่วงเวลาและสถานที่หนึ่ง
4. สื่อสาธารณะ (Media Publicity) รวมถึงการโฆษณาและการสร้างภาพลักษณ์โดยใช้สื่อ
5. ช่วงเวลาและการนำเสนอ (Timing and Presentation) การคัดเลือกสื่อและการใช้ซึ่งมีผลจากกลยุทธ์ในเรื่องช่วงเวลา การออกเผยแพร่ การจัดวางและการออกแบบเนื้อหา หรือสารจากสื่อที่เข้าไปแย่งแข่งขันในกลยุทธ์การเปิดรับของผู้รับสาร (Audience-gaining strategies) (Mcquail, 1997: 76-79)

กระบวนการวิเคราะห์เอกสารเชิงคุณภาพ (Process of Qualitative Document Analysis)

ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

ปัญหาและหน่วยการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 1 มุ่งไปยังเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงเพื่อสืบค้นติดตาม

ขั้นตอนที่ 2 เรียนรู้กับกระบวนการและบริบทของแหล่งข้อมูลข่าวสาร เช่นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาของหนังสือพิมพ์หรือสถานีโทรทัศน์ สํารวจแหล่งข้อมูลที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาเรียนรู้จากหลายๆ ตัวอย่างของเอกสารที่เกี่ยวข้อง (6-10) ไม่จำเพาะเจาะจงในรูปแบบ เลือกหน่วยการวิเคราะห์ที่อาจจะเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำรายการต่างๆ หรือประเภท(ตัวแปร) เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูลและทำเอกสาร Protocol (เอกสารเก็บบันทึกข้อมูล)

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ Protocol โดยการเก็บบันทึกข้อมูลจากเอกสารต่างๆ

ขั้นตอนที่ 6 แก้ไข Protocol และเลือกตัวอย่างแบบอื่นๆเพิ่มเติมที่นอกเหนือออกไปเพื่อแก้ไข Protocol

ขั้นตอนที่ 7 สุ่มตัวอย่างและวางกลยุทธ์ต่างๆ เช่น กรอบทฤษฎี โอกาสการเลือก การจัดแบ่งกลุ่ม การสุ่มตัวอย่าง (ตามทฤษฎีการสุ่มตัวอย่าง)

การเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 8 เก็บข้อมูลโดยใช้การลงรหัส และการให้คำนิยามกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลพร้อมทั้งเอกสารต้นฉบับ บันทึกลงคอมพิวเตอร์ ในระหว่างเก็บข้อมูล วิเคราะห์ช่วงกลางข้อมูล (Midpoint

analysis) โดยประมาณครึ่งหนึ่งหรือสองในสามของข้อมูล ทดสอบข้อมูลเพื่อแก้ไข การรวมกลุ่มข้อมูลเพื่อให้สะดวกในการทำงานกับข้อมูลอื่น

ขั้นตอนที่ 9 วิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งแก้ไขแนวความคิด การให้รหัสข้อมูล

ขั้นตอนที่ 10 เปรียบเทียบ คุณลักษณะที่ผิดปกติมากที่สุดและปัจจัยสำคัญที่มีความแตกต่างจากแต่ละกลุ่มหรือประเภท ทำบันทึกข้อความ เขียนสรุปสั้นหรือข้อมูลสังเขปของข้อมูลแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 11 เชื่อมโยงข้อสรุปเหล่านี้กับตัวอย่างของแต่ละประเภทกรณี เหมือนกับกรณีที่ผิดปกติอย่างมาก สร้างภาพด้วยวัตถุจาก Protocol แต่ละแบบในแต่ละกรณี

ขั้นตอนที่ 12 บูรณาการข้อค้นพบเข้ากับการตีความและแนวความคิดหลักอื่นๆ ในเอกสารชุดอื่นๆ

(Altheide, 1996: 23-44)

การวิเคราะห์วิจัยในประเด็นของเนื้อหาสื่อเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการสื่อสารของการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังมีนักศึกษาค้นคว้าที่น้อยมากดังผลการวิจัยของกาญจนา และคณะ(2542, น.275) ได้ให้แนวทางเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตจากผลศึกษาระบบการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชนไว้ว่า การวิจัยจำเป็นต้องขยายกรอบแนวคิดโดยการมองมิติเชิงเศรษฐกิจ การเมือง สังคม-วัฒนธรรมที่เข้ามาเกี่ยวข้อง รวมทั้งการขยายปริมณฑลของสื่อต่างๆ เช่น สื่อเฉพาะกิจ นอกจากนี้การประเมินผลควรนำกรอบแนวคิดการประเมินผลสื่อทุกประเภทมาประยุกต์ใช้ เช่น เกณฑ์เรื่องความยาก-ง่าย ความน่าสนใจของสื่อ จากทัศนะผู้รับสาร เกณฑ์เรื่องประเภทเนื้อหาของสื่อ เกณฑ์เรื่องวิธีการนำเสนอ นับตั้งแต่มิติเชิงเทคนิคไปจนถึงมิติเชิงเป้าหมาย เกณฑ์เรื่องบทบาทของสื่อ เป็นต้น สำหรับปริมณฑลของการวิจัยควรจะเน้นทางชุมชนชนบทมากขึ้น และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้รับสื่อ เพราะงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะศึกษาในส่วนกลางซึ่งเป็นการไหลของข้อมูลจากบนลงล่าง สิทธิในการสื่อสาร เนื้อหาของสาร ความต้องการข้อมูลข่าวสารก็เป็นอีกประเด็นที่ควรจะมีการศึกษาวิจัยในอนาคต

2.2.5 ทฤษฎีการสร้างความหมายของสื่อสร้างภาพ (Meaning Construction Theory of Media Portrayals)

เราสามารถสรุปขั้นตอนพื้นฐานของทฤษฎีการสร้างความหมายของสื่อสร้างภาพแทนได้ดังนี้

(1) การนำเสนอภาพของความจริงในรูปสิ่งพิมพ์ รูปเสียง หรือรูปแบบทางการมองเห็น สื่อพรรณนาวัตถุต่างๆ เหตุการณ์ หรือสภาวะการณ์ในวิธีการเชื่อมต่อโดยการติดป้าย (label) (สัญลักษณ์ทางภาษา เช่นคำต่างๆ) กับการสร้างความหมาย

(2) ผู้รับสารรับรู้การสร้างภาพแทน (portrayal) และได้พบกับการเปลี่ยนแปลงในการตีความของตัวเองของความหมายที่เจาะจงเฉพาะป้าย หรือมีการสร้างความหมายที่คงที่รอบสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา

- (3) ป้ายเจกสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้ป้าย (label) และมันได้ส่งผลต่อการสร้างความหมายตัวของมันเอง ในการสื่อสารระหว่างบุคคลสื่อได้ส่งผ่านความหมายต่อไปยังการสร้างภาพลักษณ์ และ/หรือทำให้เกิดความหมายที่มั่นคง
- (4) สิ่งที่เกิดขึ้นในสื่อสารมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลนี้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและรักษาการสร้างวัฒนธรรมของความหมายในชุมชนภาษา (community language)
- (5) พฤติกรรมของป้ายเจกต่อวัตถุ สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ได้เป็นเครื่องนำทางการสร้างความหมายของคนที่จะช่วยเก็บรักษามันไว้ ในวิธีการนี้สื่อได้แสดงบทบาททางอ้อมแต่มีส่วนสำคัญต่อบทบาทในระยะยาวในการก่อร่างรูปร่างทางความคิดและการกระทำของคน (Defleur และ Dennis, 1994)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีวิจัย

การศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นด้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์นี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ผสมผสานความรู้ในเชิงสหวิทยาการ ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยอาศัยความรู้จากกระบวนการทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ทฤษฎีสื่อและการสื่อสาร สัญลักษณ์วิทยา (Semiology) การสร้างความหมายของสื่อสร้างภาพ (Meaning Construction Theory of Media Portrayals) การวิเคราะห์ผู้รับสารและเนื้อหา (Content and Audience Analysis) และความรู้ในศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง วิธีวิจัยในกระบวนการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนสำรวจและวิจัยเชิงเอกสารก่อนการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณร่วมกัน โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลวิจัยเพื่อค้นหาลักษณะและรูปแบบของการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านจำนวน 38 คน ขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนการวิจัยและความต้องการข้อมูลข่าวสาร และการทดสอบสื่อใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน และ 31 คน ตามลำดับจากในทั้งสองหมู่บ้าน และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์วิจัยและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ผลสรุปคำตอบการวิจัย

3.2 พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย

พื้นที่ของการวิจัย ศึกษาชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน 2 ชุมชน คือชุมชนประเภทกิ่งเมืองกิ่งชนบท คือบ้านร่องก้อ ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน และชุมชนในพื้นที่ชนบท ของชาวปกากะญอ บ้านหัวหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า

3.3 หน่วยการวิเคราะห์วิจัย

จากกระบวนการทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ และการสื่อสารความรู้ของชุมชนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาชุดความรู้เดิมที่ชุมชนมีอยู่ ความรู้ใหม่ที่เข้ามาในชุมชน และการสร้างความรู้ใหม่ รวมทั้งรูปแบบและเนื้อหาของสื่อที่เหมาะสมในการส่งผ่านความรู้โดยทำการศึกษาทั้งระดับหน่วยการวิเคราะห์เล็กสุดคือบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างวิจัย และการทดสอบสื่อวิจัยในพื้นที่รวมทั้งหมด จำนวน 101 คน

3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.4.1 ศึกษา รวบรวมข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้และการจัดความรู้ของชุมชน แนวคิด ภูมิปัญญาชาวบ้านจากเอกสารเผยแพร่ งานวิจัย และสื่อต่างๆ ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติการ จากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

3.4.2 คัดเลือกพื้นที่นำร่องที่จะศึกษาวิจัย จำนวน 2 ชุมชน

3.4.3 ศึกษา และรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่เป้าหมายหน่วยการทำวิจัย ประวัติท้องถิ่น แนวคิด ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น และอื่นๆ

3.4.4 การใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการนำไปสู่วิเคราะห์ผลในเบื้องต้น

3.4.5 ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อหารูปแบบการเรียนรู้และวิธีการจัดการข้อมูลข่าวสาร และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

3.4.6 การทดสอบอิทธิพลกระบวนการเรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.4.6.1 หาคำความต้องการของชุมชนต่อกระบวนการเรียนรู้

3.4.6.2 รวบรวมสื่อทั้งหมดที่ชุมชนเรียนรู้จากวิถีการดำเนินชีวิต จัดรูปแบบสื่อ และจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติมในรูปแบบภาพยนตร์สารคดีเพื่อทดสอบกระบวนการเรียนรู้และวิธีการจัดการความรู้ของชุมชน กรณีศึกษา

3.4.6.3 ทดสอบสื่อทั้งระดับตัวบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยการใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล บันทึกผล

3.4.7 วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา

3.4.8 สรุปผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์และข้อมูลบางส่วนบันทึกในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำเสนอเชิงภาพยนตร์เชิงสารคดี

3.4.9 จัดทำสรุปรายงานการวิจัย และจัดทำเอกสารเผยแพร่ จัดเตรียมร่างเอกสารสำหรับการตีพิมพ์ เผยแพร่

3.5 วิธีการเก็บข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ มีการออกแบบวิจัยที่ใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจึงเป็นการผสมผสานทั้งสองวิธีการเข้าด้วยกันเพื่อที่จะสามารถวัด วิเคราะห์ทั้งในด้านตัวสื่อ และด้านข้อมูลเชิงพฤติกรรม ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

3.5.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่เป้าหมาย

3.5.2 การสัมภาษณ์ ออกแบบเครื่องมือเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์จากข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่การวิจัย เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ จากกลุ่มเป้าหมายทั้งวิธีการรับสื่อ รูปแบบสื่อ การใช้สื่อและกระบวนการใช้ความรู้ และการจัดการความรู้ของบุคคล และชุมชน ทั้งความรู้ทั่วไป และความรู้ในบริบทต่างๆ

3.5.3 การใช้แบบสอบถาม

3.5.4 การสนทนากลุ่มย่อยเพื่อเก็บข้อมูลเฉพาะด้านจากแนวทางการสัมภาษณ์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล จะเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก จากการตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การแปล ถอดความจากกระบวนการสื่อสารในชุมชน ส่วนข้อมูลเชิงสถิติวิเคราะห์จะนำมาประกอบเพื่อใช้สนับสนุนและทำให้คำอธิบายที่สมบูรณ์มากขึ้น

3.7 การสรุปและรายงานผลการวิจัย

การสรุปรายงานผลการวิจัย จะเป็นลักษณะของการบรรยายในเชิงพรรณนา จากผลการวิเคราะห์ ตีความจากงานวิจัย โดยมีการใช้แผนผัง โครงร่างทางความคิดประกอบเพื่อให้สามารถอธิบายข้อมูลลักษณะที่เป็น โครงสร้าง ได้ดีขึ้น และนอกจากนี้ก็จะมีข้อมูลทางสถิติในการประกอบเพื่อยืนยันผลของการวิจัย ทั้งในรูปแบบตัวเลข และกราฟ

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

4.1 บริบททั่วไปของพื้นที่วิจัย (Research Area Context) บ้านร่องก้อ

4.1.1 ประวัติศาสตร์ชุมชน (Histories) บ้านร่องก้อ

หมู่ที่ 4 ตำบลแม่คำ อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย

4.1.1.1 ความเป็นมาในอดีตบ้านร่องก้อ

ปีพุทธศักราช 2429 ได้มีราษฎรชายของจำนวนหนึ่งประมาณ 16 ครัวเรือน โดยมีนายยา (ไม่มีนามสกุล) เป็นหัวหน้า อพยพมาจากอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มาตั้งถิ่นฐานอยู่หมู่บ้านที่มีบริเวณใกล้กับแม่น้ำคำและมีร่องน้ำเล็กๆ ไหลผ่าน มีต้นปาล์มชนิดหนึ่งซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่า ต้นก้อ ขึ้นอยู่มากมาย เป็นเหตุให้ชาวบ้านพากันตั้งชื่อหมู่บ้านของตนว่า บ้านแม่คำร่องก้อ แต่เนื่องจากต้นก้อในปัจจุบันนี้มีให้เห็นอยู่กลางร่องน้ำหลังวัดร่องก้อ ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านร่องก้อ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

4.1.1.2 เหตุการณ์ในอดีตบ้านร่องก้อ

สถานการณ์บ้านเมืองในสมัยนั้น ยังไม่มีความสันติสุข เพราะมีกลุ่มกองโจรต่างแดนที่เรียกกันสมัยนั้นว่า โจรเงี้ยวมาก่อน คอยปล้นทรัพย์สิน ช่มเหง รังแก และฆ่าชาวบ้านทั่วไป นายยา ซึ่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้านจึงได้รวบรวมชาวบ้านทั้งชายหญิงพร้อมใจกันต่อสู้ จนสามารถเอาชนะกลุ่มกองโจรได้ทุกครั้ง เพราะความสามารถและความอาญาของผู้เฒ่าคนนี้ นายยา จึงได้รับการตั้งชื่อและศักดิ์เป็น แสนยาวิชัย จากเจ้าเมืองเชียงแสนหลวง คือ พระยาราชนครินทร์ ประมาณปี พ.ศ. 2440 – 2446 ครั้งมีพระราชโองการให้ชาวไทยทั้งหมดมีนามสกุลใช้ แสนยาวิชัย จึงสั่งให้ราษฎรบ้านร่องก้อทุกคน ใช้นามสกุลว่า ก้อใจ ตามนามบ้านของตน จากวันนั้นถึงวันนี้

สภาพความเปลี่ยนแปลงของบ้านร่องก้อ นับตั้งแต่ แสนยาวิชัย เป็นผู้ใหญ่อันคนแรก ได้มีราษฎรต่างถิ่นมาอาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ได้เรียกบ้านร่องก้อเป็นปึกๆ(หมวดหนึ่งๆ) ต่างๆ ดังนี้ ร่องก้อบ้านวัด ร่องก้อบ้านแม่วาง ร่องก้อบ้านพร้าว ร่องก้อโรงเรียน ร่องก้อบ้านสันกอเหว ร่องก้อบ้านกาด ร่องก้อบ้านคง ร่องก้อหนองปู่หิด ร่องก้อบ้านร่อง และร่องก้อป่าสักขวางน้อย อีกทั้งยังสร้างวัดแรกขึ้นและตั้งชื่อว่า “วัดอารามร่องก้อ”

ปี พ.ศ. 2496 เนื่องจากบ้านร่องก้อมีราษฎรจากท้องถิ่นอื่นมาตั้งรกรากเพิ่มขึ้น กระทั่งปี พ.ศ. 2499 นายอินแก้ว ลือชัย ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้มองเห็นว่ามีประชากรเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเดินทางแล้วประมาณ 400 กว่าหลังคา ซึ่งยากแก่การปกครอง จึงได้ปรึกษากับ

คณะกรรมการและราษฎร เพื่อขอแยกหมู่บ้าน จึงได้รับคำสั่งให้แยกหมู่บ้านขึ้นมาใหม่เรียกว่า บ้านม่วงคำ หมู่ที่ 16 ตามชื่อของวัดที่มีอยู่แล้ว และได้รับอนุมัติในการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ขึ้นในปี พ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบัน

4.1.2 แบบแผนของการตั้งถิ่นฐานบ้านร่องก้อ

4.1.2.1 การปกครองในปัจจุบันของหมู่บ้านร่องก้อ

ลักษณะการปกครองในปัจจุบันของหมู่บ้านร่องก้อนั้นจะประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วย 2 คน กรรมการหัวหน้าหมวด 5 คน กรรมการศึกษา 5 คน ไวยาวัจกร 1 คน กรรมการวัด 5 คน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 1 คน มัคคานายก 2 คน โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนเก่าเป็นที่ปรึกษา ชาวบ้านร่องก้อมีความขยันขันแข็ง ในการทำมาหากิน โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะแล้วชาวบ้านจะมีรายได้ตลอดทั้งปี ทำให้เป็นหมู่บ้านต้นๆของระดับตำบลและระดับอำเภอแม่จัน

4.1.2.2 เอกลักษณะของบ้านร่องก้อ

สำเนียงการพูด ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของบ้านร่องก้อ เพราะหากผู้ใดเกิดในหมู่บ้านร่องก้อ จะมีสำเนียงการพูด ที่คล้ายกับสำเนียงการพูดของชาวเชียงใหม่ เช่น คำว่า น้ำ จะพูดว่า (น้ำม) ซึ่งสำเนียงเสียงจะออกเหน่อนิดๆแต่ไม่เท่าเชียงใหม่ ตัวอย่าง จ้อน น้ำ แล้ว แอ้ว ถ้า คำ เป็นต้น

ปัจจุบันบ้านร่องก้อมีจำนวน 323 หลังคาเรือน โดยมีประชากรทั้งหมด 1,271 คน] แบ่งออกเป็นชาย 648 คน หญิง 623 คน พื้นที่ของบ้านร่องก้อทั้งหมด 2,922 ไร่ ที่อยู่อาศัย 939 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 1,983 ไร่

4.1.2.3 องค์กรและสาธารณสถานของหมู่บ้านร่องก้อ

หมู่บ้านร่องก้อมีองค์กรและสาธารณสถานของดังนี้

1. กลุ่มพัฒนาสตรี	8. กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ
2. กลุ่มออมทรัพย์	9. กลุ่มเยาวชน
3. ธนาคารข้าว	10. กลุ่มจักรสาน
4. ศูนย์สาธิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	11. กลุ่มเลี้ยงสุกร
5. ที่อ่านหนังสือพิมพ์	12. กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์
6. กลุ่มทอผ้าสตรี	13. กลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าว
7. ศูนย์ส่งเสริมราษฎร	

4.1.3 ประชากรและโครงสร้างของชุมชนบ้านร่องก้อ

4.1.3.1 การปกครอง

ปี พ.ศ. 2524 บ้านร่องก้อได้ส่งหมู่บ้านเข้าประกวดและได้รับรางวัลชนะเลิศระดับเขต 5 โดยมีผู้ใหญ่บ้านได้นำคณะกรรมการหมู่บ้านละชาวบ้านเข้ารับโล่รางวัลจาก ฯพณฯเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาลในครั้งนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 นายอุดม พรหมโมกข์ ได้รับคัดเลือกให้เป็นเยาวชนดีเด่นของจังหวัดเชียงราย โดยไปรับโล่รางวัลพระราชทานจากพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และในปี พ.ศ. 2526 บ้านร่องก้อได้รับโล่รางวัลกลุ่มอ้อมทรัพย์ดีเด่นของจังหวัดเชียงราย

สมัยของนายดวงแสง ก่อใจ เป็นผู้ใหญ่บ้าน และมีอดีตผู้ใหญ่บ้านคือ นายเกษมบ้านร่องก้อ ได้พัฒนามาทุกยุคทุกสมัย แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำคนแล้วคนเล่า หรือจะมีการเมืองมาแทรกความคิดและทำให้ไม่ลงรอยกันในบางครั้ง แต่ผลสุดท้ายก็มาร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านโดยยึดถือหลักความสามัคคี ความรักใคร่ปรองดองกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นหนุ่มสาว มีบทบาทต่อสังคม รับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่มอบหมายให้ และเป็นกำลังสำคัญของหมู่บ้านในแต่ละสมัย โดยอาศัยผู้อาวุโสที่เคยผ่านงานมาก่อน เช่น ผู้สูงอายุ เป็นต้น ที่จะคอยเป็นที่ปรึกษา อีกทั้งผู้นำทุกคนพร้อมด้วยคณะกรรมการทุกแผนก ที่ได้ช่วยกันสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนถึงสืบทอดโดยผ่านการติดตามโครงการต่างๆ จึงนับได้ว่า บ้านร่องก้อ มีศักยภาพ ในการบริหารจัดการนำเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้นแบบของการปกครองตลอดจนถึงนำเอาการวชิรธรรม มาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ยึดเอาผู้อาวุโสและความถูกต้อง เป็นบรรทัดฐาน ความสามัคคี ปรองดองเป็นหลักของการปกครอง จึงนับได้ว่า บ้านร่องก้อ เป็นหมู่บ้านพัฒนาต้นแบบด้านการบริหารจัดการที่ดีเยี่ยมหมู่บ้านหนึ่งของจังหวัดเชียงราย

เมื่อประมวลภาพตั้งแต่อดีต ปี พ.ศ. 2429 บ้านร่องก้อเริ่มก่อตั้งแค่ 16 หลังคาเรือน พอถึงปี พ.ศ. 2500 มีจำนวนร่วม 400กว่าหลังคาเรือน จึงได้แยกขยายอีกเป็น 2 หมู่บ้าน คือบ้านม่วงคำ หมู่ที่ 16 ซึ่งในปัจจุบัน บ้านม่วงคำได้แยกขยายอีกเป็น 2 หมู่บ้าน คือบ้านม่วงคำหมู่ที่ 11 และบ้านม่วงคำหมู่ที่ 13 ส่วนบ้านร่องก้อ ซึ่งขณะนี้บ้านร่องก้อ ก่อตั้งมาเป็นเวลา 122 ปีแล้ว ขณะที่บันทึกประวัตินี้ (เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2551)

4.1.4 วัฒนธรรม และประเพณีของหมู่บ้านร่องก้อ

ชาวบ้านร่องก้อ โดยการนำของผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ได้รับเอาวัฒนธรรม ประเพณีของ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น ปีใหม่สงกรานต์ คารวะคำหัวผู้สูงอายุ ประเพณีเดือนยี่เป็ง จัดให้มีการแห่โคมไฟ แห่แคว่ ฟังเทศน์มหาชาติ วันเข้าพรรษา แห่เทียนถวายวัด ประเพณีเลี้ยงผีเสื้อบ้าน (พ่อบ้าน) ตรงกับเดือนเก้าเหนือ ประเพณีตานเปตะพลี

เดือนเพ็ญ 12 เหนือ ดานข้าวใหม่ เดือน 4 เหนือและดานสลากัด เป็นต้น โดยอาศัยพระสงฆ์ของ
วัดร่องก้อแต่ละสมัยเป็นหลักที่ยึดถือวัฒนธรรมและประเพณีของหมู่บ้านมาโดยตลอด

4.1.4.1 ประเพณีสงกรานต์ (ปีใหม่เมือง)

ประเพณีสงกรานต์นับว่ามีความสำคัญมาก สำหรับ ชาวล้านนา เพราะ เป็นประเพณีที่
สนุกสนานแฝงด้วยคติธรรม เพื่อให้ทุกคนได้ทำคุณงามความดี ทำบุญกุศลใน โอกาสนี้ปีละครั้ง
โดยจะมีชื่อของวันต่างๆ ในช่วงสงกรานต์ และความหมายของแต่ละวันดังนี้

วันที่ 13 เมษายน วันสังขารล่อง จะได้ยินเสียงปี่มโหรีขึ้นฟ้าทุกหนทุกแห่ง เพื่อให้ทุกคนได้รู้
ว่าลูกปิ่นลูกที่ขังไปแล้วไม่สามารถเอากลับมาอีกได้อีก เหมือนอายุคนเราผ่านไปอีก 1 ปีแล้วไม่หวน
กลับคืนมาอีก ชาวล้านนาจะถือว่าเป็นวันทำความสะอาดตัวเอง สระผม ปะแป้ง และหว่านประตู่
เรือนช่องไหนไม่เปิดมาตลอดปี จะเปิดวันนี้หนึ่งวันเพื่อเป็นสิริมงคล

วันที่ 14 เมษายน วันเนา ในวันนี้เป็นวันหาบทรายหรือใช้เกวียนหรือรถบรรทุกทรายไปก่อ
เจดีย์ในบริเวณวัด เพื่อถวายทานแทนทรายที่เราเหยียบย่ำติดเท้าออกไปจากวัด หรือเรียกกันว่า ดาน
ส้ายदानแทน พร้อมกันนี้จะเตรียมตุ๊ก 12 ราศี และน้ำส้มป่อยไว้พร้อมกับดอกไม้และทุกอย่าง
เตรียมพร้อมไปทำบุญในวันรุ่งขึ้น

วันที่ 15 เมษายน วันพญาวัน ชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรที่วัดและถวายน้ำข้าวปลา
อาหารแด่พระเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว พอทำพิธีทุกอย่างเสร็จ
พระก็จะให้พรแก่ชาวบ้านจากนั้นก็แยกย้ายกันกลับบ้าน เมื่อรับประทานอาหารเช้าแล้วจึงเตรียมตัว
กลับไปวัดอีก โดยนำตุ๊ก 12 ราศี น้ำส้มป่อยเพื่อไปฟังธรรมปีใหม่เมือง สรงน้ำพระพุทธรูป อานน้ำ
ให้เจ้าอาวาส พระลูกวัดทุกองค์ ดานตุ๊กพระสงฆ์ให้พรแล้วกลับบ้าน พอตกตอนบ่ายจะนัดรวมกัน
เป็นหมวดหมู่ มีการแห่ฆ้องกลองพร้อมน้ำส้มป่อยและอาหารหวานคาว ดอกไม้รูปเทียนเพื่อนำไป
ขอขมา (สุมา) คารวะ คำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุในหมู่บ้านจนทั่ว ผู้หลักผู้ใหญ่ก็จะให้ศีลให้พรปี
ใหม่ เสร็จแล้วก็จะใช้มือแตะน้ำส้มป่อยและมาแตะหัวของตนเอง ก็ถือว่าพิธีขอขมาคารวะคำหัว
เสร็จพิธี

วันที่ 16 เมษายน วันปากปี ชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารสดวงและทุกอย่างที่เตรียมไว้ไป
วัด พระสงฆ์เจ้าอาวาสทำพิธีสวดมนต์ ทำพิธีบูชาข้าวลวดเคราะห์ มีการจุดไฟเผาด้วยที่ชุบน้ำมัน
หลังจากนั้นจึงเตรียมตัวไปทำบุญที่บ้านอีก โดยนิมนต์พระสงฆ์เหมือนพิธีทำบุญทั่วไป แต่
ชาวบ้านจะนำทรายและน้ำส้มป่อยไปทำพิธีด้วย

วันที่ 17-18 เมษายน จะถือโอกาสไปคำหัวคารวะขอพรผู้ใหญ่ในถิ่นอื่น

4.1.4.2 ประเพณีปอยหลวง

เป็นประเพณีอีกประเพณีหนึ่งในสมัยก่อนเป็นงานฉลองศาสนสถานของวัดต่างๆ และเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะพูดคุยกัน ถ้าเป็นวัดที่มีหลังคาเรือนมาก ผู้คนจะหลังไหลกันไปดูงานในงานจะมีมหรสพ เช่น มวย รำวง เป็นหลัก มวยจะชกก่อนพระอาทิตย์ตกดิน เพราะเครื่องไฟไม่พอ วัดใดมีปอยหลวงจะมีการเตรียมการต่างๆ ไว้ล่วงหน้า เตรียมสำหรับอาหารไว้ต้อนรับญาติพี่น้องที่จะมาร่วมทำบุญ โดยการนำดอกไม้ธูปเทียน ไปบอกให้ญาติพี่น้องของตนเองในหมู่บ้านอื่นๆ หรือท้องถิ่นอื่นเป็นตัวแทนของตัวเองเพื่อไปบอกญาติพี่น้อง ก็จะจัดดอกไม้ธูปเทียนใส่ในกะละมังหรือภาชนะแล้วหาบไปเรียกหาบนาบุญไปบอกญาติพี่น้องแต่ละหลังคาไป ครั้วทานสมัยก่อนนั้นจะมีการแข่งขันกันทำ ปราสาท หอลม ทำได้สวยงามมาก และส่วนมากจะทำให้สูงที่สุด

วันแห่ครั้วทานเข้าวัดเป็นอีกวันหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะครั้วทานของใครสวยที่สุดก็จะมีกร โปรยทาน (ผุยมะนาว) ส่วนประตูทางเข้าวัดจะมีคณะแห่ไว้ต้อนรับเป็นปีพาทย์ฆ้องวง การพ้อนต้อนรับครั้วทานจะเรียกว่าพ้อนเจิง คีบ่าผาบ จากนั้นเตรียมตัวมานอนเฝ้าครั้วทานของตัวเองหรือไม่ก็ฝากไว้กับคนข้างเคียงดูแลให้ พอรุ่งเช้าอีกวันหนึ่งก็ถวายทานเป็นถาวรวัตถุของวัด พร้อมไทยทานเป็นเสร็จพิธีปอยหลวง

4.1.4.3 ประเพณีแรกนาและเรียกขวัญข้าว

ในอดีตการทำนาจะต้องเตรียมการไว้ตั้งแต่หลังสงกรานต์ ซึ่งขั้นตอนการทำก็เป็นไปตามลำดับคือ เตรียมไม้ไผ่มาแหลมเป็นหลักฝายน้ำดิน ขุดลอกลำเลียงเหมือนปลุกสร้างหังนา หรือกระดือบไว้อยู่อาศัยระยะทำนา คนไหนไม่มีควายเป็นของตนเอง ก็ไปเช่าควายคนอื่นมาในราคาที่ตกลงกัน ส่วนมากจะคิดค่าเช่าเป็นข้าว ในขณะที่ทำนาปีนั้นก่อนการลงมือไถนาจะต้องหาวันดีไม่ให้ตรงกับวันเสียด วันจุมของเดือน และเมื่อถึงเวลาปลูกข้าวจะต้องมีพิธีการปลูกข้าว แรกนา โดยปลูกข้าวทั้งหมด 9 ต้น มีไม้ผ่าซีกปัก 4 มุม สานดาแหลมมัดติดกับไม้ ปักไว้ทั้ง 4 มุม ตรงกลางจะทำชะลอมหรือเรียก ซ้อหล้อ ปักไว้ใส่ดอกไม้ธูปเทียน ข้าวปลาอาหาร หมากเมียง บุหรี่ใส่ทุกอย่างให้ครบ

เมื่อถึงยามเก็บเกี่ยวจะต้องหาวันดี ไม่ให้ตรงกับวันเสียด วันจุมของเดือนนั้น แล้วลงมือเกี่ยวตรงข้าวแรกมามีกรรมกันทั้งหมดแขวนไว้ตรงนั้น เมื่อเกี่ยวนวดพอได้ประมาณสัก 1 หรือ 2 ถึงจะนำข้าวที่นวดครั้งแรกเข้าไปใส่ในยุ้งฉาง โดยนำไปขนุน ใบดอกแก้ว หรือดอกพิกุลพร้อมกับสวดดอกไม้ไปวางตรงสี่มุมและตรงกลางของยุ้งฉาง เสร็จแล้วนำข้าวที่เตรียมไว้เทลงตามสี่มุมและตรงกลาง จากนั้นนำข้าวที่นวดได้มาใส่ในยุ้งฉางจนหมด เมื่อข้าวหมดแล้วก็ต้องเตรียมไปเอาข้าวที่เกี่ยวแรกมาหรือเรียกว่าขวัญข้าว ประเพณีนี้อาจจะแตกต่างกันไป บางท้องถิ่นไม่ถือเป็นบรรทัดฐานที่แน่นอน จะมีความแตกต่างตามความเชื่อของท้องถิ่นนั้นๆ

4.1.4.4 ประเพณีสู่ขวัญวัวควาย

ตามประเพณีชาวล้านนา เมื่อถึงฤดูทำนาต้องใช้แรงวัวควายจนเสร็จการทำนา หลังจากทำการปลูกข้าวแล้ว เพื่อเป็นการรำลึกถึงบุญคุณของสัตว์ที่ใช้งานหนัก จะทำพิธีสู่ขวัญวัวควาย การทำพิธีสู่ขวัญโดยมีการเริ่มขอโทษขอโพยวัวควายที่ได้คู่ค่าเขียนดีในขณะที่ทำการไถนาที่ผ่านมา ขอบอย่าให้มีเวรมีกรรมซึ่งกันและกัน ขอเจ้าวัวควายจงอยู่เป็นสุขสบายหากจากโลกนี้ขอเจ้าจงพ้นจากการเป็นสัตว์เดรัจฉาน ขอให้พบสมภavnกปราชญ์เจ้า ขอให้สุขสบายเดี่ยวเจ้าตลอดไป จัดตาโล รัมมา วัฒนันติ आयुณโน สุขัง พลัง เมื่อจบแล้วก็นำเอาข้าวหนึ่งสักหนึ่งกำมือและเนื้อไก่หนึ่งชิ้นวางไว้ระหว่างเขาควาย เอากรวยดอกไม้มัดติดเขาทั้งสองแล้วประพรมน้ำส้มป่อยเป็นเสร็จพิธี

4.1.4.5 งานบวชนเณร

งานบวชนเณร มีการจัดเตรียมข้าวของต่างๆ ไว้เป็นเวลานานนับเดือน เด็กที่จะบวชต้องเข้าไปเป็นเด็กวัด เตาเรียนเครื่องบวช อ่านธรรม ท่องเวทมนต์ได้ตั้งแต่สมัย พ.ศ. 2480-2498 เป็นต้นมา จะต้องมีการสอบถามเนรสิกขาให้ได้ก่อน จึงได้รับอนุญาตให้บวชได้ แต่ปัจจุบันยกเลิกเรื่องสอบเนรสิกขาไปแล้ว งานบวชนเณรสมัยก่อนนั้น เจ้าภาพจะจัดงานยิ่งใหญ่ตามฐานะของตนเอง ผู้ที่รำรวยก็จะจัดงานใหญ่มาก มีการทำบัตรเรียนเชิญญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมากมาย มีมหรสพมาเล่น เช่น มีซอ มีลิเก หากฐานะปานกลางพอมีพอกิน ก็จะนำหีบเสียงมาเปิดให้แขกฟัง หีบเสียงสมัยนั้นใช้ไขลานหรือหมุน

ประเพณีบวชลูกแก้ว ปอยลูกแก้ว ซึ่งก่อนวันบวชหนึ่งวันจะเป็นวันแต่งลูกแก้ว จะแต่งตัวเหมือนนติก จี๋คอ หรือไม้กี๋ขี้ม้า จี๋ข้าง แห่จากบ้านเจ้าภาพไปขอลากขอพรจากผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่นับถือ พอดกเย็นจะนุ่งขาวห่มขาวเป็นพ่อนาค เพื่อให้พ่ออาจารย์ทำพิธีเรียกขวัญ มัดมือพอวันรุ่งขึ้นจึงทำพิธีบวชนเณรเป็นอันเสร็จพิธี

4.1.4.6 ประเพณีปอยข้าวสังข์

เป็นการจัดงานเพื่ออุทิศส่วนบุญไปหาญาติที่ล่วงลับไปแล้วเป็นเดือนหรือเป็นปี เพราะในสมัยนั้นเวลามีคนตายได้ 1 วัน ก็นำไปเผาแบบง่ายๆ ไม่มีการทำบุญพระอภิธรรมเพราะยากจนหรือญาติพี่น้องอยู่ไกลเกินไป หรือบางครั้งเป็นช่วงที่ทำนาหรือเกี่ยวข้าว เป็นต้น พิธีปอยข้าวสังข์จะมีการเตรียมงานไว้เป็นเดือน โดยเดินทางไปบอกญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญในงาน ส่วนมากจะมีคณะซอพื้นเมืองซึ่งจ้างมาซอพื้นเมืองซึ่งจ้างมาซอให้งานสนุกสนาน ส่วนการทำบุญก็เหมือนการทำบุญ 100 วัน ในปัจจุบันนี้เอง

4.1.4.7 ประเพณีเสียดีใส่ผี

เป็นการเริ่มต้นของหนุ่มสาวที่รักชอบมาแต่งงานกัน ซึ่งภาษาพื้นบ้านเมืองเหนือเรียกว่า ตั่วป้อ ตั่วแม่ ผู้หญิงเหนือสมัยก่อนจะหวงเนื้อหวงตัวมาก ไม่ให้ผู้ชายแตะเนื้อต้องตัว จับมือถือ

แขนได้ ถ้าเป็นแฟนกันแล้วถูกผู้ชายจับมือถือแขนจะถือว่าผิดผีต้องบอกให้พ่อแม่รู้ ส่งคนไปบอกให้ฝ่ายชายทราบเพื่อมาพุดจาตกลงกัน ให้ตกลงทั้งสองฝ่าย ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ตกลงจะแต่งงานก็มีการเสียผี 12 บาท ถ้าตกลงกันได้ก็ในวันแต่งงานแล้วใส่ผีเอาในวันแต่งงาน 12 บาทเช่นเดียวกัน แต่ในสมัยต่อมาเพิ่มเป็น 120 บาท และสูงขึ้นเรื่อยๆตามสมัยที่เศรษฐกิจเฟื่องฟูในปัจจุบันหรืออาจเป็น 120,000 บาทก็เป็นได้

4.1.4.8 ประเพณีแต่งงาน

การแต่งงานในสมัยก่อนนั้น ไม่ยุ่งยากเหมือนในปัจจุบัน เพียงแค่ให้ผู้เฒ่าผู้แก่มาผูกขวัญมัดมือ ให้โอวาทสั่งสอนเป็นอันเสร็จพิธี ฝ่ายเจ้าบ่าวหากมีฐานะร่ำก็จะจัดงานแต่งงานให้ใหญ่ขึ้น โดยเชิญญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมาวยพรกินเลี้ยง สำหรับพิธีแต่งงานของชาวพื้นเมืองเหนือ จริงๆแล้วไม่มีพิธีการที่แน่นอน ส่วนมากในสมัยก่อนจะเน้นเรื่องใส่ผีเป็นอันถูกต้องตามประเพณี ส่วนผู้หญิงที่เป็นเจ้าสาวเมื่อแต่งงานแล้วจะต้องนำดอกไม้ธูปเทียน หมากพลู ยาสูบ อาหารแห้ง เช่น ปลาแห้ง เนื้อแห้ง นำไปมอบให้ผู้ใหญ่ฝ่ายชาย เช่น พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ใหญ่ที่ฝ่ายชายนับถือ เพื่อให้ท่านได้ผูกข้อมือและรับเป็นสะใภ้

4.1.4.9 ประเพณีदानข้าวใหม่

ประเพณีदानข้าวใหม่จะถือกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 เหนือ เดือนไปเป็นวันแรม 8 ค่ำ เมื่อมีการเก็บเกี่ยวที่ล่าช้า วันขึ้น 15 ค่ำ นำข้าวใหม่ทั้งข้าวเปลือก ข้าวสาร ข้าวสุก ดอกไม้ ธูปเทียนไปวัดตามจำนวน หากปีไหนได้ข้าวมากก็นำข้าวไปถวายวัดมาก เช่น 5 ถึง 10 ถึง 20 ถัง เป็นต้น เมื่อข้าวเปลือกรวมกันมากถวายทานแล้วจึงขายเพื่อนำเงินมาบูรณะวัดสร้างศาสนสถานต่อไป ส่วนชาวบ้านเมื่อไปทำบุญที่วัดแล้ว กลับถึงบ้านจึงเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน อาหาร ข้าวสุก ห่อหนึ่งไปถวายหรือदानแก่ผู้หลักผู้ใหญ่ของตนเอง ภายใน 3 วัน 7 วัน เป็นอย่างช้า ภาษาเหนือเรียกกันว่า दानกั้วข้าว

4.1.4.10 ประเพณีถวายทานเปตะพลี

ประเพณีถวายทานเปตะพลีจะกำหนดวันเอาวันเดือน 12 เหนือ ขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งถือกันว่าเป็นวันปล่อยผี ปล่อยศพ (เปรต) ของชาวเหนือ ในพิธีมีการนำสังฆทาน ข้าว ปลา อาหาร แล้วนำไปรวมกันที่วัด พระสงฆ์จะเทศน์ธรรมเปรตพลี จบแล้วจะทำพิธีถวายทานให้ผู้ล่วงลับไป เช่น บิคา มารดา ญาติพี่น้อง พระสงฆ์ให้พรเป็นอันเสร็จพิธี

4.1.4.11 ประเพณีถวายทานสลากภัต

ประเพณีถวายทานสลากภัตนั้น ไม่มีการกำหนดวัน เดือน ไว้แน่นอน ส่วนใหญ่จะถวายทานในระหว่างพรรษาภายในเดือนกันยายน-ตุลาคม สำหรับพิธีทานสลากภัตนั้น จะรวบรวมเอาจำนวนสังฆทานทั้งหมดที่นำมาถวายให้พระสงฆ์ มีจำนวนเท่าไร พระสงฆ์ได้รับเท่าไร สามเณร

ได้รับเท่าไรส่วนที่เหลือถวายให้วัด เพื่อสร้างศาสนสถานต่อไป ขึ้นตอนเริ่มจากเขียนคำถวายทาน แต่ละสำหรับอุทิศให้ใคร เรียกว่า 1 สำหรับ หรือสังฆ์ เท่ากับ 1 เส้น นำมารวมกันแล้วนิมนต์พระสงฆ์ สามเณรจับฉลาก ได้สำหรับไทยทานของไทยก็ไปรับสังฆทานจากคนนั้นเป็นอันเสร็จพิธี

4.1.4.12 ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า

ผีปู่ย่า คือผีบรรพบุรุษของตระกูลนั้นๆ เชื่อกันว่าจะนับเอาญาติพี่น้อง เครือญาติที่เป็น ผู้หญิงด้วยกัน นับตั้งแต่อพยพมาจากถิ่นเดิม จะขอแยกเอาผีปู่ย่าจากญาติบ้านเก่ามาแล้วสร้างหอไว้ ให้อยู่ นำข้าวตอก ดอกไม้ รูป เทียน คนโท ใส่น้ำไว้ใกล้ๆ กับที่ดอกไม้รูปเทียนครอบครว้ไหนเป็นผู้หญิงต้องมาเข้าผีปู่ย่าทั้งหมด ถ้าครอบครว้ไหนเป็นผู้ชายทั้งหมดไม่ต้องมาเข้าผีปู่ย่า เพราะผีปู่ย่า จะนับเอาผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ จะมีบ้างเล็กน้อยที่นับผู้ชายเข้าด้วย จึงเป็นที่มาของคำว่า ผิดผี เมื่อผู้ชายถูกเนื้อต้องตัวหญิงสาวจะต้องทำการเสียผีตามประเพณี โดยเลี้ยงผีปู่ย่า จะนำเอาภายในเดือน 9 เหนือ ส่วนของเช่น ไหว้จะนำไปมาคัมรวมกัน พร้อมดอกไม้ รูป เทียน บางทีจะมีสุรา หมาก เมียง นูหรี ผลไม้ต่างๆ มาเช่น ไหว้ด้วย และกล่าวขอให้ผีปู่ย่าว่า ให้มาปกป้องคุ้มครอง รักษาลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุขและรักษาทรัพย์สมบัติของลูกหลานด้วย ในที่นี้รวมถึงวัวควายที่เลี้ยงไว้ ไม่ให้สูญหายจากการลักขโมย

4.1.4.13 ประเพณีเลี้ยงผีเสี่ยวบ้าน (พ่อบ้าน)

เป็นวิถีชีวิตของชาวล้านนา ซึ่งอพยพมาจากถิ่นเดิมได้รวบรวมญาติพี่น้อง พรรคพวกเพื่อนฝูง พร้อมใจกันมาตั้งรกราก สร้างหมู่บ้านใหม่ช่วยกันสร้างศาลเล็ก ไว้ในที่ที่เหมาะสม เช่น ใกล้บริเวณต้นไม้ใหญ่ ที่รกครึ้ม ที่เนินสูง เป็นต้น พร้อมกับอัญเชิญเทวดาอารักษ์ที่สิงสถิตอยู่บริเวณสถานที่แห่งนั้น ได้มารับรู้และได้ปกป้อง คุ้มครอง รักษาให้ทุกคนในหมู่บ้านนั้นได้อยู่เย็นเป็นสุข คิดสิ่งใดขอให้ได้สมดังปรารถนา

4.1.4.14 พิธีตานข้าวให้ผู้ใกล้เสียชีวิต

1. ให้หาไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 วา หรือยาวพอพาดข้ามร่องน้ำที่วางได้ 2 อัน ไม้ราว 1 อัน พร้อมไม้ปักราวทั้งสองข้าง ไม้ข้าวห่อหัวท้ายด้วยใบตอง
2. ทราขายเป็ยกครึ่งปีบ เอามาทำเจดีย์ทราขายวางข้าวข้าว
3. ตัดกระดาศขาว 108 ซ่อ พร้อมไม้เสียบปักเจดีย์ทราขาย
4. เทียนเล่มเล็กๆ 108 เล่ม ปักทราขาย
5. ขันข้าว 1 ขัน มีข้าว อาหารความหวาน
6. สวยดอกไม้ 1 สวย ปักไว้บนเจดีย์ทราขาย
7. สวยดอกไม้พร้อมบังจยถวายพระแล้วแต่พิจารณา
8. ตั้งด้วยยาวประมาณ 1 ศอก พร้อมไม้ปัก

9. ผูกด้วยสายสัญญาณ ยาวประมาณ 2 วา

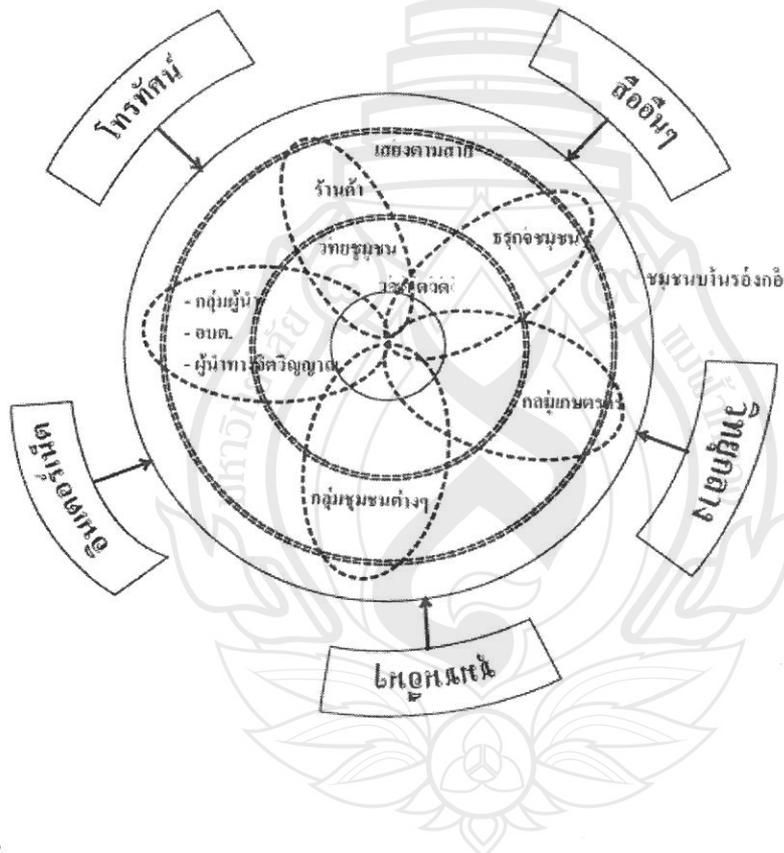
วิธีทำ

นำไม้ขี้วัว (สะพาน) พาดข้ามร่องน้ำ นำไม้ปักหัว ท้ายของขี้วัว นำราวมามัดติดเสา นำมามัดหัวสะพาน โยงไปมัดกับเจดีย์ทราย นิมนต์พระมารับไทยทานพร้อมขี้วัว พระพรเป็นเสร็จพิธี (ดวงแสง, 2550)

4.2 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบ้านร่องก้อ

4.2.1 บทวิเคราะห์รูปแบบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนบ้านร่องก้อ

4.2.1.1 บทวิเคราะห์โครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านร่องก้อ

ภาพที่ 4-1 แผนภาพแสดงโครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชุมชนบ้านร่องก้อ

4.2.1.2 บทวิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์บ้านร่องก้อ

(1) ร้านค้า

(1.1) รูปแบบการติดต่อสื่อสาร และการบริโภคสื่อ

(1.1.1) ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชาวบ้านร้องก็มีการรับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์รวมทั้งเครื่องเล่นดีวีดีหรือวีซีดี เป็นหลัก ร้องมาคือสื่อวิทยุผ่านคลื่น FM 97.5 และ FM 97.25 และเสียงตามสายที่เป็นวิทยุชุมชนในหมู่บ้าน ตามลำดับ

(1.1.2) ลักษณะของการรับข้อมูลข่าวสาร

1.1.2.1 ช่วงเช้ามีการรับชมข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ

1.1.2.2 ช่วงกลางวันจะเปิดไว้เพื่อให้ลูกค้าที่มาจับจ่ายซื้อของนั้นได้รับชม

1.1.2.3 ช่วงเวลาเย็นนั้นเริ่มตั้งแต่เวลา 4 โมงเย็นจะเป็นการรับชมรายการข่าวและละคร

1.1.2.4 ช่วงค่ำเริ่มตั้งแต่เวลา 1 ทุ่มเป็นต้นไปจะมีการรับชมข่าวภาคค่ำและละครภาคค่ำ

1.1.2.5 ส่วนวิทยุจะมีการรับฟังข่าวสารและความบันเทิงผ่านคลื่น FM 97.5 และ 97.25

(1.1.3) ประเภทของความต้องการข้อมูลข่าวสาร

1.1.3.1 เกี่ยวกับสุขภาพ และอาหาร

1.1.3.2 ข้อมูลข่าวสารต่างๆ

1.1.3.3 ข้อมูลเกษตรกรรม เกษตรกร

(1.1.4) ช่วงเวลาในการรับข้อมูลข่าวสาร

1.1.4.1 ภาคเช้าเริ่มตั้งแต่เวลา 5 โมงเช้า หรือตี5 เพื่อดูข่าวภาคเช้า ผ่านสื่อโทรทัศน์ทางช่อง 7

1.1.4.2 ภาคเย็นเริ่มตั้งแต่เวลา 4 โมงเย็น จะเป็นรายการข่าว และละคร

1.1.4.3 ภาคค่ำเริ่มตั้งแต่ 1 ทุ่ม เป็นต้นไป เพื่อชมข่าวสารประจำวัน

(1.2) เหตุผลของการรับข้อมูลจากสื่อ/องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา แรงจูงใจที่จะใช้สื่อและความพึงพอใจ (Gratification)

(1.2.1) รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างเพื่อนบ้านเช่นลูกค้า หรือกับคนอื่น ๆ ในระหว่างการติดต่อธุรกิจ

(1.2.2) ติดตามข่าวสารความก้าวหน้าของตลาดโลกเกี่ยวกับราคาสินค้าต่างๆ เช่น ข่าวเศรษฐกิจ ราคาทอง การขึ้นภาษีสินค้าสุรา เพื่อประโยชน์ในการกำหนดราคาสินค้า และการพาณิชย์ต่างๆ

(1.2.3) เพื่อนำความรู้ต่างๆที่ได้รับผ่านสื่อไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เรารู้ว่ายาชนิดไหนสามารถรักษาโรคนี้ได้ หรือสามารถรับรู้ถึงแนวการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการถูกแสวงหาผลประโยชน์จากผู้มีอำนาจได้ เป็นต้น

(1.3) แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information share)

(1.3.1) มีการรับรู้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนข่าวสารกันระหว่างพ่อค้าและลูกค้า

(2) ชาวบ้าน

(2.1) รูปแบบการติดต่อสื่อสาร และการบริโภคสื่อ

(2.1.1) ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.1.1.1 สื่อโทรทัศน์

2.1.1.2 สื่อวิทยุชุมชน

2.1.1.3 เสียงตามสายของหมู่บ้าน

2.1.1.4 เครื่องเล่นซีดี วีซีดี ที่ใช้ในการรับชมภาพยนตร์

2.1.1.5 มีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นบางส่วน เช่น คนทำงานราชการหรือนักเรียน นักศึกษา

(1.1.2) ลักษณะของการรับข้อมูลข่าวสาร

1.1.2.1 มีการรับชมข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ในช่วงเช้าและในช่วงเย็นหลังเลิกงานเป็นหลัก

1.1.2.2 มีการพกพาวิทยุส่วนตัวไปด้วยทุกครั้งที่ออกไปทำงานตามไร่ หรือสวนเกษตรของตนเอง

1.1.2.3 มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับข้อมูลทางราชการผ่านเสียงตามสายภายในหมู่บ้าน

(1.1.3) ประเภทของความต้องการข้อมูลข่าวสาร

1.1.3.1 ความรู้ทางการเกษตรที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในการดูแลพืชผลของชาวบ้าน

1.1.3.2 ข่าวเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับราคาพืชผลต่างๆ หรือข่าวด้านการเงินและราคาการจำหน่าย

1.1.3.3 ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองต่างๆ

1.1.3.4 ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโรคภัยต่างๆและวิธีการป้องกันภัยจากโรค ผ่านเสียงตามสาย

1.1.3.5 ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับชาวบ้าน หรือ เรื่องใกล้ตัวที่ชาวบ้านได้มองข้าม

1.1.3.6 สารคดีต่างๆ เช่น สารคดีส่องโลก หรือรายการทำอาหาร

1.1.3.7 ข่าวสารความบันเทิงต่างๆ เช่น รายการเพลง และรายการตลกคลายเครียด

1.1.3.8 ข้อมูลที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในชุมชน (OTOP)

1.1.3.9 ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับกีฬา

1.1.3.10 ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้แก่เด็กและเยาวชน เช่นรายการภาษาอังกฤษ หรือการ์ตูนภาษาอังกฤษ

(1.1.4) ช่วงเวลาในการรับข้อมูลข่าวสาร

1.1.4.1 รายการข่าวภาคเช้า ข่าวภาคค่ำ และข่าวตอนเย็น

1.1.4.2 รายการโทรทัศน์ในช่วงเย็นเริ่มประมาณ 6 โมงเย็นถึง 2 ทุ่ม

(2.2) เหตุผลของการรับข้อมูลจากสื่อ/องค์กรประกอบทางด้านจิตวิทยา แรงจูงใจที่จะใช้สื่อและความพึงพอใจ (Gratification)

2.2.1 เพื่อเป็นการปรับตัวให้รู้เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมือง รู้เท่าทันโรค รู้เท่าทันภัยสังคม และนำคติดีๆ ไปเป็นบทเรียนสอนลูกให้รู้จักการระวังตัว

2.2.2 เพื่อบรรเทาความเครียดที่เกิดจากการทำงานหนัก หรือคลายความเหงา ผ่านสื่อได้

2.2.3 เพื่อความบันเทิง รื่นเริง

(2.3) แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information share)

2.3.1 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างครอบครัวในเวลาที่ได้รับประทานอาหารเย็น

2.3.2 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างเพื่อนบ้าน

2.3.3 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนทั้งข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากและปานกลางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2.3.4 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างแม่บ้านกับเพื่อนบ้านของตนเอง

2.3.5 มีการเปรียบเทียบการรับสื่อที่น่าเชื่อถือมาก ปานกลาง และน้อยเพื่อประโยชน์แก่คนรับสื่อ

2.3.6 บางคนให้ความสำคัญกับทีวีมากที่สุดเพราะสามารถมองเห็นภาพสื่อสารได้ชัดเจน

2.3.7 บางคนเมื่อได้รับความรู้ใหม่มาก็จะนำไปทดลองทำเองก่อนว่าดีหรือไม่ก่อนที่จะบอกคนอื่น

(3) วัยรุ่น และเด็ก (ในที่นี้กำหนดอายุตั้งแต่ 20 ปีลงไป)

(3.1) รูปแบบการติดต่อสื่อสาร และการบริโภคสื่อ

(3.1.1) ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.1.1.1 สื่อโทรทัศน์

3.1.1.2 อินเทอร์เน็ตในโรงเรียนและบ้าน

3.1.1.3 วิทยุชุมชน

3.1.1.4 เครื่องเล่นซีดี วีซีดี

(3.1.2) ลักษณะของการรับข้อมูลข่าวสาร

3.1.2.1 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ในรูปแบบ การ์ตูน และละคร

3.1.2.2 มีการรับรู้ข่าวสารและความบันเทิงผ่าน เพลงจากวิทยุ และสารระนำรู้ต่างๆ

(3.1.3) ประเภทของความต้องการข้อมูลข่าวสาร

3.1.3.1 ข่าว

3.1.3.2 สารคดี

3.1.3.3 รายการส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมการศึกษา

3.1.3.4 รายการเพลง

(3.1.4) ช่วงเวลาในการรับข้อมูลข่าวสาร

3.1.4.1 มีการรับรู้ข้อมูลผ่านรายการ โทรทัศน์ในช่วงพักเที่ยง และเย็นหลังเลิกเรียน

(3.2) เหตุผลของการรับข้อมูลจากสื่อ/องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา แรงจูงใจที่จะใช้สื่อและความพึงพอใจ (Gratification

3.2.1 เพื่อความบันเทิง สนุกสนาน

3.2.2 เป็นภาพสะท้อนให้เรานำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้เป็นอย่างดีเช่น ความกตัญญู ความสามัคคี

เป็นต้น

(3.3) แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information share)

3.3.1 มีการรับข้อมูลข่าวสารผ่านการพูดคุยและแลกเปลี่ยนกันในครอบครัวเป็นหลัก

3.3.2 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆ

4.3 บริบททั่วไปของพื้นที่วิจัย (Research Area Context) บ้านหินลาดใน

4.3.1 ประวัติศาสตร์ชุมชน (Histories) บ้านหินลาดใน

4.3.1.1 แบบแผนของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านหินลาดใน

บ้านห้วยหินลาดในตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนเก่า ปกแกอะญอ มีครัวเรือนทั้งหมด 20 หลังคาเรือน เพราะพื้นที่ทำกินมีจำนวนจำกัดจึงทำให้บางครอบครัวได้แยกไปอาศัยอยู่บริเวณบ้านผาเอื้อง หมู่ 7 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า

จังหวัดเชียงราย หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่า เป็นประเภทป่าในทางกฎหมาย¹ คืออุทยานแห่งชาติขุนแจซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 800 – 900 เมตร โดยชุมชนมีการจัดการจำแนกพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. พื้นที่อยู่อาศัยมีประมาณ 6 ไร่
2. พื้นที่ทำนา 69 ไร่
3. พื้นที่ทำสวนชา ที่เลี้ยงสัตว์ผสมผสานกับป่าใช้สอยของชุมชนมีประมาณ 528 ไร่ พื้นที่ทำไร่หมุนเวียน และเลี้ยงสัตว์มีประมาณ 114 ไร่ พื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ที่ดูแลรักษาไว้ประมาณ 21500 ไร่

4.3.1.1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านป่าตึงและบ้านผาเอื้องมีถนนสายพร้าว – เวียงป่าเป้าหมายเลข1055 กิโลเมตรที่ 25 โดยมีคอยประตูดินเป็นเขตพรมแดนขวางกัน

ทิศใต้ ติดกับบ้านห้วยทรายขาว โดยมีแม่น้ำแม่ฉางข้าวเป็นพรมแดนขวางกัน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านห้วยทรายขาว เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ราหู่ โดยมีลำห้วยแม่ฉางข้าวเป็นพรมแดน

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านป่าตึง (ผ่าลีซอ) และบ้านห้วยหินลาดนอก (กะเหรี่ยง) โดยมีคอยม่อนเหลี่ยมหลวงและคอยประตูดินเป็นคอยขวางกัน

4.3.1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนเป็นต้นกำเนิดลำห้วยกว่า 14 สาย ที่ไหลรวมกันเป็นห้วยหินลาด ระหว่างภูเขาสูงประกอบไปด้วยพื้นที่ราบสูงเป็นที่ตั้งและพื้นที่ทำกินของหมู่บ้านมีความสูงประมาณ 900 เมตรจากระดับน้ำทะเล

4.3.1.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้นสภาพอากาศโดยทั่วไปอุณหภูมิค่อนข้างต่ำมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี

ฤดูร้อน มีสภาพอากาศร้อน ในช่วงเดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม โดยมีอากาศร้อนในตอนกลางวันอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 36 องศาเซลเซียส และอากาศเย็นในตอนกลางคืน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคมจะมีฝนตกชุกในเดือนกรกฎาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม อากาศหนาวจัด ในเดือนธันวาคม อุณหภูมิ 2-4 องศาเซลเซียส

ประชากร ชุมชนนี้ประกอบด้วยชาวปกากะญอ ทั้งหมด 105 แบ่งเป็นชาย 51 คน และหญิง 54 คน จำนวน 20 หลังคาเรือน

4.3.1.2 สาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน

4.3.1.2.1 โรงเรียน เป็นโรงเรียนชั้นประถมศึกษาโดยโรงเรียนแห่งนี้ ชื่อ โรงเรียนบ้านห้วยหินลาดใน สาขาบ้านโป่ง โดยเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีครูผู้สอนทั้งหมด 3 คน และมีนักเรียน 21 คน ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2530 มีอาคารจำนวน 1 หลัง โดยมีห้องเรียน 4 ห้อง โดยมีสนามเด็กเล่นเป็นพื้นซีเมนต์จนกระทั่งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2542 และในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงก็จะเข้าจะเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อจะทำสนามเด็กเล่นให้กับโรงเรียน

4.3.1.2.2 ประปาภูเขา ลักษณะการจัดการแหล่งน้ำอย่างหนึ่งของคนในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ประปาภูเขาคือแหล่งน้ำที่เกิดจากการต่อท่อจากลำธาร แล้วกักเก็บไว้ในภาชนะขนาดใหญ่ หลังจากนั้นจึงต่อท่อจากภาชนะกักเก็บน้ำจากหมู่บ้านซึ่งแต่เดิมแหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านคือแหล่งน้ำที่อยู่บริเวณหมู่บ้านนั้นซึ่งเป็นลักษณะคล้ายลำธารผ่านหมู่บ้านนั้นและปัจจุบันชาวบ้านก็ได้ใช้ประปาภูเขาดังกล่าวหรือในบางครั้งก็ใช้น้ำในระบบนิเวศลำธารที่อยู่ห่างหมู่บ้านออกไป 1 กิโลเมตรในส่วนของ การสร้างประปาภูเขา นั้น ได้มีนักศึกษาเข้ามาร่วมสร้างประปาภูเขา ร่วมกับชาวบ้านในลักษณะที่เป็นค่ายอาสาพัฒนา โดยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ในปี พ.ศ. 2535 ต่อมาจึงได้รับการปรับปรุงจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโป่งในปี พ.ศ. 2540

4.3.1.2.3 ไฟฟ้า แหล่งกำเนิดไฟฟ้าที่สำคัญของบ้านห้วยหินลาดในช่วงแรกคือ เครื่องปั่นไฟที่ได้รับบริจาคมาในปี พ.ศ. 2543 จากวัดบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ต่อมาทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้นำแผงไฟฟ้า โซลาร์เซลล์เข้ามาติดตั้งให้กับทุกบ้าน เข้ามาติดตั้งประมาณเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 โดยแผงโซลาร์เซลล์นั้นจะให้แสงสว่างและสามารถใช้ได้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าได้บางชนิดคือ ที่วีไม่เกิน 14 นิ้ว ในส่วนที่สามารถดูรายการตามสถานีได้มีเพียง 1 หลังคาเรือนเท่านั้น คือ บ้านพ่อปรีชา สิริ พ่อปรีชา กล่าวว่า “เราต้องรับข่าวสารเกี่ยวกับคนภายนอกเพื่อทราบว่าปัจจุบันนี้เกิดอะไรขึ้นบ้างและส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านหรือไม่” จากนั้นพ่อปรีชาก็นำเรื่องดังกล่าวเข้าที่ประชุมทุกวันที 10 ของเดือน เช่น เรื่องการแต่งกายของภาพยนตร์ดังกล่าว ไม่เหมาะสมเพื่อบอกกล่าวกับเยาวชนในหมู่บ้าน

4.3.1.2.4 ถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ทางเข้าในหมู่บ้าน หมู่บ้านห้วยหินลาดในมีเพียงถนนหนทางที่เป็นดินเท่านั้น โดยทางชาวบ้านได้พยายามปรับถนนหนทางเพื่อให้ความเรียบเป็นระยะๆอยู่เสมอ ต่อมาได้มีกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆเข้ามาในพื้นที่หมู่บ้านในรูปแบบของค่ายอาสาพัฒนาชุมชน มาช่วยสร้างถนนให้กับหมู่บ้าน เป็นถนนคอนกรีตเสริมด้วยไม้ไผ่ แต่ทางเข้าหมู่บ้านนั้นสร้างเป็นระยะๆยังไม่ต่อเนื่อง

4.3.1.2.5 ลักษณะบ้านเรือน ในพื้นที่ศึกษานี้มีลักษณะบ้านแบบสร้างโดยไม้ไผ่ทั้งหลัง และหลังคามุงด้วยใบตองตึง มีเพียงสองหลังเท่านั้น โดยสร้างขึ้นตามแบบบ้าน ปกาเกอะญอ ตัวบ้านแบบดั้งเดิมนั้นไม่แข็งแรงนัก บ้านจะยกพื้นด้วยเสาไม้สูงจากพื้นดิน ชายคาคลุมตัวบ้านหมด ปูพื้นและกั้นฝาบ้านด้วยไม้ไผ่ ลักษณะบ้านแบ่งเป็นสองส่วนจากบันไดขึ้นสู่ห้องหัวเรือนและห้องใหญ่ ห้องขนาดใหญ่เป็นที่ประกอบกิจกรรม เช่น เป็นที่นอน เป็นที่ประกอบอาหาร ลักษณะการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน ในปัจจุบันนั้นบางบ้าน ประมาณ 4 - 5 หลังจะมีพื้นที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ผู้ที่เข้ามาดูงานภายในหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลลูกสีเขียว2 ทำให้ผู้ที่เข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนมากโดยชาวบ้านกล่าวว่า “มีจำนวนมากโดยเฉพาะช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ หรือช่วงที่เด็กปิดเทอมกัน โดยมักจะเข้ามาดูงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการใช้พื้นที่ป่าโดยระหว่างที่ผู้ศึกษาอยู่ในพื้นที่ก็ได้พบกับคณะที่เข้ามาดูงาน เช่น คณะของอาจารย์ ชัชวาล ทองดีเลิศ” ซึ่งแต่ละครอบครัวปลูกอยู่ใกล้กัน ไม่มีการสร้างรั้วกันระหว่างบ้านอาจเป็นเพราะหมู่บ้านดังกล่าว เป็นเครือญาติกันเป็นส่วนใหญ่

4.3.1.3 ระบบเศรษฐกิจและทำมาหากิน

4.3.1.3.1 อาชีพ ชาวปกาเกอะญอบ้านห้วยหินลาดในยังทำการเกษตรแบบถาดและ เผาไร่ หรือไร่หมุนเวียนเป็นเกษตรแบบยังชีพทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน และหารายได้จากการเก็บของป่าและการทำงานลักษณะคนทำนาเป็นแบบคนพื้นราบมีการไถนาและเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจะเริ่มไถคราดในเดือนมิถุนายน แล้วหว่านกล้าในเดือนกรกฎาคมและเกี่ยวเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อกเขาสูงสลับซับซ้อน และมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบระหว่างภูเขา บ้านห้วยหินลาดในจึงจำเป็นต้องใช้พื้นที่บริเวณเนินเขาเป็นพื้นที่ทำการเกษตรซึ่งเรียกกันว่า “ไร่หมุนเวียน” ชาวปกาเกอะญอทำไร่หมุนเวียนเพื่อรักษา ระดับของผลผลิต และในขณะเดียวกันก็เป็นการใช้ที่ดินแบบไม่ทำลายระบบนิเวศโดยการทำไร่หมุนเวียนแต่ละครั้งที่ดินจะถูกตั้งทิ้งไว้ 6 – 7 ปี แล้วจึงเวียนกลับมาใช้พื้นที่ดังกล่าวอีกครั้ง หากเปรียบเทียบผลผลิตจากการทำนาและไร่หมุนเวียนของบ้านหินลาดในพบว่า ระบบนาให้ผลผลิตข้าวต่อพื้นที่ และผลผลิตข้าวต่อการใช้เชื้อพันธุ์ดีกว่าการทำไร่หมุนเวียน จากการที่ชาวบ้านเก็บข้อมูลการผลิตเพื่อในการวิจัยทำงานในปี พ.ศ. 2545 พบว่าพื้นที่นาใช้เชื้อพันธุ์จำนวน 1 ถังจะได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 74 ถัง แต่สำหรับพื้นที่ไร่หมุนเวียนใช้เชื้อพันธุ์ 1 ถัง ถ้าดูแลรักษาค่อนข้างดี จะได้ผลผลิตประมาณ 45 ถัง สำหรับผลผลิตข้าวโดยรวมของหมู่บ้านจำนวน 4804 ถังสามารถจำแนกเป็นผลผลิตจากนาร้อยละ 68.7 และผลผลิตจากไร่หมุนเวียนร้อยละ 31.3 อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2545 ชาวบ้านหินลาดในผลิตข้าวเหลือบริโภคถึงร้อยละ 25 แต่ก็ไม่ได้ขายสู่ตลาดภายนอก การผลิตข้าวของชาวบ้านจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อการบริโภคภายในชุมชนเป็นหลัก ในบางประการ

ผลิตข้าวไม่พอสำหรับบริโภค ก็ไม่ใช่ปัญหาสำคัญของชาวบ้าน เพราะการขาดแคลนข้าวจะอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 1 – 2 เดือน นอกจากการทำไร่หมุนเวียนและนาดำแล้ว ชาวบ้านหินลาดในยังมีการทำสวนชาหรือสวนเมี่ยง พืชเศรษฐกิจที่ขึ้นเองตามธรรมชาติบริเวณเนินเขาสองฟากฝั่งลำห้วย และเก็บได้ตลอดทั้งปีทำให้แต่ละครัวเรือนมีรายได้จากการผลิตใบชา และการขายผลผลิตจากป่า เป็นรายได้ประจำ

4.3.1.3.2 ลักษณะการจัดการผลิตของชุมชน ส่วนการผลิตของชุมชนนั้นมีการจัดการอย่างเป็นระบบ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ได้อย่างเหมาะสม โดยแบ่งการผลิตเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

- 1.) การทำไร่หมุนเวียน
- 2.) การปลูกชาและพืชเศรษฐกิจ
- 3.) การทำนา
- 4.) การเลี้ยงสัตว์
- 5.) การหาของป่า

4.3.1.3.3 การทำไร่หมุนเวียน ลักษณะของไร่ที่ชาวบ้านทำการผลิต ชาวบ้านปกากะญอ แยกประเภทพื้นที่ไร่หมุนเวียนตามลักษณะการใช้ ดังนี้

1.) ลักษณะของ ไร่ปีที่ทำการผลิต คือ

พื้นที่ที่เรียกกันว่าไร่หรือ คี คือ พื้นที่ที่เริ่มตั้งแต่พื้นไร่ ตัดไม้ เผาไร่ ปลูกพืชผักปลูกข้าว ถอนวัชพืช ทำพิธีกรรมต่างๆ และที่ถูกกรีดกิ่งออก โดยในพื้นที่นี้ต้องได้รับการทำพิธีกรรมจากฮีใจ โดยฮีใจจะเป็นคนประกอบพิธีกรรมเพื่อขอใช้พื้นที่ดังกล่าวจากผีเจ้าที่โดยพิธีกรรมการใช้พื้นที่จะกล่าวต่อไปในหัวข้อความเชื่อและพิธีกรรม

2.) ลักษณะของ ไร่เก่า ไร่ชาก 1-2 ปี

หลังจากหมดสภาพที่เป็น คี แล้ว ยังมีพื้นที่ให้ผลผลิตอยู่ เช่น มันสำปะหลัง พริกมะเขือ และต้นไม้ที่เห็นได้ชัดเจนว่าต้นไม้แต่ละต้นที่ถูกตัดเพื่อทำไร่นั้นสามารถแตกกอแตกหน่อขยายจากหนึ่งต้นที่ถูกตัดออกเป็น 2 – 10 ต้นที่กำลังเติบโตต่อไปในช่วงต้นของ ไร่เก่า นี้จะมีหญ้าชนิดหนึ่งขึ้นมา

3.) ไร่เบาะปู ไร่ชากที่ทิ้งไว้ 3 – 4 ปี

การปรับตัวของพื้นที่นี้คือ เริ่มจะมีสภาพเป็นป่ารก ด้วยมีต้นหญ้า ดังนั้นสัตว์เลี้ยงวัวควาย ไม่สามารถที่จะเข้าไปได้เลย และในขณะเดียวกันสัตว์ป่าจำพวก เก้ง หมูป่า และอื่นๆ เข้ามารบกวนหาอาหารและหลบซ่อนตัว ต้นไม้ที่แตกหน่อยังคงเป็นพุ่ม ลำต้นยังไม่สูงมากนัก

โดยสัตว์ต่างๆที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่นา ชาวบ้านจะไม่ทำอันตรายสัตว์ เพราะเป็นความเชื่อในเรื่องขวัญ เพราะขวัญของคน ปกาเกอญอ อยู่ในสัตว์ชนิดต่างๆ

4.) ฉกึเยาะโปล ไร่ซากที่ทิ้งไว้ 5 – 6 ปี

เมื่อต้นไม้ที่เติบโตจากพุ่มเล็กๆ เริ่มเติบโตเป็นต้นสูงขึ้นไปอย่างเห็นได้ชัดขณะเดียวกันความรกของหญ้าที่ตายไปแล้ว ทำให้พื้นที่เคยโล่งกลับกลายเป็นป่าที่กำลังฟื้นตัว เมื่อเข้าปีที่ 7 เรียกพื้นที่นี้ว่า คูหละ คือพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำไร่ที่จะให้ผลผลิตเต็ม นอกจากนี้ชาว ปกาเกอญอ ยังได้มีการแบ่งเป็นช่วงของเวลาในการทำไร่คือ เดือนเตอเล ประมาณเดือนมกราคม ชาวปกาเกอญอ ก็จะออกไปสำรวจเพื่อหาพื้นที่ทำไร่ เดือนทีแพะ ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ก็ทำการล้มไม้ ตัดต้นไม้ การตัดไม้ในการทำไร่ของ ชาวปกาเกอญอ มีอยู่สองวิธี วิธีแรก คือ ตัดไม้ให้ล้มไปเลย ต้นไม้แต่ละต้นไม้ที่ถูกตัดลงมาจะเหลือต่อไว้ระดับเอว วิธีที่สอง คือ ขึ้นไปตัดเฉพาะกิ่งก้านไม้ แล้วเหลือลำต้นไว้ เดือนทีลู่ ประมาณเดือนมีนาคม ก็จะมีการทำแนวกันไฟรอบๆ ไร่ เสร็จแล้วก็จะมีการเผาไร่ หลังจากการเผาไร่เสร็จเรียบร้อย ก็เริ่มการเพาะปลูกพืชต่างๆ ข้าวไร่ของ ปกาเกอญอ จะเริ่มต้นในเดือนเดญา เดือนเดญา หรือประมาณเดือนพฤษภาคม ภายหลังจากการปลูกข้าว พืชผักเสร็จเรียบร้อยจากนั้นจึงทำแนวป้องกันแนวรอบไร่ เพื่อป้องกันสัตว์ป่าเข้ามากิน เดือนลานุย ประมาณเดือนมิถุนายน จะมีการถอนวัชพืชในไร่ครั้งแรก ซึ่งการถอนวัชพืชจะทำสองครั้ง โดยครั้งแรก คือ ประมาณเดือนสิงหาคม การถอนวัชพืชไร่ปกาเกอญอ จะทำการถอนเพียงสองถึงสามครั้งต่อปี เดือนลานอ ประมาณพฤศจิกายน คือ เดือนแห่งการเก็บเกี่ยวข้าวในไร่จนเสร็จในเดือนนี้ และอาจจะไปถึงเดือนลามาถือ หรือประมาณเดือนธันวาคม ในช่วงเวลาในการเก็บเกี่ยวนั้นชาวบ้านก็มักจะมาช่วยเหลือกันในการเก็บเกี่ยวข้าวโดยผลัดเปลี่ยนกันไปเป็นลักษณะการลงแขกเกี่ยวข้าวกัน แม้การเกี่ยวข้าวในไร่จะสิ้นสุดลง แต่การเก็บเกี่ยวพืชในไร่ก็ยังสามารถเก็บได้เรื่อยๆเพราะผักพืชผลต่างๆ ที่อยู่ในไร่เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาว ปกาเกอญอ เกือบทั้งหมด

4.3.1.3.4 การปลูกชาและพืชเศรษฐกิจ

1.) การปลูกชา หมู่บ้านห้วยหินลาดในเป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ในหุบเขา ชาวบ้านทำนาแบบไร่ข้าว พื้นที่ที่อยู่รอบๆ หมู่บ้านตามลำห้วยจะมีการปลูกชาเป็นหลักและผสมผสานกับพืชพันธุ์ไม้ผลที่ปลูกขึ้นและไม้ป่า ชาที่นี่เป็นชาพันธุ์พื้นเมืองที่ไม่ต้องดูแลเอาใจใส่มากนัก อีกทั้งยังเป็นที่ต้องการของตลาด เป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำให้กับชาวบ้านในแต่ละปีจะมีชาดิบส่งออกจากหมู่บ้านกว่า 60000 กิโลกรัม โดยชาหนึ่งต้นสามารถเก็บได้กว่าสามครั้งต่อปี โดยครั้งแรกจะเก็บในเดือนเมษายนเรียกว่า ‘ ชาหัวปี ’ เป็นชาที่มีคุณภาพดีที่สุดในราคาดีที่สุด หลังจากนั้นก็จะเริ่มเก็บ “ ชากลาง ” ในเดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นชาที่แตกหน่อจากชาต้นเดิมหลังเก็บชาหัวปีหมดไปแล้ว และในช่วงสุดท้ายจะเป็นการเก็บ “ ชาเหมย ” หรือชาหน้าหนาวประมาณเดือน

พฤศจิกายน ซึ่งปริมาณขามีน้อย แต่ราคาดีเท่าซาห้วยปี โดยใบซาเริ่มเก็บตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้นไป โดยลักษณะของขามั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ชาวบ้านนำไปขายและในส่วนที่เก็บไว้กินเอง

2.) พืชเศรษฐกิจ การค้าเป็นสิ่งสำคัญเพราะของบางสิ่งบางอย่างในชุมชนเองไม่สามารถจัดหาได้เช่นกันจึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันระหว่าง สินค้าเกิดขึ้นโดยสินค้าที่ชาวบ้านนำไปแลกเปลี่ยน คือ ต้นเมี่ยง เดิมเป็นพืชในพื้นที่ท้องถิ่น โดยเป็นพืชที่ขึ้นบริเวณเนินเขาสองฝั่งลำห้วยเก็บได้ตลอดปี โดยเริ่มนำมาขายในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2510 โดยมีพ่อค้าจากพื้นที่ราบขึ้นมารับซื้อปัจจุบันนั้นนำเอาต้นเมี่ยงไปทำเป็นชา แต่เดิมต้นเมี่ยงเมื่อครั้งนำไปขายครั้งแรกนั้นไม่ได้นำไปทำเป็นชาเหมือนในปัจจุบัน แต่นำต้นเมี่ยงดังกล่าวไปทำเป็นเมี่ยงที่ใช้อบแทน หน่อไม้หรือต้นไผ่หูกถือเป็นไผ่ชนิดหนึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่ง หน่อไม้เป็นพืชที่เกิดขึ้นเองภายในป่าปกคิมักจะมาใช้ประกอบอาหารเป็นหลักถ้าเหลือจึงนำมาขาย เพื่อสร้างรายได้ใครอบครัว ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันพืชที่ชาวบ้านสามารถนำไปขายได้คือมะไฟ และ ส้มโอ ซึ่งเป็นพืชที่พบในไร่หมุนเวียนและอยู่ตามป่าใกล้หมู่บ้านปกคิมจะไม่ขายนอกจากเหลือกินแล้วเท่านั้น โดยเริ่มนำมาขายเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2535 ได้นำไปขายที่ตลาดกลางเชียงราย ส่วนส้มโอนั้นเป็นพืชที่อยู่บริเวณป่ารอบหมู่บ้าน แต่เดิมนำมารับประทานมากกว่านำไปขาย พลับ เดิมพืชดังกล่าวเป็นพลับป่าที่ขึ้นอยู่ทั่วไปบริเวณป่าใกล้หมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านก็นำมารับประทานแต่เดิมอยู่แล้ว ต่อมาคนพื้นที่ราบ ได้เข้ามาในพื้นที่คือ พ่อค้าที่เข้ามาค้าขายกับชาวบ้านได้เห็นว่าในหมู่บ้านดังกล่าวมีพลับจึงซื้อพลับไปขายที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยเริ่มขายในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2545 – 2546 มีพ่อค้าคนกลางรับไปขายต่อโดยรับซื้อลูกพลับแบบขายกิโลกรัมละ 8 บาท

4.3.1.3.5 การจัดการระบบการทำนา การทำนาจะทำในลักษณะพื้นที่ขั้นบันไดของความลาดชันในพื้นที่นั้น จะปลูกข้าวครั้งเดียวในช่วงฤดูฝนที่มีน้ำมีปริมาณเพียงพอต่อพื้นที่ทำนาอยู่ตามห้วยที่สามารถกั้นน้ำเข้าพื้นที่ได้ซึ่งมีจำนวนพื้นที่น้อย มีครอบครัวที่ทำนาอยู่ประมาณร้อยละ 30 โดยในส่วนที่ทำนายังมีการทำไร่ข้าวหมุนเวียนควบคู่กันไปด้วย เพราะการทำนาสามารถได้ผลผลิตมากเป็นการช่วยเสริมให้มีผลิตในข้าวไร่ ปีใดข้าวไร่มีจำนวนน้อยก็สามารถนำเอาข้าวดังกล่าวทดแทนกันได้

4.3.1.3.6 การเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงของชาวบ้านห้วยหินลาดใน มีไก่ หมูเป็ด และสุนัข การเลี้ยงสัตว์ของบ้านห้วยหินลาดใน นิยมให้หากินกันเอง ไก่และเป็ดจะหากินปลายข้าวที่ผัดเวลาดำข้าว หรือ หากินได้จากแหล่งน้ำต่างๆบริเวณใกล้บ้าน พื้นที่เลี้ยงที่สำคัญของสัตว์จำพวกไก่ เป็ด หรือ หมูนั้นจะเลี้ยงอยู่บริเวณใต้ถุนบ้านเป็นสำคัญ หมูและไก่ของชาวบ้านจะกันเอาไว้ทำพิธีส่วน

หนึ่งโดยส่วนใหญ่สัตว์จะเป็นตัวเมียเพื่อสามารถเอาไว้ออกลูกและเอาไว้ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่อไป

4.3.1.3.5 การหาของป่า เป็นส่วนที่สำคัญของชีวิตของชาวปกากะญอ เพราะ ชาวปกากะญอต้องพึ่งพาพื้นที่ป่าอย่างมาก เช่น การหาสมุนไพร หรือ ในบางครั้งก็ล่าสัตว์ ทำให้ชาวบ้านแบ่งพื้นที่เป็นช่วงชั้นต่างๆ โดยแต่ละช่วงมีความสำคัญที่แตกต่างกัน และ ที่สำคัญทรัพยากรต่างๆ ภายในป่าชาวบ้านก็มีลักษณะการใช้ตามระบบความเชื่อของชาวปกากะญอ

4.3.2 โครงสร้างของชุมชน บ้านหินลาดใน

4.3.2.1 การปกครอง หมู่บ้านมีผู้นำจัดได้เป็น 3 ประเภท คือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางราชการ และผู้นำทางประเพณี ผู้นำทางประเพณีเรียกว่า ฮีโฮ้ เป็นผู้อาวุโสที่สืบทอดตำแหน่งตามสายเลือดฝ่ายบิดา เป็นผู้ที่มียุทธิพลทางความคิดเห็นทัศนคติของคนในหมู่บ้าน และ เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆภายในหมู่บ้าน ผู้นำทางราชการ คือ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ คือ ผู้ใหญ่บ้านหรือ เรียกว่า พ่อหลวง ตำแหน่งได้จากการเลือกตั้งโดยผู้นำทางราชการต้องรับนโยบายของทางราชการไปปฏิบัติ

4.3.2.2 การแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้นำ

1.) ผู้นำทางศาสนา หรือ ฮีโฮ้ คนปัจจุบันคือ พ่อญู ปะปะ อายุ 56 ปี มีหน้าที่เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผี เช่น เลี้ยงผีป่า ผีน้ำ ผีไร่ การสู่ขวัญ บทบาททรงลงมาของผู้นำทางศาสนา หรือ ฮีโฮ้ก็คือดูแลลูกบ้านไม่ให้ทำผิดกฎหมายข้อห้าม ในอดีตฮีโฮ้มีหน้าที่สำคัญอีกอย่างคือ พิจารณาคดีภายในหมู่บ้านห้วยหินลาดใน โดยอาจจะมีการปรับเป็นค่าสินไหมกับผู้ที่ทำผิด แต่ปัจจุบันหน้าที่เป็นของผู้ใหญ่บ้าน ในพิธีกรรมที่ฮีโฮ้ยังคงเป็นผู้นำในการปฏิบัติ จากการที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปในพื้นที่และพบ คือ การรับขวัญข้าวที่ฮีโฮ้ต้องไปเป็นผู้นำในการทำพิธีกรรม พิธีกรรมนี้ฮีโฮ้ต้องเป็นผู้ทำคนแรก การเช่นเริ่มด้วยการนำเหล่าที่ด้มโดยเจ้าของบ้านจะมอบให้ฮีโฮ้ทำพิธีกรรม เริ่มจากเหล่าแก้วแรกจะต้องให้กับผีบ้านผีเรือน แล้วหลังจากนั้นจึงแจกเหล่าให้กับคนที่เข้ามาร่วมพิธีกรรม จนถึงเหล่าแก้วสุดท้ายจึงให้ฮีโฮ้ทำพิธีเช่น ผีบ้านผีเรือนอีกครั้งจึงเป็นอันเสร็จพิธี

2.) ผู้นำชุมชนด้านประเพณี นายปรีชา ศิริ มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและเป็นที่ปรึกษาของชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ในระหว่างที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปในพื้นที่นั้นทางชาวบ้านได้ต้อนรับรายการทุ่งแสงตะวัน ซึ่งเป็นรายการสารคดีสำหรับเด็กโดยออกอากาศวันอาทิตย์ เวลา 8.00 น. ได้เข้ามาถ่ายทำในพื้นที่ และให้ผู้ชมรายการทุ่งแสงตะวันซึ่งเป็นกลุ่มครอบครัวจากจังหวัดต่างๆ คุณปรีชา ศิริ ก็จะมีหน้าที่สำคัญในการเตรียมงานในการต้อนรับกลุ่มที่เข้ามาดูงานและเป็นวิทยากรสำคัญที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

3.) ผู้นำทางราชการ นายสุวงศ์ ไพรสกุล เป็นผู้นำทางการมีหน้าที่ประสานงานและติดต่อกับทางอำเภอและรับนโยบายของทางราชการเข้ามาปรึกษาร่วมกับผู้นำชุมชนอื่นๆ นอกจากการแบ่งหน้าที่ตามระบบความเชื่อ และ ทางราชการเป็นผู้แต่งตั้งแล้ว เรื่องที่เป็นหัวใจสำคัญอีกอย่างของหมู่บ้านห้วยหินลาดในคือ ลักษณะของการดูแลพื้นที่ป่าบริเวณหมู่บ้าน

4.3.2.3 การรวมกลุ่มของชาวบ้าน กลุ่มต่างๆในชุมชน ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างระบบการจัดการในชุมชนให้เป็นทางการและคอยดูแลกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนห้วยหินลาดใน โดยแบ่งกลุ่มต่างๆออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1.) กลุ่มดูแลป่า กิจกรรมที่สำคัญของกลุ่ม คือ ทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่าที่จะเข้ามาทำลายพืชและป่าไม้ในเขตอนุรักษ์

2.) กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน โดยเริ่มตั้งกองทุนในหมู่บ้าน ประมาณเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2543 เก็บจากสมาชิกภายในหมู่บ้านเป็นเดือน เดือนละ 10 บาทต่อครอบครัวจำนวนเงินรวมได้ปัจจุบัน 900 บาท โดยจำนวนเงินเหล่านี้ สมาชิกสามารถยืมไปใช้ในเวลาที่เจ็บป่วยได้ มีกลุ่มเยาวชนจะเป็นผู้จัดการในการเบิกจ่ายเงิน

3.) กลุ่มสงเคราะห์ ตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2543 โดยจุดมุ่งหมายของกองทุนหมู่บ้าน คือช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล ให้กับคนที่ไม่ม่มีเงินและให้ความช่วยเหลือกับคนชราและคนพิการในชุมชนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้น

4.) กลุ่มแม่บ้าน ชาวบ้านเล่าว่าการรวมตัวนี้เริ่มมีความสำคัญที่ต้องจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2540 เมื่อกลุ่มองค์กรต่างๆ ได้เข้ามาดูงานเกี่ยวกับกิจกรรมในการดูแลป่าของบ้านห้วยหินลาดใน เพื่อจัดสรรนำเงินส่วนนี้จากกลุ่มของแม่บ้านไปใช้ในการต้อนรับ โดยนำเงินซื้ออาหาร และข้าวของต่างๆ เช่น การรับรองกลุ่มที่เข้ามาดูงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในชุมชน กลุ่มแม่บ้านก็จะนำเงินดังกล่าวไปใช้ในการรองรับ

5.) กิจกรรมเยาวชน กิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนกับการจัดการป่ากับเยาวชนกลุ่มอื่นๆ เช่น งานมหกรรมพลังหนุ่มสาวระหว่างวันที่ 14 – 16 ตุลาคม ณ จังหวัดลำปาง โดยเป็นการรวมกลุ่มเยาวชน 9 จังหวัดภาคเหนือ กลุ่มเยาวชนมีการประชุมร่วมกันภายใน 4 หย่อมหมู่บ้านทุก 3 เดือน โดยจะจัดการเกี่ยวกับลักษณะของการทำโครงการที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

เครือข่ายเยาวชน โดยเครือข่ายลุ่มแม่น้ำมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2546 เยาวชนกลุ่มเครือข่ายเกษตรภาคเหนือเริ่มมีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการโดยมีการเรียกประชุมตัวแทนเยาวชนผู้นำต้องมีการสืบทอดต่อไปโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องเครือข่ายการอนุรักษ์ต่างๆ

4.3.2.4 เณท์ของลุ่มเยาวชน โดยหลักที่สำคัญ คือ

1.) มีการเรียนร่วมกันตั้งแต่เด็ก คือ ก่อนเยาวชนจะเข้าไปทำงานกับกลุ่มเยาวชนอาจมีการช่วยเหลือผู้ใหญ่ในการอนุรักษ์พื้นที่ป่ามาตั้งแต่แรกเริ่ม

2.) เยาวชนดังกล่าวได้ออกไปพร้อมกับเครือข่ายเกษตรภาคเหนือ โดยออกไปเผยแพร่ต้องเป็นเยาวชนตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งเยาวชนจะรวมเป็นกลุ่มแล้วช่วยเหลือผู้ใหญ่ในการทำงานต่างๆ ก่อนที่จะเข้าร่วมเป็นกลุ่มเยาวชนอย่างเป็นทางการ

4.3.2.5 ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในพื้นที่ใกล้เคียงของบ้านห้วยหินลาดในนั้นยังเป็นพื้นที่เขตติดต่อกับบ้านห้วยทรายขาวซึ่งเป็นพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ และบ้านป่าดิ่งซึ่งเป็นพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ โดยทั้งสองกลุ่มก็มีการติดต่อสัมพันธ์กันกับกลุ่ม ปกาเกอญอ บ้านห้วยหินลาดในลักษณะแตกต่างกันออกไป

4.3.2.6 ระบบครอบครัวและเครือญาติ ชาวปกาเกอญอ มีความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างใกล้ชิดมากนับแต่เรื่องคู่ครองคน ปกาเกอญอ ถือประเพณีการแต่งงานแบบสามีเดียวภรรยาเดียวอย่างเคร่งครัด เป็นระบบความเชื่อของ ปกาเกอญอ โดยปกติครอบครัวของชาว ปกาเกอญอ จะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีสมาชิกภายในบ้านไม่มากนัก คือ พ่อ แม่ ลูก เนื่องจากในระบบเครือญาติของ ปกาเกอญอ ยึดเอาการสืบสายโลหิตทางฝ่ายแม่ (Matrilinal) แต่สังคมบ้านหินลาดในยังนับถือบิดาเป็นหัวหน้าครัวเรือน การสืบสายมารดานั้นถือว่า หลานซึ่งเป็นเด็กที่เกิดจากบุตรสาวนั้นเป็นหลานในครัวเรือน ดังนั้น ผู้หญิงทำพิธีเลี้ยงผีเรือน บุตรทุกคนรวมทั้งลูกชายหรือลูกผู้หญิงที่แต่งงานแยกครัวเรือนไปแล้วต้องมาร่วมในพิธี และหลานที่เกิดจากลูกสาวคนแรกจนถึงคนเล็กที่สุดต้องมาร่วมในพิธีด้วย แต่จะไม่นับหลานที่เกิดจากลูกชาย

4.3.2.7 บทบาทของชายหญิง บทบาทหน้าที่ของผู้ชาย มักจะถูกกำหนดในกิจกรรมที่ใช้แรงงานหลักของผู้ชายในกิจกรรมการผลิต คือ การไถ การเลือกที่ไร่ การขนข้าว ส่วนผู้หญิงจะช่วยในกิจกรรมที่ใช้แรงงานน้อยกว่าผู้ชาย คือ หวานกล้า การปักดำ การถางไร่ การปลูกข้าวการกำจัดวัชพืช ตลอดจนการเก็บเกี่ยวหรือการคัดเมล็ดพันธุ์พืช บทบาทหน้าที่ของชายและหญิงในครอบครัว ผู้ชายมีส่วนในการหาอาหาร หาของป่า ล่าสัตว์ ซ่อมบ้านเรือน ผู้หญิงก็จะมีบทบาทสำคัญในครัวเรือน เช่น ดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกครอบครัว เตรียมอาหาร การเลี้ยงลูก การตัดน้ำ เลี้ยงสัตว์ แม้แต่การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการเรียกขวัญ เมื่อมีคนในบ้านไม่สบาย ผู้หญิงจะมีหน้าที่เรียกขวัญ เชื่อว่าผู้หญิงนั้นมีอำนาจทางความเชื่อมากกว่าผู้ชายถ้าอยู่ในบริเวณบ้าน ถ้าอยู่นอกบ้านอำนาจในส่วนนั้นก็จะลดลงไป ซึ่งมีพิธีกรรมเพียงไม่กี่อย่างที่ผู้หญิงสามารถทำได้ เช่น เมื่อมีคนในบ้านเจ็บป่วย โดยพิธีกรรมผู้หญิงหรือแม่บ้านจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม โดยเริ่มจากการดูว่า ผู้ป่วยโดนผีอะไรทำในขั้นนี้ ฮีโง่งจะเป็นผู้ตรวจสอบดู เมื่อทราบว่าเป็นผีอะไรทำแล้วจึงทำการทิ้งสะดวง

4.3.3 ความเชื่อ และพิธีกรรม

4.3.3.1 ความเชื่อและพิธีกรรม ชาวปกากะญอ มีความเชื่อดั้งเดิมในการนับถือผี (Animisms) ควบคู่การนับถือพุทธ ภายใต้วิถีชีวิตของ ปกากะญอ นั้นได้มีโลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ โดยอยู่ภายใต้การเคารพและยำเกรง ความเชื่อว่าธรรมชาติมีเจ้าของคุ้มครองอยู่แล้วนั้น ชาว ปกากะญอ จึงต้องสร้างตัวแทนในระบบธรรมชาติ เช่น ผีไร่ ผีน้ำ

1.) ผีไร่ ผีนา สังคมของ ปกากะญอ เป็นสังคมที่ยังชีพด้วยการเกษตรกรรมเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับผีไร่ ซึ่งถือเป็นผีที่สำคัญมากชนิดหนึ่ง ในบรรดาผีทั้งหมดที่ชาวบ้านนับถือ โดยเชื่อว่าผลผลิตทางการเกษตรจะมีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของผีไร่ ที่ช่วยดูแล คุ้มครองและคลบนาคลให้พืชผลงอกงามอุดมสมบูรณ์ดีโดยชาวบ้านจะมีพิธีเลี้ยงผีไร่ ก่อนทำการเพาะปลูกข้าวหรือพืชไร่ และหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต จะทำร้านสำหรับเลี้ยงผี บริเวณนาข้าวจะมีเครื่องเช่น ไหว้ ใต้แก้ว ใก่อ เหล้า และข้าว

2.) ผีน้ำ ผีน้ำใต้แก้ว ผีที่สิงสถิตอยู่ตามลำห้วย ลำธาร หนองน้ำ ผีน้ำแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ผีน้ำที่อยู่ข้างน้ำ ซึ่งอาจจะอยู่ตามแหล่งน้ำต่าง ๆ จะคอยดูแลน้ำ ห้ามใครทำให้น้ำนั้นสกปรกหรือเน่าเสีย และประเภทที่สอง คือผีน้ำที่คอยดูแลเวลาเราเพาะปลูก ให้น้ำอุดมสมบูรณ์ ทำให้พืชเจริญงอกงามได้ดี

3.) ผีบ้านผีเรือน หมายถึง ผีที่คอยคุ้มครองรักษาผู้คนภายในบ้านเรือนเฉพาะของตน ตามภาษาของ ปกากะญอ เรียกว่า ตะมือข่า เลอเคอะ ซึ่งก็คือ ผีพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ถึงแก่กรรมแต่ดวงวิญญาณยังคงอยู่ เจ้าของบ้านจะต้องไปให้หมอมีมาทำพิธีเรียกวิญญาณให้กลับมาอยู่กับครอบครัว

4.) พิธีกรรมในรอบ 1 ปี วิถีชีวิตของ ปกากะญอ บ้านห้วยหินลาดใน ในช่วงเวลา 1 ปีนั้น ประกอบด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญกับการดำเนินชีวิต ทั้งที่เกี่ยวกับอาชีพและระบบความเชื่อต่าง ๆ เราสามารถแบ่งประเพณีในรอบ 1 ปีของชาวบ้านห้วยหินลาดในได้เป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนแรกประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเกษตรกรรม โดยสังเกตจากประเพณีให้ความสำคัญกับการเพาะปลูก โดยเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับการทำมาหากิน ดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย คือ การเลี้ยงผีไร่ ประเพณีกินข้าวใหม่ ประเพณีนวดข้าว ประเพณีถางไร่ ประเพณีแรกทำไร่ และส่วนที่สองประเพณีเกี่ยวกับช่วงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ปกากะญอ คือ การเกิด การแต่งงาน และการตาย

อาชีพที่สำคัญของ ปกากะญอบ้านห้วยหินลาดใน คือ เกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำไร่ข้าว ด้วยความไม่แน่นอนของการทำการเกษตร ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพอากาศของแต่ละปี เพื่อสร้าง

ความเชื่อมั่นให้กับอาชีพของตนเอง ในแต่ละขั้นตอนของการประกอบอาชีพจึงเต็มไปด้วยพิธีกรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสิ่งที่ทำไปว่าจะได้รับผลอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ผู้ศึกษาจึงขอเริ่มต้นด้วยขั้นตอนเริ่มแรกของการประกอบอาชีพเป็นลำดับดังนี้

5.) การเลี้ยงผีไร่ พิธีเริ่มประมาณเดือนกรกฎาคม พิธีนี้จะเริ่มก่อนการทำพิธีกรรมเพาะปลูก เพื่อให้พืชพันธุ์หรือต้นไม้ต่าง ๆ ในไร่อุดมสมบูรณ์ ผีตาเสา เพื่อเป็นการขับไล่แมลงศัตรูพืชและให้ขวัญข้าวเข้ามาอยู่ในไร่ พิธีตาเมละ เพื่อให้บุคคลหรือสิ่งมีชีวิตอะไรก็ตามที่เข้ามาในพื้นที่ไร่ดังกล่าว ขอให้ใจอ่อนเหมือนกับตะกั่วและตาเหลืองเหมือนกับขมื่น เพราะเชื่อว่าอาการตาเหลืองหมายถึงผู้ที่ เป็นโรคหรือไม่สบาย เช่น เป็นไข้ ตาก็จะเหลืองตามความเชื่อของ ปกาเกอญอ และ พิธีตาลีเม เพื่อป้องกันสิ่งที่ไม่ดีเข้ามาในไร่ จนทำให้การทำไร่ไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร

6.) พิธีกินข้าวใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่จะทำเมื่อข้าวเริ่มออกรวงใหม่ ๆ โดยนำข้าวที่ออกรวงใหม่ไปตำ หลังจากนั้นจึงนำไปหุง เมื่อหุงข้าวเสร็จแล้วจึงนำไปอธิษฐาน และนำปุมมาเช่นพร้อมกับข้าวที่เพิ่งหุงเสร็จ โดยเป็นปุน้ำจืดที่หาได้จากพื้นที่ใกล้หมู่บ้าน และเนื้อหมูที่ชาวบ้านได้เลี้ยงไว้ ระหว่างพิธีกรรมจะนำเอาวัลย์พื้นที่กระบุงที่ใส่ข้าวที่นำมาตำข้าว และหม้อที่จะหุงข้าวรวมทั้งที่ตำข้าว เพราะมีความเชื่อในเรื่องขวัญข้าว เพื่อให้ขวัญข้าวอยู่กับข้าว โดยนำเอาเอาวัลย์มามัดขวัญข้าว เอาไว้ไม่ให้หายไปไหน ทำให้ขวัญข้าวอยู่กับข้าว ทำให้ข้าวได้ผลดี แล้วจึงเอาไก่ 1 ตัวไปต้ม และข้าวไปหุง โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ส่วนหนึ่งให้เจ้าบ้านกิน อีก 3 ส่วนไปใส่ที่ก้อนเสา เพื่อให้ก้อนเสาได้กินก่อน เพราะเชื่อว่า ก้อนเสาดูแลความร้อนในระหว่างทำอาหารและสิ่งต่าง ๆ ถึงเป็นผู้มีพระคุณแก่ชาว ปกาเกอญอ แล้วจากนั้นก็นำอาหารอื่นมากินร่วมด้วย คือ เนื้อปูดัวเมีย และปูดัวผู้ โดยนำเนื้อปูดัวทั้งสองให้กับก้อนเสา วางเอาไว้ที่บริเวณก้อนเสา เพื่อเป็นการให้ความเคารพบรรพบุรุษ และเป็นการขอขมาที่ตลอดทั้งปีต้องทำอาหารและทำให้ก้อนเสาดูร้อนอยู่ตลอด เมื่อประกอบพิธีเสร็จแล้วจึงนำข้าวและอาหารที่ไปแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านโดยรอบต่อไป

7.) นวดข้าว เริ่มพิธีด้วยเจ้าของบ้านจะนำไม้คดข้าวไปตีที่กระท่อมที่ใช้เก็บข้าว เจ้าบ้านจะเป็นคนอธิษฐานว่า ขอให้ได้ผลผลิตข้าวอย่างสมบูรณ์ พอเสร็จจากการอธิษฐานนั้นจะต้องให้เจ้าของไร่ตีข้าวลงพื้น โดยจะนำเอาเมล็ดข้าวที่ดีได้มาหุง ถ้าอธิษฐานกล่าวว่า ขอให้ข้าวได้ผลอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นเจ้าของไร่จึงกลับบ้าน เจ้าของไร่จะทำการมัดมือให้กับลูกของตนเอง นำข้าวที่ใส่กระบุงที่ได้จากไร่ นำเอาใบตองพันติดไว้ที่กระบุงใส่ข้าว แล้วจึงนำเอาข้าวไปตากไว้กลางแจ้งประมาณ 3-7 วัน แล้วจึงออกไปไร่ ไปประกอบพิธีที่ไร่ โดยการนำไก่ต้มไปใช้ด้วย เพื่อเช่นเจ้าของ ที่นาที่ดูแลข้าวมาอย่างยาวนาน นำเอาไก่ใส่ในชะลอมที่เตรียมไว้เอาไปใส่ในศาลที่เราทำขึ้นมาในพิธี หลังจากนั้นก่อนนำข้าวเข้าบ้าน ต้องนำเอาดอกหงอนไก่โปรยไว้ตลอดทางเข้าบ้าน โดยพิธีกรรมยังคงพบเห็นอยู่ สังเกตเห็นการทำเครื่องหมายที่มีดอกหงอนไก่ประดับอยู่กลางทางของ

ทางหน้าไร่ของ พะติ สมศักดิ์ ในระหว่างการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการนวดข้าวนั้น ชาว ปกาเกอญอ มีความเชื่อว่าจะไม่เอยถึงชื่อของช้าง ลิง และชื่อของคนตาย เพราะเชื่อว่าจะเข้ามาแย่งข้าวในไร่ไปกิน ลิงทำให้เราได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย และคนตายเชื่อว่าจะมาเอาขวัญของข้าวไป จะทำให้ข้าวได้ผลผลิตไม่มาก หรือมีสัตว์ เช่น เก้งส่งเสียงร้องระหว่างพิธีจะต้องหยุดทำพิธีกรรมนั้น แล้วจึงไปประกอบพิธีกรรมใหม่ในวันอื่น เพราะเชื่อว่าเป็นเทวดาของ ปกาเกอญอที่คอยลงมาดูแลทุกข์สุขของ ปกาเกอญอ โดยเชื่อว่าจะเตือนภัยให้กับ ปกาเกอญอ จึงทำให้ ปกาเกอญอ ไม่ล่าเก้งเป็นอาหาร

8.) พิธีเกี่ยวกับการถางไร่ เริ่มพิธีกรรมเริ่มตั้งแต่เช้า ด้วยการที่เจ้าของไร่ออกไปขุดดินบริเวณใต้ต้นไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แล้วจึงจับดินขึ้นมา แล้วจึงขว้างออกไป 3 ทิศ เป็นการไล่ผีที่จะเข้ามารบกวนและทำอันตรายกับพืชผลที่จะเพาะปลูก นอกจากนี้ ยังมีความเชื่ออื่น ๆ เกี่ยวกับการถางไร่ คือขณะที่เดินไปถางไร่ ระหว่างทางเจอ งูเห่า นกโด้เสอะกวอ (นกเจ้าฟ้าสิรินธร) ร้องจะไม่ออกไปถางไร่ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดภัยกับคนที่ไถดินและขณะถางไร่ถ้าพบเต่า งูเหลือม ถือว่าไม่ดีต้องหาพื้นทำไร่ใหม่ เพราะเป็นตัวแทนของผีเจ้าที่ส่งมาบอกว่าพื้นที่ดังกล่าวผีไม่ยอมให้ทำไร่

9.) เผาไร่ หลังจากที่ได้ถางไร่ทิ้งไว้ประมาณ 1 เดือน ก็จะทำการเผาไร่ ชาวบ้านในพื้นที่ยังมีการเอาแรงกันอยู่ ตั้งแต่การเกี่ยวข้าวและการเผาไร่ก็เช่นกัน โดยจะเผาที่ละแปลง แต่ถ้าไร่อยู่ใกล้กันก็ทำแนวกันไฟ เป็นการกวาดเศษใบไม้ออกจากพื้นที่ที่ติดกับไร่ โดยมีขนาดกว้างประมาณ 4-5 เมตร และเผาใบไม้ที่บริเวณหลังแนวกันไฟก่อน เป็นการป้องกันไฟที่ลามออกมาจากแนวกันไฟ โดยจะให้ดับไปเอง โดยก่อนการเผารีดังกล่าวนั้นต้องทำการขอมขากันเจ้าที่ก่อน

10.) การทำไร่ในวันแรก วันแรกในการเพาะปลูกจะขุดพื้นดินเอาดินที่ขุดออกไป หลังจากนั้นเจ้าของที่ดินที่จะอธิษฐานเกี่ยวกับเรื่องการเกษตร ขอให้สิ่งดีออกไปจากพื้นที่ไร่ที่กำลังจะเพาะปลูกซึ่งการปลูกนี้จะเริ่มโดยการหว่านเมล็ดพืช ในตอนเช้า โดยให้ผู้ชายจะเป็นคนขุดดิน เสียมที่ใช้ในการขุดดินจะต้องผูกด้วยดงที่บรรจุเมล็ดที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม ผู้ชายเป็นคนหยอดเมล็ดเป็นคนแรก หลังจากนั้นจะแบ่งให้ผู้หญิงหยอดเมล็ด ชายจะเป็นคนขุดดินและผู้หญิงจะเป็นคนหยอดเมล็ด ชายและหญิงที่ประกอบพิธีกรรมต้องยังไม่แต่งงาน เพราะเชื่อว่าคนไม่แต่งงานเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งเลวร้ายติดตัว เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้สิ่งไม่ดีเข้าไปในไร่ โดยการขุดจะต้องเป็นเลขดี ตั้งแต่ 7-9 หลุม แล้วจึงอธิษฐานให้เมล็ดอุดมสมบูรณ์ หลังจากนั้นจึงเริ่มการหยอดเมล็ดข้าวไปรอบ ๆ บริเวณไร่ โดยผู้หญิงจะเริ่มเดินวนขวาออกเดินไปพร้อมกับหยอดเมล็ด แล้วผู้ชายก็จะแหงดินเพื่อให้สามารถหยอดเมล็ดได้ หลังจากนั้นหยอดเมล็ดเสร็จแล้วจึงนำเมล็ดที่เหลือไปที่กระบอกไม้ไผ่ แล้วจึงขึ้นไปทิศดาวลูกไก่ เพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยให้การเพาะปลูกจะได้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ดี พิธีกรรมนี้ชาวบ้านยังคงถือปฏิบัติอยู่ หลังจากนั้นจึงเอาข้าวหุงใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีคน

ภายในบ้านกินก่อน และนำหัวหมูต้มที่ห่อด้วยใบกงเป็นใบที่ใช้สำหรับห่อข้าวให้กับศพ มีลักษณะคล้ายใบพลูแต่มีขนาดใหญ่กว่า เพื่อนำไปไหว้ผีนาภายในที่นาก่อนหลังจากนั้นจึงแจกจ่ายให้กับผู้เข้าร่วมในการหยอดเมล็ดข้าว

4.3.3.2 ประเพณีที่เกี่ยวกับชุมชน คือ ประเพณีที่เกี่ยวกับการสร้างความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ประเพณีและความเชื่อเป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติต่าง ๆ ดังนี้

1.) ผีบ้าน (เลาะกอ) เป็นผีที่ช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในชุมชน และดูแลความประพฤติของคนในหมู่บ้าน ผีบ้านเป็นผีที่ดูแลปกป้องรักษาคนภายในหมู่บ้าน โดยไม่ใช่ผีบรรพบุรุษของใคร แต่เป็นเจ้าที่ที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน

2.) เลาะกอ เป็นเจ้าที่ที่คอยดูแลให้การคุ้มครองคนในหมู่บ้าน โดยจะต้องเซ่น 1 ครั้งต่อปี โดยจะทำพิธีประมาณเดือนพฤษภาคม การทำพิธีกรรมจะให้เพียงผู้ชายเท่านั้น ที่จะสามารถเข้าไปได้ในพื้นที่ ต้องเตรียมเทียน 2 เล่ม ถ้าบ้านไหนไม่มีผู้ชายไปประกอบพิธี สีโง่ง ก็จะเป็นผู้รับภาระแทน

3.) การเลี้ยงผีเรือน การเลี้ยงผีเรือนจะแบ่งออกเป็น 2 วัน คือ วันที่ฝ่ายหญิงคนจัดและฝ่ายชายเป็นคนจัด โดยที่ฝ่ายหญิงจะเป็นคนประกอบพิธีกรรมก่อน ก็คือแม่บ้านแต่ละบ้านต้องฆ่าไก่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ไก่จะต้องเป็นตัวเมีย เพราะเป็นสิ่งที่แทนตัวของแต่ละฝ่าย ครอบครัวฝ่ายชายก็จะใช้ไก่ตัวผู้ แล้วจึงเชิญญาติฝ่ายของแม่บ้านมากินไก่ที่ทำเลี้ยงซึ่งบรรดาญาติทุกคนจำเป็นต้องเข้ามา ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม และระหว่างประกอบพิธีกรรม สมาชิกในครอบครัวจะพูดคำหยาบหรือคำไม่เหมาะสมไม่ได้ มิฉะนั้น จะต้องเริ่มทำพิธี

ข้อห้ามในช่วงวันที่ทำพิธีกรรม

(1) ห้ามตัดผมหรือตัดเล็บ ในช่วงวันที่ทำพิธีกรรมเป็นอันขาด ทำให้ขวัญที่อยู่ตามร่างกายส่วนต่าง ๆ หายไป เช่น ห้ามตัดผม เพราะทำให้ขวัญบริเวณหัวหายไป

(2) ห้ามล่าสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่บริเวณป่ารอบหมู่บ้าน เพราะเชื่อว่าขวัญของบรรพบุรุษอาจอยู่ที่สัตว์ ชาวบ้านอาจไปทำร้ายขวัญของบรรพบุรุษได้

4.) ประเพณีมัดมือปีใหม่ ชาวปกากะญอมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ จึงมีประเพณีที่เกี่ยวกับการทำพิธีกรรมต่าง ๆ รวมทั้งประเพณีปีใหม่ ซึ่งจะถูกกำหนดโดยหัวหน้าหมู่บ้านพร้อมกับผู้อาวุโส แต่ละปีไม่ตรงกัน จัดปีละ 2 ครั้ง จัดช่วงต้นปี คือ เดือนกุมภาพันธ์เป็นช่วงใกล้จะเริ่มทำไร่ และช่วงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นเดือนที่สิ้นสุดการผลิตในรอบปี ก่อนถึงวันงานทุกบ้านจะเริ่มทำเหล้าไว้สำหรับเลี้ยงแขกและใช้ในพิธีกรรม โอกาสนี้จะเตรียมหมักเหล้าจากข้าวสุกไว้ 4 วัน ถึงจะนำไปต้ม ส่วนแบ่งเหล้าหรือโกมันั้น ทำจากข้าวสารเหนียวแช่ไว้ให้ก่อนตัว แล้วนำไปตำจนละเอียด จึงนำไปนวดแบ่ง พอนวดเสร็จแล้วแบ่งก้อนแบ่งเป็นจำนวนก็แบ่งไว้ คนทำแบ่งคนหนึ่งจะนำแบ่ง

ก่อนหนึ่งไปอย่างไฟพอสุกได้ที่แล้วจึงนำแป้งมานวดแล้วแบ่งเป็นท่อน ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ นอกจากเหล่าที่ต้องเตรียมแล้ว โดยในวันแรกจะต้องเตรียมข้าวของที่ใช้ในพิธีกรรมร่วม คือ ข้าวต้ม ข้าวปึกเป็นของที่นำไปใช้เรียกขวัญในการประกอบพิธีกรรม งานทำขวัญประจำปีใหม่ของ ปกาเกอญอ เรียกว่า กิจี ซึ่ง ปกาเกอญอแต่ละหมู่บ้านจะมีวันปีใหม่ที่ไม่ตรงกัน พิธีมัดมือปีใหม่เป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นฤดูกาลเพาะปลูก หลังจากเสร็จประเพณีชาวบ้านจะเริ่มถางไร่เตรียมพื้นที่นาเพื่อเพาะปลูกก่อนวันงาน 1 วัน

5.) พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ในหนึ่งช่วงชีวิตของคนหนึ่งคน ต้องผ่านช่วงวัย ในแต่ละช่วงวัย มีความสำคัญ พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตแสดงถึงสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ประเพณีเป็นสิ่งแสดงถึงการเปลี่ยนผ่านจากวัยหนึ่งสู่อีกวัยหนึ่ง พิธีกรรมหลัก ๆ ที่สำคัญ คือ การเกิด การแต่งงาน และการตาย

(1) วันเกิดของเด็ก เมื่อเด็กเกิดขึ้นมาจะนำเอาสายสะดือของเด็กที่ตัดออกจากสะดือของเด็กนำมาใส่กระบอกไม้ไผ่ โดยลักษณะของการตัดสายรกจะต้องเหลือไว้ที่สะดือของเด็กเล็กน้อยนำไปแขวนไว้ที่เสาไม้ไผ่ ซึ่งตั้งอยู่ตรงมุมเสาไฟเป็นเวลา 1 คืน แล้วพอรุ่งเช้าจึงนำสายสะดือไปผูกกับต้นไม้ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่าเดปอ โดยป่าเดปอเป็นพื้นที่ที่ให้สำหรับนำสายสะดือไปผูก พ่อเด็กจะเลือกไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในการนำสายสะดือไปผูก พิธีต้องทำก่อนเที่ยงวัน โดยที่พ่อของเด็กจะเป็นผู้นำไปผูก หลังจากให้นำสายสะดือไปผูกแล้ว พ่อเด็กจึงกลับมาที่บ้าน จึงนำไม้ยาวประมาณ 1 ศอก ขึ้นไปที่สัดว่เลียง กระเดื่องตำข้าว ยุงข้าว แล้วจึงอธิษฐานว่า ขอให้เด็กนั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยข้าวของและสิ่งต่าง ๆ โดยลักษณะพิธีกรรมก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านมักจะฝากครรภ์กับ โรงพยาบาล และคลอดบุตรกับ โรงพยาบาล ทำให้ต้องเกิดการปรับเปลี่ยนประเพณี โดยนำเอาสายสะดือส่วนหนึ่งที่ตัดออกไปมาส่วนหนึ่ง เพื่อนำมาประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเพียงชิ้นเล็ก ๆ เท่านั้น และสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอีกส่วนหนึ่ง คือ การใช้วัสดุที่นำมาใช้ในการปิดฝากระบอกไม้ไผ่ แต่เดิมมักจะใช้ผ้าของแม่เด็ก เพราะชาวปกาเกอญอเชื่อว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความห่วงใยจากแม่สู่ตัวเด็ก แต่ปัจจุบันใช้ถุงพลาสติกมาใช้แทน

หลังจากที่สายสะดือหลุดออกไปแล้วจึงทำพิธีสู่ขวัญให้กับเด็ก พิธีกรรมใช้เวลาทำเพียงวันเดียว โดยเริ่มพิธีแต่เช้าต้องฆ่าไก่ 1 ตัว ถ้าเป็นชายต้องฆ่าไก่ตัวผู้ ถ้าเป็นผู้หญิงก็ฆ่าไก่ตัวเมีย แล้วจึงนำไก่ไปต้มเพื่อนำมากินในพิธี หลังจากนั้นจึงนำกระดุกไก่อบริเวณส่วนปีกมาผูกให้กับเด็ก แล้วจึงอธิษฐานให้เด็กมีความสุข เมื่อเสร็จพิธีกรรมแล้วพ่อเด็กออกไปที่ต้นไม้ที่ผูกสายรกเด็ก พ่อเด็กต้องนำกระบอกที่ใส่ขวงให้ตกลงพื้นแล้วจึงนำไม้ไผ่ประมาณ 1 วา ตีกับต้นไม้ที่เคยผูกสายรก เพื่อเป็นการเรียกขวัญให้กลับบ้าน เมื่อมาถึงบ้าน ไต่บ้านก็ตีอีกครั้ง แล้วกล่าวถามว่า ขวัญมาแล้วหรือยัง แม่ของเด็กก็จะตอบว่าขวัญมาแล้ว จึงมีการผูกมือให้กับเด็ก โดยพ่อเด็กจะเป็นคนผูกให้ก่อน หลังจากนั้นแม่ก็จะผูกให้เป็นการให้พรแก่เด็ก ขอให้มีความสุข

ข้อห้าม

- (1.1) พ่อของเด็กห้ามออกจากบ้าน และในวันนั้น ห้ามฆ่าสัตว์ป่าและหาของป่า
- (1.2) ในช่วงที่คลอดใหม่ ๆ แม่เด็ก ห้ามกินของป่า คือ สัตว์ป่าและพืชที่หาได้จากป่า กินได้ เฉพาะสัตว์ที่เลี้ยงไว้และพืชที่ปลูกเองเป็นเวลา 2 เดือน เพราะเชื่อว่าเมื่อแม่กินอะไรเข้าไปก็เท่ากับว่าเด็กก็จะรับสิ่งนั้นไปด้วย เช่น ช่วงที่ให้นมเด็ก เช่น หมูป่าขาว ปกาเกอะญอเชื่อว่า กลิ่นเหม็นเมื่อแม่กินเข้าไปจะทำให้เด็กท้องร่วง
- (1.3) ห้ามตัดไม้ที่นำไปใช้ผูกกับสายสะดือ เพราะเชื่อว่าจะเป็นการนำขวัญไปผูกกับต้นไม้ เพื่อให้ขวัญเติบโตเหมือนต้นไม้
- (1.4) ภายในวันนี้ผู้ที่ต้องการออกไปทำงาน ต้องออกก่อนที่ผู้ที่จะนำไปทำพิธีกรรม เชื่อว่าถ้าออกไปพร้อมกันจะทำให้ขวัญเด็กไม่อยู่กับต้นไม้ หล่นหายไปอยู่ที่อื่น
- (1.5) วันที่สู่ขวัญ สมาชิกภายในบ้านห้ามออกไปไหน ต้องอยู่อย่างพร้อมหน้ากัน เพื่อเป็นการรับขวัญให้กับตัวเด็ก

6.) ประเพณีการแต่งงาน เมื่อหนุ่มสาวถึงเวลาอันสมควรแห่งวัย ประมาณ 18-25 ปี พ่อแม่ฝ่ายชายไปพูดคุยกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง ให้ทราบว่ามีบุตรชายไปชอบพอและต้องการแต่งงานกับบุตรสาว จากนั้นพ่อแม่ฝ่ายชายจะไปสู่ขอและปรึกษารื้อกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะต้องเตรียมอาหารเลี้ยงญาติมิตรและแขกที่จะมาร่วมงาน ในกรณีที่คู่หนุ่มสาวมีการได้เสียกันก่อนนั้น ในพิธีการแต่งงานจะไม่มีงานสนุกสนาน แต่จะทำพอเป็นพิธีการหรือการแต่งงานนั้นอาจจะไม่มีคนร่วมในงานเช่นนี้เลย เพราะไม่ต้องการให้เห็นตัวอย่างที่ไม่ดี หากหนุ่มสาวได้เสียกันก่อนแต่งงาน ก็ต้องมีการขอขมาต่อผีเจ้าที่ และให้มีการขอขมาต่อผู้เฒ่า รวมทั้งผู้นำหมู่บ้าน พิธีแต่งงานเริ่มต้นด้วยการให้ผู้เฒ่าผู้แก่มาทาบทาม เพื่อถามความสมัครใจก่อน จากนั้นจะเป็นการสู่ขอ โดยให้ผู้อาวุโสชาย 2 คน และชายหนุ่ม โสด 1 คน ที่ไม่ใช่พี่น้องท้องเดียวกันกับเจ้าบ่าว ไปสู่ขอเพื่อนัดหมายวันแต่งงาน เมื่อฝ่ายหญิงเต็มใจรับการสู่ขอ ก็จะมีการฆ่าไก่ ฆ่าหมู และเตรียมเหล้าเลี้ยงพวกที่มาสู่ขอ เพื่อเป็นการยืนยันว่าจะไม่ฝ่ายใดผิดสัญญา หากมีฝ่ายใดผิดพลั่วฝ่ายนั้นจะหาคู่ครองยาก เพราะถือว่าไม่มีสัจจะ หลังจากนั้นจะมีการกำหนดวันแต่งงาน ซึ่งจะมีการจัดขึ้นภายใน 9 วัน วันหลังจากวันสู่ขอและต้องเป็นวันคี่ เช่น วันที่ 3 วันที่ 5 วันที่ 7 หรือวันที่ 9 เป็นต้น หลังจากการสู่ขอเมื่อกำหนดวันแล้วก็บอกกล่าวไปยังญาติมิตรทั้งหลายจะได้เตรียมตัวช่วยเหลือ โดยวันแต่งงานนั้นจะแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ วันที่เจ้าบ่าวต้องไปอยู่กับบ้านญาติ หรือบ้านที่ใกล้กับเจ้าสาวก็ก่อน 1 วัน ซึ่งในวันก่อนแต่งงานยังคงแต่งชุดเดิมของแต่ละฝ่าย คือ ผู้หญิงใส่ชุดขาว และชายก็แต่งชุดสีแดง

ในวันนี้เป็นเพียงแค่แห่ขบวนเข้าไปในหมู่บ้านเจ้าสาวเท่านั้น ยังไม่มีการประกอบพิธีแต่งงาน
อย่างไร ทั้งเจ้าบ่าว เจ้าสาวยังแยกกันอยู่คนละบ้าน

ในวันแต่งงาน ฝ่ายชายจัดขบวนแห่ซึ่งมีการร้องรำทำเพลง ตีฆ้องกลองกันอย่างสนุกสนาน
เดินไปบ้านเจ้าสาว การแต่งงานแบบ ปกาเกอญอเจ้าบ่าวจะสวมเสื้อแบบเก่า ๆ เจ้าบ่าวต้องเตรียม
สิ่งของใส่ตะกร้า แล้วให้หญิงอาวุโสพาไป การพาคือการใช้สายคล้องสะพานอยู่ตรงหน้าผาก
และตะกร้าอยู่ข้างหลัง ในตะกร้าจะมีของ เช่น มีด พร้า จอบ เสียม เงินก้อน โบราณ เงินเหรียญ ซึ่ง
เป็นโลหะเงิน ผ้าโพกศีรษะ เสื้อและผ้าถุงของแม่บ้าน ฝ่ายเจ้าสาวจะจัดขบวนที่มีแต่ผู้ชายไปรับ
บริเวณบ้านที่เจ้าบ่าวพัก ในวันนี้เครื่องแต่งตัวจะเปลี่ยนชุดของผู้หญิงจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงิน และ
นำเข้ามาในบ้านเมื่อทำพิธีดั้นเหล้าแล้ว ก็ขึ้นบนบ้าน ขณะขึ้นถึงหัวบันไดบ้าน จะมีญาติอาวุโสฝ่าย
หญิงเอาน้ำเย็นราดลงบนเท้า ญาติฝ่ายหญิงเพื่อถือว่าเป็นการให้ความเคารพ แล้วญาติจึงอวยพร
ขอให้ทั้งคู่อยู่กันยาวนาน แล้วหลังจากนั้นในเวลาเย็นจึงส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าหอ

6.) ประเพณีงานศพ เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน ชาวบ้านถือว่าเป็นงานสำคัญยิ่ง ทุกคนจะต้อง
ไปร่วมงาน โดยเฉพาะหนุ่มสาวจะได้มีโอกาสทำความรู้จักสนิทสนมกัน และอาจตกลงปลงใจกัน
ในเวลาต่อมาเพราะในสมัยก่อนนั้นการที่ชายหญิงจะรู้จักกันได้นั้นมีโอกาสน้อยมาก เพราะผู้หญิง
ต้องอยู่กับบ้าน ดูแลความเรียบร้อยต่าง ๆ โอกาสภายในงานดังกล่าวถือว่าเป็นอีกโอกาสหนึ่ง ผู้ที่มี
ฐานะดีจะเก็บศพไว้นาน บางครั้งศพก็ไว้ในโลง และอาจจะประดับประดาให้สวยงาม แต่ปกติก็ใช้
เสื่อห่อศพแล้วเอาเส้นด้ายดิบพันรอบ แล้วจึงนำเอาเสื่อผ้าประจำเผ่า ปกาเกอญอ และนำมาวางไว้
ในยาม หลังจากนั้นก็วางไว้ข้าง ๆ ตัวของศพ แล้วทำการขอโดยผู้เฒ่าผู้แก่ หรือบุคคลที่เคารพ
ภายในหมู่บ้านเป็นเวลา 3 คืน ซึ่งการรอกจะกล่าวถึงการส่งวิญญาณ ขอให้ผู้ตายพบกับคนที่ตายไป
แล้ว นำไปฝังหรือเผาตามความประสงค์ของญาติผู้ตาย โดยนำไปส่งศพที่ป่าช้า (ป่าเหว) ใน
พิธีกรรมไปส่งศพดังกล่าวจะมีเพียงผู้ชายเท่านั้น โดยลักษณะการประกอบพิธีกรรมศพก็จะต่างกัน
ออกไปตามช่วงวัย โดยมีลักษณะการปฏิบัติที่แตกต่าง คือ

- (1) เมื่อมีคนแก่เสียชีวิตจะต้องเอายาสูบ ยาม มีด ไปไว้ที่ต้นไม้ที่ตาย โดยเลือกลักษณะต้นไม้ที่มี
ลักษณะอุดมสมบูรณ์ดี เพื่อส่งดวงวิญญาณคนตายให้กลับไปหาบรรพบุรุษ
- (2) เด็กแรกเกิดที่อายุไม่ถึงเดือน ถ้าเดือนตายจะนำไปฝังที่ป่าคำวิโคะ ไปฝังที่ได้ต้นไม้ เพื่อให้
ช่วยดูแลเด็ก โดยจะฝังที่ต้นไม้เพื่อให้ยางไหลออกมา ซึ่งมีลักษณะคล้ายน้ำนม เพื่อให้เด็กที่
ตายไปได้กิน
- (3) หนุ่มสาวที่ตายโดยยังไม่ได้แต่งงาน จะมีการตัดไม้มาทำเป็นท่อน เรียกว่า เสอเร แล้วนำ
เสื่อผ้าใหม่ สร้อยคอ มาใส่ให้เหมือนคนแล้วนำไปไว้ที่ทางแยกที่จะไปป่าช้า เพื่อให้ชาติหน้า
เมื่อคนตายได้เกิดใหม่จะได้มีคู่ เมื่อมีคนเดินผ่านเสอเรต้องเอานูหรือของเสอเรมาสูบ และต้อง

มีวันนุหรีของตัวเองให้เสียเรด้วย ส่วนคนที่มิขวัญอ่อน ถ้าเดินผ่าน ไปเจอเสียแล้วสะคู้งต้อง
กลับมาทำพิธีผูกมือเรียกขวัญ

ข้อห้ามพิธีศพ

- (1) หลังจากพิธีกรรมมีข้อห้ามที่สำคัญ คือ ผู้ที่อาบน้ำศพ ซึ่งปกติจะต้องเป็นญาติสนิทของผู้ตาย บุคคลนั้นห้ามทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเวลา 1 วัน
- (2) คนในชุมชนห้ามนำเอาของป่าเข้าบ้าน โดยเฉพาะสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่ชาวบ้านต้องออกไปล่ามาเป็น ๆ จะห้ามเป็นเวลา 1 เดือนหลังพิธีศพ ระบบความเชื่อนี้ชาวบ้านก็ยังคงเชื่ออยู่
- (3) ห้ามซื้อของ ซื้อขนมให้เด็กในวันงานศพ แต่เด็กสามารถซื้อเองได้ แต่พ่อแม่ห้ามซื้อให้ เพราะเชื่อว่าจะทำให้วิญญาณชักชวนขวัญเด็กไปด้วย แต่ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวนั้นก็จางหายไปแล้วโดยไม่มีใครเชื่ออีกแล้ว

7.) นิทานและการธา ปากกะชอกมีระบบความเชื่อและข้อถือปฏิบัติซึ่งสิ่งถูกผลิตซ้ำในลักษณะที่ต่างกันเพราะสังคม ปากกะชอกเป็นสังคมที่ไม่มีตัวหนังสือ ในการถ่ายทอดความรู้จึงต้องใช้สื่อในทางอื่น ๆ เช่น นิทาน และบทธา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกับป่า

8.) นิทานปะกาเกยและเพื่อน ในสมัยก่อนครั้งที่คนปะกาเกยยังทำสงครามสู้รบกันอยู่นั้นสมัยก่อนปะกาเกยยังสามารถพูดคุยกับสัตว์ต่าง ๆ ได้และเป็นเพื่อนกัน เมื่อทราบข่าวว่าคนลัวะจะเข้ามารุกรานพื้นที่ของชาวปะกาเกย ทำให้ปะกาเกยต้องวางแผนในการสู้รบเป็นการใหญ่เพราะคนลัวะมีกำลังพลมากกว่าและมีความชำนาญในการรบ ได้มีการประชุมเพื่อวางแผนการรบ ปะกาเกยจะหลอกให้คนลัวะเข้ามาระหว่างช่องเขาที่เต็มไปด้วยป่าทึบ โดยรอบ ชะนีจะช่วยยืนเรียงระหว่างทางช่องเขา ทำให้คนลัวะเขาใจว่าคนปะกาเกยมีจำนวนมากยืนอยู่บริเวณป่าทึบและนกเงือกก็จะร้องโดยเสียงนกนั้นมีลักษณะคล้ายเสียงคนโห่ร้อง เพื่อทำให้คนลัวะขวัญเสีย จนทำให้คนลัวะต้องหนีไป เมื่อเป็นไปตามแผนที่วางไว้ปะกาเกยก็สามารถขับไล่คนลัวะออกไปได้ คนปะกาเกยจึงสัญญาว่า คนปะกาเกยจะไม่ทำร้ายชะนีและนกเงือก และจะเป็นมิตรกันตลอดไปสัตว์ในนิทานดังกล่าว ชาวปะกาเกยทำให้เห็นว่า สัตว์มีชีวิตจิตใจ และมีความเอื้ออารีแก่คนที่คอยช่วยเหลือ สัตว์ที่พบในนิทาน ชาวปะกาเกยมักจะไม่ล่า เพราะเชื่อว่าสัตว์มีคุณกับคนปะกาเกย

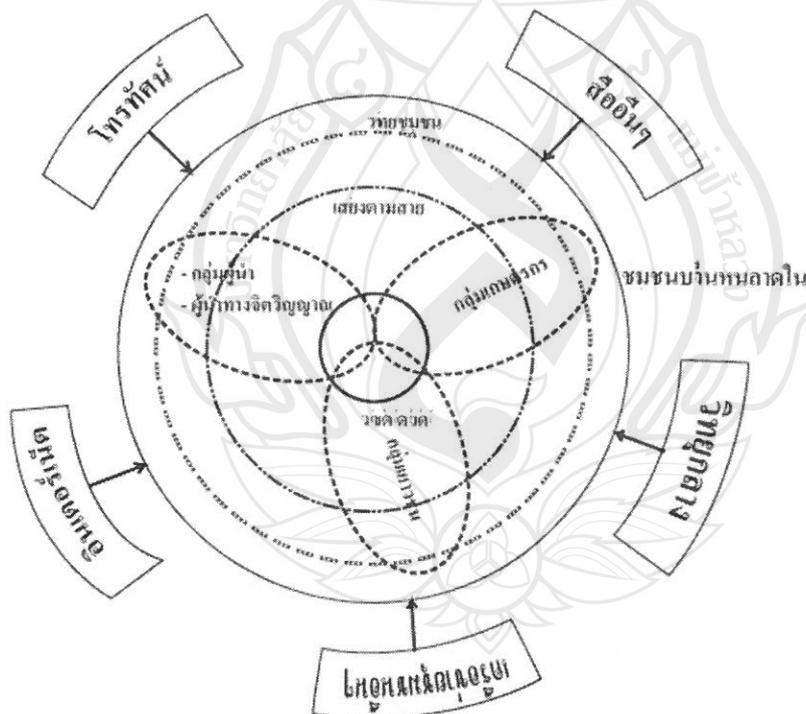
9.) บทธา การธา หมายถึง บทกวี โดยการธา คือ การอบรมและการเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชาวปะกาเกยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการธาจะเป็นสิ่งที่สำคัญ มักจะนำมากล่าวถึงในช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านของคนจากช่วงวัยหนึ่งสู่ช่วงอีกวัยหนึ่ง การธาเป็นเรื่องราวที่ครอบคลุมวิถีชีวิตปะกาเกยทั้งหมด ทั้งตำนาน ความเชื่อบทสอน โลกทัศน์ ปรัชญา กล่าวกันว่า ชาติจำนวนมากกว่าใบไม้ในโลกถึงสามเท่า ตำนานโบราณของปะกาเกยที่เรียกว่า ธา นี้เป็นเหมือนบันทึกประวัติศาสตร์ทาง

ความคิด ความเข้าใจ โลก และสภาพแวดล้อมที่ปะกาะะยอมีชีวิตอยู่ในแต่ละช่วงเวลา ต้นกำเนิดดั้งเดิม หรือผู้ที่แต่งคนแรกนั้น ไม่มีหลักฐานใดบ่งบอกได้แน่นอน ในช่วงเวลาในการชานนั้น ชาวปกากะจะญอนั้นมักจะกล่าวบทชากันจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าว่า คน ปกากะจะญอในสมัยก่อนที่พบกันเป็นครั้งแรกมักจะกล่าวบทชาโต้ตอบกันเสมือนเป็นการประลองทักษะความคิดกันระหว่างคนทั้งสองคนว่า ใครจะมีไหวพริบมากกว่ากัน ส่วนในงานพิธีกรรมนั้น ได้กล่าวมาข้างต้นว่าในช่วงที่จะมีการเปลี่ยนผ่านมักมีการกล่าวบทชาเพื่อใช้ในพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานมัดมือปีใหม่ งานศพ มีข้อห้ามในการชา โดยบทชางานศพห้ามนำมาชalenกันในช่วงเวลาปกติ เพราะเชื่อว่าจะไม่เป็นมงคลเกี่ยวกับชีวิต (ปกรณ, 2548)

4.4 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบ้านหินลาดใน

4.4.1 บทวิเคราะห์รูปแบบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนหินลาดใน

4.4.1.1 บทวิเคราะห์โครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหินลาดใน

ภาพที่ 4-2 แผนภาพแสดงโครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชุมชนบ้านหินลาดใน

โทรทัศน์: ใช้ระบบจานดาวเทียม มีทั้งหมด 5 หลังคาเรือนโดยอาศัยพลังงานจากระบบโซลาเซลล์รับได้ทุกช่องสัญญาณหลักของเมืองไทย

วิทยุ: รับคลื่นจากสัญญาณระบบ AM เชียงใหม่

4.3.1.2 บทวิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(1) ผู้ใหญ่วัยทำงาน

(1.1) รูปแบบการติดต่อสื่อสาร และการบริโภคสื่อ

(1.1.1) ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.1.1.1 สื่อวิทยุ ที่ออกอากาศเป็นภาษาปกาเอะญอเป็นหลัก

1.1.1.2 โทรทัศน์ เช่น ช่อง TPBS, NBT, 7

1.1.1.3 เสียงตามสายในหมู่บ้าน

1.1.1.4 เครื่องเล่นดีวีดีหรือวีซีดี

(1.1.2) ลักษณะของการรับข้อมูลข่าวสาร

1.1.2.1 มีการรับข่าวสารและฟังเหตุการณ์บ้านเมืองผ่านสื่อ โทรทัศน์โดย หัวหน้าครอบครัวจะเป็นคนเลือกรายการ

1.1.2.2 รับรู้ข้อมูลผ่านสื่อวิทยุที่สามารถพกติดตัวไปได้ตลอดเวลา เช่น เวลาทำงานสวนไร่นา

(1.1.3) ประเภทของความต้องการข้อมูลข่าวสาร

1.1.3.1 ข้อมูลด้านการเกษตร เช่น เรื่องปุ๋ยชีวภาพ

1.1.3.2 ข้อมูลด้านดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

1.1.3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการทำสวนที่ทำให้ได้ประสิทธิภาพ ผลผลิตดี โดยไม่พึ่งยาฆ่าแมลง

1.1.3.4 ข้อมูลผ่านสื่อในรูปแบบ ซีดี วีซีดี วิทยุ

1.1.3.5 สื่อในรูปแบบ สารคดี วีซีดีที่มีภาพประกอบ

1.1.3.6 อยากจะรับข่าวสารจากทางอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับในเรื่องการเกษตรแบบพอเพียง และทรัพยากรธรรมชาติ

1.1.3.7 ข้อมูลข่าวสารในด้านอาชีพที่เกี่ยวกับการเกษตร เช่น การทำเกษตรที่ถูกต้องโดยไม่พึ่งสารเคมี ในรูปแบบของ วีซีดี เพื่อสะดวกในการชม ง่ายต่อการเข้าใจ ด้านที่เกี่ยวกับชุมชน คือ เศรษฐกิจพอเพียง

(1.1.4) ช่วงเวลาในการรับข้อมูลข่าวสาร

1.1.4.1 การฟังสถานีวิทยุภาษาปกาเอะญอ ออกอากาศเวลา 18.00-19.00 น.

1.1.4.2 ข่าวทีวีช่องไทยทีวีออกอากาศ เวลา 19.00-20.00 น.

1.1.4.3 ข่าวภาคค่ำช่อง 7 ช่วงเวลา 19.30 – 20.30 น.

(1.2) เหตุผลของการรับข้อมูลจากสื่อ/องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา แรงจูงใจที่จะใช้สื่อและความพึงพอใจ (Gratification)

1.2.1 เพื่อคลายเครียดจากการทำงาน

1.2.2 เพื่อติดตามเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ

1.2.3 เพื่อรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารต่างๆ และรับฟังเหตุการณ์บ้านเมือง

1.2.4 เพื่อ ได้รู้เท่าทันสถานการณ์ในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการระงับภัยธรรมชาติ

1.2.5 ทำให้เราเป็นคนที่ไม่ตกข่าวแต่รู้เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมืองจากโลกภายนอกที่เกิดขึ้น

1.2.6 ฟังเพื่อความบันเทิงและความเพลิดเพลิน

(1.3) แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information share)

1.3.1 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันทุกครั้งที่มีโอกาสพบเจอ อีกทั้งมีการคิดวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข่าวสารอีกด้วย

1.3.2 มีการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาเผยแพร่กันภายในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการบริโภคสื่ออย่างระมัดระวัง

1.3.3 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในครอบครัวทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สถานการณ์ปัจจุบัน

1.3.4 มีการนำข้อมูลที่มีสาระไปประยุกต์ใช้กับการทำการเกษตร เช่น วิถีชีวิตของตนเอง

1.3.5 นอกจากสื่อแล้วยังได้รับข้อมูลผ่านคำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน

(1.4) ปัญหาของการรับข้อมูลข่าวสาร (Information problem)

1.4.1 มีปัญหาเกี่ยวกับ ไฟฟ้าที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากชุมชนนี้ใช้ไฟจากพลังแสงอาทิตย์ เป็นหลัก

1.4.2 มีอุปสรรคในเวลาที่ฝนตกฟ้าร้อง ทำให้ไม่สามารถรับฟังข่าวสารได้

(2) วัยรุ่น และเด็ก

(1.1) รูปแบบการติดต่อสื่อสาร และการบริโภคสื่อ

(1.1.1) ประเภทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.1.1.1 วิทยุชุมชนเป็นสื่อหลัก

1.1.1.2 โทรศัพท์

1.1.1.3 เครื่องเล่นซีดี วีซีดี

(1.2.1) ลักษณะของการรับข้อมูลข่าวสาร

1.2.1.1 มวยไทย

1.2.1.2 ข่าวภาคค่ำ

1.2.1.3 รายการทำอาหาร

1.2.1.4 รายการเกี่ยวกับกีฬา เพื่อเป็นแบบอย่างในการฝึกหัดที่ถูกต้องและมีสุขภาพที่แข็งแรง

1.2.1.5 รายการเพลง

(1.3.1) ประเภทของความต้องการข้อมูลข่าวสาร

1.3.1.1 ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรธรรมชาติ ในรูปแบบของ วิซีดี หนังสือเป็นรูปเล่ม และข้อมูลเกี่ยวกับด้านการจัดการป่า

1.3.1.2 ข้อมูลที่ช่วยป้องกันเกี่ยวกับป่าไม้ในรูปแบบอื่นๆเช่น วิซีดี หนังสือรูปเล่ม พร้อมทั้งให้คำอธิบายและข้อมูลเกี่ยวกับป่าที่ถูกต้อง

(1.4.1) ช่วงเวลาในการรับข้อมูลข่าวสาร

1.4.1.1 ข่าวตอนเช้า และฟังวิทยุ เวลา 07.00- 07.30 น.

1.4.1.2 ข่าวภาคค่ำช่อง 7 ช่วงเวลา 19.30 – 20.30 น.

(1.2) เหตุผลของการรับข้อมูลจากสื่อ/องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา แรงจูงใจที่จะใช้สื่อและความพึงพอใจ (Gratification)

1.2.1 เพื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อความเพลิดเพลินผ่านข่าวบันเทิงและละคร ในบางครั้งก็มีแง่มุมที่ละครสอนให้เราเอาเป็นแบบอย่าง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้

1.2.3 ได้รู้ข่าวเท่าทันสถานการณ์บ้านเมือง

1.2.4 ดูรายการทำอาหารเพื่อฝึกทำอาหาร และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาฝีมือในการทำอาหาร

1.2.5 เอาไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันตัวเองจากโรคระบาด

1.2.6 สารคดีสัตว์โลก เพื่อนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องต่อป่าไม้และสัตว์ป่าได้

(1.3) แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information sharing)

1.3.1 มีการพูดคุยและวิเคราะห์ร่วมกันกับคนในหมู่บ้านอีกทั้งยังมีการพูดคุยกับคนในครอบครัวเพื่ออธิบายถึงข้อเท็จจริงของข่าวที่ออกมา

1.3.2 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหลายๆแหล่งจึงเกิดการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของข่าวที่หลากหลายด้วย

1.3.3 มีการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ในช่วงข่าวภาคค่ำซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทุกคนอยู่รวมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น

1.3.4 มีการเลือกช่องข่าวสารที่บริโภคโดยถูกเป็นส่วนใหญ่ เพราะพอกับแม่ดูช่องไหนก็ได้

- 1.3.5 หลังเลิกจากการทำงานทุกคนจะมารวมตัวกันเพื่อรับชมข่าวสารประจำวันที่เกิดขึ้น
- 1.3.6 มีการนำสาระที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้จริงเช่น หลังจาก การเล่นเกมกีฬา วิธีการฝึกฝนอย่างถูกวิธี
- 1.3.7 มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างคนในครอบครัวและร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อโทรทัศน์ที่มีพี่ชายคนโตเป็นคนเลือกช่องเองเป็นส่วนใหญ่
- 1.3.8 มีการนำข้อมูลไปเผยแพร่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน

4.5 กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนทั้งในระดับปัจเจก และชุมชน

ปัจเจกจากทั้งสองชุมชน บ้านแม่คำและบ้านหินลาดใน รับข้อมูลข่าวสารจากภายในและภายนอกชุมชนผ่านหลายช่องทางเลือก จากสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาครัฐส่วนกลาง โดยใช้สื่อกลางในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลากหลายรูปแบบ ทั้งเครื่องกระจายเสียงในชุมชน วิทยุชุมชน วิทยุจากส่วนกลาง โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต(เฉพาะบ้านแม่คำ) สื่อเฉพาะกิจ เช่น วิซีดี เป็นต้น

ปัจเจกจะเป็นผู้เลือกรับข้อมูลข่าวสารเองถึงแม้ในบางครั้งปัจเจกจะไม่สามารถเลือกรับได้ในบางกรณีของสื่อสารมวลชนแบบหออกระจายเสียงในหมู่บ้าน แต่การไม่สนใจหรือเพิกเฉยก็เป็นวิธีการเลือกรับข้อมูลในอีกรูปแบบหนึ่ง หรือแม้แต่การถูกแย่งชิงสิทธิในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกในครอบครัว หรือผู้นำกลุ่มปัจเจกก็มีวิธีการที่จะต่อรองหรือหาช่องทางใหม่ในการรับข้อมูลข่าวสารที่ตนเองต้องการ เช่น เปลี่ยนช่องขณะมีรายการโฆษณา จัดหาเครื่องรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาเพิ่ม(จะเห็นได้ว่ามีหลายบ้านที่มีเครื่องรับโทรทัศน์มากกว่า 1 เครื่อง หรือมีเครื่องรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลายประเภทอยู่ในบ้านเดียวกัน ทั้ง โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์) หรือหันไปใช้เครื่องรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากสถานที่อื่น เช่น บ้านเพื่อน เป็นต้น เมื่อปัจเจกได้รับข้อมูลข่าวสาร ปัจเจกมีการประเมินค่า ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารก่อนด้วยตัวเอง จากนั้นปัจเจกมีการทวนสอบโดยการปรึกษาหารือกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนในกลุ่มเดียวกันก่อนเมื่อเกิดความไม่แน่ใจหรือในกรณีที่ต้องมีการขยายข้อมูลออกเพิ่มเติม หรือสมาชิกบางคนก็จะตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากสื่อหลายประเภทพร้อมๆ กัน หรือเปรียบเทียบในสื่อชนิดเดียวกันจากหลายแหล่งผู้ให้ข้อมูล เช่น ในกรณีของการเปิดดูข่าวประเภทเดียวกันจากทีวีหลายๆ ช่อง เปรียบเทียบกัน

นอกจากนี้แล้ว บัณฑิตหลายๆ คน ได้เพิ่มช่องทางเลือกรับข้อมูลให้กับตนเองมากขึ้น โดย การจัดหาเครื่องมือหรือช่องทางเลือกรับข่าวสาร เช่น จากช่องโทรทัศน์แบบบอกรับสมาชิก จาก เครื่องข่ายโทรทัศน์เฉพาะกลุ่ม

หลังการรับข้อมูลข่าวสาร และได้มีการประเมินคุณค่า ความน่าเชื่อถือแล้ว บัณฑิตได้มีการ นำไปทดสอบทดลองด้วยตัวเองก่อน เมื่อได้ผลลัพธ์แล้วจึงนำไปขยาย บอกต่อกับสมาชิกใน ครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือสมาชิกในกลุ่ม

4.6 รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชน

4.6.1 การวิเคราะห์สื่อที่นำไปทดสอบ

การวิจัยในครั้งนี้ได้คัดเลือกสื่อสารคดีจำนวน 5 เรื่องเพื่อนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างตาม ผลการวิจัยในเบื้องต้นตามความต้องการประเภทข้อมูลข่าวสารของชุมชน ได้แก่ สารคดีน้ำหมัก ชีวภาพ การทำนาไร้สารพิษ สวน 3 ไร่ แก่งน เส้นผมบังภูเขาของเกษตรอินทรีย์ และนาไร้สารพิษ ร้อยถึงต่อไร่ ซึ่งผลการวิเคราะห์สื่อได้ผลสรุปดังนี้

1.) สารคดีเรื่อง น้ำหมักชีวภาพ

1. รูปแบบการนำเสนอรายการ

การบรรยายประกอบการสาธิตทำตัวอย่างให้ดู

1.1 การใช้ชื่อรายการ

ใช้ชื่อที่สื่อไปในทิศทางเกษตรอินทรีย์และแต่ละช่วงนำเสนอจะมีชื่อเฉพาะสูตรของสิ่งที่จะสาธิตให้ดูเหมือนเป็นชื่อตอนย่อยๆ

1. 2 การสร้างโครงเรื่อง

สารคดีวางโครงเรื่องแบ่งออกเป็นช่วงๆ ของเนื้อหา แต่ก็มีมีการเชื่อมโยงกัน ในช่วงไตเติลมีการเกริ่นให้เห็นถึงจุดอินทรีย์ที่เป็นสิ่งสำคัญของขบวนการหมักว่ามีลักษณะประโยชน์อย่างไร เกี่ยวข้องกับวิถีจักรในธรรมชาติอย่างไรบ้าง สารคดีนำเสนอวัตถุดิบสิ่งที่ใกล้ตัว เนื้อหาแบ่ง ออกเป็นตอนๆ จำนวน 10 ตอน และมีการวางโครงเรื่องการสาธิตให้เชื่อมโยงจากตอนแรกไปสู่ ตอนต่อไป แต่ละตอนความยาวเฉลี่ยประมาณ 5 นาที เริ่มจากช่วงแรกจะสั้นประมาณ 2.5 นาที และเริ่มยาวขึ้นไปจนตอนรองสุดท้ายยาวสุด 10 นาที สร้างเนื้อหาจากสิ่งที่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวัน สามารถนำไปทำใช้ได้เองเพื่อให้ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว และระหว่างการนำเสนอมีการแทรกให้ เกิดความน่าเชื่อถือโดยการบอกถึงประสบการณ์ในการทำให้ ลองผิดถูกมากกว่า 4 ปี

1.3 ลีลาการนำเสนอเรื่อง

การสาธิตและการนำเสนอโดยผู้บรรยาย ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ มีการแทรกคำเชิญชวนให้ทำตามตลอดในระหว่าง การนำเสนอ เพื่อพูดให้เห็นถึงข้อดีของการทำตามเพื่อนำไปใช้เองว่าก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไร ใช้คำพูดที่เรียบง่ายสอดคล้องกับการสาธิต มีการเว้นจังหวะการพูดเพื่อให้คนดูตามทัน

2. ความยาวของสารคดี

สารคดีมีความยาวรวมทั้งหมดประมาณ 50 นาที แบ่งออกเป็นตอนๆ จำนวน 10 ตอน และมีการวางโครงเรื่องการสาธิตให้เชื่อมโยงจากตอนแรกไปสู่ตอนต่อไป แต่ละตอนความยาวเฉลี่ยประมาณ 5 นาที เริ่มจากช่วงแรกจะสั้นประมาณ 2.5 นาที และเริ่มยาวขึ้นไปจนตอนรองสุดท้ายยาวสุด 10 นาที

3. ภาพที่นำเสนอในสารคดี

3.1 การใช้ข้อสรุปประกอบศิลป์ในการสื่อสาร

ในช่วงไตเติลของสารคดีได้มีการนำภาพกราฟิกและสร้างเอฟเฟกต์พิเศษ ใช้ทั้งภาพวาด ภาพเคลื่อนไหว แอนิเมชันเสริมเพื่อให้ดูตื่นเต้นและเชื่อมโยงเข้าไปสู่ขบวนการทางฟิสิกส์และชีวะของธรรมชาติอันเป็นที่มา การทำงานของจุลินทรีย์ ผู้ย่อยสลาย

3.2 การนำเสนอภาพบุคคล

ใช้วิทยากรผู้บรรยายเป็นหลักและมีผู้ช่วยในการสาธิตอีก 1 ท่าน ผู้บรรยายแต่งกายในชุดเกษตรกรพื้นบ้านที่ใช้ทำงานเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ชมในระดับสถานภาพที่เหมือนกัน ภาพส่วนใหญ่จะเป็นภาพครึ่งตัวและภาพระยะใกล้มากในขั้นตอนการสาธิต มีการตัดภาพเพื่อให้สอดคล้องกับขบวนการสาธิต และภาพแทรกเข้ามาเป็นระยะเพื่อขยายความเข้าใจกับคนดู

3.3 การใช้ภาพแสดงเนื้อหา

สารคดีใช้การจัดฉากนอกสถานที่ในสภาพสวน ด้านหลังเป็นแหล่งน้ำ มีอุปกรณ์ประกอบและวัตถุดิบที่จะใช้ในการสาธิตวางเป็นฉากด้านหลัง มุมกล้องส่วนใหญ่เป็นมุมกล้องแทนระดับสายตาคนดูและติดตามตามขั้นตอนการสาธิต โดยเปลี่ยนเป็นมุมในระยะใกล้ในช่วงของการสาธิต ผู้บรรยายเน้นย้ำในส่วนสำคัญที่ต้องระวังเป็นจุดๆ ของการสาธิต เช่น วิธีการผสม ขนาดของการหันวัตถุดิบ เป็นต้น

3.4 เทคนิคการตัดต่อเรื่องและการใช้เทคนิคพิเศษ

ใช้เทคนิคการตัดต่อสลับไปมาระหว่างภาพขนาดกลางครึ่งตัวกับภาพระยะใกล้ถึงใกล้มาก และตัดภาพแทรกเสริมเข้ากับตัวอย่างประกอบ ใช้การเปลี่ยนภาพเฟดเข้าและออก ในบางครั้งใช้ภาพแบบเต็มตัวเอื้อต่อการให้เห็นฉากด้านหลังและสภาพแวดล้อมรอบๆ

4. เสียงที่นำเสนอในสารคดี

4.1 คุณภาพของเสียงและการบรรยาย ได้แก่ ความดั่งเบา ความชัดเจน จังหวะ

ในตอนไตเติลเป็นการบรรยายประกอบการนำเสนอภาพและใช้เสียงพิเศษเพื่อเพิ่มความน่าสนใจมากขึ้น ในขณะที่บรรยายใช้เสียงผู้บรรยายเป็นหลัก ผู้บรรยายใช้การเน้นจังหวะการพูดประกอบการสาธิต เสียงพูดชัดเจนไม่ติดขัด มีการยกตัวอย่างและเทียบเคียงประกอบการบรรยาย

5. ภาษาที่นำเสนอในสารคดี

5.1 ภาษาที่ใช้ ได้แก่ ระดับ ประเภทของภาษา
ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ มีความชัดเจน ไม่ต้องตีความอีก มีการแทรกคำเชิญชวนให้ทำตามตลอดในระหว่างการนำเสนอ

5.2 การใช้ตัวอักษรประกอบในการนำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจ

ใช้แถบสีเทาโปร่งใสขึ้นเป็นพื้นล่างและมีตัวหนังสือด้านบน โดยคำอธิบายประกอบนี้จะอยู่บริเวณด้านบนข้างขวาของจอภาพแสดงรายละเอียดส่วนประกอบสูตรการผสมแต่ละขั้นตอนเป็นช่วงๆ ตัวหนังสือขนาดใหญ่เห็นได้ชัดเจน กระชับ ใช้สีตัวหนังสือเพื่อเน้นคำ แบ่งแยกสีระหว่างหัวข้อและส่วนประกอบชัดเจน

2.) สารคดีเรื่อง การทำนาไร่สารพิษ

1. รูปแบบการนำเสนอรายการ

นำเสนอถึงวิธีการและผลของการทำนาในรูปแบบไร่สารพิษพร้อมกับเปรียบเทียบผลลัพธ์วิธีการทำนาใช้สารเคมี

1.1 การใช้ชื่อรายการ

ชื่อของกลุ่มสารคดีชื่อสารคดีเพื่อค้นหา ในชื่อย่อคือการทำนาไร่สารพิษ

1. 2 การสร้างโครงเรื่อง

สารคดีแบ่งออกเป็น 2 เรื่องหลัก คือ การทำนาไร่สารพิษ และการปลูกผักไร่สารพิษ การทำนาไร่สารพิษวางโครงเรื่องติดตามคู่มือการทำนาไร่สารพิษของเกษตรกรตัวอย่างตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือการเตรียมดินจนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือการเก็บเกี่ยว สารคดีวางโครงเรื่องแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือนำเรื่องด้วยการชี้ให้เห็นถึงปัญหาความยากจนของเกษตรกร และส่วนที่สองเป็นวิธีการทำนาไร่สารพิษของเกษตรกรตัวอย่างบ้านม่วงในเครือข่ายกิจกรรมไร่สารพิษแห่งประเทศไทย ส่วนสุดท้ายจะนำเสนอถึงข้อดีที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ต้นข้าว และต้นทุนที่ลดลง นอกจากนี้ก็นำเสนอให้เห็นถึงการมีมาตรฐานของผลผลิตและการควบคุมเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของผลผลิตที่จะนำไปจำหน่าย เนื้อหาของสารคดีทั้งหมดมีความยาว 25 นาที (ส่วนสารคดีเรื่องที่สองเป็นเรื่องการปลูกผักไร่สารพิษ สารคดีวางโครงเรื่องไว้ค่อนข้างหลวมและการคัดเลือกตัวอย่างเกษตรกรก็ยังไม่เป็นเกษตรกรใหม่ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ สารคดี

ดำเนินเรื่องโดยวิทยากรหญิงเป็นผู้ป้อนคำถาม เกษตรกรเป็นผู้ให้คำตอบ ตัวสารคดีพยายามจะบอกถึงเนื้อหา อันตรายจากการเกษตรกรรมแบบใช้สารเคมี การคัดเลือกภาพ มุมกล้องยังไม่หลากหลาย แม้จะมีการตัดภาพแทรกเข้ามาบ้าง การจัดฉากและการจัดแสงยังทำได้ไม่ดี สารคดีในส่วนนี้น่าจะเป็นสารคดีเสริมเข้ามาประกอบในสื่อที่นำเสนอ สารคดีมีความยาวทั้งหมดประมาณ 17 นาที ดังนั้นในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อจึงเน้นวิเคราะห์สารคดีเรื่องแรกเป็นหลัก)

1.3 ลีลาการนำเสนอเรื่อง

สารคดีนำเสนอโดยมีบทพูดถึงเนื้อหาโดยมีเสียงบรรยายของผู้หญิงเป็นหลัก นำเสนอถึงขั้นตอนการทำงานและเนื้อหาต่างๆ ของสารคดี ส่วนพิธีกรดำเนินเรื่องก็จะเป็นผู้ชายที่เป็นคนคอยป้อนคำถามให้กับเกษตรกรตอบในทิศทางที่กำหนดไว้และคอยเน้นย้ำเสริมรายละเอียด ข้อดีต่างๆ ส่วนเกษตรกรก็จะเป็นผู้สาริต นำเสนอหลัก เล่าถึงประสบการณ์การสาธิตให้เห็นจริงในสภาพพื้นที่จริง เน้นย้ำถึงสิ่งที่เขาได้รับ สารคดีนำเสนอเทคนิคลักษณะเด่นเด่น เร้าใจ กระตุ้นผู้ชมให้ได้รับประสบการณ์ร่วม โดยผ่านเทคนิคการตัดภาพเร็วช้า และเสียงจังหวะเพลงประกอบ และความหมายของเพลงประกอบ มีการใช้ภาษาผสมผสานกันทั้งภาษากลาง ภาษาท้องถิ่นอีสาน

2. ความยาวของสารคดี

สารคดีมีความยาวรวมทั้งหมดประมาณ 24 นาที แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงแรกเกริ่นนำมีความยาวประมาณ 3 นาที ช่วงเนื้อหามีความยาวประมาณ 18 นาที และช่วงสุดท้ายยาวประมาณ 3 นาที

3. ภาพที่นำเสนอในสารคดี

3.1 การใช้องค์ประกอบศิลป์ในการสื่อสาร

สารคดีเน้นสาระเนื้อหาและอารมณ์ร่วม โดยการใช้จังหวะของภาพและเสียงเป็นหลัก ใช้แสงจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และการใช้สีของธรรมชาติทำให้สารคดีมีความสดของสี เช่น สีท้องทุ่งข้าว การเคลื่อนไหวของขั้นตอนการทำงานและการจับภาพทำให้สารคดีมีความสมจริงและผู้ชมเหมือนได้เข้าไปสัมผัสอย่างใกล้ชิด

3.2 การนำเสนอภาพบุคคล

พิธีกรดำเนินเรื่องหลักจะเป็นผู้ชายที่เป็นคนคอยป้อนคำถามให้กับเกษตรกร และคอยเสริมเนื้อหาเน้นย้ำรายละเอียด ข้อดีต่างๆ ส่วนเกษตรกรก็จะเป็นผู้สาริต นำเสนอหลัก เล่าถึงประสบการณ์ นอกจากนี้ก็มีเกษตรกรอื่นๆ ที่มาช่วยเสริมประกอบการสาธิตการทำงาน ภาพส่วนใหญ่จะเป็นภาพเต็มตัว และภาพระยะใกล้ในขั้นตอนการสาธิต มีการตัดภาพเพื่อให้สอดคล้องกับบทพูดถึงขบวนการสาธิต และภาพแทรกเข้ามาเป็นระยะเพื่อขยายความเข้าใจกับคนดู และแทรกภาพอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เช่นภาพเด็กน้อย สัตว์เลี้ยง เป็นต้น

3.3 การใช้ภาพแสดงเนื้อหา

สารคดีถ่ายทำนอกพื้นที่ในแปลงนาของเกษตรกรตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงการเก็บเกี่ยว เน้นเสนอภาพแต่ละขั้นของวิธีการทำนาไว้สารพัดมีคุณค่าเน้นเรื่องหลักเป็นพิธีกรรมและเกษตรกร ตัวอย่าง บางช่วงมีการสลับภาพเป็นภาพเด็กเพื่อไม่ให้ผู้ชมเบื่อ หรือตัดสลับภาพเป็นภาพสัตว์เลี้ยง หรือภาพธรรมชาติซึ่งเพลงก็จะเปลี่ยนตาม แต่ถ้าช่วงที่เน้นให้เห็นถึงผลลัพธ์ก็จะใช้เพลงที่มีความ สดใสสนุกสนาน กล้องเสนอภาพให้เห็นรายละเอียดในมุมใกล้เมื่อเกษตรกรพูดถึงผลลัพธ์เกิดกับ ผลผลิต และใช้ภาพมุมไกลสลับในลักษณะเสริมมิติของภาพเมื่อต้องการนำเสนอภาพรวม นอกจากนี้สารคดีมีการใช้ภาพกราฟิกเสริมเมื่อต้องนำเสนอเสริมวิธีการบางอย่างและเปรียบเทียบผลลัพธ์ ตัวเลขต่างๆ สารคดีพยายามนำเสนอภาพความจริงที่เกิดจากข้อดีการทำนาไว้สารพัดจากคำพูดของ เกษตรกรผู้ทำนา วิทยากร แรงงานที่มาช่วยและใช้ตัวอย่างเสริมประกอบ เช่นความสมบูรณ์ของดิน ข้าว ผลผลิต สภาพดิน เป็นต้น

3.4 เทคนิคการตัดต่อเรื่องและการใช้เทคนิคพิเศษ

สารคดีใช้เทคนิคการตัดต่อสลับไปมาระหว่างภาพขนาดกลางครึ่งตัวกับภาพระยะใกล้ถึง ใกล้มาก และตัดภาพแทรกเสริมเข้ากับตัวอย่างประกอบซึ่งใช้บ่อยมากในสารคดีเรื่องนี้ ใช้การ เปลี่ยนภาพเฟดเข้าและออก ใช้การตัดภาพเร็วและเร่งความเร็วของเฟรมเพื่อย่นเวลาขบวนการสาธิต เพื่อให้การนำเสนอกระชับขึ้น และขยายเวลาออกเมื่อต้องการเน้นภาพบางภาพ ในบางครั้งใช้ภาพ แบบระยะไกลเพื่อต้องการให้เห็นฉากด้านหลังและสภาพแวดล้อมรอบๆ

4. เสียงที่นำเสนอในสารคดี

4.1 คุณภาพของเสียงและการบรรยาย ได้แก่ ความดังเบา ความชัดเจน จังหวะ

สารคดีใช้เพลงเป็นเสียงประกอบหลักส่วนใหญ่ใช้เพลงลูกทุ่งที่เน้นความหมายของเพลง ในตอนเริ่มต้นก็จะเป็นเพลงจังหวะช้าที่มีความหมายในลักษณะพูดถึงความยากจนของเกษตรกร ชีวิตที่ลำบากตรากตรำ ตอนกลางของสารคดีก็จะใช้เสียงตัวแสดงเป็นส่วนใหญ่โดยมีพิธีกรเป็นคน ถูมนำและควบคุมทิศทางการพูดของเกษตรกรเป็นหลัก ส่วนเพลงที่ใช้ก็จะเป็นจังหวะที่เร็วขึ้นตาม จังหวะของภาพและการตัดต่อภาพ จังหวะค่อนข้างจะสนุกสนาน มีชีวิตชีวาเข้ากับกิจกรรมการทำ นาทำให้สารคดีไม่น่าเบื่อ เพลงประกอบเปลี่ยนประเภทเพลงและจังหวะเพลงอยู่ตลอดเวลาทำให้อารมณ์เนื้อหาสารคดีดำเนินเรื่องต่อเนื่อง

5. ภาษาที่นำเสนอในสารคดี

5.1 ภาษาที่ใช้ ได้แก่ ระดับ ประเภทของภาษา

ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ เป็นภาษาท้องถิ่นอีสานในการสนทนา แต่มีเสียงพิธีบรรยายหลัก ใช้ภาษากลางเป็นแบบทางการเล่าถึงขั้นตอนการทำงานไว้สารพัดสลับกับเสียงเกษตรภาษาอีสาน เพื่อเสริมหรือขยายให้มีความชัดเจนขึ้น

5.2 การใช้ตัวอักษรประกอบในการนำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจ

ใช้ตัวหนังสือเพื่อให้คำอธิบายประกอบ แสดงขั้นตอน ประมาณ ขนาดของข้อมูลเป็นบางช่วงบนพื้นกราฟิกบนจอภาพ ตำแหน่งหรือนำเสนอไม่กำหนดชัดเจน ส่วนใหญ่จะอยู่ภาพทางด้านขวาของจอ

3.) สารคดีเรื่อง สวน 3 ไร่แก้งน

1. รูปแบบการนำเสนอรายการ

เป็นลักษณะเชิงสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่สวน

1.1 การใช้ชื่อรายการ

เป็นการกำหนดกรอบเนื้อหาสารคดีโดยใช้พื้นที่ทางกายภาพเป็นจุดขายก่อกำกับการตั้งเป้าหมายเพื่อแก้ความยากจน

1.2 การสร้างโครงเรื่อง

สารคดีวางโครงเรื่องแบบหลวมๆ ดำเนินเรื่องโดยวิทยากรเป็นผู้ดำเนินเรื่องโดยป้อนคำถามเพื่อนำไปสู่ประเด็นต่างๆ พร้อมกับการดูตัวอย่างวิธีการเกษตรกรรมและแปลงพืชผัก เนื้อหาสารคดีไม่ได้แบ่งเนื้อหาชัดเจน มีคำถามนำในช่วงแรกหลังจากนั้นก็ใช้ตัวอย่างประเด็นในสวนเป็นประเด็นคำถามเพื่อนำไปสู่เทคนิควิธีปฏิบัติของการปลูกพืช สารคดีเริ่มต้นจากแรงจูงใจและเหตุผลของเกษตรกรที่ทำสวน 3 ไร่แก้งน จากนั้นก็ดำเนินเรื่องไปสู่วิธีปฏิบัติการเกษตรกรรม ในส่วนสุดท้ายของสารคดีให้ผู้บรรยายมาสมทบนำเสนอถึงข้อดีของวิธีการทำสวน 3 ไร่แก้งน โดยการแจกรายละเอียดที่เชื่อมโยงไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ

1.3 ถีลาการนำเสนอเรื่อง

การพาไปดูแปลงตัวอย่างจริงในสวนและการนำเสนอโดยเกษตรกรผู้ปลูกเจ้าของสวนและมีวิทยากรผู้บรรยายเป็นผู้ถามคำถามนำ หรือเปิดไปสู่ประเด็นใหม่ๆ ขององค์ความรู้ สารคดีใช้ภาษาผสมผสานโดยวิทยากรใช้ภาษากลางสำหรับคำถามและการอธิบายเพิ่มเติม ส่วนเกษตรกรใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ ระหว่างการสนทนามีการสอดแทรกในเรื่องความเชื่อ คุณธรรมแบบวิถีพุทธและวิถีชาวบ้านแบบเดิมที่เน้นพึ่งพากัน ไม่ได้เน้นที่ตัวเงินเป็นหลัก

2. ความยาวของสารคดี

สารคดีมีความยาวรวมทั้งหมดประมาณ 54 นาที แบ่งออกเป็น ตอนต้นเกริ่นนำถึงที่มาของ เกษตรกรที่มาทำสวน 3 ไร่แก้งน ตอนกลางสารคดีเป็นการเยี่ยมชมสวนและดูผลผลิตที่เกิดขึ้น ส่วน ตอนสุดท้ายก็จะป็นข้อดีของการทำสวน 3 ไร่แก้งน

3. ภาพที่นำเสนอในสารคดี

3.1 การใช้องค์ประกอบศิลป์ในการสื่อสาร

ในช่วงไตเติลของสารคดีเป็นการนำเสนอถึงนามผู้ผลิตทำสารคดีโดยได้มีการนำ ภาพกราฟิกและสร้างเอฟเฟกต์พิเศษ รวมทั้งตัวอักษร ใช้ทั้งภาพวาด การเคลื่อนไหว เสริมเพื่อให้ดู น่าสนใจ ความยาวประมาณ 18 วินาที ส่วนในตัวเนื้อหาเป็นการนำเสนอแบบเชิงสัมภาษณ์เน้น ความสมจริง เรียบง่าย ไม่ได้ใช้เทคนิคพิเศษเสริม

3.2 การนำเสนอภาพบุคคล

ใช้วิทยากรผู้บรรยายเป็นหลัก และตัวเกษตรกรตัวอย่างเจ้าของสวนผู้ปฏิบัติจริงในการ ดำเนินเรื่องและมีสมาชิกในครัวเรือนมาช่วยขยายความเพิ่ม รวมทั้งมีวิทยากรเสริมอีก 1 ท่าน มา ชี้ให้เห็นถึงข้อดีของวิธีการปฏิบัติ การสัมภาษณ์เป็นลักษณะไม่เป็นทางการ เหมือนการ ไปเยี่ยมชม สวน

3.3 การใช้ภาพแสดงเนื้อหา

สารคดีทั้งหมดถ่ายทำนอกสถานที่พื้นที่ในแปลงสวนของเกษตรกร ใช้ตัวอย่างจริงเพื่อ แสดงให้เห็นถึงผลการปฏิบัติการเกษตรกรรม สารคดีพยายามนำเสนอภาพความจริงที่เกิดจากข้อดีการ ทำสวน 3 ไร่จากคำพูดของเกษตรกรผู้ทำสวน วิทยากร ภาพส่วนใหญ่ใช้ภาพขนาดเต็มและครึ่งตัว ใช้กล้องถ่ายตามการนำเสนอของเกษตรกรและวิทยากร การเคลื่อนกล้องส่วนใหญ่เป็นแบบ ธรรมชาติไม่ได้ใช้ขาตั้งกล้อง และภาพระดับสายตาแทนตาคนดูทำให้ดูเสมือนผู้ชมเขาไปในสวน ด้วยตัวเอง

3.4 เทคนิคการตัดต่อเรื่องและการใช้เทคนิคพิเศษ

สารคดีใช้เทคนิคการตัดต่อแบบธรรมดา กล้องติดตามตัวละครไปเรื่อยๆ ตลอดการ สัมภาษณ์ มุมมองภาพสลับไปมาระหว่างภาพขนาดเต็มตัว กลางครึ่งตัวกับภาพระยะใกล้ถึงใกล้ มาก และตัดภาพแทรกเสริมเข้ากับตัวอย่างประกอบบ้างเป็นบางครั้ง

4. เสียงที่นำเสนอในสารคดี

4.1 คุณภาพของเสียงและการบรรยาย ได้แก่ ความดังเบา ความชัดเจน จังหวะ

สารคดีใช้เสียงการสัมภาษณ์พูดคุยของวิทยากรกับเกษตรกร และวิทยากรเสริมเป็นหลัก ไม่ได้ใช้เสียงประกอบในเนื้อหา ยกเว้นการใช้เสียงเอฟเฟกต์ในตอนต้นเปิดแนะนำสารคดีเท่านั้น

เสียงมีความชัดเจนดี ใช้ภาษาท้องถิ่นอีสานในการสนทนาพูดคุย และมีการสรุปจากวิทยากรเป็น
ภาษากลางในบางครั้ง

5. ภาษาที่นำเสนอในสารคดี

5.1 ภาษาที่ใช้ ได้แก่ ระดับ ประเภทของภาษา

ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการในการนำเสนอและส่วนใช้ภาษาท้องถิ่นอีสานในการสนทนา

4.) สารคดีเรื่อง การปลูกข้าวไร่สารพิษ 100 ถังต่อไร่

1. รูปแบบการนำเสนอรายการ

เป็นการนำเสนอในเวทีเสวนาถึงการทำนาไร่สารพิษ โดยเชิญกลุ่มเกษตรกรไร่สารที่
ประสบความสำเร็จมาพูดคุยเล่าถึงประสบการณ์จริงจากการปฏิบัติโดยมีการตัดสลับภาพจากเทป
บันทึกการทำงานจากแปลงของเกษตรกร

1.1 การใช้ชื่อรายการ

ชื่อของสารคดีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เห็นเป้าหมายของผลผลิตให้ได้ผลลัพธ์ขั้นสูงของการ
ทำนา

1. 2 การสร้าง โครงเรื่องและวิธีการนำเสนอเรื่อง

สารคดีใช้การนำเสนอจากเทปบันทึกการเสวนาของวิทยากรรับเชิญเกษตรกรจำนวน 4
ท่านที่มีประสบการณ์ในการทำนาไร่สารพิษและรวมกลุ่มกัน ในกลุ่มมีการเผยแพร่กิจกรรม และ
ผลิตปุ๋ยหมักรวมทั้งน้ำหมักชีวภาพออกจำหน่าย และอีก 1 ท่านมาเป็นแขกรับเชิญเพื่อซักถาม สาร
คดีดำเนินการเสวนาโดยพิธีกรรายการเป็นผู้ให้คำถามเพื่อสอบถามข้อมูลในประเด็นต่างๆ สลับให้
วิทยากรรับเชิญตอบคำถามทีละราย ลักษณะของคำตอบจะเป็นข้อมูลจากประสบการณ์ของ
เกษตรกรทำจริงในแปลงนาของตนเอง ในข้อมูลก็จะแฝงการเชิญชวนให้เกษตรกรทำตาม โดยมีการ
เปรียบเทียบให้เห็นถึงจำนวนผลผลิตที่ผลิตได้ กอปรกับตัวเลขของต้นทุนที่ลดลง ในระหว่างการ
ให้ข้อมูลก็จะมีภาพวิดีโอจากแปลงของเกษตรกรมายืนยันข้อมูลประกอบกัน

2. ความยาวของสารคดี

สารคดีมีความยาวรวมทั้งหมดประมาณ 66 นาที

3. ภาพที่นำเสนอในสารคดี

3.1 การนำเสนอภาพบุคคล

พิธีกรดำเนินเรื่องเป็นหลักจะเป็นผู้ที่เป็นคนคอยป้อนคำถามให้กับวิทยากรแต่ละรายที่ร่วม
เสวนา และคอยเสริมเนื้อหาเน้นย้ำรายละเอียด ข้อดีต่างๆ ส่วนวิทยากรก็จะเป็น เล่าถึงประสบการณ์
นอกจากนี้ก็มีเกษตรกรอื่นๆ ที่มาช่วยเสริมประกอบการสาธิตการทำนา ภาพส่วนใหญ่จะเป็นภาพ

ครั้งตัว มีการตัดภาพบางครั้งเพื่อให้สอดคล้องกับบทพูดถึงวิธีการปฏิบัติจริงในแปลงนา และภาพแทรกเข้ามาเป็นระยะเพื่อขยายความเข้าใจกับคนดู

4. เสียงที่นำเสนอในสารคดี

4.1 คุณภาพของเสียงและการบรรยาย ได้แก่ ความดังเบา ความชัดเจน จังหวะ

สารคดีใช้การบันทึกเทปจากเวทีการสัมมนา เสียงมีความชัดเจนแต่มีเสียงแทรกต่างๆ เข้ามาจากการทดสอบเสียงหรือความผิดพลาดของอุปกรณ์บันทึกเสียง

5. ภาษาที่นำเสนอในสารคดี

5.1 ภาษาที่ใช้ ได้แก่ ระดับ ประเภทของภาษา

ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ เป็นภาษาท้องถิ่นอีสานในการสนทนา

5.2 การใช้ตัวอักษรประกอบในการนำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจ

ใช้ตัวหนังสือเพื่อแนะนำชื่อของพิธีกรและวิทยากรที่ร่วมเสวนาในส่วนล่างของหน้าจอ

5.) สารคดีเรื่อง เส้นผมบังภูเขา ของเกษตรอินทรีย์

1. รูปแบบการนำเสนอรายการ

การเสวนาประกอบการสาธิตโดยมีอุปกรณ์ตัวอย่างให้ดูและวิดีโอแนะนำ

1.1 การใช้ชื่อรายการ

ชื่อรายการสื่อให้เกิดความน่าสนใจของเคล็ดลับหรือวิธีการในการทำเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จ

1. 2 การสร้างโครงเรื่อง

สารคดีวางรูปแบบการนำเสนอในรูปแบบการเสวนาโดยมีพระพิธีกรผู้ดำเนินรายการและมีวิทยากรผู้มาเล่าประสบการณ์และนำเสนอถึงเทคนิคการผลิตแต่ละแบบ โดยเริ่มจากการแนะนำเรื่องการผลิตพลังงานธรรมชาติแบบประหยัดจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัวทั้งพลังงานลม แสงแดด น้ำ และจากพืชโดยพระวิทยากร 1 รูปและวิทยากรร่วมอีก 2 คน เนื้อหาใช้ระยะเวลาประมาณ 30 นาที ถัดมาก็จะเป็นเรื่องการทำนาแบบประหยัด (ทำนาแบบไม่ต้องทำ) โดยวิทยากร 2 คน สารระเน้นที่การใช้ต้นทุนที่น้อยและได้ผลผลิตสูงอาศัยระบบนิเวศน์จากธรรมชาติเป็นตัวควบคุม ความยาวเฉลี่ยประมาณ 30 นาที ส่วนที่ 3 เป็นเรื่องการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ เนื้อหาใช้ระยะเวลาประมาณ 35 นาที เนื้อหานำเสนอวิธีการปลูกผักสวนครัวแบบเกษตรอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ในส่วนสุดท้ายของเนื้อหาก็คือจะเป็นการเสริมในรายละเอียดเพิ่มเติมในแต่ละเรื่อง

1.3 ลีลาการนำเสนอเรื่อง

การสาธิตและการนำเสนอโดยผู้บรรยาย ใช้ภาษาค่อนข้างเป็นทางการ มีการแทรกคำเชิญชวนให้เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามภาพประกอบหรือวิดีโอตัวอย่าง การที่วิทยากรเป็นผู้ทดลอง ลง

มือกระทำเองและรวมทั้งคุณวุฒิ วิทยุคิของวิทยากรทำให้เกิดความเชื่อถือได้มาก นอกจากนี้วิทยากรบางท่านยังได้นำตัวอย่างผลผลิตมาแสดงให้ดูเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ในช่วงของการบรรยายได้มีการแทรกธรรมะประกอบการบรรยายทั้งในส่วนขอพิธีกรหลักและพิธีกรที่ได้มาร่วมเสวนา

2. ความยาวของสารคดี (100 นาที)

สารคดีมีความยาวรวมทั้งหมดประมาณ 100 นาที แบ่งการนำเสนอออกเป็นช่วงๆ ตามเนื้อหาการสัมภาษณ์วิทยากร

3. ภาพที่นำเสนอในสารคดี

3.1 การนำเสนอภาพบุคคล

พระพิธีกรเป็นผู้ดำเนินเรื่องหลัก เป็นผู้ที่เป็นคนคอยป้อนคำถามต่างๆ ให้กับวิทยากรแต่ละรายที่ร่วมเสวนาเพื่อให้เล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ วิธีการปฏิบัติในการทำเกษตรหรืออุปกรณ์ และคอยเสริมเนื้อหาเน้นย้ำรายละเอียด ข้อดีต่างๆ ส่วนวิทยากรก็จะเล่าถึงประสบการณ์ และมีภาพของตัวอย่างอุปกรณ์และวิธีการปฏิบัติต่างๆ มากันหรือฉายคู่ขนานกับภาพพิธีกร ภาพส่วนใหญ่จะเป็นภาพแบบเต็มตัวและภาพโฟกัสเฉพาะอุปกรณ์ต่างๆ มีการตัดภาพบางครั้งเพื่อให้สอดคล้องกับบทพูดถึงวิธีการปฏิบัติจริงในแปลงสาธิตเพื่อขยายความเข้าใจกับคนดู และมีตัวอย่างผลผลิตแสดงให้ดู

4. เสียงที่นำเสนอในสารคดี

4.1 คุณภาพของเสียงและการบรรยาย ได้แก่ ความดังเบา ความชัดเจน จังหวะ

สารคดีใช้การบันทึกเทปจากเวทีการสัมมนา เสียงมีความชัดเจน

5. ภาษาที่นำเสนอในสารคดี

5.1 ภาษาที่ใช้ ได้แก่ ระดับ ประเภทของภาษา

ใช้ภาษาทางการ แต่ในการนำเสนอใช้การเปรียบเทียบในด้านต่างๆ เพื่อให้เห็นคุณค่าของสาระในแต่ละประเด็น

5.2 การใช้ตัวอักษรประกอบการนำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจ

ใช้ตัวหนังสือเพื่อแนะนำชื่อของพิธีกรและวิทยากรที่ร่วมเสวนาในส่วนล่างของหน้าจอ

4.7 ผลกระทบ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อชุมชน และการปะทะประสานระหว่างชุดความรู้ในชุมชน

4.7.1 อิทธิพลของสื่อต่อการเรียนรู้ของชุมชน

จากผลการทดสอบสื่ออิเล็กทรอนิกส์วีซีดีในชุมชนทั้งสองแห่ง รูปแบบสื่อในลักษณะการนำเสนอแบบวิธีการสาธิตตัวอย่างให้เห็นพร้อมนำเสนอตัวอย่างผลลัพธ์จริงเป็นวิธีการที่ปัจเจกในทั้งสองชุมชนให้ความสนใจติดตามและความน่าเชื่อถือมากที่สุด เป็นวิธีการที่เรียบง่าย นำไปปฏิบัติ

ตามได้จริง กอปรกับมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น ทรัพยากรต่างๆ ที่จะนำไปทำตามสามารถหาได้ง่ายในชุมชน ระยะเวลาในการนำเสนอไม่นานมากอยู่ในช่วงประมาณ 30 – 60 นาทีโดยประมาณ ขั้นตอนการนำเสนอต้องไม่รวบรัด รวดเร็วมักจนเกินไป มีการแจกแจงรายละเอียดที่ชัดเจน การใช้ตัวอักษรประกอบการให้ข้อมูลก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้ช่วยขยายความเข้าใจของปัจเจกในชุมชนได้มาก การใช้ขนาดภาพหลายๆ ระยะทำให้การติดตามการนำเสนอทำได้ต่อเนื่องมากขึ้น เช่น ใช้ขนาดภาพระยะใกล้เพื่อให้เห็นรายละเอียดของวัตถุได้ชัดเจน หรือขนาดภาพระยะไกลเพื่อให้เห็นขนาดภาพของวัตถุ สภาพแวดล้อมในภาพรวม ขนาดที่ใหญ่มากขึ้น

นอกจากนี้ การวางโครงเรื่องที่จะนำเสนอประเด็นต่างๆ ต้องมีความชัดเจน ถ้ามีหลายประเด็นควรแยกนำเสนอออกเป็นตอนสั้นๆ แต่ละประเด็นควรมีการเชื่อมโยงเนื้อหาเข้าด้วยกัน เช่น สารคดีเรื่องน้ำหมักชีวภาพ หรือเรื่องเส้นผมบังภูเขาสองเกสรอินทรีย์ จะเห็นว่าสารคดีที่มีการแบ่งแยกออกเป็นตอนจะทำให้คนติดตามได้ดี เช่น สารคดีเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำนาไร้สารพิษ เป็นต้น หรือการวางโครงเรื่องที่ใส่ตัววิทยากรเป็นผู้ดำเนินการหลักในการกำหนดทิศทางของเนื้อหา และมีการสรุปประเด็นเน้นย้ำในแต่ละช่วงก็จะทำให้คนดูมีเข้าใจได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสารคดีที่ใช้การบรรยายหรือพูดเพียงอย่างเดียวก็ทำให้ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

การประยุกต์เทคนิคพิเศษ ก็เป็นส่วนช่วยให้สารคดีมีความน่าสนใจ ทั้งการใช้ภาพหรือวิดีโอตัวอย่างแทรกเข้ามาเป็นระยะเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นสภาพจริงในพื้นที่ (แต่ต้องเป็นภาพที่มีความชัดเจน สีสด) หรือการตัดต่อที่มีจังหวะที่รวบรัดในบางช่วงที่ไม่สำคัญ หรือตัดแบบซ้ำๆ เพื่อขยายเน้นย้ำในจุดที่มีน้ำหนักของเนื้อหา ก็จะช่วยให้สารคดีกระชับได้ใจความ ไม่น่าเบื่อ การใช้ภาพจากคอมพิวเตอร์กราฟิกเพื่อจำลองภาพกระบวนการ หรือกลไกบางอย่างที่เราไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าในสภาพธรรมชาติ หรือใช้เพื่อช่วยให้การนำเสนอมีความน่าสนใจก็เป็นวิธีหนึ่งที่สารคดีชุดนี้ได้เลือกใช้

การใช้เสียงในสารคดีมีผลเป็นอย่างมาก สารคดีควรใช้ภาษากลางที่ทุกคนใช้สื่อสารเข้าด้วยกันเป็นหลัก ไม่ใช่ภาษาถิ่น เช่น สารคดีเรื่องการทำนาไร้สารพิษใช้ภาษาอีสานทำให้คนดูไม่เข้าใจ คำศัพท์ที่เป็นภาษาถิ่น การขจัดเสียงรบกวนจากสิ่งต่างๆ จะทำให้ผู้ชมยังคงมุ่งความสนใจอย่างต่อเนื่อง เช่น เสียงรบกวนจากลำโพงในสารคดี การปลุกข้าวไร้สารพิษ 100 ถังต่อไร่ การใช้เสียงเพลงประกอบการนำเสนอ ก็ทำให้สารคดีมีอารมณ์ที่ต่อเนื่องกันไป เป็นสิ่งกำหนดจังหวะเป็นสิ่งประสานในสารคดี

4.6.2 การปะทะประสานระหว่างชุดความรู้ในชุมชน

จากผลการทดสอบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในทั้งสองชุมชน เมื่อปัจเจกในชุมชนได้รับชุดความรู้ใหม่จากตัวสารคดี หรือจากข่าวสารที่เข้ามาในชุมชน ปัจเจกได้มีการประเมินความรู้ใหม่โดยเทียบ

กับความรู้ที่ตนเองมีอยู่ (กรณีของการทำเกษตรแบบไร้สารพิษ หรือการทำน้ำหมักชีวภาพใช้แทนสารเคมี) ก่อนว่าอันไหนให้คุณค่ามากกว่ากันในแง่ของผลประโยชน์ที่จะได้รับในหลายๆ ด้าน จากนั้นก็มีการทวนสอบชุดความรู้กับสมาชิกคนอื่นในชุมชน เช่น เพื่อนบ้านหรือสมาชิกในครอบครัว จากสื่อช่องทางอื่นหรือสื่อชนิดอื่นๆ เพื่อหาความน่าเชื่อถือหรือความถูกต้องของความรู้ใหม่นั้น จากนั้นจึงนำไปทดลอง ปรับประยุกต์ใช้

แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้ใหม่ที่เข้ามาถ้ามีความใกล้เคียงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ หรือเป็นการต่อยอดความรู้เดิมจะได้รับการยอมรับที่เร็วกว่า (ตัวอย่างสารคดีที่นำมาทดสอบ ใช้ตามความต้องการเนื้อเรื่องของชุมชนจากการสุ่มเก็บข้อมูลในเบื้องต้นมาก่อน กอปรชุมชนนี้ก็ได้อำนาจการปฏิบัติในด้านเกษตรเป็นหลักอยู่ก่อนแล้ว)

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป อภิปรายประเด็นหลัก

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์” เกิดขึ้นมาด้วยเหตุผลสำคัญอันสืบเนื่องมาจาก การได้ลงไปสัมผัสในพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งของผู้วิจัย พบว่าชุมชนต่างๆ เหล่านี้ยังขาดข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพ และเป็นสิ่งที่ชุมชนมีความต้องการและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันจริงๆ ซึ่งปัญหาใหญ่ออย่างหนึ่งคือการผูกขาดอำนาจสื่อของภาครัฐและนายทุน โดยเฉพาะสื่อที่มาจากส่วนกลาง จึงไม่ได้สนองตอบต่อความต้องการของชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ข้อเสนอประเด็นปัญหาเหล่านี้จึงนำมาสู่โจทย์วิจัยที่จะเป็นสิ่งที่ช่วยนำไปสู่กระบวนการสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนแต่ละแห่ง โดยชุมชนเป็นผู้สร้างสื่อเองหรือมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อเพื่อชุมชนเฉพาะแห่งของตนเอง ซึ่งจะเป็นการวิจัยที่ต่อยอดในอนาคตข้างหน้า การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในสี่ประเด็นใหญ่คือ

(1) เพื่อหากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(2) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของชุมชนทั้งในระดับปัจเจก และชุมชนจากการใช้สื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นของการยอมรับความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การใช้ การเก็บ การสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้

(3) เพื่อหารูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละระดับ

(4) เพื่อดูผลกระทบ และการปะทะประสานระหว่างความรู้แบบดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่เข้ามาในชุมชน

เพื่อตอบโจทย์วิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงได้วางแนวทางการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

การดำเนินการขั้นตอนแรก เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร และการสำรวจก่อนการทำวิจัยโดยใช้สถิติเข้ามาช่วยวิเคราะห์ ลงสำรวจ เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในพื้นที่ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หารูปแบบโครงสร้างการสื่อสาร การเรียนรู้ และวิธีการจัดการข้อมูลข่าวสารของชุมชน

การดำเนินการขั้นตอนที่สอง หาความต้องการข้อมูลข่าวสารของชุมชน

การดำเนินการขั้นตอนที่สาม คัดเลือกตัวอย่างสื่อ ทดสอบสื่อกับชุมชน

การดำเนินการขั้นตอนสุดท้าย วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลจากการทดสอบสื่อ

หลังจากได้สรุปวิเคราะห์ผลจากการวิจัยแล้วจึงขอนำไปสู่การอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร และสำรวจก่อนการทำวิจัยในพื้นที่ตัวอย่าง

ผลการสำรวจก่อนการวิจัยพบว่าสมาชิกในชุมชนตัวอย่าง (ภาคผนวก ก) มีอุปกรณ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อรับข้อมูลข่าวสารในแต่ละครอบครัวมากกว่า 1 ประเภทมีจำนวนถึง 81.6% ซึ่งสมาชิกมีความนิยมที่จะใช้สื่อผ่านทางเสียงตามสายในหมู่บ้านและวิทยุที่ใกล้เคียงกันมีค่าถ่วงน้ำหนักในระดับปานกลางและน้อยเท่ากับ 56.8% และ 58.3% ตามลำดับ เมื่อเทียบกับเครื่องเล่นวีซีดีหรือดีวีดี และคอมพิวเตอร์มีค่าถ่วงน้ำหนักในระดับดีและดีมากเท่ากับ 61.3% และ 60% ตามลำดับ ส่วนสถานที่ที่นิยมใช้สื่อมากที่สุดคือบ้าน 65.8% รองลงมาคือที่ทำงานและสถานศึกษา 5.3% วิทยุและโทรทัศน์จะเป็นสื่อที่สมาชิกชุมชนใช้เพื่อบริโภคข่าวสารทุกวันเป็นอัตราส่วนถึง 54.3% และ 91.7% ตามลำดับ ส่วนเสียงตามสายและเครื่องเล่นวีซีดีหรือดีวีดี จะใช้เพื่อบริโภคข่าวสาร 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์และบางครั้งเป็นอัตราส่วนถึง 44.1% และ 48.3% ส่วนช่วงเวลาที่สมาชิกในชุมชนนิยมใช้รับสื่อในช่วงวันธรรมดา มากที่สุดคือ ช่วง 18.00 -20.00, 20.00-22.00 เป็นอัตราส่วนถึง 86.8% และ 50.0% และรองลงมาในช่วงเวลา 16.00-18.00 และ 07.00-09.00 ซึ่งมีอัตราส่วนที่เท่ากันคือ 39.5% ส่วนวันเสาร์และอาทิตย์จะนิยมรับสื่อในช่วงที่คล้ายคลึงกับวันธรรมดาคือ มากที่สุดช่วง 18.00 -20.00, 20.00-22.00 เป็นอัตราส่วนถึง 68.4% และ 42.1% และรองลงมาในช่วงเวลา 07.00-09.00 คือ 42.1% ทางด้านเนื้อหาของรายการที่นิยมรับชมมากที่สุดผ่านทางโทรทัศน์คือ สารคดี กีฬา ละคร และรายการข่าว เท่ากับ 65.8% และ 21.1% ตามลำดับ หลังรับข้อมูลจากสื่อมีการนำไปพูดคุยกันต่อเป็นอัตราส่วนถึง 86.8% และคาดว่าในอนาคตจะมีการเปิดรับข้อมูลผ่านสื่อมากขึ้นถึง 57.9% โดยรูปแบบสื่อที่คิดว่ามีความเหมาะสมกับสมาชิกในชุมชน คือ โทรทัศน์ วิทยุเครื่องเล่นวีซีดีหรือดีวีดี มีอัตราส่วนเท่ากับ 47.4%, 36.8% และ 10.5% เรียงตามลำดับ

5.1.2 กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนา

โครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนบ้านร่องก่อ และชุมชนบ้านหินลาดในมีลักษณะที่คล้ายๆ กันคือ ชุมชนจะรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อส่วนกลาง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อบันทึกแผ่นแมกเนติก(วีซีดี/ดีวีดี) และสื่อรูปแบบอื่นๆ ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ชุมชนเป็นเจ้าของได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุชุมชน และเครือข่ายกับชุมชนอื่นๆ เช่น วิทยุเครือข่ายปกากะญอของชุมชนบ้านหินลาดใน ส่วนที่แตกต่างกันคือชุมชนบ้านร่องก่อ สื่อเสียงตามสาย วิทยุชุมชน และสื่อวีซีดี/ดีวีดีเป็นสื่อที่มีความสำคัญเรียงตามลำดับจากมากที่สุดลงมา ส่วนชุมชนบ้านหินลาดในจะเรียงความสำคัญของสื่อมากที่สุดเป็นสื่อวิทยุชุมชน เสียงตามสาย และสื่อวีซีดี/ดีวีดีตามลำดับ ประเด็นที่มีความแตกต่างกันอีกอย่างหนึ่งคือชุมชนบ้านหินลาดในจะมีการ

รวมกลุ่มย่อยที่น้อยกว่าชุมชนบ้านร่องก้อ กลุ่มหลักๆ ได้แก่ กลุ่มผู้นำทางจิตวิญญาณ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน ส่วนที่บ้านร่องก้อจะมีความหลากหลายมากกว่า เนื่องจากเป็นชุมชนใหญ่ มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนมากกว่า อาทิ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น กลุ่มผู้นำทางจิตวิญญาณ กลุ่มธุรกิจชุมชนซึ่งมีมากกว่า 10 กลุ่มย่อยแบ่งตามประเภทการผลิตสินค้า กลุ่มต่างๆ จะมีความเกี่ยวข้องระหว่างกลุ่มมีการพึ่งพาอาศัยกัน สมาชิกชุมชนหลายคนก็เป็นสมาชิกอยู่ในหลายกลุ่มเวลาเดียวกัน หรือเป็นสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกระหว่างกลุ่มจึงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

5.1.3 รูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชน

ชาวบ้านร่องก้อมีการรับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุชุมชน เสียงตามสายเป็นหลัก รองมาคือสื่อวีดีทัศน์หรือวีซีดี ส่วนวัยรุ่นและเด็กจะรับสื่อจากอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม เนื้อหาความต้องการของสื่อมีความหลากหลาย แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของผู้รับสื่อ เช่นกลุ่มชาวบ้านมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวราคาพืชผล การเมือง โรคภัยต่าง ๆ และวิธีการป้องกันรักษา สารคดี ความบันเทิง เป็นต้น ช่วงเวลาที่เหมาะสม ถ้าผ่านสื่อโทรทัศน์หรือเสียงตามสายในช่วงเช้าและในช่วงเย็นหลังเลิกงานจากไร่นา ส่วนในช่วงเวลาทำงานควรจะนำเสนอผ่านวิทยุชุมชน ถ้าเป็นกลุ่มวัยรุ่นและเด็กก็จะเป็นเนื้อหาทางด้านข่าว สารคดี รายการส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมการศึกษา เพลง เป็นต้น ช่วงเวลาที่เหมาะสมก็จะเป็นช่วงเที่ยงและหลังเลิกเรียน ส่วนชาวบ้านในตลาดในเมืองมีการรับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวิทยุชุมชน โทรทัศน์ เสียงตามสายในหมู่บ้านเป็นหลัก รองมาคือสื่อวีดีทัศน์หรือวีซีดี ช่วงเวลาการเปิดรับสื่อค่อนข้างมีแตกต่างกันเนื่องจากหมู่บ้านใช้ระบบไฟฟ้าที่ผลิตใช้เอง ดังนั้นจึงมีเวลาการใช้ไฟฟ้าของหมู่บ้านที่จำกัด คือสื่อโทรทัศน์จะเปิดช่วงเย็น ประมาณ 19.00 – 21.00 นาฬิกา ส่วนเวลากลางวันก็จะใช้วิทยุ แต่ช่วงเวลาที่คนฟังวิทยุกันมากคือ ระหว่างเวลา 18.00-19.00 นาฬิกาเนื่องจากเป็นเวลาออกอากาศของสถานีวิทยุภาษาปกากะญอ ส่วนความต้องการเนื้อหาของสื่อจะมีลักษณะอิงกับรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การทำสวนแบบธรรมชาติที่ทำให้ได้ประสิทธิภาพ มีข้อนำสังเกตประการหนึ่งคือผู้รับสื่อมีความต้องการสื่อในลักษณะของวีดีโอสารคดีที่มีภาพประกอบในการนำเสนอเนื้อหาดังที่ได้กล่าวมา

5.1.4 ผลกระทบ อิทธิพลของสื่อที่มีต่อชุมชน

สมาชิกจากทั้งสองชุมชนมีลักษณะของแบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่คล้ายคลึงกัน คือ สมาชิกมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันทุกครั้งที่มีโอกาสพบเจอ ทั้งสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันหรือสมาชิกในชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้สมาชิกมีการคิดวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข่าวสารที่ได้รับมา และได้มีการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาเผยแพร่กันภายใน

ชุมชน สมาชิกมีการนำข้อมูลที่ได้ไปทดลองปฏิบัติประยุกต์ใช้เองแล้วมีการบอกเล่าต่อกันไปเมื่อได้ผลลัพธ์ออกมา เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการบริโภคอย่างระมัดระวัง แต่อย่างไรก็ตามด้านโครงสร้างของชนบทไทยนั้นยังมีปัญหาต่อขบวนการสื่อสารอยู่ ดังที่ กาญจนา และคณะ (2549) ได้กล่าวถึง โครงสร้างวัฒนธรรมด้านการสื่อสารของชนบทไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารเพื่อการจัดการ เช่น วัฒนธรรมอุปถัมภ์และการปกครองที่รวมศูนย์กลางอำนาจการตัดสินใจ ทำให้ชาวบ้านต้องหวังพึ่งพิงผู้อื่น และเนื่องจากสังคมชนบทในอดีตไม่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ชุมชนจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญและกระตือรือร้นในการจัดหาและจัดการข้อมูลข่าวสาร ส่วนใหญ่จะคอยรับข้อมูลข่าวสารที่บุคคลภายนอกป้อนมาให้ รวมทั้งมีบุคลิกที่เชื่องช้า โดยเฉพาะเชื่อผู้นำหรือผู้ที่มีฐานะสูงกว่าจากภายนอก นอกจากนี้วัฒนธรรมความเกรงใจก็ปิดกั้นโอกาสที่จะมีการนำเอาปัญหาของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาร่วมกัน เพราะเกรงจะเป็นการทำลาย / หรือกระทบความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ความเกรงอกเกรงใจไม่กล้าพูดกันตรงๆ ในกลุ่มทำให้ปัญหาเกิดหมักหมมและทวีความรุนแรงขึ้นจนเกินกว่าจะแก้ไข

อิทธิพลและผลกระทบจากการทดสอบสื่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์วีซีดีในชุมชนทั้งสองแห่ง รูปแบบสื่อในลักษณะการนำเสนอแบบวิธีการสาธิตตัวอย่างให้เห็นพร้อมนำเสนอตัวอย่างผลลัพธ์จริงเป็นวิธีการที่บังเอิญในทั้งสองชุมชนให้ความสนใจติดตามและความน่าเชื่อถือมากที่สุด เป็นวิธีการที่เรียบง่าย นำไปปฏิบัติตามได้จริง กอปรกับมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน การวางโครงเรื่องที่จะนำเสนอประเด็นต่างๆ ต้องมีความชัดเจน ถ้ามีหลายประเด็นควรแยกนำเสนอออกเป็นตอนสั้นๆ แต่ละประเด็นควรมีการเชื่อมโยงเนื้อหาเข้าด้วยกัน การประยุกต์เทคนิคพิเศษ ก็เป็นส่วนช่วยให้สารคดีมีความน่าสนใจ ทั้งการใช้ภาพหรือวีดิโอตัวอย่างแทรกเข้ามาเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นสภาพจริงในพื้นที่

5.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ที่อาศัยความรู้จากหลายสาขาวิชามานบูรณาการเข้าด้วยกัน รวมทั้งวิธีวิจัยทั้งทางด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับโจทย์วิจัยมากที่สุด ในระหว่างการทำวิจัยได้ค้นพบหลายสิ่งหลายอย่างจึงขอตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ดังนี้

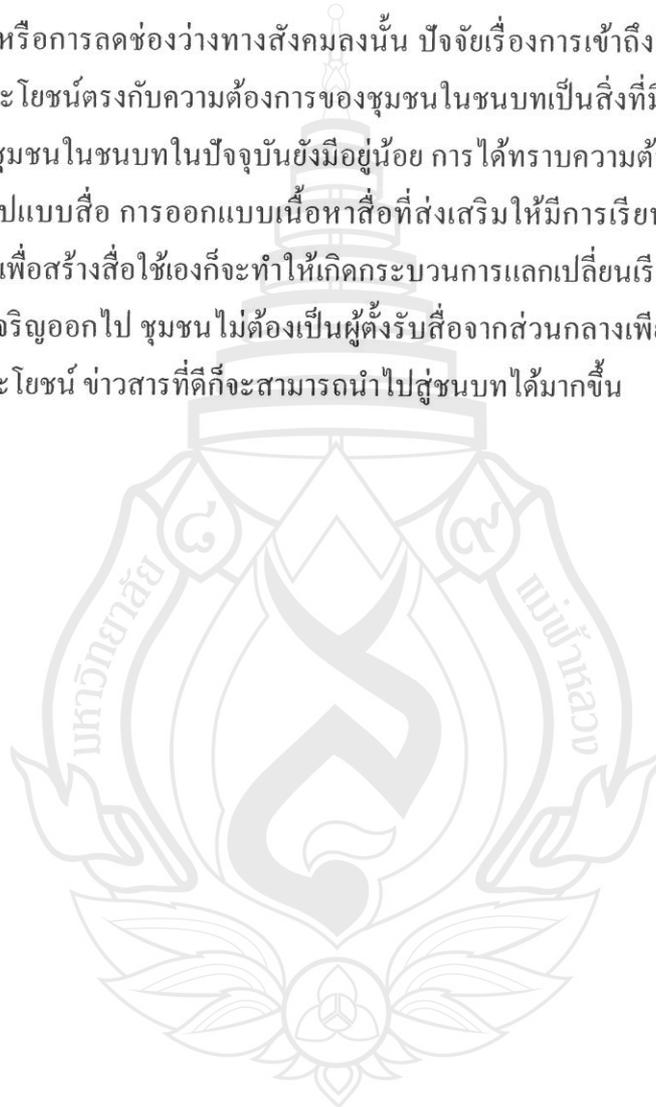
5.2.1 การวิจัยแนวประยุกต์ด้านสื่อที่ต้องอาศัยความรู้ แนวคิดที่หลากหลาย และต้องลงไปสัมผัสจริงในพื้นที่วิจัย ต้องการระยะเวลาในการทำวิจัยที่มากกว่าการวิจัยขั้นพื้นฐานทั่วไป

5.2.2 งานวิจัยด้านเนื้อหาสื่อในระดับปริมาตรย่อย ยังมีน้อยอยู่ในปัจจุบัน ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยทางด้านนี้มากขึ้น กอปรกับการให้ความสำคัญกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

5.2.3 การส่งเสริมให้มีการต่อยอดและใช้ประโยชน์จากแนวทางการวิจัยควรจะได้กระทำ เพื่อให้ชุมชนได้มีทางเลือกในการบริโภคสื่อที่ตรงกับความต้องการ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีการต่อยอดงานวิจัยในระดับของวิชิวิทยา และญาณวิทยาการออกแบบสื่อให้มากขึ้น

5.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย

การพัฒนาที่ยั่งยืนหรือการลดช่องว่างทางสังคมลงนั้น ปัจจัยเรื่องการเข้าถึงสิทธิในเรื่องของข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ตรงกับความต้องการของชุมชนในชนบทเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก สื่อที่ดีมีประโยชน์ต่อชุมชนในชนบทในปัจจุบันยังมีอยู่น้อย การได้ทราบความต้องการข้อมูลข่าวสารและลักษณะของรูปแบบสื่อ การออกแบบเนื้อหาสื่อที่ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้กับชุมชนหรือชุมชนเข้ามาเรียนรู้ร่วมเพื่อสร้างสื่อใช้เองก็จะทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาที่กระจายความเจริญออกไป ชุมชนไม่ต้องเป็นผู้รับสื่อจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ข้อมูลด้านการวิจัยที่เป็นประโยชน์ ข่าวสารที่ดีก็จะสามารถนำไปสู่ชนบทได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. 2547. การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เลิฟ แอนด์ ลิฟ.
- กาญจนา แก้วเทพ สุภาภักดิ์ นันตา และคณะ อัจฉริยา เนตรเชย และคณะ อรุณีวรรณ นาศรี และคณะ ไสจิวจน์ บุญประดิษฐ์ และคณะ. 2549. **แต่การสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนในอนาคต.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. 2542. **รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยเพื่อประมวลองค์ความรู้เรื่องระบบการสื่อสารเพื่อชุมชน.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ดวงใจ แสงก่อ. 2550. **ประวัติบ้านร่องก้อ.** เอกสารรวบรวมประวัติหมู่บ้านร่องก้อ.
- ปกรณ คงสวัสดิ์. 2548. **กระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เพื่อการโต้ตอบรัฐ: กรณีศึกษา ชาวปกากะญอ บ้านหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย.** คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมเกียรติ ตั้งนโม. 2547. **การวิจัยวัฒนธรรมภาพทางสายตา = Research in visual culture.** เชียงใหม่ : คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สายันต์ ไพรัชญาจิตรและคณะ. 2549. **โครงการวิจัยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น.** ทนสนับสนุนสำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุจินต์ สิมารักษ์ และคณะ. 2549. **รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ระดับตำบล-อำเภอ.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. 2550. **โครงการหลักการและแนวทางการบริหารการสื่อสาร: มิติทั้งสามในด้านการสื่อสารเพื่อจัดการ การจัดการทางการสื่อสาร และการบริหารสื่อสารมวลชนระยะที่ 3.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อานันท์ กาญจนพันธ์. 2544. **มิติชุมชน: วิถีคิดว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Altheide, David L. 1996. **Qualitative media Analysis.** Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Barnes, Stuart. 2002. **Knowledge management systems theory and practice.** The Alden Press, Oxford, London.
- Chandler, Daniel. 2002. **Semiotics: the basics.** London; New York : Routledge.

- Defleur, Melvin L. and Dennis, Everette E. 1994. **Understanding Mass Communication: a liberal arts perspective**. 5th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Garvey, Bob. 2002. **Beyond knowledge management: Dialogue, creativity and the corporate curriculum**. Pearson Education, England.
- Kermally, Sultan. c2002. **Effective knowledge management: a best practice blueprint**. Chichester: Wiley.
- Lerner, Daniel and Schramm, Wilbur. 1967. **Communication and Change in the Developing Countries**. Honolulu: East-West Center.
- McQuail, Denis. 1997. **Audience Analysis**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- McQuail, Denis. 2005. **McQuail's Mass Communication Theory**. 5th ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Ministry of Information and Communication Technology (MICT). 2004. **Thailand international conference on knowledge management 2004: KM for innovation and change November 24-25, 2004 Impact Muang Thong Thani, Hall 4, Nonthaburi, Thailand**. MICT, Bangkok.
- Holden, Nigel J. 2002. **Cross-cultural management: a knowledge management perspective**. Harlow: Financial Times Management.
- Housel, Thomas J. Boston. c2001. **Measuring and managing knowledge**. McGraw-Hill, Boston.
- Huff, Anne Sigismund and Jenkins, Mark. 2002. **Mapping strategic knowledge**. SAGE, London.

ภาคผนวก ก

ข้อมูลเชิงสถิติสำรวจก่อนการวิจัย

Frequency Table

เครื่องรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มี (Media perceive aid)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	TV	6	15.8	15.8	15.8
	VCD, DVD player	1	2.6	2.6	18.4
	All media	31	81.6	81.6	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

เปิดรับข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Media Received) – Village public address system

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5	3	7.9	8.1	8.1
	4	3	7.9	8.1	16.2
	3	21	55.3	56.8	73.0
	2	7	18.4	18.9	91.9
	1	3	7.9	8.1	100.0
	Total	37	97.4	100.0	
Missing	9	1	2.6		
Total		38	100.0		

เปิดรับข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Media Received) – Radio

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5	1	2.6	2.8	2.8
	4	1	2.6	2.8	5.6
	3	3	7.9	8.3	13.9

	2	21	55.3	58.3	72.2
	1	10	26.3	27.8	100.0
	Total	36	94.7	100.0	
Missing	9	2	5.3		
Total		38	100.0		

เปิดรับข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Media Received) – Television

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	2	5.3	5.3	5.3
	2	8	21.1	21.1	26.3
	1	28	73.7	73.7	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

เปิดรับข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Media Received) – VCD, DVD

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5	4	10.5	12.9	12.9
	4	19	50.0	61.3	74.2
	3	4	10.5	12.9	87.1
	2	3	7.9	9.7	96.8
	1	1	2.6	3.2	100.0
	Total	31	81.6	100.0	
Missing	9	7	18.4		
Total		38	100.0		

เปิดรับข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Media Received) – Computer

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5	15	39.5	60.0	60.0
	3	4	10.5	16.0	76.0
	2	2	5.3	8.0	84.0

	1	4	10.5	16.0	100.0
	Total	25	65.8	100.0	
Missing	9	13	34.2		
Total		38	100.0		

เปิดรับข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Media Received) – Other

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5	1	2.6	100.0	100.0
Missing	9	37	97.4		
Total		38	100.0		

สถานที่เปิดรับสื่อ (Place to get media)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	home	25	65.8	65.8	65.8
	friend home	1	2.6	2.6	68.4
	house neighborhood	1	2.6	2.6	71.1
	office or institution	2	5.3	5.3	76.3
	All	9	23.7	23.7	100.0
Total		38	100.0	100.0	

ความถี่ในการรับสื่อ (Time receiving Information) – Village public system

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	everyday	5	13.2	14.7	14.7
	1-2 time/week	6	15.8	17.6	32.4
	3-4 time/week	15	39.5	44.1	76.5
	5-6 time/week	4	10.5	11.8	88.2
	occasional	3	7.9	8.8	97.1
	no receiving	1	2.6	2.9	100.0
Total		34	89.5	100.0	

Missing	9	4	10.5	
Total		38	100.0	

ความถี่ในการรับสื่อ (Time receiving Information) – Radio

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	everyday	19	50.0	54.3	54.3
	1-2 time/week	3	7.9	8.6	62.9
	3-4 time/week	5	13.2	14.3	77.1
	5-6 time/week	5	13.2	14.3	91.4
	occasion	2	5.3	5.7	97.1
	no receiving	1	2.6	2.9	100.0
	Total	35	92.1	100.0	
Missing	9	3	7.9		
Total		38	100.0		

ความถี่ในการรับสื่อ (Time receiving Information) – Television

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	everyday	33	86.8	91.7	91.7
	3-4 time/week	2	5.3	5.6	97.2
	5-6 time/week	1	2.6	2.8	100.0
	Total	36	94.7	100.0	
Missing	9	2	5.3		
Total		38	100.0		

ความถี่ในการรับสื่อ (Time receiving Information) – VCD, DVD

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	everyday	2	5.3	6.9	6.9
	1-2 time/week	2	5.3	6.9	13.8
	3-4 time/week	2	5.3	6.9	20.7

	5-6 time/week occasionaly	5	13.2	17.2	37.9
		14	36.8	48.3	86.2
	no receiving	4	10.5	13.8	100.0
	Total	29	76.3	100.0	
Missing	9	9	23.7		
Total		38	100.0		

ความถี่ในการรับสื่อ (Time receiving Information) – Computer

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	everyday	5	13.2	18.5	18.5
	1-2 time/week	2	5.3	7.4	25.9
	3-4 time/week	1	2.6	3.7	29.6
	5-6 time/week occasionaly	1	2.6	3.7	33.3
		2	5.3	7.4	40.7
	no receiving	16	42.1	59.3	100.0
	Total	27	71.1	100.0	
Missing	9	11	28.9		
Total		38	100.0		

ความถี่ในการรับสื่อ (Time receiving Information) – Other

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	everyday	1	2.6	100.0	100.0
Missing	9	37	97.4		
Total		38	100.0		

รับชมช่องโทรทัศน์ (Television channel)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ch3	2	5.3	6.5	6.5
	ch5	2	5.3	6.5	12.9

	ch7	1	2.6	3.2	16.1
	ALL	26	68.4	83.9	100.0
	Total	31	81.6	100.0	
Missing	Ch3 Ch5 Ch7 Ch 9	7	18.4		
Total		38	100.0		

ลักษณะการชมโทรทัศน์ในช่วงเวลาระหว่างวันจันทร์-ศุกร์ และเสาร์-อาทิตย์

Day 05.00-07.00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	10	26.3	26.3	26.3
no	28	73.7	73.7	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Day 07.00-09.00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	15	39.5	39.5	39.5
no	23	60.5	60.5	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Day 09.00-11.00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	4	10.5	10.5	10.5
no	34	89.5	89.5	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Day 11.00-12.00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	4	10.5	10.5	10.5
no	34	89.5	89.5	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Day 12.00-14.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	11	28.9	28.9	28.9
	no	27	71.1	71.1	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Day 14.00-16.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	3	7.9	7.9	7.9
	no	35	92.1	92.1	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Day 16.00-18.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	15	39.5	39.5	39.5
	no	23	60.5	60.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Day 18.00-20.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	33	86.8	86.8	86.8
	no	5	13.2	13.2	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Day 20.00-22.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	19	50.0	50.0	50.0
	no	19	50.0	50.0	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Day 22.00-24.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	6	15.8	15.8	15.8
	no	32	84.2	84.2	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Day 24.00-05.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	2	5.3	5.3	5.3
	no	36	94.7	94.7	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 05.00-07.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	6	15.8	15.8	15.8
	no	32	84.2	84.2	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 07.00-09.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	16	42.1	42.1	42.1
	no	22	57.9	57.9	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 09.00-11.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	5	13.2	13.2	13.2
	no	33	86.8	86.8	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 11.00-12.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent

Valid	USE	5	13.2	13.2	13.2
	no	33	86.8	86.8	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 12.00-14.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	9	23.7	23.7	23.7
	no	29	76.3	76.3	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

S Weekend 14.00-16.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	2	5.3	5.3	5.3
	no	36	94.7	94.7	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 16.00-18.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	11	28.9	28.9	28.9
	no	27	71.1	71.1	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 18.00-20.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	26	68.4	68.4	68.4
	no	12	31.6	31.6	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Weekend 20.00-22.00

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	16	42.1	42.1	42.1
	no	22	57.9	57.9	100.0

Total	38	100.0	100.0
-------	----	-------	-------

Weekend 22.00-24.00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	4	10.5	10.5	10.5
no	34	89.5	89.5	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Weekend 24.00-05.00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	1	2.6	2.7	2.7
no	36	94.7	97.3	100.0
Total	37	97.4	100.0	
Missing 9	1	2.6		
Total	38	100.0		

รับชมรายการโทรทัศน์(TV Programs)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid news	8	21.1	21.1	21.1
education	3	7.9	7.9	28.9
TV Dramar	2	5.3	5.3	34.2
News Documantary Spoet TVdrama	25	65.8	65.8	100.0
Total	38	100.0	100.0	

การพูดคุยหลังรับชมรายการ (People who are you talk to)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid family, cousin	19	50.0	50.0	50.0
neighborho od	1	2.6	2.6	52.6
friend at office or institution	4	10.5	10.5	63.2

no talk	5	13.2	13.2	76.3
ALL	6	15.8	15.8	92.1
family, Friend	3	7.9	7.9	100.0
Total	38	100.0	100.0	

การใช้ประโยชน์(Usefulness)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid usefull	35	92.1	94.6	94.6
not sure	2	5.3	5.4	100.0
Total	37	97.4	100.0	
Missing 9	1	2.6		
Total	38	100.0		

การเปิดรับข้อมูลปัจจุบัน (Amount of Information receiving)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid more receiving	28	73.7	73.7	73.7
less receiving	3	7.9	7.9	81.6
not sure	5	13.2	13.2	94.7
4	2	5.3	5.3	100.0
Total	38	100.0	100.0	

การเปิดรับข้อมูลอนาคต (Amount of Information receiving)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid more receiving	22	57.9	57.9	57.9
less receiving	7	18.4	18.4	76.3
constaincy	3	7.9	7.9	84.2
not sure	6	15.8	15.8	100.0
Total	38	100.0	100.0	

รูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสม(Suitable of Media pattern)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	radio	14	36.8	36.8	36.8
	TV	18	47.4	47.4	84.2
	VCD, DVD player computer	4	10.5	10.5	94.7
	other	1	2.6	2.6	97.4
	Total	38	100.0	100.0	100.0

Frequencies

ลักษณะของรายการโทรทัศน์

News

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	38	100.0	100.0	100.0

Education

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	4	10.5	10.5	10.5
	no	34	89.5	89.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Documentary

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	15	39.5	39.5	39.5
	no	23	60.5	60.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Religious and culture

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	5	13.2	13.2	13.2

no	33	86.8	86.8	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Arts and music

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	6	15.8	15.8	15.8
no	32	84.2	84.2	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Sports

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	13	34.2	34.2	34.2
no	25	65.8	65.8	100.0
Total	38	100.0	100.0	

TV Drama

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	30	78.9	78.9	78.9
no	8	21.1	21.1	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Children or cartoon

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	4	10.5	10.5	10.5
no	34	89.5	89.5	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Film

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative

				Percent
Valid	USE	9	23.7	23.7
	no	29	76.3	76.3
	Total	38	100.0	100.0

Variety

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	5	13.2	13.2	13.2
	no	33	86.8	86.8	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Magazine

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	2	5.3	5.3	5.3
	no	36	94.7	94.7	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Talk show

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	1	2.6	2.6	2.6
	no	37	97.4	97.4	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Game show

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	12	31.6	31.6	31.6
	no	26	68.4	68.4	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

debate

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	3	7.9	7.9	7.9
	no	35	92.1	92.1	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Interview and talking

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	2	5.3	5.3	5.3
	no	36	94.7	94.7	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Seminar

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	1	2.6	2.6	2.6
	no	37	97.4	97.4	100.0
	Total	38	100.0	100.0	

Teenage program

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	no	38	100.0	100.0	100.0

Advertisement

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	USE	7	18.4	18.4	18.4
	no	31	81.6	81.6	100.0

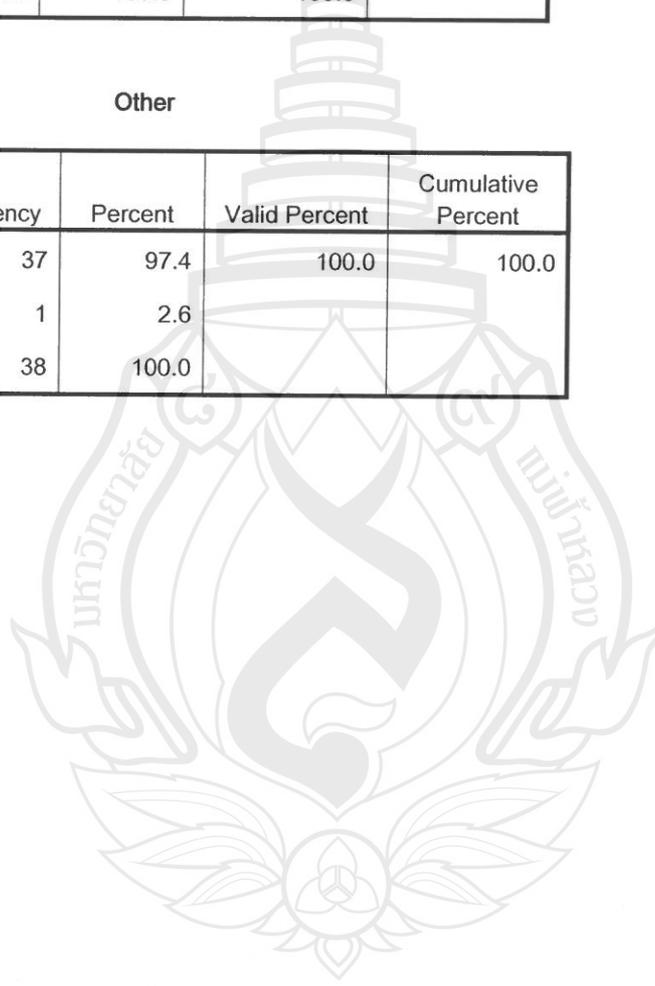
Total	38	100.0	100.0
-------	----	-------	-------

Health and food

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid USE	13	34.2	34.2	34.2
no	25	65.8	65.8	100.0
Total	38	100.0	100.0	

Other

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid no	37	97.4	100.0	100.0
Missing 9	1	2.6		
Total	38	100.0		

ภาคผนวก ข

ข้อมูลการสัมภาษณ์

บ้านร่องก้อ

1. คุณพ่อ

คุณพ่อทำอาชีพค้าขาย เปิดร้านขายของชำในหมู่บ้าน โดยรับสืบทอดธุรกิจจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ เป็นผู้หญิงอายุราว 30 กว่าๆ จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากจังหวัดจันทบุรี โดยส่วนใหญ่จะรับข้อมูล ข่าวสารจากสื่อ โทรทัศน์เป็นหลัก รองลงมาก็เป็นวิทยุ เสียงตามสายในหมู่บ้านและจากเครื่องเล่นดีวีดีหรือวีซีดี สำหรับสื่อโทรทัศน์นั้นจะรับชมระหว่างช่วงเวลา 5 โมงเช้า เพื่อดูข่าวภาคเช้าทางช่อง 7 และจากนั้นก็ต่อด้วยรายการจุมกมด ช่วงกลางวันก็จะเปิดทีวีให้ลูกค้ำที่มาซื้อของได้ดู ตัวเองได้ดูบ้างไม่ได้ดูบ้าง จากนั้นก็จะเป็นช่วงเวลาเย็น เริ่มตั้งแต่เวลา 4 โมงเย็นก็จะเป็นรายการข่าว ละคร จากนั้น ก็จะเป็นเวลาตั้งแต่ 1 ทุ่มเป็นต้น ไปก็จะดูข่าวและต่อด้วยละครช่อง 5 เช่น แจ๋วใจร้ายกับคุณชายเทวดา ในบ้านจะมีทีวี 2 เครื่อง อยู่หน้าบ้านในส่วนร้านขายของ 1 เครื่องใช้หมวดกึ่งรับสัญญาณจะดูได้ช่อง 5, 7 แต่ในบ้านต่อกับเสาอากาศจะรับช่องได้เพิ่ม เช่น TPBS, 3 ส่วนวิทยุก็จะรับฟังคลื่น FM 97.5 และ FM 97.25 เป็นวิทยุชุมชนในหมู่บ้าน ก็ จะรับฟังรายการเพลงและข่าวสารต่างๆ ของหมู่บ้าน เหตุผลที่ชอบดูฟังรายการข่าวเพราะจะได้ทันกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไว้พูดคุยกับคนอื่นได้ เช่นลูกค้ำ หรือคนที่ไปติดต่อธุระด้วย เพราะตัวเองค้าขายต้องนำมาเป็นข้อมูลกำหนดราคาสินค้า ติดตามข่าวราคาสินค้า เศรษฐกิจ เช่น ราคาทอง การขึ้นภาษีสินค้าสุรา เป็นต้น เพราะต้องใช้ตอบคำถามเรื่องราคากับลูกค้ำที่มาซื้อของที่ร้าน หรือต้องช่วยแก้ปัญหาให้ลูกค้ำ เช่น เวลาลูกค้ำไม่สบายต้องการยาไปรักษา ตนเองก็ต้องใช้ความรู้เหล่านี้

เนื่องจากในร้านขายยาสามัญประจำบ้านด้วย ในความเห็นส่วนตัวคิดว่าข้อมูลที่จำเป็นสำหรับคนในหมู่บ้านน่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตเพราะคนในหมู่บ้านเป็นโรคเบาหวานกันมาก เมื่อเทียบกับเมื่อก่อนซึ่งไม่ค่อยมี ควรมีข้อมูลแนะนำเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกิน สุขภาพ อีกอย่างก็เป็นข้อมูลเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารนั้น ตนเองจะใช้การเปรียบเทียบกับสื่อหลายๆ ประเภทและหลายรายการ มีการติดตามแบบต่อเนื่องจะทำให้ทราบความจริงได้ แต่โดยปกติหลังการรับข้อมูลข่าวสารก็จะนำมาวิเคราะห์เองไม่ได้ไปพูดคุยกับคนอื่นมากนัก เพราะบางทีคนอื่นเขาก็ไม่สนใจหรือเข้าใจในบางเรื่อง ภายในหมู่บ้านทุกบ้านเกือบจะมีโทรทัศน์ใช้หมด และในบางบ้านที่มีลูกเรียนหนังสือก็จะมีคอมพิวเตอร์ซึ่งเด็กวัยรุ่นสามารถที่เข้า

ใช้อินเทอร์เน็ตได้โดยการเชื่อมต่อผ่านสัญญาณ โทรศัพท์มือถือแบบเติมเงิน ความเร็วตั้งแต่ 4 MB ขึ้นไป เช่นของบริษัททรู หรือดีเทล เป็นต้น

2. แม่หลวงบ้าน (ภรรยาพ่อหลวงบ้าน)

อายุประมาณ 60 ปี มีอาชีพทำนาเป็นหลักและปลูกไผ่ยาสูบ มีลูก 2 คน ลูกชายคนโตอายุ 34 ปี แต่งงานแล้ว ส่วนเล็กเป็นผู้หญิงเพิ่งเรียนจบกฎหมายที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ปกติจะดูรายการโทรทัศน์ช่วงเย็นเริ่มประมาณ 6 โมงเย็นถึง 2 ทุ่ม จะชอบดูช่อง 7 เป็นหลักแต่พ่อหลวงจะชอบดู TPBS ก็จะแยกกันดูคนละเครื่อง ซึ่งบางครั้งหลังดูรายการจบก็จะพูดคุยกับพ่อหลวงเกี่ยวกับเนื้อหารายการ ส่วนวิทยุนั้นก็ฟังคลื่นจากวิทยุชุมชนในหมู่บ้าน ช่วงเวลาประมาณ 4 โมงเย็นถึง 5 โมงครึ่ง ก็จะเป็นรายการเพลงลูกกรุง เช่น เพลงของฝั่งศรี วรรณุช เป็นต้น สื่ออื่นที่ฟังก็เป็นรายการเสียงตามสายในหมู่บ้าน บางทีก็แจ้งข่าวสำคัญ เช่น ข่าวไฟไหม้เตาต้มยาทุกคนก็จะไปช่วยกันดับไฟ สำหรับข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ เช่น ข่าวด้านการเงิน การเกษตร การจำหน่าย และข่าวในหมู่บ้าน

3. คุณลุงปิ่น บุญทราย

คุณลุงปิ่น บุญทราย อายุ 59 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนในหมู่บ้าน แล้วจึงเรียน การศึกษานอกระบบ (กศน.) จนจบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีอาชีพทำนา ปลูกแตงกวา และ ขับรถรับส่งนักเรียนเป็นอาชีพเสริม ที่บ้านของคุณลุง มีทีวี เครื่องเล่นซีดี วีซีดี ไว้เพื่อรับชมข่าวสาร และดูหนัง ภาพยนตร์ต่างๆ ลุงปิ่นรับรู้ข่าวสารส่วนมากก็จะมาจากการรับชมรายการทีวี รายการที่คุณลุงชอบ ก็จะเป็นข่าว เช่น รายการข่าวเช้า ข่าวภาคค่ำ และข่าวตอนเย็น พอมีเวลาว่างคุณลุงก็จะมาดู คุณลุงไม่ค่อยชอบดูละคร ความรู้ที่ได้รับก็จะเป็นพวกข่าวเกี่ยวกับการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ราคาพืชผลทางการเกษตรต่างๆ ส่วนความน่าเชื่อถือของสิ่งที่ได้รับชมมานั้น คุณลุงจะนำมาคิด ดูก่อนว่าน่าเชื่อถือหรือว่า ส่วนข่าวใหญ่ก็จะเอามาปรึกษาในครอบครัวบ้างเป็นบางครั้ง เพราะเรื่อง บางเรื่องก็ไม่สามารถคุยกันตรงๆ ได้ เพราะจะทำให้ทะเลาะกัน สำหรับชาวบ้านแถวนี้ พวกแม่บ้าน ก็ชอบดูละครหลังข่าว หนังสือต่างๆ เรื่องที่คุณลุงอยาก ได้รับเพิ่มเติมก็จะเป็นพวกข่าว เพราะจะได้เอามาเปรียบเทียบกับ ส่วนวิธีที่จะแพร่กระจายข่าวให้เข้าถึงคนในชุมชน คุณลุงคิดว่า น่าจะเป็นเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้าน

4. คุณลุงแดง ใจภาค

ลุงแดง ใจภาค เป็นชาวบ้านแม่คำ มาตั้งแต่เกิด สาเหตุที่ชื่อ หมู่บ้านแม่คำ เพราะตั้งอยู่ริมน้ำสายแม่คำ ชาวบ้านได้ไปช่วยกันสร้างฝายไว้ เพื่อนำน้ำไปใช้ในการทำเกษตร สายน้ำแม่คำจะไหล

ตั้งแต่บ้านไม่คำ ไปจนถึงอำเภอเชียงแสน ตอนนี้อายุ 78 ปีแล้ว จบการศึกษาชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ตอนนี้อายุมีอาชีพ ทำไร่ ทำสวน ทำนา โดยปกติลุงแดงจะได้รับข่าวสารผ่านทางทีวี เพราะวิทยุที่บ้านเสีย และได้รับข่าวจากเสียงตามสาย ซึ่งตั้งอยู่หน้าบ้าน รายการที่ลุงชอบ จะเป็นละคร และข่าว แต่ส่วนใหญ่จะเป็นพวกข่าวมากกว่า จะดูเป็นข่าวช่วงเช้า และช่วงเย็นหลังจากเลิกงาน จะชอบดูข่าวทั่วไป เพราะให้ความรู้ เวลาดูลุงก็จะดูเฉยๆ ได้ไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับใคร เพราะเขาก็ดูข่าวกันทุกบ้าน แล้วอีกอย่างเดียวกันความเห็นไม่ตรงกัน การดูทีวีของลุงนั้น ไม่มีอุปสรรคอะไร จะดูก็ได้หรือไม่ดูก็ได้ แล้วแต่เวลาว่าง ปกติจะนั่งคุยกับคุณป้า ข่าวด้านการเกษตร ลุงก็เคยดูแต่ก็ไม่ได้เอามาใช้ เพราะลุงก็ทำแบบเดิมๆ เคยทำมานานแล้วไม่เห็นมีปัญหาอะไร เรื่องความเชื่อถือของข่าวที่ได้ดูนั้น ลุงบอกว่าจะเชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง แต่ก็ไม่ได้เอาไปคุยแลกเปลี่ยนกับใคร

5. ลุงบุญยืน บรรรเชื่อนซัด

ลุงบุญยืน บรรรเชื่อนซัด อายุ 72 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เดิมลุงเคยทำอาชีพ ทำไร่ ทำสวน แต่ตอนนี้ลุงเริ่มแก่เริ่ม จึงเปลี่ยนมาทำงานประเภทค้าขาย ขายกระบุง รับเขามาบ้าง ทำเองบ้าง แล้วส่งไปขายให้กับบริษัท ที่เชียงใหม่ โดยจะจ้างรถหกล้อขนไป ลุงมีลูกชาย แต่ตอนนี้ไปทำงานอยู่ที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว ทำเกี่ยวกับธุรกิจด้านการส่งออก ลุงลุงจะรับฟังข่าวสารมาจาก ทีวี สมัยก่อนก็ฟังวิทยุ แต่สมัยนี้มันต้องทีวี ส่วนใหญ่ชอบดูข่าว ช่วงเช้าๆ แแปดโมง หรือ เก้าโมง และ ตอนช่วงเย็น ลุงลุงไม่ค่อยชอบดูรายการ หรือละคร ส่วนใหญ่จะชอบเป็นข่าว เพราะการดูข่าวนั้นทำให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ ข่าวมันเปลี่ยนแปลงทุกวัน เราต้องดูทุกวัน จะได้รู้ทัน ประโยชน์ที่ได้รับก็เช่น ราคาน้ำมันจะปรับขึ้นราคา ลุงลุงก็จะไปเติมไว้ก่อน ดูข่าวเกี่ยวกับราคาค้าขายข้าว เพราะลุงก็ทำอาชีพเกษตร เรื่องพวกนี้จึงควรต้องรู้ไว้ เรื่องที่เหมาะสมกับชุมชนที่สุด ลุงคิดว่า น่าจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร โดยใช้สื่อตามสายเป็นสื่อกลางในการกระจายข่าว สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวนั้น ลุงลุงเล่าว่ามี ก็ เอาไปคุยกับเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่จะคุยกันเกี่ยวกับการเมือง

6. คุณก้องเกียรติ วินันชัย

คุณก้องเกียรติ วินันชัย หรือ น้องก้อง อายุ 13 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านร่องก้อม่วงคำ พ่อและแม่ของน้องก้องประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำนา ซึ่งจะออกไปทำงานตั้งแต่เช้า แล้วจะกลับมาในช่วงเย็น ในช่วงนี้เป็นช่วงปิดเทอม น้องก้องจึงอยู่บ้าน ทำงานบ้านเล็กๆน้อย อ่านหนังสือทบทวนตำราเรียน และดูการ์ตูน ภาพยนตร์ สำหรับการรับรู้ข่าวสารนั้น ส่วนใหญ่น้องก้อง

จะได้ดูจากทีวี ซึ่งในช่วงปิดเทอมนี้จะมีเพื่อนๆบ้านใกล้เคียง มาเที่ยวเล่นและดูทีวีเป็นเพื่อน รายการที่ชอบนั้นก็จะเป็นพวกการ์ตูน หรือหนังรอบเช้าต่างๆ แล้วแต่ว่าจะอยากดูหรือไม่อยากดู ส่วนรายการโปรดที่ต้องติดตามเป็นประจำนั้น คือ รายการ การ์ตูนดิสนีย์ นื่องก้องบอกว่า นอกจากรายการนี้จะให้ความสนุกสนานแล้ว ยังมีช่วงที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันให้อีกด้วย เช่น ความสามัคคี ความกตัญญู นอกจากดูทีวีแล้ว นื่องก้องยังชอบฟังเพลงจากวิทยุอีกด้วย แต่ได้ฟังเพียงบางวันเท่านั้น เพราะพ่อกับแม่จะเอาไปฟังเพลงเวลาทำงานด้วย ข่าวสารอื่นๆ นั้น นื่องก้องจะได้รับจากการฟังพ่อกับแม่คุยกัน สำหรับในช่วงเย็นซึ่งเป็นเวลาครอบครัว นื่องก้องจะดูละครหลังข่าวกับพ่อและแม่ ซึ่งก็จะดูช่องเดียวกัน สำหรับที่บ้านนื่องก้องจะชอบดูช่อง 7 เพราะแม่ชอบดู บอกว่าสนุก รายการที่นื่องก้องอยากให้มีเพิ่มเติม คือ การ์ตูน เพราะนื่องก้องชอบดูการ์ตูนมากๆ

7. คุณป้าดวงใจ กัลยะภัย และ คุณป้าแสงหล้า อินตะรัตน

คุณป้าดวงใจ กัลยะภัย อายุ 50 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ คุณป้าแสงหล้า อินตะรัตน อายุ 49 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คุณป้าทั้งสองเป็นเพื่อนบ้านกัน มีอาชีพ ปลูกแตงกวา ข้าวโพด ใบบายาสูป พอถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยว ก็จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไปเพิ่มขึ้นมาอีก เช่น ออกไปรับจ้างเด็ดฝัก ข้าวโพด ตัดใบบายาสูป ถ้าบ้านไหนสนิทๆกัน ก็จะผลัดกันไปช่วย คุณป้าเล่าว่า อาชีพทำไร่ทำสวนนั้น ก็ไม่มีเวลาที่แน่นอน ตอนเช้าต้องออกไปดูแลพืชผัก พอเสร็จงานก็กลับบ้านมาพักผ่อน แต่บางวันก็ต้องออกไปใส่ปุ๋ย กลับมาอีกทีก็ค่ำ ในเรื่องของการรับรู้ข่าวสารนั้น คุณป้าบอกว่า เป็นสิ่งที่ชอบมาก ตามประสาแม่บ้าน เวลาดูข่าว ละคร ก็มานั่งจับกลุ่มคุยกัน สนุกสนาน คุณป้าชอบดูรายการทุกประเภท มีอะไรก็ดูๆไป เพราะคุณป้าบอกว่า ไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็มีประโยชน์ทั้งนั้น เอาไว้สอนลูกสอนหลาน ให้รู้เท่าทันคน รู้ทันเหตุการณ์ รายการที่ชอบที่สุด คือ รายการข่าว เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว เวลาดูข่าว คุณป้าจะเลือกดูหลายๆช่อง เพื่อเปรียบเทียบดูว่า ช่องไหนน่าเชื่อถือที่สุด ส่วนใหญ่จะเลือกดูรายการที่เป็นรายงานสด มีภาพวิดีโอให้คุณป้าดวงใจชอบดูทีวี ช่อง 7, 5 และดูข่าว ITV เพราะมีรายการที่หลากหลาย ส่วนคุณป้า แสงหล้า ชอบดูช่อง 9 เพราะได้สาระความรู้มากมาย และคุณป้าชอบดูสารคดี โดยเฉพาะรายการ “กบนอกกะลา” นอกจากทีวีแล้ว คุณป้ายังได้รับข่าวสารจากวิทยุทรานซิสเตอร์ ซึ่งคุณป้าบอกว่ามีกันทุกบ้าน เอาไว้ใช้เวลาไปทำงาน

นอกจากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว คุณป้ายังชอบฟังเสียงตามสายจากผู้ใหญ่ ตอนเช้าๆ ซึ่งจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการเกษตร เช่น มีผู้นำปุ๋ยสูตรใหม่มาให้ทดลองใช้ ให้ชาวบ้านไปรับ รวมถึงแนะนำเกี่ยวกับราคาพืชผลทางการเกษตร แก้ปัญหาการเกษตร ประชุมหมู่บ้าน และประกาศเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน ว่าใครเจ็บป่วยเป็นอะไร ให้ช่วยๆกัน ซึ่งสิ่งนี้ทำให้คนใน

ชุมชนเกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สำหรับรูปแบบรายการที่เหมาะสมและอยากให้มีส่วนเพิ่มในชุมชน คุณป้าอยากให้เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว อย่างเช่น โรคภัยไข้เจ็บ ที่เรายังไม่รู้จัก เช่น ไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่ โดยใช้เสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้านเป็นสื่อ เพราะเมื่อได้รับข่าวสารแล้ว ชาวบ้านก็จะเอาไปคุยกัน จะได้รับรู้เท่าทัน และมีสุขภาพแข็งแรง

8. คุณแสงดี บุญรัมย์ข้าง

คุณแสงดี บุญรัมย์ข้าง อายุ 32 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และเปิดร้านขายของชำอยู่หน้าบ้าน คุณน้ำแสงดีเล่าว่า เธอเป็นแม่บ้าน อยู่บ้านเฉยๆจึงนำเงินเก็บมาเปิดเป็นร้านขายของชำ ถ้ามีงานรับจ้างเข้ามา ก็จะไปรับจ้างกับเขา เพราะอาชีพค้าขายนั้น รายได้ก็น้อย ชาวบ้านแถวนี้ก็มีนิสัยค่อนข้างประหยัด การค้าขายนั้น ก็มีเวลาว่างเยอะ ช่วงปิดเทอมนี้ก็เอาเวลาไปดูแลหลาน จึงไม่ค่อยเหงา ถ้าว่างก็หาอะไรทำ เช่น ปลูกต้นไม้ ทำอาหาร สำหรับการรับรู้ข่าวสารนั้น ส่วนมากจะได้มาจากการดูทีวี เพราะว่างๆก็เปิดดู แก๊งหงา ส่วนรายการที่ชอบนั้น จะเป็นพวกสารคดีส่องโลก รายการทำอาหาร เวลาว่างก็จะเอามาทดลองทำให้ครอบครัวทาน รายการประเภทการเกษตร สอนปลูกกล้วยไม้ และรายการข่าวทั่วไป ช่วงนี้ปิดเทอมก็จะมีหลานๆมาเล่นที่บ้าน มาดูหนัง ดูการ์ตูน นอกจากดูข่าวทางทีวีแล้ว คุณน้ำแสงดียังสมัครบริการรับข่าวสารทางโทรศัพท์มือถือด้วย น้ำแสงดีบอกว่า มันสะดวกดี เพราะไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะได้รับข่าวสารได้ทันที ในบางครั้งก็จะมีกรโทรไปหาเพื่อนๆ เพื่อเล่าสู่กันฟังบ้าง แต่ในหมู่บ้านนี้สัญญาณโทรศัพท์ไม่ค่อยดี จะใช้ได้เป็นบางจุดแล้วแต่เครือข่าย จึงรับข่าวสารทาง SMS จะดีกว่า ข่าวสารที่ได้รับในแต่ละวัน ส่วนหนึ่งก็มาจากเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้าน ก็จะประกาศเกี่ยวกับเรื่องต่างๆไปในบ้าน เช่น ใครเป็นอะไร มีกองทุนอะไรใหม่ๆมาช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน รายการที่อยากให้มีส่วนเพิ่มเติมนั้น คุณน้ำบอกว่า ของเดิมก็มีเยอะจนดูไม่หมดแล้ว แต่ถ้าอยากให้เพิ่มเติมขอเป็นรายการที่สอนทำโน่นทำนี่เวลาว่างจะดีกว่า

9. คุณจำปี สุนทรแก้ว

คุณป้าจำปี สุนทรแก้ว อายุ 51 ปี จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีอาชีพเป็นแม่บ้าน และทอผ้า คุณป้าจำปีเล่าว่า ทำอาชีพทอผ้ามานานแล้ว เพราะเป็นอาชีพของครอบครัว ลูกค้าก็จะมาสั่งทอถึงบ้าน รายได้ไม่แน่นอน ลูกค้าส่วนใหญ่ก็เป็นครู ที่มาสั่งทอผ้าไปตัดชุดบ้าง สั่งทอไปเพื่อทำกิจกรรมบ้าง แต่ไม่ได้มีวางขายตามตลาด เพราะกลัวจะขายไม่ได้ ทอตามคำสั่งดีกว่า แล้วอีกอย่างถึงลูกค้าจะไม่มากนัก แต่ก็มีมาสั่งกันเรื่อยๆ ครอบครัวคุณป้ามีกันอยู่ 3 คน พ่อ แม่ ลูก แต่ตอนนี้อยู่กันแค่สองคนตา ยาย ลูกชายไปเรียนที่ในตัวเมือง การรับรู้ข่าวสาร คุณป้าบอกว่า ก็รับรู้ทั้งวัน นั่ง

ทอดผ้าไปก็ฟังเพลงไป หมดชั่วโมงก็มีข่าวแทรกขึ้นมา ได้ทั้งความรู้และความบันเทิง ในช่วงเวลา
เย็นๆ ที่สามีของป้าเลิกงานก็จะมานั่งดูทีวีกัน คุณว่า คุณละคร แต่ตอนกลางวันคุณป้าจะชอบฟังวิทยุ
มากกว่า เพราะคุณหนึ่งคนเดียวมันไม่สนุก ความเชื่อที่มีในข่าวที่รับฟังมานั้น คุณป้าบอกว่า ก็เชื่อ
เพราะข่าวที่รายงานในแต่ละช่องนั้น ก็ไม่มีความแตกต่างกันเท่าไร ก็ฟังไปตามนั้น แต่บางข่าวที่
ใหญ่ๆ ก็เอามาวิเคราะห์กันกับเพื่อนบ้านบ้าง ลูกค้าบ้าง นอกจากวิทยุกับโทรทัศน์แล้วนั้น คุณป้ายัง
ได้รับข่าวสารจากเพื่อนๆ ที่แวะเวียนมาหาอีก อีกอะไรก็เล่าสู่กันฟัง เพื่อนๆ ของป้าก็จะไปเป็นพวก
แม่ค้าขายผัก แม่ค้าขายไข่ไก่ ผ่านมาผ่านไป ก็แวะมาเยี่ยม สิ่งที่คุณป้าอยากได้รับเพิ่มเติม คือ คุณ
ป้าอยากฟังข่าวให้เยอะๆ เพื่อบางครั้งจะได้เปรียบเทียบ ว่าข่าวไหนจริง ข่าวไหนเท็จ คนเราก็คงอยาก
ได้รับข่าวสารที่มีคุณภาพ ประกาศผ่านเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้านก็ได้ เพราะได้ฟังตลอด และคน
ในหมู่บ้านจะได้เข้าใจตรงกัน ส่วนข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร คุณป้าบอกว่าเพียงพอแล้ว เพราะ
เรื่องที่จำเป็นๆ ผู้ใหญ่บ้านก็ประกาศให้รู้หมดแล้ว

10. คุณน้อย

คุณน้อย อายุ 54 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพ ทำไร่ ทำนา และค้าขาย
ครอบครัวมีกันอยู่ 4 คน มีลูกสาวคนโต ซึ่งแต่งงานไปแล้ว แต่อาศัยอยู่ด้วยกันที่นี่ ส่วนลูกชายคน
เล็กไปเรียนในตัวเมือง เวลาหยุดเสาร์อาทิตย์ก็กลับบ้าน คุณป้าเล่าว่า แต่ก่อนทำไร่ ทำนาอย่าง
เดียว แต่พอลูกๆ โต ก็ต้องหาอาชีพเสริม เพราะค่าใช้จ่ายก็มากขึ้น จึงเปิดร้านขายส้มตำ ไข่ย่าง ที่
หน้าบ้าน เพราะงานทำไร่ ทำนาก็พอมีเวลาร้างบ้าง วันไหนที่มีธุระ หรือออกไปรับจ้าง ลูกสาวก็จะ
มีหน้าที่คอยดูแลร้านแทน สำหรับครอบครัวส่วนใหญ่ของคุณป้า การรับรู้ข่าวสารหลายทาง หลักๆ
เลยก็คือ ทีวี จะได้กลับมาดูพร้อมหน้าพร้อมตากันก็ช่วงเย็น คุณว่า คุณละคร สลับช่องกันไป บางวัน
ลูกชายก็เข้าห้างมาเปิดในคอมพิวเตอร์ให้ดู ล่าสุด ลูกชายได้รับโปรโมชัน ติดตั้ง UBC ตอนซื้อ
ซิมรายเดือนของระบบเครือข่ายมือถือยี่ห้อหนึ่ง ตั้งแต่ติดตั้งแล้ว ก็สามารถดูหนังฟังเพลงจากทีวีได้
มากขึ้น แต่คุณป้าไม่ค่อยชอบเท่าไร เพราะช่องที่เคยชด ตอนนั้นมันดูไม่ค่อยได้ โทรตามให้ช่างมาดู
หลายครั้ง แต่เขาก็ไม่มาดูให้ ก็เลยปล่อยเลยตามเลย เวลาดูทีวี บางครั้งในครอบครัวก็มีปัญหากัน
บ้าง เช่น อยากดูละครคนละเรื่อง หรือข่าวที่แบ่งพัก แบ่งพวก ก็เถียงกันไป เเถียงกันมา แต่ก็ไม่ได้
จริงจังอะไร ล้อกันเล่นไป รายการที่คุณป้าสนใจมาก ก็จะเป็นพวกข่าว โดยเฉพาะพวกข่าวการเมือง
คุณป้าคิดว่า เรื่องแบบนี้เราก็ไม่รู้ว่าความจริงมันเป็นยังไง ก็เลยอยากดูให้มันเยอะๆ เอามา
เปรียบเทียบกัน สำหรับสิ่งที่คุณป้าอยากให้มีเพิ่มเติม ก็อยากให้เป็นเรื่องทั่วๆ ไป อะไรก็ได้ที่มันมี
ประโยชน์กับคนในหมู่บ้าน บางครั้งเราดูในทีวีมันก็เป็นเรื่องไกลตัวเกินไป แล้วให้ผู้ใหญ่บ้าน
ประกาศผ่านเสียงตามสาย เพราะชาวบ้านทุกคนจะได้ฟังเสียงตามสาย ถ้าไปรอดูจากทีวี วิทยุ มันก็

คุณเป็นบางเวลา แต่เรื่องสำคัญๆ ให้ประกาศผ่านเสียงตามสายเลย ถ้ายังอยู่ในหมู่บ้านเดินไปทางไหน ก็ยังได้ยิน

11. คุณมี ลำเทิง

คุณมี ลำเทิง อายุ 72 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพ ทำนา ทำสวน และคุณตาใช้ เวลาว่างทำไม้กวาดทางมะพร้าวขายเป็นอาชีพเสริม โดยวางขายไว้หน้าบ้าน คุณตาบอกว่า มีลูกค้าก็ มาซื้อกันเรื่อยๆ เพราะไม้กวาดทางมะพร้าวก็สำคัญกับชาวไร่ ชาวสวน มันเป็นของที่ต้องใช้ ที่บ้าน คุณลุงเดิมมีกันอยู่ 6 คน แต่พอพวกลูกๆโต เขาก็แยกย้ายกันไป แต่งงานบ้าง ทำงานที่ตัวเมืองบ้าง คนที่อยู่ก็มาเยี่ยมบ้างเป็นครั้งคราว ตอนนี้อยู่กันสองคนตา ยาย ช่วยกันทำมาหากิน เรื่องของการ รับรู้ข่าวสาร คุณตาจะรับรู้ผ่านทางยาย ที่บ้านก็มีทีวี ส่วนใหญ่คุณลุงจะเอาไว้ดูมวย เพราะคุณลุง ชอบดูมวยมาก และอยากให้มีช่องสำหรับดูมวยเลย ให้มีทั้งมวยไทยและมวยต่างประเทศ ส่วน ข่าวสารอื่นๆ จะดูกับยาย ลุงไม่ค่อยชอบดูข่าวสักเท่าไร ดูแล้วงง บางครั้งก็เป็นเรื่องน่าเบื่อ เลยไม่ค่อยอยากดูเท่าไร ถ้าบางวันจะดูทีวีตรงกันกับยาย ก็แยกกันดูคนละเครื่อง บ้านนี้ไม่มีวิทยุ เพราะ คุณตาชอบดูภาพมากกว่า แก่แล้วบางครั้งมันฟังอะไรไม่ค่อยได้ยิน โดยทั่วไป นอกจากดูทีวีแล้ว จะมีพวกลูกๆหลานๆ มานั่งเล่น ก็จะเล่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ให้ฟัง ฟังแล้วก็สนุกดี ได้ประโยชน์บ้าง ไม่ได้ บ้าง สิ่งที่ยอยากให้มีก็อยากให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศพวกวิธีดูแลพืชผล ให้พวกเด็กๆ ลูกๆหลานๆ เอาไปใช้กัน ส่วนลุงแก่เกินจะศึกษาอะไรแล้ว ก็ทำๆ ไปอย่างที่เคยทำ

12. คุณสาธิยะ เรื่องศรี

คุณสาธิยะ เรื่องศรี อายุ 35 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง มี อาชีพ รับราชการทหาร และมีที่นาแปลงหนึ่งที่หมู่บ้านเพื่อปลูกข้าวเป็นรายได้เสริมในฤดูทำนา ที่ สาธิยะเล่าให้เราฟังว่าที่นี่ปลูกข้าวได้ตลอดปี หลังจากเสร็จจากนาปีแล้ว ชาวบ้านก็จะปลูกยาสูบ หรือว่าทำไร่ข้าวโพด และปลูกผัก หลังจากนั้นจึง ปลูกข้าวนาปี ช่วงที่ปลูกข้าวนาปี ชาวบ้านจะ เหลือพื้นที่ไว้เล็กน้อยเพื่อปลูกข้าวโพดและขิง ที่นี้มีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี พื้นที่จึงสามารถใช้ ประโยชน์ได้มาก ส่วนภรรยาที่มีอาชีพทอผ้าไหมมีร้านเล็กๆในหมู่บ้าน สำหรับการรับรู้ข่าวสาร ที่สาธิยะเล่าให้ฟังว่า สามารถ รับข่าวสารต่างๆได้หลายช่องทาง ทั้งทาง วิทยุ เครื่องเล่นวีซีดี อินเทอร์เน็ต และทางเคเบิลทีวี แต่โดยมากแล้ว จะบริโภคสื่อจาก โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตเป็น ส่วนใหญ่ ที่สาธิยะติดตามรายการประเภทข่าวเป็นหลัก และรายการบันเทิงต่างๆ แต่ลูกๆมักจะดู การ์ตูนทางเคเบิลทีวี ที่สาธิยะสามารถรับชมรายการในช่วงเวลาทำงานได้ เพราะสามารถทำงาน และรับชมไปด้วยได้ แต่ก็ไม่ได้ดูอะไรมากมายเพราะที่สาธิยะจะมีเวลาในช่วงบ่ายกับตอนเย็น

มากกว่า จึงเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการรับสื่อข่าวสารต่างๆ ที่ชอบดูรายการประเภทเกษตร เพราะที่มีอาชีพเสริมคือการทำนา อะไรที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของพี่ พี่ก็จะสนใจและรับชมเป็นพิเศษ แต่ต้องเป็นรายการที่ให้สาระ เช่นรายการกบนอกกะลา สหเสียด ส่วนรายการที่พี่อยากให้มี คือรายการเกษตร ชาวบ้านไม่ค่อยมีความรู้ทางการเกษตร เพราะส่วนใหญ่เป็นความรู้ของชาวบ้านที่พูดกันปากต่อปาก ทำมาเรื่อยๆ คนไหนบอกว่าดีก็ทำตาม คนบอกว่ามันไม่ดีก็อย่าไปทำ ไม่ได้ออกมาในรูปแบบสื่อ ไม่มีการวิเคราะห์ทางวิชาการ การสื่อสารที่เป็นช่องทางที่ดีที่สุดในหมู่บ้านนี้คือเสียงตามสาย แต่ช่องทางที่จะรับข้อมูลจากข้างนอกน่าจะเป็น ทีวีเสียมมากกว่า คนในหมู่บ้านจะดูละครเป็นหลัก และอีกกลุ่มก็คือข่าว แต่ถ้าจะให้มีความรู้มากที่สุดก็เสียงตามสายนี้แหละ ไม่ว่าจะเป็นการเรียกคนในชุมชนไปฝึกอบรม ประกาศทั่วไป ที่นี้จะมีการประกาศบ่อยมา เกือบทุกเช้า เย็น อุปสรรคในการรับสื่อคือเรื่องเป็นเวลา เพราะเวลาออกนอกสถานที่ก็จะไม่ได้รับข่าวสาร แต่พี่ก็มีมือถือที่พอจะรับข้อมูลอะไรได้บ้าง เพราะสามารถฟังวิทยุจากมือถือได้ สำหรับตัวพี่เองอยากได้รับข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตมากกว่า เวลารับชมข่าวสารพี่มักจะมาพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน หรือถ้าได้ข้อมูลที่พี่คิดว่ามีประโยชน์ก็จะถามคนอื่นๆ ว่า เคยทำหรือเปล่า ใครเคยทำบ้าง เพื่อถามหาคนที่มีความรู้และขอคำแนะนำอีกครั้งหนึ่ง พี่คิดว่าสื่อทางทีวีน่าจะเชื่อประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์เห็นจะได้เพราะถ้าไม่จริงคงไม่ออกมา แต่ข่าวเชื่อ ถือได้แค่ 50 เปอร์เซ็นต์ เพราะพี่เองอ่านหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับยังให้ข้อมูลที่แตกต่างกันเลย สิ่งไหนที่พี่คิดว่าไม่จริง บางทีเราก็พูดออกไปไม่ได้ ถ้าเป็นกลุ่มเพื่อนหรือในที่ทำงานซึ่งเป็นทหารเหมือนกันก็พูดคุยกันได้ แต่ถ้าอย่างชาวบ้านบางทีก็คิดกันคนละแง่มุมกัน และจะทะเลาะกันเสียเปล่าเพราะมันเป็นความเชื่อของเขา พี่ได้ใช้ประโยชน์จากสื่อ เช่น การประกาศขายผ้าไหมทาง อีเบย์ ส่วนลูกๆ ก็ได้ประโยชน์จากการดูการ์ตูนพี่ก็ดูกับลูกๆ ด้วย รายการที่ควรจะมีในชุมชนนี้น่าจะเป็นโอทอปเพราะไม่ค่อยมี ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเที่ยว และแนะนำสินค้า ไม่ได้ช่วยให้ชาวบ้านพัฒนาฝีมือหรือนำผลิตภัณฑ์ มาเพิ่มมูลค่าแต่เป็นการ โฆษณาสินค้าเสียมากกว่า ชาวบ้านอยากได้ข้อมูลทางการเกษตรยิ่งถ้าทางมหาวิทยาลัยให้ข้อมูลมาชาวบ้านจะเชื่อเป็นพิเศษ

13. คุณสุวิทย์ ธิยาพร้าว

คุณสุวิทย์ ธิยาพร้าว สำเร็จการศึกษาชั้น โรงเรียนเชียงรายวัดพระแก้ว พุทธวงศัวิทยา มีอาชีพประกอบกิจการร้านค้าภายในหมู่บ้าน สามารถรับสื่อได้จากทางเครื่องรับโทรทัศน์ วิทยุ เครื่องเล่น วีซีดี เสียงตามสาย ถ้าทางราชการจะแจ้งอะไรให้ชาวบ้านทราบก็จะแจ้งมาทางนี้แต่ไม่ค่อยได้ฟังวิทยุ ส่วนใหญ่ชอบดูโทรทัศน์เสียมมากกว่า เพราะมันเข้าใจง่าย พี่ก็ดูทั้งวันเรื่อยๆ เพราะพี่ทำร้านขายของไม่มีลูกค้มาที่ดูไปเรื่อยๆ ข่าวมีใหม่ตลอดเวลา ส่วนใหญ่จะดูทีวีคนเดียว มีช่วงเย็นๆ ก็ดูกับลูกๆ บ้าง พี่ไม่มีอุปสรรคในการรับสื่อเลย สำหรับการรับรู้ข่าวสาร คุณสุวิทย์ ธิยา

พร้าว เล่าให้ฟังว่า พี่ชอบดูรายการ กีฬา ข่าว ภาพยนตร์ก็ดูบ้าง พี่ชอบและสนใจข่าวกีฬา และข่าวทั่วไปก็ให้ความรู้ มีสาระ ให้แง่คิด ส่วนใหญ่ที่รับชมเพื่อคลายเครียดไม่ได้เอาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ถ้าไม่ได้รับชมอะไรมันจะเครียด สิ่งที่พี่อยากให้มีในสื่อคือข่าว อยากให้มีเยอะๆ และรายการตลกเพื่อคลายเครียด อยากให้มีการ์ตูนภาษาอังกฤษหลายๆ คงจะได้รับประโยชน์ พี่เองก็ ได้รับประโยชน์จากข่าวสารทางทีวี คืออย่างเช่นราคาน้ำมัน ราคาทอง เพื่อที่จะวางแผนว่าควรจะ เตรียมพร้อมอย่างไร หรือน้ำมันแพงก็เปลี่ยนมาใช้แก๊ส ทองแพงเราจะได้ไม่ไปซื้อ ถ้าสื่อที่พี่ รับมาพี่คิดว่าไม่จริง พี่จะลองทำดูก่อน ไม่ได้บอกใคร เพราะส่วนใหญ่มันให้ข้อมูลมาไม่พออย่าง รายการเกษตรก็มีรายละเอียดน้อยเกินไปใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ สานต่อไม่ได้ อยากให้มีรายการ เกษตร เกี่ยวกับการจำหน่าย

14. คุณพีเชษฐ์ ชั้นคำกาต

คุณพีเชษฐ์ ชั้นคำกาต กำลังศึกษาอยู่ชั้นม.5 ที่โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อายุ 19 ปี น้อง สามารถรับสื่อข่าวสารต่างๆได้จากเครื่องรับโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ อินเทอร์เน็ตจากโรงเรียน และบ้านเพื่อน ไม่มีอุปสรรคในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อ แต่ถ้ามีบ้างก็ น่าจะเป็นไม่มีเวลา แต่ก็ไม่มาก น้องพีเชษฐ์ เล่าให้ฟังว่า ส่วนใหญ่น้องจะดูข่าวต่างๆ ช่วงพักเที่ยง ที่โรงเรียน รายการที่น้องคิดว่ามีประโยชน์น่าจะเป็นจำพวกสารคดี แต่อยากให้มีรายการแนว ส่งเสริมต่างๆ เช่นส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมการศึกษา ส่วนใหญ่น้องจะดูทีวีคนเดียว น้องชอบดู รายการสารคดีและข่าว น้องคิดว่ารายการที่มีประโยชน์กับชุมชนน่าจะเป็นสารคดี เมื่อน้องได้รับ ข้อมูลจากสื่อแล้ว ถ้าน้องสนใจก็จะดูจากอีกหลายๆ สื่อเพื่อมาคิดวิเคราะห์ หรือไม่ก็จะมา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆ แต่ถ้าได้รับข่าวสารที่ไม่เป็นจริง น้องจะบอกเพื่อน

บ้านหินลาดใน

1. คุณสมบูรณ์ ไพรวลัยกุล

คุณสมบูรณ์ ไพรวลัยกุล มีอาชีพทำสวนชา ทำไร่ ทำนา อายุ 44 ปี จบการศึกษาระดับชั้น ป. 6 ได้รับสื่อทาง วิทยุ โทรทัศน์ โดยการฟังสถานีวิทยุ ภาษาปาเกอญอ ออกอากาศเวลา 18.00-19.00 น. และดูทีวีข่าวช่องไทยทีวีออกอากาศ เวลา 19.00-20.00 น. การรับฟังข่าวสารเพื่อที่จะได้รับรู้และ เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมือง การฟังวิทยุและดูโทรทัศน์ทำให้ได้ประโยชน์ด้านการรับรู้ข่าวสาร ส่วน ใหญ่รายการทุกรายการก็มีประโยชน์แตกต่างกันออกไป แล้วแต่ว่าใครนำไปใช้ประโยชน์ ทุก วันนี้ในครอบครัวก็มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน บางทีมีข่าวอะไรทางผู้ใหญ่บ้านก็จะ

ประกาศเสียงตามสาย รูปแบบสื่อที่เหมาะสมกับชุมชน เช่น วิทยู โทททัศน์ วีซีดี เพราะสะดวกในการรับฟัง เข้าใจง่ายไม่มีอะไรซับซ้อนเพราะมีภาพประกอบ คนในครอบครัวจะดูโทรทัศน์ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อคลายเครียดจากการทำงานส่วนหนึ่ง และฟังเหตุการณ์บ้านเมืองส่วนหนึ่ง ส่วนใหญ่หัวหน้าครอบครัวจะเป็นคนเลือกรายการ สำหรับปัญหาที่พบในการสื่อสาร คือ ไฟไม่พอ ฝนฟ้าไม่อำนวย ทำให้การรับฟังข่าวสารติดขัด นอกจากนี้ชุมชนอยากรับข้อมูลด้านการเกษตร อยากรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพ ด้านดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยสื่อรูปแบบ วีซีดี ทีวี และวิทยู เมื่อได้รับข้อมูลอะไรมาทุกคนก็จะนำมาบอกต่อกัน เพื่อที่จะได้ช่วยกันวิเคราะห์ว่าเชื่อถือได้แค่ไหน หลังจากที่ได้อินโฟที่ชัดเจนแล้วก็จะนำไปบอกต่อกัน

2. คุณดวงดี ศิริ

คุณดวงดี ศิริ อายุ 31 ปี มีอาชีพ ทำนา ทำสวนชา ทำไร่ จบการศึกษาระดับชั้น ม.6 ได้รับสื่อจากทางวิทยู โทททัศน์ และฟังคลื่น ภาษาปาเกอญอ ซึ่งช่วงเวลาออกอากาศประมาณ 18.00-19.00 น. และฟังข่าวต้นชั่วโมงช่อง 7 ข่างเที่ยงวัน เพราะมีความสะดวกในการรับชมทั้งนี้ก็เพื่อรับรู้สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นรายวัน สำหรับการฟังข่าวสารเพื่อเป็นแนวคิดและความคิดสร้างสรรค์ในอนาคต รายการข่าวต้นชั่วโมงถือเป็นรายการที่มีประโยชน์มาก นอกจากนี้คนอ่านข่าวก็ได้พูดคุยอย่างกระชับ ไม่ซับซ้อน ทำให้เข้าใจง่ายว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น สื่อที่ออกก็เป็นรูปแบบของโทรทัศน์ สำหรับการรับข่าวสารส่วนใหญ่จะดูด้วยกัน เพราะจะได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงรายการ คนที่เลือกรายการก็จะเป็นหัวหน้าครอบครัว ปัญหาในการรับชมข่าวสารคือ ไฟไม่เพียงพอ ฝนฟ้าไม่อำนวย ส่วนอาชีพการเกษตรอยากได้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำสวนที่ทำให้ได้ประสิทธิภาพผลผลิตดี โดยไม่พึ่งยาฆ่าแมลง เป็นสื่อในรูปแบบโทรทัศน์ วีซีดี ด้านของชุมชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยรับสื่อจากหลายๆทาง เช่น วิทยู โทททัศน์ วีซีดี เว็บไซต์ ข้อความโทรศัพท์ เมื่อได้ข่าวสารมาก็จะนำมาพินิจพิจารณาเปรียบเทียบเรื่องราว และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ พูดคุยข่าวสารที่ออกมาเตือนระวังภัยที่ระบาคกับคนในชุมชน

3. คุณสุรวงศ์ ปะปะ

คุณสุรวงศ์ ปะปะ อายุ 28 ปี มีอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 ได้รับสื่อทาง โทรทัศน์ วิทยู และหนังสือพิมพ์ โดยการฟังคลื่นวิทยูภาษาปาเกอญอ ซึ่งออกช่วงเวลาประมาณ 18.00-19.00 น. และเวลา 19.00-20.00 น.ดูข่าวช่องไทยทีวี ช่อง 7 ช่องไอทีวี ประโยชน์ที่ได้รับคือได้ความรู้เท่าทันสถานการณ์หลายๆด้าน และได้ใช้ในด้านการระวังภัยธรรมชาติ รายการข่าวต่างๆล้วนมีสาระและประโยชน์ สื่อที่เผยแพร่ก็เป็นด้าน โทรทัศน์ วิทยู

หนังสือพิมพ์ และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันตามบ้านต่างๆ รูปแบบรายการที่เหมาะสมกับชุมชนคือในรูปแบบ ซีดี หนังสือเป็นเล่ม เพราะเข้าใจง่ายและสะดวกในการรับข่าวสาร หลังจากนั้นในช่วงเย็นสมาชิกทุกคนจะดูข่าวและมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สถานการณ์ปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่หัวหน้าครอบครัวจะเป็นคนเลือกช่อง ส่วนปัญหาที่พบในการรับฟังสื่อ คือ ไฟไม่เพียงพอ ฝนฟ้าไม่อำนวย ข่าวสารในด้านการเกษตร อยากให้เป็นสื่อในรูปแบบ ซีดี วีซีดี วิทยุ หนังสือและแผ่นพับ ด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการดูแลป่าในรูปแบบ ซีดี วีซีดี วิทยุ สำหรับข่าวที่ได้รับมาเชื่อได้เพราะมีเป็นกลางแต่ทั้งนี้ก็มีติดตามหลายๆด้านว่าประเด็นข่าวตรงกันไหม และมีการพูดคุยกัน วิเคราะห์กับคนในหมู่บ้านและพูดคุยกับคนในครอบครัว มีการพูดคุยอธิบายถึงข้อเท็จจริงของข่าวที่ออกมา และช่วยกันเตือนระวังคนในชุมชน

4. คุณเตือนใจ เนะโพ

นางสาว เตือนใจ เนะโพ อายุ 19 ปี มีอาชีพทำสวนชา ทำไร่ จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 ได้รับสื่อทาง วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ปกติจะดูข่าวภาคค่ำช่อง 7 ช่วงเวลา 19.30 – 20.30 น. เพื่อรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดูข่าวบันเทิงและละครเพื่อความเพลิดเพลิน บางครั้งก็มีแง่มุมที่ละครสอนให้เราเอาเป็นแบบอย่าง ก็จะนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รายการที่คิดว่าสื่อจะมี คือ ข่าวภาคค่ำในโทรทัศน์ ทั้งสื่อที่ออกมาในรูปแบบของ หนังสือที่เป็นรูปเล่ม ข่าวภาคค่ำจะเป็นช่วงเวลาที่ทุกคนได้ดูด้วยกันในครอบครัวและหลังจากนั้นก็จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ส่วนใหญ่จะเป็นคนเลือกช่องเอง เพราะพอกับแม่ดูช่องไหนก็ได้ ปัญหาที่มักพบในการรับฟังข่าวสารก็มักจะเหมือนๆบ้านอื่น คือ ไฟไม่พอ อีกอย่างหนึ่งหนุอยากให้มีข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรธรรมชาติ ในรูปแบบของ วีซีดี หนังสือเป็นรูปเล่ม และข้อมูลเกี่ยวกับด้านการจัดการป่า เพราะถ้าเป็นในรูปแบบ วีซีดี เราสามารถดูได้ตลอดเวลาหรือแบ่งให้เพื่อนบ้านยืมไปดูเพื่อที่จะได้ช่วยกันดูแลรักษาป่า ส่วนข่าวที่ได้ฟังมาก็คิดว่าเชื่อถือได้พอสมควรเพราะได้เห็นภาพและข้อมูลได้มาจากหลายๆแหล่ง ทั้งนี้ก็มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันความคิดเห็นกับบุคคลอื่นด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยนทำให้รับรู้ทั้งคนในชุมชนและคนในครอบครัว และยังเป็นการช่วยบอกต่อให้คนในพื้นที่ทราบข้อมูลที่เป็นจริง

5. คุณอัจฉรา เหล็กโพ

นางสาว อัจฉรา เหล็กโพ อายุ 17 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวน ทำนา จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 ได้รับสื่อทาง หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ปกติดูทีวี ช่วงเวลา 19.30-20.30 น. ดูการทำอาหาร ช่วงเวลา 10.00 น. ข่าวตอนเช้า และฟังวิทยุ เวลา 07.00- 07.30 น. ที่เลือกรายการนี้ก็เพราะว่าได้รับรู้

ข่าวเท่าทันสถานการณ์บ้านเมือง คุรยการทำอาหารเพื่อฝึกทำอาหาร ประโยชน์ที่ได้รับ คือ เอาไปใช้ในการพัฒนาฝีมือในการทำอาหาร เอาไปใช้ในการป้องกันเวลาที่มีข่าวเกี่ยวกับโรคระบาด เราจะได้ป้องกันตัวเอง ส่วนรายการที่คิดว่ามีประโยชน์ เช่น ข่าว รายการทำอาหาร สื่อที่ออกทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วีซีดี หนังสือรูปเล่ม ซึ่งสื่อในทุกรูปแบบล้วนแล้วมีสาระ เมื่อเลิกจากการทำงาน ทุกคนก็จะมานั่งดูข่าวด้วยกันและมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในครอบครัว ส่วนใหญ่ตัวเองจะเป็นคนเลือกช่อง ปัญหาที่พบ คือ ไฟไม่พอ ทุกวันนี้การทำอาชีพการเกษตรยังขาดความรู้ ความเข้าใจก็เลยอยากให้มีสื่อด้าน โทรทัศน์ หนังสือเป็นรูปเล่มและวีซีดี ให้ข้อมูลข่าวสาร สำหรับในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านทุกคนก็ช่วยกันดูแลรักษาต้นไม้ แม่น้ำ โดยไม่ทำการตัดไม้ ทำลายป่า แต่ก็อยากได้ข้อมูลที่จะช่วยป้องกันเกี่ยวกับป่าไม้ในรูปแบบอื่นๆเช่น วีซีดี หนังสือรูปเล่ม พร้อมทั้งให้คำอธิบายและข้อมูลเกี่ยวกับป่าที่ถูกต้อง การรับฟังข่าวจะเชื่อในการดูโทรทัศน์เพราะมีรูปภาพ และข้อมูลที่ชัดเจนนอกจากนี้ยังมีการพูดคุยวิจารณ์ มีการพูดคุยกันในครอบครัว สอบถาม ข้อมูลเพิ่มเติมในชุมชน มีการบอกต่อเล่าสู่กันฟังถึงข้อเท็จจริง

6. คุณสุธิพล ไพรวัลย์กุล

คุณสุธิพล ไพรวัลย์กุล อายุ 10 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้น ป.5 ได้รับสื่อทาง วิทยุ, โทรทัศน์ และฟังรายการภาษาปาเกอญอ ดุมวยไทย ข่าวภาคค่ำและกีฬา จากการดูรายการต่างๆก็นำไปปฏิบัติ เป็นบางเรื่อง เช่น การเล่นเกมกีฬา จะฝึกเล่นเกมกีฬาที่ถูกต้องและการเล่นเกมกีฬายังช่วยทำให้ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน ส่วนใหญ่ก็จะดูเพื่อความเพื่อความเพลิดเพลิน และรายการที่ชอบอีกอย่างหนึ่งก็คือ สารคดีสัตว์โลก เพราะชอบเกี่ยวกับสัตว์ป่า และในป่านี้ก็มีสัตว์มากมาย ดูแล้วได้ความรู้ และสนุก ตอนเย็นทุกคนจะดูโทรทัศน์เพื่อฟังข่าวว่าวันนี้มีเหตุการณ์อะไรบ้าง ส่วนผมจะชอบดู การ์ตูนและละคร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อแม่ที่พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แล้วพี่ชายกับพ่อ จะเป็นคนเลือกช่อง ปัญหาที่พบในการรับฟังข่าวสาร คือ ไฟไม่พอ ตอนนี้อยู่บ้านผมก็จะมี การอนุรักษ์ป่าไม้ ผมมักจะไปช่วยพ่อเฝ้ายามดูแลเกี่ยวกับไฟป่าบ่อยๆ เมื่อผมสงสัยอะไรผมก็จะ ถาม พ่อและคนในครอบครัว และพ่อก็จะแลกเปลี่ยนสื่อที่ได้ยินได้ฟังกับคนในชุมชนและคนใน ครอบครัว และไม่ทำตามในสิ่งที่ไม่ดีและบอกต่อเพื่อนๆ

7. คุณศิริพร ศิริจริยา

คุณศิริพร ศิริจริยา อายุ 33 ปี มีอาชีพ ทำสวนชา ทำไร่ ทำนา จบการศึกษาระดับชั้น ป.6 ได้รับสื่อทาง วิทยุ โทรทัศน์และวีซีดี ชอบฟังคลื่นภาษาปาเกอญอ รายการเพลง สารคดีและข่าว ภาคค่ำ หลังชมรายการก็มีการเอาไปเปรียบเทียบพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ว่าคิดเห็นยังไง เพื่อที่เราจะ

ได้ตัดสินใจว่าข่าวน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน สื่อที่เผยแพร่ก็มีแบบ สารคดี ข่าว วีซีดี โทรทัศน์และเสียงตามเสียง รูปแบบที่เหมาะสมกับคนในชุมชนน่าจะเป็น สารคดี สื่อทางโทรทัศน์ วีซีดีที่มีภาพประกอบ เพราะดูง่ายเข้าใจง่าย สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะมีการพูดคุยถึงรายการที่รับชม น้องชายจะเป็นคนเลือกช่อง ปัญหาที่พบ คือ ไฟไม่พอ จานดาวเทียมเสีย การเกษตรโดยธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นข้อมูลที่ยากได้ข่าวสารทาง วีซีดี โทรทัศน์และหนังสือเป็นรูปเล่ม ส่วนข่าวที่ได้รับฟังมากจะ ตามคนที่ดูด้วยกัน และมีการวิเคราะห์ร่วมกัน มีการวิเคราะห์พูดคุยถึงรายการที่รับชมทั้งคนในครอบครัวและคนในชุมชน ไม่เอามาใช้ในสิ่งที่ไม่ดี และช่วยบอกต่อกับคนอื่น ๆ

8. คุณนุ ปะปะ

นาย นุ ปะปะ อายุ 65 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวนฯ ไม่ได้เรียนหนังสือ ได้รับข่าวสารจากการฟังวิทยุคลื่นภาษาปาเกอญอ และดูโทรทัศน์ เพื่อติดตามเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ บางครั้งเอาความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรเอาไปใช้ในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตัวเอง รายการที่มีประโยชน์ คือ ข่าว สารคดีเกี่ยวกับป่า การทำเกษตรยุคใหม่ ไม่พึ่งยาฆ่าแมลง อยากให้อยู่ในรูปแบบสื่อโทรทัศน์ วีซีดี ทุกคนในบ้านจะฟังและดูข่าวด้วยกันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน ตัวเองจะเป็นคนเลือกคลื่นและช่อง ปัญหาที่พบ คือ มีอุปสรรคในเวลาที่ฝนตกฟ้าร้อง ไม่สามารถรับฟังข่าวสารได้ ในฐานะที่เป็นชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้ ก็เลยอยากให้มีสื่อออกมาทางด้านเกี่ยวกับ การดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ โดยที่คนในชุมชนสามารถดูแลรักษาได้ง่าย หลังจากที่ได้รับฟังดูข่าวสารก็จะมีการวิเคราะห์ว่าเท็จจริงเป็นอย่างไร มีการเปรียบเทียบมีการแลกเปลี่ยนกับคนในชุมชน มีการพูดคุยถึงสื่อทั้งคนในครอบครัวและชุมชน มีการป้องกัน พูดคุยและช่วยบอกต่อกับคนในชุมชน

9. คุณสุวารี แนะโพ

คุณสุวารี แนะโพ อายุ 25 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวน จบการศึกษาระดับ ม.3 ได้รับสื่อทาง วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ฟังคลื่นวิทยุ ภาษาปาเกอญอ ตอนเย็นจะฟังวิทยุฟังเพลงเพราะเป็นภาษาท้องถิ่น และดู ภาครค่าจนกระทั่งถึงเวลาประมาณสามทุ่มครึ่ง การดูข่าวก็จะเอาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้เรารู้ว่าวันนี้อากาศเป็นอย่างไร ฝนตกไหม และโรคที่ระบาดติดต่อกันได้ ทางไหนบ้าง ซึ่งก็ทำให้เราระมัดระวังและป้องกันตัวเองได้อย่างถูกต้องวิธี รายการที่อยากให้มีในสื่อคือ วิทยุภาษาปาเกอญอ , ข่าวภาคค่า สารคดี ซึ่งออกมาทั้งในรูปแบบของ วิทยุ และ โทรทัศน์ เสียงตามสาย ทุกวันก็มีการพูดคุยกัน ในครอบครัวมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน บางคนก็ดูโทรทัศน์ บางคนก็ฟังวิทยุแล้วแต่โอกาสเหมาะ แต่จะนำความรู้ที่ได้ยินมาบอกต่อ และเล่าให้คนอื่น ได้ทราบ ส่วนใหญ่

หัวหน้าครอบครัวเป็นคนเลือกช่อง ปัญหาที่พบ ไฟไม่พอ ฝนตกฟ้าร้อง หนังสือที่เกี่ยวกับการเกษตรและการดูแลป่าไม้ อยากให้สื่อจัดทำเพราะจะช่วยให้ชาวบ้านได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และทุกครั้งที่ได้รับฟังข่าวก็จะหาข้อมูลเพิ่มมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากหลายๆที่ คนในครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชน มีการทำความเข้าใจและมีการบอกต่อคนอื่นๆในครอบครัวและชุมชน

10. คุณอนุพงษ์ ไพรวัลย์กุล

คุณอนุพงษ์ ไพรวัลย์กุล อายุ 13 ปี เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมปลาย ได้รับสื่อทาง วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ชอบดูกีฬา ดู ข่าวภาคค่ำช่อง 7 เหตุผลที่ชอบดูกีฬาเพราะว่าเพื่อที่จะได้เล่นกีฬาเป็น และร่างกายจะได้แข็งแรง ตอนเย็นฟังวิทยุภาษาปาท่อญอ เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันข่าวสารและบางทีก็ฟังเพลง ดูกีฬาแล้วเอาไปฝึกฝน รายการกีฬาควรจะเป็นในรูปแบบโทรทัศน์ รายการสารคดี เป็นรายการที่เหมาะสมกับชุมชน เพราะดูง่าย เมื่อพ่อกับแม่เลิกงานเราทุกคนก็จะมานั่งหน้าโทรทัศน์ดูข่าวด้วยกันและมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนในครอบครัว บิดาเป็นคนเลือกช่อง ปัญหาที่พบ ไฟไม่พอ ฝนตกฟ้าร้องสัญญาณขาดหาย เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารผมก็จะถามคนในครอบครัวและคนในชุมชน เพราะบางทีผู้ใหญ่เขามีข้อเสนอแนะ ถ้าหากเราทำผิด เขาก็จะอบรมและอธิบายเหตุผลให้ฟัง มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในครอบครัวและคนในหมู่บ้าน มีการพูดคุยกับผู้ใหญ่และเพื่อนๆ ให้มีการระมัดระวังเกี่ยวกับอันตรายต่างๆ

11. คุณศรีอรอน ไพรวัลย์กุล

คุณศรีอรอน ไพรวัลย์กุล อายุ 38 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวนชา ทำนา ไม่ได้เรียนหนังสือ ได้รับข่าวสารจากทางวิทยุและทีวี ส่วนใหญ่จะรับฟังรายการ ภาษาปาท่อญอ ข่าวภาคค่ำ ช่วงเวลา 19.00-20.00 น. เพราะทำให้รู้เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง หลังจากที่เรารับชมข่าวสารแล้วก็จะนำความรู้ที่ได้มาบอกต่อกับคนในชุมชน รายการที่คิดว่ามีประโยชน์ก็น่าจะเป็น ข่าวภาคค่ำ ที่ออกมาในรูปแบบของ วิทยุ และโทรทัศน์ สำหรับชุมชนในที่นี่ รูปแบบสื่อแบบ สารคดี จะมีประโยชน์มากเพราะเป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่ได้รวดเร็ว และง่ายต่อการเข้าใจ เด็กรๆ ชอบดูเพราะเข้าใจง่าย มีภาพประกอบ และเมื่อถึงตอนเย็น สมาชิกทุกคนก็จะมานั่งดูทีวีด้วยกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนซักถามกัน ส่วนใหญ่แล้วสามีจะเป็นคนเลือกช่อง แต่บางครั้งก็จะมีปัญหาในการติดตามข่าวสาร เช่น ไฟไม่พอ ฝนตกฟ้าร้องสัญญาณขาดหายไปบ้าง นอกจากนี้ในฐานะที่ครอบครัวแต่ละครอบครัวมีอาชีพ ทำสวน ทำไร่ ก็อยากจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแบบธรรมชาติ ในด้านของชุมชน จะเป็นเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่า ในรูปแบบของ สื่อทางทีวี หรือ วีซีดี เพื่อที่จะได้

สะดวกในการรับชม และทุกครั้งที่เราฟังหรือดูข่าวที่ออกมา ก็จะมีการซักถามเกี่ยวกับรายละเอียดว่าแท้จริงเป็นอย่างไร เชื่อถือได้ไหม ซึ่งข้อมูลที่ได้อีกมาจากคนในครอบครัวและคนในชุมชน ซึ่งก็มีการทำความเข้าใจมาก่อน ถ้าหากข้อมูลข่าวสารไม่ถูกต้อง ก็จะมีการพูดคุยบอกต่อและให้เหตุผลที่เป็นจริง

12. คุณหล้า เหล็กโพ

คุณหล้า เหล็กโพ อายุ 49 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวนชา ทำนา ไม่ได้เรียนหนังสือ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากทาง วิทยุ และโทรทัศน์ และฟังรายการภาษาปาเกอญอ ช่วงจะออกช่วงเย็น บางทีถ้าไม่ได้ดูทีวีก็อาศัยฟังข่าวจากวิทยุ เพราะข่าวในวิทยุก็เท่าทันสถานการณ์บ้านเมือง และที่สำคัญสามารถพกติดตัวไปได้ตลอดเวลา อย่างเวลาที่เก็บใบชาอยู่เราก็สามารถฟังข่าวได้ และนำไปบอกต่อคนอื่นๆได้ว่าตอนนี้มีข่าวเกี่ยวกับอะไร จะได้เตือนลูกๆหลานๆได้ และด้วยที่เป็นชุมชนเล็กๆรูปแบบที่ได้รับส่วนมากก็จะเป็น ทางโทรทัศน์และสารคดี อย่างตอนเย็นทุกคนก็จะนั่งดูข่าวพร้อมหน้าพร้อมตากัน บางคนก็ฟังวิทยุ หลังจากนั้นจะมีการพูดคุยกัน โดยส่วนตัวแล้วดูข่าวช่องไหนก็ได้ แต่ส่วนใหญ่สามีก็จะเป็นคนเลือกช่องเอง ปัญหาที่พบในการรับฟังข่าวสาร ก็คงจะเป็นเหมือนบ้านอื่นๆ คือ ไฟฟ้าไม่พอ และช่วงนี้ก็เป็นช่วงฤดูฝน ฝนตกฟ้าร้องก็ไม่สามารถรับฟังข่าวสารได้ และด้วยที่ใกล้ชิดกับป่าเขาก็อยากจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำการเกษตร เพราะตามปกติที่นี่จะทำสวน ทำไร่กัน ทั้งนี้ก็จะไม่ทำการรบกวนป่าไม้ที่ดูแล อยากให้เป็นในรูปแบบของหนังสือและสื่อทางทีวี ซึ่งถ้าเป็นหนังสือ ลูกๆก็จะอ่านให้เราฟัง เพื่อที่เราจะได้ นำความรู้ไปใช้ในการเกษตร และในปัจจุบันนี้ก็มีข่าวต่างๆเกิดขึ้น บางทีก็ไม่น่าเชื่อถือ ตรงนี้เรามีการสอบถามคนในชุมชนหลายๆคน เพื่อที่จะได้ถ่วงถ่วงว่าแท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งการแลกเปลี่ยนซักถามข้อมูลนี้ก็ช่วยป้องกันการเข้าใจผิดในข่าวสาร เมื่อทราบข้อมูลที่ชัดเจนแล้วก็จะนำไปบอกต่อกับคนในชุมชน

13. คุณดวงแก้ว ศิริจรียา

คุณดวงแก้ว ศิริจรียา อายุ 47 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวนชา ทำนา จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 ได้รับสื่อจากทาง วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ โดยดูข่าวภาคค่ำและฟังวิทยุภาษาปาเกอญอ ซึ่งทำให้เราไม่ตกข่าวและรู้เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมืองจากโลกภายนอกที่เกิดขึ้น ถ้าข่าวไหนดีไม่ดีเราก็นำไปตักเตือนลูกๆหลานๆ ทุกวันนี้ที่บ้านก็จะดูข่าวภาคค่ำด้วยกัน เพราะเป็นเวลาที่ทุกคนกลับจากการทำงาน บางทีทางผู้ใหญ่บ้านก็จะประกาศเสียงตามสายเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง แต่ถ้าวันไหนไม่ได้ดูข่าว เพื่อนบ้านก็จะนำมาพูดคุย บอกต่อ ตอนนี้เกือบจะทุกหลังคาเรือนที่มีโทรทัศน์

ส่วนตอนเข้าไปทำงานก็หัววิทย์คนละเครื่องออกไปด้วย เอาไว้ฟังข่าวสารและความเพลิดเพลิน บางครั้งก็หาหนังสือพิมพ์มาอ่านบ้าง สารคดีบ้างแล้วแต่ความชอบ ปัญหาที่มักพบในการรับฟัง ข่าวสาร คือ การจำกัดเรื่องไฟฟ้า ไฟไม่พอ ก็เลยดูข่าวไม่ได้ อาศัยฟังวิทยุ นอกจากข่าวสารทาง โทรทัศน์แล้ว อยากจะรับข่าวสารจากทางอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับในเรื่องการเกษตรแบบพอเพียง และ ทรัพยากรธรรมชาติ เวลาที่รับข่าวสารก็จะมีภาวะห่าข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อหลายๆด้าน และ นำไปบอกเล่าสู่กันฟัง

14. คุณพัชรี แนะโพ

คุณพัชรี แนะโพ อายุ 22 ปี อาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวนชา จบการศึกษาระดับชั้น ม.ต้น ทุกวันนี้หนูจะรับข่าวสารจากทางวิทยุ ฟังเพลง ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์เป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่ที่บ้านจะฟังคลื่น ภาษาปกาเกอญอ และดูข่าวภาคค่ำช่อง 7 เพราะชอบคนอ่านข่าว การดูข่าวทำให้รู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ เท่าทันโลกภายนอก หนูคิดว่ารายการข่าวต้นชั่วโมงมีสาระและมีประโยชน์มาก แต่โดยทั่วไปถ้าออกไปทำงานก็จะนำวิทยุติดตัวไปด้วย เพราะจะได้ฟังข่าวทุกที่ทุกเวลา ช่วงเวลาออกรายการประมาณ 17.00 – 18.00 น. เป็นต้นไป พอถึงตอนเย็น พ่อแม่และหนูก็จะนั่งดูโทรทัศน์ด้วยกัน ดูข่าว ดูละคร และพูดคุยเกี่ยวกับเหตุการณ์ในแต่ละวัน อย่างวันนี้ได้ฟังคนนี้พูด คนนั้นพูด ก็จะนำมาบอกต่อกัน แต่ถ้าวันไหนที่ฝนตกฟ้าร้อง ไฟไม่พอก็จะไม่ได้ดูทีวี ตรงนี้ก็ยังเป็นปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้ นอกจากสื่อที่ได้รับจากทางวิทยุและโทรทัศน์แล้ว หนูคิดว่าการทำสื่อออกมาในรูปแบบ วีซีดี ก็จะช่วยได้มาก ถ้าได้วีซีดีเกี่ยวกับการเกษตร ก็จะช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจง่ายมากขึ้น บางครั้งมีวิธีการปลูกพืชพันธุ์ใหม่ๆ ชาวบ้านก็จะได้นำความรู้ตรงนี้มาใช้ ในด้านของชุมชน ชาวบ้านทุกคนรักและหวงแหนต้นไม้ทุกต้นในที่นี้ หนูอยากให้มีสื่อทางด้านวิทยุ วีซีดี เกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าไม้ โดยที่ไม่ทำลายธรรมชาติ และในเวลาทีหนูดูข่าวแต่ละครั้ง หนูจะติดตามข่าวหลายๆด้านว่าประเด็นข่าวตรงกันไหม เพื่อที่เราจะได้ตัดสินใจถูกว่าเชื่อถือได้มากแค่ไหน นอกจากนี้ทุกคนในชุมชนก็มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ ทั้งในด้านที่ดี และไม่ดี เพื่อที่จะได้ช่วยกันแก้ไข

15. คุณกาญจนา เหล็กโพ

คุณกาญจนา เหล็กโพ อายุ 14 ปี เรียนอยู่ในระดับชั้น ม. 2 หนูจะฟังข่าวสารจากทางวิทยุ บางทีก็ฟังเพลง อ่านหนังสือพิมพ์ ดูข่าวภาคค่ำ รายการที่หนูชอบ คือ ประเภทกีฬา รายการเพลง ข่าวภาคค่ำ ที่ชอบเพราะเพื่อความสนุกและได้สาระความรู้ บางทีดูกีฬาแล้วฝึกเอาไปเล่นเอง ฟังเพลงเพื่อฝึกร้อง ดูข่าวเพื่อจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้นและได้รู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รายการที่

หนูคิดว่ามีประโยชน์ คือ รายการกีฬา รายการเพลง และบางครั้งก็มีเสียงตามสายในหมู่บ้านซึ่งก็ทำให้ได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง สื่อในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็น โทรทัศน์ สื่อจากทางวีซีดี และสื่อสารคดี แบบรูปเล่มหนังสือ ทุกคนในบ้านหนูจะดูทีวีตอนเย็นทุกวัน เพราะมีข่าวเยอะมีการคุยเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง ส่วนใหญ่พี่ชายจะเป็นคนเลือกช่องแล้วแต่อารมณ์ว่าอยากดูช่องไหน ปัญหาที่พบในการดูข่าวสาร คือ ไฟไม่พอ เมื่อไฟไม่พอก็ไม่สามารถรับชมข่าวสารได้ และด้วยที่พ่อกับแม่ทำสวน ทำไร่ และหนูก็ไปเก็บใบชา ก็อยากจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับ การเกษตรแบบใหม่ ที่ได้ผลดีและไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เพราะที่นี้เราจะไม่นิยมใส่สารเคมี และเรื่องการดูแลรักษาต้นไม้ในป่า ให้อุดมสมบูรณ์ เพราะพ่อหนูบอกว่า ชุมชนเราเป็นชุมชนตัวอย่างที่ดูแลเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่า หนูคิดว่า ถ้าสื่อออกทางโทรทัศน์ และเป็นหนังสือ ก็จะทำให้ทุกคนหันมาดูแลรักษาป่ากันมากขึ้น นอกจากนี้เวลาที่เราไม่เข้าใจอะไร สงสัยตรงจุดไหน ก็จะถามพ่อแม่ ถ้าไม่ถูกต้อง พ่อกับแม่ก็จะบอกและอธิบายเหตุผลให้ฟัง

16. คุณปรีชา ศิริ

คุณปรีชา ศิริ อายุ 55 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวน ทำนา ไม่ได้เรียนหนังสือ ได้รับข่าวสารจากทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และจากคนภายนอก ทุกวันจะดูข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง สารคดี เพราะเกี่ยวกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หลังจากชมรายการก็จำนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อย่างเช่น นำไปใช้ในด้าน การป้องกันชุมชน เช่น การดูแลเกี่ยวกับไฟป่า ถ้าเป็นแบบสารคดี ก็ดูตัวอย่างการปลูกผักสวนครัวให้ได้ผลดี และไม่อาศัยสารเคมีในการดูแลผัก รายการที่คิดว่ามีประโยชน์อยู่ในลักษณะของ ข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง รายการทุ่งแสงตะวัน การเผยแพร่ความรู้ทางด้าน วีซีดี โทรทัศน์ และหนังสือ และนอกจากนี้ก็ยังให้บุคคลที่น่าเชื่อถืออธิบายต่อ ช่วงเวลาเย็นจะเป็นช่วงเวลาพักผ่อนของคนในครอบครัว สมาชิกทุกคนก็จะมานั่งดูข่าว คุยเรื่องจิปาถะ ใครอยากถามอะไรก็มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ปกติผมจะเป็นคนเลือกรายการ เลือกช่องเอง อุปสรรคที่พบในการรับฟัง รับชมข่าวสาร คือ ไฟไม่พอ คลื่นไม่มี นอกจากนี้อยากทราบข้อมูลข่าวสารในด้านอาชีพที่เกี่ยวกับการเกษตร เช่น การทำเกษตรที่ถูกต้องโดยไม่พึ่งสารเคมี ในรูปแบบของ วีซีดี เพื่อสะดวกในการชม ง่ายต่อการเข้าใจ ด้านที่เกี่ยวกับชุมชน คือ เศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ และหลังจากที่รับฟังข่าวสารแล้วก็ทำการวิเคราะห์ แนะนำให้คนในครอบครัวและคนในชุมชนรู้ว่าข้อไหนเท็จข้อไหนจริง เวลามีปัญหาที่ช่วยกันคิดแก้ไข

17. คุณจันทร์เพ็ญ ศิริ

คุณจันทร์เพ็ญ สิริ อายุ 20 ปี มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวนชา ทำนา ระดับการศึกษาชั้น ม.ปลาย ได้รับข่าวสารจากทาง วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ โดยปกติแล้วจะดูข่าวภาคค่ำช่วงที่ 1 ช่วงที่ 2 ช่วง 7 ฟังเพลง และดูละคร ดูเพื่อที่จะได้เท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อความบันเทิงและความสนุก การดูข่าวสารทำให้เรานำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะชุมชนที่อยู่ท่ามกลางป่าไม้ รายการที่คิดว่ามีประโยชน์และมีสาระ คือ รายการทุ่งแสงตะวัน ข่าวภาคค่ำ สื่อที่เผยแพร่ก็เป็นในรูปแบบของโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ รูปแบบรายการที่เหมาะสมกับชุมชน คิดว่าเป็นรูปแบบสารคดี ดูตั้งแต่ต้นจนจบเข้าใจเรื่องราวได้ง่าย ไม่ซับซ้อนเกินไปและเวลาออกอากาศประมาณ 18.30 – 20.30 น. ช่วงค่ำทุกคนก็จะดูข่าวด้วยกัน ใครมีปัญหาอะไรก็บอกกล่าวกัน มีการวิเคราะห์และหาทางแก้ไขกับสิ่งที่เกิดขึ้น ส่วนปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถรับฟังข่าวสารได้ คือ ไฟไม่พอ ฟาร้องฟ้าแลบ ทวีเสีย ซึ่งก็ทำให้ขาดช่วงต่อการรับชมข่าวสาร นอกจากข้อมูลข่าวสารแล้ว ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอีกอย่างหนึ่ง คือ การทำเกษตรแบบธรรมชาติ การจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ในรูปแบบสื่อ หนังสือรูปเล่ม โทรทัศน์ วีซีดี เวลารับฟังข่าวจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันว่าเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน เมื่อทราบข้อมูลข่าวสารไม่ถูกต้อง ก็จะช่วยกันแก้ไขบอกต่อ

18. คุณทอง งอแซะ

คุณทอง งอแซะ อายุ 41 ปี อาชีพ ทำนา ทำสวนชา ทำไร่ ไม่ได้เรียนหนังสือ รับข่าวสารจากทาง วิทยุและโทรทัศน์ ดูเกี่ยวกับข่าว รายการเพลง และดูละคร ฟังเพื่อเอาความรู้และจะได้ทราบว่าบ้านเมืองข้างนอกพัฒนาถึงไหน และฟังเพื่อความเพลิดเพลิน การฟังข่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเรา เช่น ตอนนี้เกิดโรคระบาดอะไร ข่าวเตือนภัยธรรมชาติในฤดูฝนเราก็จะได้เตรียมรับมือและป้องกันตัวเองและชุมชน รายการที่คิดว่ามีประโยชน์ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นข่าวภาคค่ำ รูปแบบรายการที่น่าจะเหมาะกับชุมชนเล็กๆ เป็นรูปแบบสารคดีเพราะเข้าใจง่าย และได้สาระ ตามปกติแล้วคนในครอบครัวจะนั่งดูข่าวด้วยกัน หรือวันไหนอยากจะฟังวิทยุก็จะไม่ดูโทรทัศน์ แต่จะเอาสาระที่ได้รับมาบอกต่อ พูดคุยกัน นอกเหนือจากนี้ ข่าวสารที่เกี่ยวกับธรรมชาติ การดูแลรักษาป่า ก็จำเป็นอย่างมากเพราะตอนนี้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาท สื่อในรูปแบบ วีซีดี อาจจะทำให้คนในหมู่บ้านเข้าใจกระบวนการรักษาป่าง่ายขึ้น เพราะที่นี่เราเติบโตมากับป่า ทุกคนจึงรักและหวงแหนต้นไม้ทุกต้น การจัดทำฝายกั้นน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และวีซีดีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ เพื่อที่ทุกคนจะได้นำไปปฏิบัติ การรับฟังข่าวสารแต่ละครั้งก็จะมี การพูดคุยกันก่อน ถ้าเรื่องไหนดีก็จะบอกต่อ ถ้าเรื่องไหนที่คิดว่าไม่น่าเชื่อถือก็จะมี การหาเหตุผล และช่วยกันบอกต่อคนในชุมชนให้คิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน

ภาคผนวก ก

ข้อมูลการประเมินผล และทดสอบสื่ออิเล็กทรอนิกส์

บ้านหินลาดใน

1.) นายประสิทธิ์ ศิริ อายุ 20 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวนชา
2. การศึกษา ม.6
3. ได้ดู 1 เรื่อง คู่มือ เรื่อง การทำนาไร้สารพิษเพราะตอนนี้ก็ช่วยพ่อทำนาและเรียนไปด้วย
4. ยังไม่เคยดูสารคดีในลักษณะนี้ คิดว่าเป็นเรื่องที่ดีและสามารถนำมาใช้ได้เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนมาก สามารถหาวัตถุดิบจากในพื้นที่ได้
5. คู่มือเรื่องการทำนาไร้สารพิษชอบส่วนที่การทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว
6. ความยาวมีความเหมาะสมแต่บางช่วงบางตอนละเอียดน้อยไป เช่น ขั้นตอนการทำปุ๋ย
7. ภาพมีความเหมาะสมดูเข้าใจง่าย
8. เสียงมีความเหมาะสมแต่บางช่วงมีเสียงลมพัดเข้ามาบ้าง
9. ภาษามีความเหมาะสมทำให้เรารับรู้ถึงภาษาถิ่นของชาวอีสาน
10. คู่มือเรื่อง การทำนาไร้สารพิษ ส่วนที่นำไปใช้ได้ เกี่ยวกับวิธีการปลูกข้าวและขั้นตอนต่างๆ ในการรักษาดินในนา
11. คู่มือที่บ้านของพ่อปรีชา ศิริ คู่มือหลายคนมีทั้งเด็กๆและผู้ใหญ่ ประมาณ 10 คน
12. ได้ไปพูดคุยกับเพื่อนๆในกลุ่มเยาวชนและชาวบ้านที่สนใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ คุยในประเด็นของการทำปุ๋ยชีวภาพ
13. สอบถามผู้ที่มีความรู้ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

2.) ด.ญ. วัชรีย์ ปุเคราะห์ อายุ 14 ปี

1. อาชีพ เป็นนักเรียน
2. การศึกษา กำลังศึกษาชั้น ม. 2
3. ได้ดู 1 เรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู คิดว่าเป็นเรื่องที่ดีเอามาทำง่าย และสามารถจัดหาวัสดุในพื้นที่บ้านได้
5. เนื้อหาสารคดีเรื่อง การทำน้ำยาล้างจาน ส่วนวิธีการทำง่าย สามารถทำเองได้
6. ความยาวมีความเหมาะสมไม่น่าเบื่อเลย
7. ภาพมีไม่ชัดบางตอน
8. เสียงมีความเหมาะสมพอประมาณ แต่มีเสียงรบกวนมากพอสมควร

9. ภาษามีความเหมาะสมดี รับผิดชอบต่อคำพูด(หัวเราะ)
10. คูสารคดีเรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพเพราะเป็นส่วนที่คิดว่านำมาใช้ประโยชน์ได้ การทำน้ำยาล้างจาน
11. คูที่บ้านพ่อปรีชา สิริ คูกับเพื่อนๆ
12. ได้พูดคุยกับเพื่อนและพ่อแม่ พูดคุยกันในระดับขั้นตอนการทำและยังคุยกันอีกว่าบ้านเรายังสามารถหาวัตถุดิบได้
13. ไปหาข้อมูลจากหนังสือแล้วถามผู้ที่มีประสบการณ์เช่นแม่บ้านที่เคยทำมาแล้ว

3.) นายนิพนธ์ ปุกระ อายุ 16 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ ทำสวน
2. การศึกษา ม.6
3. ได้ดู 2 เรื่อง เรื่องการทำนาไร้อาหารพิษ และน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดูจากที่ไหนมาก่อน
5. คูเรื่องการทำนาไร้อาหารพิษ ชอบส่วนที่การทำปุ๋ยชีวภาพ
6. ความยาวเหมาะสม คูไม่น่าเบื่อ มีเพลงในบางช่วงด้วย
7. ภาพมีความเหมาะสม คมชัดดีภาพไม่สั่นมาก ไม่ทำให้เวียนหัว
8. เสียงมีความเหมาะสม ชัดเจนมาก ฟังเข้าใจง่ายแต่ต้องมีความรู้ภาษาอีสานเป็นพื้นฐาน
9. ภาษาเข้าใจยาก เพราะเป็นภาษาอีสาน และถ้าเป็นภาษาอีสานควรมีตัวหนังสือบรรยายด้านล่าง
10. คูสารคดีเรื่อง การทำปุ๋ยชีวภาพ
  - 10.1. ส่วนที่นำไปใช้ในการทำปุ๋ยหมัก ที่สามารถทำในพื้นที่หลังบ้าน ไปก่อนเพื่อเป็นการทดลอง
11. คูที่บ้านพ่อปรีชา สิริ คูกับเพื่อนๆ
12. ไปพูดคุยกับคนในครอบครัว ถกกันเรื่องความเป็นไปได้และประสิทธิภาพของมัน
13. สอบถามผู้มีประสบการณ์ทางด้านปุ๋ยหมักชีวภาพ เช่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานเกษตรพื้นที่สูง

4.) นางสาวจันทร์เพ็ญ สิริ อายุ 20 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวน
2. การศึกษา ม.6
3. ได้ดู 1 เรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดูมาก่อนแต่เคยเข้าอบรมจากผู้ที่มีประสบการณ์
5. คูการสูตรฮอร์โมนน้ำพ้อ ชอบภาพประกอบ และคนบรรยาย

6. ความยาวยาวไปหน่อย น่าจะตัดทอนบางส่วนได้
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี
9. ภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายดีไม่ซับซ้อนมาก
10. คู่มือทำน้ำหมักชีวภาพจะนำไปใช้ในการปลูกพืชในสวน
11. คู่มือที่บ้านตัวเองดูกับเพื่อนๆ ประมาณ 10 คน
12. มีการพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อนๆ ถึงความเป็นไปได้และคุณภาพว่าจะเทียบกับของจริง (ชั้นไลน์ ไลน์เอฟ) ได้หรือไม่
13. ไปสอบถามคนที่มีความประสงค์ต่อไป (กลุ่มที่เคยมาฝึกอบรม)

5.) นางสาวเดือนใจ นะโพ อายุ 19 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ ทำสวน
2. ม.3
3. ได้ดู 1 เรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ ได้ดูจนจบทั้งกระบวนการ
4. ไม่เคยดูจากวีดิทัศน์มาก่อน
5. การทำสูตรฮอร์โมนน้ำแม่ ชอบส่วนที่มีภาพประกอบ สีภาพไม่สด
6. ความยาวเหมาะสม
7. ภาพเหมาะสม
8. เสียงเหมาะสมดี
9. ภาษาที่ใช้เหมาะสมดี
10. การทำน้ำหมักชีวภาพ
  - 10.1. นำไปใช้ในการปลูกพืชผัก เช่นปรับใช้กับพื้นบ้าน ต้นมะเขือพวง ผักกูด และผักหวานบ้าน เป็นต้น
11. ดูที่บ้านของ ปรีชา ศิริ ดูกับเพื่อนๆ
12. ได้พูดคุยกับครอบครัว เพื่อนบ้าน
13. ไปสอบถามเพิ่มเติม คนที่มีความประสงค์

6.) นายดวงดี ศิริ อายุ 31 ปี

1. อาชีพ ทำนา ทำสวนชา
2. การศึกษา ม.6
3. ดู 1 เรื่อง เรื่อง เกษตรอินทรีย์
4. ไม่เคยดู คิดว่าสามารถนำไปใช้ได้และจะลองไปใช้กับสวนตัวเอง

5. ดูเรื่อง เกษตรอินทรีย์ ชอบส่วนที่ทำนาแบบไม่ต้องทำ
6. ความยาวมีความเหมาะสมดี เพราะไม่มีตัวเปรียบเทียบ
7. ภาพมีความเหมาะสมดี
8. เสียงมีความเหมาะสมดี
9. ภาษามีความเหมาะสมดี
10. สารคดีเรื่อง เกษตรอินทรีย์
  - 10.1. ส่วนที่คิดว่าสามารถนำไปใช้ได้ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การนำเศษผลไม้ที่ไม่ต้องหมัก แต่มาทำปุ๋ยได้แล้วนำมาใช้กับนาของตนเอง
11. ดูที่บ้าน พ่อ ปรีชา ศิริ ดูกับน้องๆ เพื่อนๆ
12. มีการพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัว ถึงความเป็นไปได้ และนำลองดู
13. ไปถามผู้ที่มีประสบการณ์ ที่เคยมาอบรม

7.) นางสาว อัจฉรา เหล็กโพ อายุ 17 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ นา ส่วน
2. ม.3
3. ได้ดู 1 เรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู
5. น้ำพ้อ การทำสูตรฮอร์โมน น้ำพ้อ
6. มีความยาวเหมาะสม
7. ภาพเหมาะสม
8. เสียงเหมาะสม
9. ภาษาเหมาะสม
10. การทำหมักชีวภาพ นำไปใช้ในการปลูกพืชเช่นตัวเร่งทำให้พืชหากินในดินได้สะดวก ทำให้พืชโตเร็ว เพราะดินมันร่วน
11. ดูที่บ้าน ปรีชา ศิริ ดูกับเพื่อนๆ
12. ได้พูดคุยกับคนในครอบครัว และ ชาวบ้าน
13. ไปสอบถามคนที่มีประสบการณ์ ที่เคยมาอบรมการทำปุ๋ยหมัก และกลุ่มเกษตรพื้นที่สูง

8.) นายสุระ โทณะ อายุ 32 ปี

1. อาชีพ ทำนา ทำสวนชา ทำไร่
2. การศึกษา ม.3
3. ได้ดูเรื่อง เกษตรอินทรีย์

4. ไม่เคยดู คิดว่าเป็นเรื่องที่ดี คิดว่าสามารถนำไปใช้ได้
5. เรื่องเกศตรอินทรีย์ ชอบตรงที่วิธีการทำแบบมีน้ำน้อยก็ทำได้
6. ความยาวมีความเหมาะสมดี
7. ภาพมีความเหมาะสมดีเสียงมีความเหมาะสมดี
8. เสียงมีความเหมาะสมดีครับ
9. ภาษามีความเหมาะสมดี
10. สารคดีเรื่อง เกศตรอินทรีย์
11. ส่วนที่สามารถนำไปใช้ได้ การนำปุ๋ยอินทรีย์โดยการนำเศษใบไม้มาทำเป็นปุ๋ย
12. ดูที่บ้าน พ่อ ปรีชา ศิริ ดูกับเพื่อนบ้าน
13. พุดคุยกับคนในครอบครัว และเพื่อนบ้านพุดในประเด็น การทำปุ๋ยอินทรีย์ ว่าเป็นเรื่องสั้น ผมบังภูเขา เพราะเราสามารถหาและทำได้แต่เพราะยังขาดเทคนิคบางส่วน เช่น ระยะเวลาการหมักปุ๋ย
14. สอบถามหาข้อมูลจากหนังสือและถามผู้ที่มีความรู้ด้านการทำปุ๋ยอินทรีย์

9.) นางสาว อภรณ์ โทคะ อายุ 18 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ นา สวน
2. ม.6
3. ได้ดู 1 เรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู เป็นเรื่องที่ดีคิดว่าน่าจะทำได้
5. การหมักน้ำหวานแม่
6. มีความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี
9. ภาษาเข้าใจง่าย เพราะเป็นภาษากลางอยู่แล้ว
10. การทำน้ำหมักชีวภาพ
11. นำไปใช้ในการดูแลพืช อ่อน และให้พืชเจริญเติบโตเร็ว
12. ดูที่บ้าน คุณ ปรีชา ศิริ ดูกับเพื่อนๆ
13. ได้พุดคุยกับครอบครัว ประเด็นขั้นตอนการทำ โดยสรุปกันว่าสามารถทำได้แต่ยังไม่มีใคร เชื้อร่อยเปอร์เซ็นต์ เรื่องของประสิทธิภาพ
14. ไปสอบถามผู้ที่มีประสบการณ์ เช่น กลุ่มเจ้าหน้าที่เกษตรที่เข้ามาในหมู่บ้าน

10.) นางสาว ผ่องพรรณ เวชกิจ อายุ 22 ปี

1. อาชีพ ทำสวน ทำนา ทำไร่
2. ม.6
3. ได้ดู 1 เรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู
5. การทำสูตรฮอร์โมน น้ำแม่และน้ำพ่อ
6. ความยาวเหมาะสม
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงชัดดี
9. ภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายและชัดเจนดี
10. ดูเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ นำไปใช้ในการปลูกพืชผักและผลไม้ต่างๆตามสวนชา เพื่อกระตุ้นรากให้งอกเร็วเวลาซำกล้าไม้
11. ดูที่บ้าน คุณปรีชา ศิริ ดูกับเพื่อนๆ
12. ได้มีการพูดคุยกับเพื่อนๆ และคนในชุมชนเวลามีประชุม ประจำเดือน ทุกวันที่สิบของเดือน
13. ไปสอบถามคนที่ม่ประสบการณ์ต่อไป แต่ยังไม่เจอใครเลย

11.) นางลี ไพรวลัยกุล อายุ 37 ปี

1. อาชีพ ทำนา ทำสวน
2. การศึกษา ม.3
3. ได้ดู 1 เรื่อง การทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู คิดว่าเป็นเรื่องที่ดีสามารถนำมาทำเองได้
5. การทำสูตรฮอร์โมน น้ำพ่อ
6. มีความยาวเหมาะสม
7. ภาษามีความเหมาะสมดี
8. ภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายมีความเหมาะสมดี
9. ดูเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ นำไปใช้ในการปลูกผักต่างๆเพื่อเร่งการเจริญเติบโต เพราะที่ผ่านมามีไม่เคยใส่อะไรเลย นอกจากมูลสัตว์ที่หาได้จากในหมู่บ้าน
10. ดูที่บ้านพ่อปรีชา ศิริ ดูกับเพื่อนๆ
11. ไปพูดคุยกับเพื่อนบ้านและคนในครอบครัว คุยในประเด็น การทำน้ำหมักชีวภาพและขั้นตอนการทำ

12. มีการไปสอบถามเพื่อนบ้านและผู้ที่มีประสบการณ์แต่ยังไม่เคยเจอคนที่มีประสบการณ์ดีพอ

12.) นางสาว พัชรี แนะโพ อายุ 22 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ ทำสวน
2. ม.3
3. ได้ดู 1 เรื่อง เรื่อง เกษตรอินทรีย์
4. ไม่เคยดู คิดว่าสามารถใช้ได้บางส่วน
5. ดูเรื่องเกษตรอินทรีย์ ชอบตรงที่ เปลือกผลไม้สร้างปุ๋ยในนา
6. ความยาวเหมาะสม
7. ภาพเหมาะสม
8. เสียงชัดเจน
9. ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย ชัดเจน
10. ส่วนที่คิดว่าจะนำไปใช้ได้ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การนำเศษใบไม้ เปลือกผลไม้ที่ไม่ต้องหมักเอามาทำเป็นปุ๋ยและลดขยะด้วย
11. ดูบ้าน พ่อปรีชา ศิริ ดูกับเพื่อนๆ
12. มีการพูดคุยกับเพื่อน และคนในชุมชนประเด็นที่น่าสนใจคือ ลดขยะได้
13. ไปถามคนที่มีประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญแต่ยังไม่เจอ คนที่มีประสบการณ์จริง เพราะเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนในหมู่บ้านและชุมชนละแวกใกล้เคียง

13.) ค.ช. อนุพงษ์ ไพรวลัยกุล อายุ 13 ปี

1. สถานะภาพ นักเรียน ม.1
2. การศึกษา กำลังศึกษา ม.1
3. ได้ดู 1 เรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู คิดว่าเป็นเรื่องที่ดี สามารถนำมาใช้ล้างของได้
5. เนื้อหาสารคดีเรื่อง สูตรชำระล้าง ชอบตรงวิธีการทำง่าย และสามารถหาจากชุมชน ตนเองได้
6. ความยาวมีความเหมาะสม
7. ภาพมีความเหมาะสม
8. เสียงมีความเหมาะสม
9. ภาษามีความเหมาะสม
10. ดูสารคดีเรื่อง น้ำหมักชีวภาพ

10.1. ส่วนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สามารถมาล้างจานหรือล้างผัก

11. ดูที่บ้านพ่อปรีชา สิริ ดูกับเพื่อนๆ
12. พูดคุยกับพ่อแม่และเพื่อนๆ ในประเด็นของการทำสูตรชำระล้างว่าสามารถหาวัสดุได้จากในท้องถิ่น
13. ไปค้นหาข้อมูลจากหนังสือสอบถามผู้มีประสบการณ์

14.) ด.ญ. ราตรี เวชกิจ อายุ 12 ปี

1. อาชีพ
2. การศึกษา กำลังศึกษาม.1
3. ได้ดู 1 เรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู คิดว่าเป็นเรื่องที่ดี สามารถเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์ในครอบครัว
5. เนื้อหาเรื่อง สูตรฮอร์โมนน้ำนมแม่ ขอบวิธีการทำแบบง่ายๆ ที่สามารถทำเองได้
6. ความยาวใช้ได้เพราะไม่น่าเบื่อเกินไป
7. ภาพไม่เหมาะสมเพราะพิศกรอาย
8. เสียงมีความเหมาะสม
9. ภาษามีความเหมาะสม
10. สารคดีเรื่องน้ำหมักชีวภาพ ส่วนที่สามารถนำมาใช้ในการปลูกผัก
11. ดูที่บ้านพ่อปรีชา สิริ ดูกับเพื่อนๆ
12. พูดคุยกับคนในครอบครัวและเพื่อนๆ ในประเด็นการทำสูตรฮอร์โมนน้ำนมแม่
13. ไปค้นหาข้อมูลจากหนังสือ สอบถามผู้มีประสบการณ์

15.) ด.ญ. กาญจนา เหล็กโพ

1. อาชีพ
2. การศึกษา กำลังศึกษาอยู่ ชั้น ม.2
3. ได้ดูเรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู คิดว่าเป็นเรื่องที่ดี สามารถไปใช้ประโยชน์ได้
5. สูตรน้ำต่างจากจีเหล็ก
6. มีความยาวเหมาะสม
7. ภาพมีความเหมาะสม
8. เสียงมีความเหมาะสม
9. ภาษาฟังรู้เรื่อง

10. ดูสารคดีเรื่องน้ำหมักชีวภาพ ส่วนที่สามารถนำไปใช้ ล้างจานและปลูกผัก
11. ดูที่บ้าน พ่อปรีชา สิริ คู่กับเพื่อนๆ
12. พูดคุยกับพ่อแม่และเพื่อน ในประเด็น การทำน้ำค้างจากขี้เหล็ก และมีปัญหาว่า ที่หมู่บ้าน ไม่มีขี้เหล็ก มีแต่ที่เพิ่งปลูกจึงยังไม่พร้อมใช้
13. ไปค้นหาจากหนังสือ และไปสอบถามจากผู้ที่มีประสบการณ์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในวงน้ำชา

16.) นางทอง งอชะ อายุ 47 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวนชา
2. การศึกษา ไม่ได้เรียน
3. ได้ดูเรื่อง เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ
4. ไม่เคยดู คิดว่าเป็นเรื่องที่ดี สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ได้
5. ดูเรื่องการทำน้ำยาล้างจาน
6. มีความยาวเหมาะสม
7. ภาพมีความเหมาะสม
8. เสียงมีความเหมาะสม
9. ภาษาเหมาะสม เข้าใจง่าย
10. สารคดี เรื่องน้ำยาล้างจาน ส่วนที่เอาไปใช้คือวิธีการทำน้ำยาล้างจาน
11. ดูที่บ้านตัวเอง ดู กับลูก
12. ได้พูดคุยกับคนในครอบครัวและเพื่อนในประเด็น การทำน้ำยาล้างจานที่เหมือนกับที่เคยทำมาเพราะ โดยปกติก็ทำกันอยู่แล้ว ทุกวันนี้ก็ยังทำ
13. ได้ไปสอบถามเพื่อนบ้านและคนในครอบครัว

บ้านแม่คำ

1.) นายจรัญ ชันฉิว อายุ 52 ปี

1. รับจ้างทั่วไป
2. การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. ได้คู่มือเรื่อง น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้ง , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร้ และเกษตรอินทรีย์ (ได้จนจบทุกเรื่อง)
4. ไม่เคยดู (ดูจากสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก)
5. ชอบการสาธิตการทำปุ๋ยหมักโดยใช้ผลไม้ที่มีอยู่ตามบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ใช้ในการเร่งการเจริญเติบโตของพืชผัก และส่วนที่คิดว่าจะปรับปรุงคือควรสาธิตให้ต่อเนื่องยาวไปเลย
6. ความยาวมีความเหมาะสมดี
7. ภาพมีความเหมาะสม
8. เสียงมีความเหมาะสม
9. ภาษามีความเหมาะสมเป็นบางเรื่อง ส่วนเรื่องบางเรื่องภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาอีสาน อาจจะฟังยาก ควรจะใช้ภาษากลางในการพูดจะชัดเจนกว่านี้
10. สารคดีเรื่อง น้ำหมักชีวภาพ
  - 10.1 การทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ เช่นกล้วยน้ำว้า พักทอง และมะละกอ ในการเร่งความเจริญเติบโตของดอกไม้และต้นไม้ รวมทั้งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย
11. สารคดีเรื่อง เกษตรอินทรีย์
  - 11.1 การนำเอาเปลือกผลไม้มาหมักสำหรับสร้างปุ๋ยในนาข้าว ช่วยประหยัดเงินและปลอดภัยจากอันตรายจากสารเคมี
12. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรม โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
13. หลังดูวีซีดีจบได้ไปพูดให้กับญาติพี่น้องที่มีอาชีพทำสวนทำนาฟัง ในเรื่องของการทำน้ำหมักชีวภาพ และการทำเกษตรอินทรีย์ที่สามารถทนแรงเกษตรกรได้เป็นอย่างมาก
14. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอน โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ

2.) นางอุไรวรรณ วงศ์ตันกาศ อายุ 34 ปี

1. อาชีพ ทำนา

2. การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เนื้อหาสารคดีเรื่อง น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก่น , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร้ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ก่อนหน้านั้นไม่เคยดูสารคดีเรื่องนี้มาก่อน ได้ดูสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก
5. สวน 3 ไร่แก่น ชอบการปลูกพืชผักและผลไม้ในพื้นที่ที่จำกัดสามารถสร้างประโยชน์และรายได้ให้กับชาวสวนมากมาย
6. ความยาวมีความเหมาะสม
7. ภาพมีความเหมาะสมดี
8. เสียงมีความเหมาะสม
9. ภาษามีความเหมาะสมบางเรื่อง บางเรื่องภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสานฟังไม่ค่อยรู้ในบางคำ ควรใช้ภาษากลางในการนำเสนอทั้งเรื่องจะเหมาะสมกว่า
10. ดูสารคดีเรื่อง สวน 3 ไร่แก่น การปลูกผักหลายชนิดในต้นเดียวกัน และสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการประกอบรายได้เสริมและสามารถนำมาปลูกไว้รับประทานได้ตลอดทั้งปี
11. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
12. ไปพูดเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพให้กับเพื่อนบ้านที่ทำสวน
13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ

3.) นายสุรวุฒิ พันธุ์ลาว อายุ 25 ปี

1. อาชีพค้าขาย
2. การศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. ได้น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก่น , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร้ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ไม่เคยดูมาก่อน เคยดูสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก
5. น้ำหมักชีวภาพ ชอบการสาธิตการทำน้ำหมักจากผลไม้ เพื่อใช้เร่งการเจริญเติบโตของนาข้าวและไม้ผล ไม้ดอกต่าง โดยที่ไม่ต้องพึ่งสารเคมีเข้าช่วย
6. ความยาวเหมาะสม
7. ภาพมีความเหมาะสม
8. เสียงมีความเหมาะสม
9. มีความเหมาะสมบางเรื่องแต่บางเรื่องก็ควรใช้ภาษากลางในการพูดจะฟังเข้าใจง่ายกว่า

10. คูสารคดีเรื่อง น้ำหมักชีวภาพ

11. การนำผักบุง , หน่อไม้ , หน่อกล้วย และน้ำตาลสีรำ มาหมักรวมกัน เพื่อใช้ในการเร่งการเจริญเติบโตของ ลำต้น ราก และ ใบและการทำน้ำหมักจากกล้วยน้ำว้า พักทอง และมะละกอ ใช้ในการเร่งความเจริญเติบโตของต้นไม้และต้นข้าว

12. เข้าร่วมผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน

13. ได้พูดให้กับบิดาและเพื่อนบ้านฟังเกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพในการบำรุงพืชผล และการทำไร่นาต่าง ๆ สามารถนำเกษตรอินทรีย์เข้ามาช่วยทุนแรงและประหยัดค่าใช้จ่ายได้ด้วย

14. ได้ไปสอบถามอาจารย์ผู้สอน โครงการต้นกล้าอาชีพ และเกษตรกรที่เชี่ยวชาญในหมู่บ้าน เกี่ยวกับการทำน้ำหมักและปุ๋ยหมักชีวภาพ

4.) นางบัวคำ คำกาต อายุ 52 ปี

1. อาชีพ ทำนา

2. การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. ได้ดู เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ, สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร่สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร่สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)

4. ไม่เคยดูมาก่อน

5. ดูสวน 3 ไร่ แก้งน ชอบการนำจุลินทรีย์น้ำหมักจากธรรมชาติมาใช้ในการปลูกและบำรุงพืชผัก

6. ความยาวเหมาะสมดี

7. ภาพเหมาะสมดี

8. เสียงเหมาะสมดี

9. ภาษาที่ใช้ไม่ค่อยเหมาะสม ภาษฟังยาก ควรจะใช้ภาษากลางในการนำเสนอ

10. ดูเรื่องสวน 3 ไร่แก้งน นำเอาไปใช้ประโยชน์ การปลูกผักหลายชนิดในพื้นที่ที่จำกัด ทำให้ได้ผลผลิตมากและหลายชนิด

11. เข้าร่วมผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน

12. ได้เอาไปพูดให้กับสามีที่ทำนาด้วยกันฟังเรื่องการทำนาไร่สารพิษและสวน 3 ไร่แก้งน

13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอน โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต. แม่คำ

5.) นางบัวคำ ทายะนา อายุ 44 ปี

1. อาชีพ ทำนา
2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง: ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ไม่เคยดูมาก่อน
5. ดูน้ำหมักชีวภาพ ชอบวิธีการสาธิตการทำน้ำหมักจากผลไม้ชนิดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเร่งความเจริญเติบโตของต้นไม้ ดอกไม้ และพืชผักสวนครัว ไม่มีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุง
6. ความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี
9. ภาษาที่ใช้เหมาะสม
10. ดูเรื่องน้ำหมักชีวภาพการทำน้ำหมักชีวภาพใช้ในการรดผักสวนครัวให้กรอบอร่อยปลอดจากสารพิษแล น้ำหมักที่ได้สามารถรับประทานได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
11. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
12. ได้นำไปพูดคุยกับเพื่อนบ้านที่ทําสวนในเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและปลอดจากสารพิษ
13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต. แม่คำ

6.) นางธิติมา แก้วเทพ อายุ 23 ปี

1. อาชีพ รับจ้างทั่วไป
2. ชั้นปวช.
3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง: ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ยังไม่เคยดู เคยดูสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก
5. ดูน้ำหมักชีวภาพ ชอบวิธีการสาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับพืชผักได้
6. ความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี

9. ภาษามีความเหมาะสมเป็นบางเรื่อง บางเรื่องภาษาที่ใช้เป็นภาษาท้องถิ่นของชาวอุบลราชธานีทำให้คนภาคอื่นฟังไม่ออกเป็นบางคำ ดังนั้นภาษาที่เหมาะสม ควรเป็นภาษากลาง

10. คู่มือเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ใช้ในการเกษตร เกษตรอินทรีย์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ การทำเครื่องอบ และเครื่องหมัก ในการทำปุ๋ยหรือน้ำหมักจากวัสดุทางธรรมชาติทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและช่วยทุนแรง

11. ร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน

12. ได้นำไปพูดกับบิดาและมารดาที่ทำการเกษตรฟังในเรื่องการปลูกข้าวไร้สารพิษ การทำน้ำหมักชีวภาพและเกษตรอินทรีย์

13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอน โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต. แม่คำ

7.) นางวิไลวรรณ จันทวงศ์ อายุ 53 ปี

1. อาชีพ ค้าขาย

2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้ง , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)

4. ยังไม่เคยดู เคยดูสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก

5. คู่มือทำน้ำหมักชีวภาพ ชอบการนำเอาผลไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทำน้ำหมักชีวภาพ ส่วนที่คิดว่าน่าจะปรับปรุงความต่อเนื่องของภาพที่นำเสนอ

6. ความยาวเหมาะสมดี

7. ภาพเหมาะสมดี

8. เสียงเหมาะสมดี ชัดเจนดี

9. ภาษามีความเหมาะสม แต่มีบางคำที่เข้าใจยาก เพราะภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสาน

10. คู่มือเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับพืชผักได้มากมายและยังประหยัดเงินประหยัดเวลาในการทำด้วย

11. ร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน

12. ได้ไปพูดในเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพให้กับเพื่อนบ้านที่ทำไมทำนาและทำสวนฟังในประเด็นเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ

13. ได้สอบถามเกษตรกรในหมู่บ้านที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการเกษตรและได้ถามเพิ่มเติมจากอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต. แม่คำ

8.) นางยอดศรี เป็งป็น อายุ 52 ปี

1. อาชีพทำนา
2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. ได้ดูแลน้ำหนักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร่สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร่สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ยังไม่เคยดู เคยดูสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก
5. ดูสวน 3 ไร่แก้งนชอบการปลูกพืชผักในพื้นที่เล็ก ๆ และสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเป็นจำนวนมาก
6. ความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี ชัดเจนดี
9. ภาษามีความเหมาะสม แต่มีบางคำที่เข้าใจยาก เพราะภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสาน
10. ดูเรื่องสวน 3 ไร่แก้งน การปลูกผักสวนครัวในที่เดียวกันเป็นการประหยัดเนื้อที่ และการบำรุงพืชก็ใช้จุลินทรีย์แทนการใช้สารเคมี
11. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรม โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
12. ได้นำไปพูดให้กับสามีและพี่ชายที่ทำการเกษตรฟังในประเด็นเรื่อง น้ำหนักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร่สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร่สารพิษ และเกษตรอินทรีย์
13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอน โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ

9.) นางแสงจันทร์ ประเสาร์ อายุ 34 ปี

1. อาชีพ รับจ้างทั่วไป
2. ม.6
3. ได้ดูแลน้ำหนักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร่สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร่สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ยังไม่เคยดู เคยดูสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก
5. ดูน้ำหนักชีวภาพ ชอบการนำเอาผลไม้มาทำน้ำหนักชีวภาพในการเร่งความเจริญเติบโตของไร่นา (ไม่มีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุง)
6. ความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี ชัดเจนดี

9. ไม่เหมาะสม คือภาษาอีสานฟังยากเป็นบางคำ ควรใช้ภาษากลางในการพูดจะฟังง่าย
10. ดูเรื่องเกษตรอินทรีย์ส่วนที่สามารถนำไปใช้ การทำกั้นหันลมในการทุนแรงชาวไร่ชาวนา
11. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
12. ได้นำไปคุยให้กับพี่ชายและพี่สาวที่ทำการเกษตรฟังในเรื่องการทำนาไร้สารพิษ และเรื่องเกษตรอินทรีย์
13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ

10.) นางนงศ์การ แก้วพงศ์ อายุ 39 ปี

1. อาชีพ รับจ้างทั่วไป
2. ม.6
3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้ง , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ยังไม่เคยดู เคยดูสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก
5. ดูน้ำหมักชีวภาพ ชอบวิธีการสาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพ ในการเร่งการเจริญเติบโตของต้นไม้และพืชผักต่าง ๆ
6. ความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี
9. เสียงเหมาะสมดี
10. ดูเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ใช้ในการบำรุงดิน รดผักให้กรอบอร่อยไร้สารเคมี
11. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
12. ไปพูดกับคนในครอบครัวในเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและปลอดภัยจากสารเคมี
13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ

11.) นางสุธีรา จันทาทุน อายุ 32 ปี

1. อาชีพ รับจ้างทั่วไป

2. ม.6

3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก่น , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)

4. ก่อนหน้านี้ไม่เคยดู ได้ดูสารคดีนี้เป็นครั้งแรก

5. ดูน้ำหมักชีวภาพ ชอบการนำผลไม้หลากหลายชนิดมาทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการเร่งการเจริญเติบโตของพืชผลเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและปลอดภัยจากสารเคมี

6. ความยาวเหมาะสมดี

7. ภาพเหมาะสมดี

8. เสียงเหมาะสมดี

9. มีความเหมาะสมเป็นบางเรื่อง บางเรื่องภาษาที่ใช้ฟังยาก ควรใช้ภาษากลางในการนำเสนอ

10. ดูเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพไปใช้ในการเร่งความเจริญเติบโตของพืชและไร้นา

11. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรม โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน

12. นำเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพและเรื่องสวน 3 ไร่แก่นมาให้กับเพื่อนบ้านที่ทำเกษตร

13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอน โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ

12.) นางบัวผัด ปงกันคำ อายุ 45 ปี

1. อาชีพ ทำนา

2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก่น , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)

4. ยังไม่เคยดู แต่เคยเห็นการสาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพจากเกษตรกรในชุมชน

5. ดูการปลูกข้าวไร้สารพิษ ชอบการสาธิตการปลูกข้าวและกรรมวิธีการปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตมากและปลอดภัยจากการใช้สารเคมี โดยหันมาใช้จุลินทรีย์แทน (ไม่มีส่วนไหนที่ต้องปรับปรุง)

6. ความยาวเหมาะสมดี

7. ภาพเหมาะสมดี

8. เสียงเหมาะสมดี

9. มีความเหมาะสมเป็นบางเรื่อง บางเรื่องภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสานฟังไม่ค่อยเข้าใจเป็นบางคำ ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เช่นภาษากลาง

10. คู่มือเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพในการเร่งการเจริญเติบโตของพืชผักโดยปราศจากสารอันตราย สวน 3 ไร่ แก้วเงิน การปลูกผักสวนครัวและพืชสมุนไพรต่างๆ ในพื้นที่เดียวกันได้ สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอย่างมาก และทำให้มีผักผลไม่รับประทานตลอดทั้งปี

11. คู่มือร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน

12. ได้เอาไปพูดให้กับบิดาและเพื่อนบ้านที่ทำไร่ ทำนาฟังในเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ เกษตรอินทรีย์และการปลูกข้าวไร่สารพิษ ร้อยถึง : ไร่

13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอน โครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต. แม่คำ

13.) นางบัวทอง ทาทอง อายุ 42 ปี

1. อาชีพ ทำไร่ ทำนา

2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ได้คู่มือ น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่ แก้วเงิน , การปลูกข้าวไร่สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร่สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)

4. ก่อนหน้านี้ไม่เคยดู ได้ดูสารคดีนี้เป็นครั้งแรก

5. คู่มือ น้ำหมักชีวภาพ ขอบวิธีการสาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้เพื่อใช้ในการปรับปรุงดินและเร่งการเจริญเติบโตของพืชผัก สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือความต่อเนื่องของขั้นตอนการนำเสนอ

6. ความยาวเหมาะสมดี

7. ภาพเหมาะสมดี

8. เสียงเหมาะสมดี

9. มีความเหมาะสม

10. คู่มือเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ต่าง ใช้ในการเร่งดอกผลและไร่นาโดยปลอดภัยจากสารเคมี

11. คู่มือร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน

12. ได้นำเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ให้กับพี่ชายและพี่สาวที่ทำผักสวนครัวขาย

13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต. แม่คำ

14.) นางยุพิน พันสุภา อายุ 43 ปี

1. อาชีพ ทำสวน ทำนา
2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ไม่เคยดู (ดูจากสารคดีชุดนี้เป็นครั้งแรก)
5. ดูน้ำหมักชีวภาพ ชอบการสาธิตการทำปุ๋ยหมักโดยใช้ผลไม้ที่มีอยู่ตามบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และส่วนที่คิดว่าน่าปรับปรุงคือควรสาธิตให้ต่อเนื่องยาวไปเลย
6. ความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี
9. มีความเหมาะสมเป็นบางเรื่อง ส่วนเรื่องบางเรื่องภาษาที่ใช้จะเป็นสำเนียงอีสาน อาจจะฟังยากสำหรับคนภาคอื่น ควรจะใช้ภาษากลางในการพูดจะชัดเจนกว่านี้
10. ดูเรื่องน้ำหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้ เช่นกล้วยน้ำว้า พักทอง และมะละกอ ในการเร่งความเจริญเติบโตของดอกไม้และต้นไม้
11. ดูร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
12. หลังดูวีซีดีจบได้ไปพูดให้กับสามีและญาติพี่น้องที่มีอาชีพทำสวนทำนาด้วยกันฟัง ในเรื่องของการทำน้ำหมักชีวภาพ และ การปลูกข้าวไร้สารพิษร้อยถึง : ไร่
13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต. แม่คำ

15.) นางสาวใจ โอตะแปง

1. อาชีพ รับจ้างทั่วไป
2. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. ได้ดู น้ำหมักชีวภาพ , สวน 3 ไร่แก้งน , การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร่ , การทำนาไร้สารพิษ และเกษตรอินทรีย์ (ได้ดูจนจบทุกเรื่อง)
4. ก่อนหน้านี้ไม่เคยดูสารคดีเรื่องนี้มาก่อน

5. คือน้ำหมักชีวภาพ ขอวิธีการสาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพ ใช้ใยการรดผัก เพื่อให้ผักกรอบและอร่อย ส่วนที่คิดว่าน่าปรับปรุงคือ ความต่อเนื่องของเรื่อง
6. ความยาวเหมาะสมดี
7. ภาพเหมาะสมดี
8. เสียงเหมาะสมดี
9. มีความเหมาะสมบางเรื่อง ส่วนเรื่องที่ไม่เหมาะสมก็คือ การปลูกข้าวไร้สารพิษ ร้อยถึง:ไร้ และ การทำนาไร้สารพิษ ที่ฟังภาษาไม่ค่อยชัดเจนในบางคำ ควรใช้ภาษาที่ชัดเจนและฟังง่าย เช่น ภาษากลาง
10. คู่มือเรื่องสวน 3 ไร่แก่นั้น การปลูกผักหลายชนิดในดินเดียวกัน และสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการประกอบรายได้เสริม น้ำหมักชีวภาพ ผักสวนครัวเพื่อประหยัดรายจ่ายและทำให้ปลอดภัยจากสารเคมี
11. คู่ร่วมกับผู้เข้าอบรมโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ จำนวน 50 คน
12. ไปพูดเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพให้กับเพื่อนบ้านที่ทำสวน
13. ได้สอบถามอาจารย์ผู้สอนโครงการต้นกล้าอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบต.แม่คำ

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามก่อนการวิจัย

Code.....

Area.....

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง “กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นด้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์”

รายละเอียดของแบบสอบถาม:

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นด้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์” มีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ:

ส่วนที่ 1: ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

ส่วนที่ 2: ลักษณะการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ส่วนที่ 3: ความต้องการข้อมูลข่าวสาร

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง “กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นด้านนวัตกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์”

โปรดใช้เครื่องหมายถูก ✓ หน้าตัวเลือกที่ท่านเห็นว่าเป็นจริงตรงกับตัวท่านและเติมข้อมูลลงในช่องว่างให้ครบถ้วน

ส่วนที่ 1: ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

1. เพศ

- 1.ชาย   2.หญิง

2. อายุ

1. 0 – 20 ปี   2. 21 – 30 ปี   3. 31 – 40 ปี
 4. 41 – 50 ปี   5. 51 – 60 ปี   6. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ป.6, ป.7 หรือต่ำกว่า   2. ม.3, มศ.3
 3. ม.6, มศ.5, ปวช.   4. อนุปริญญา(ปวส., ปวท., ประกาศนียบัตร)
 5. ปริญญาตรี   6. สูงกว่าปริญญาตรี
 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. อาชีพ

1. นักเรียน/นักศึกษา   2. รับราชการ/ลูกจ้างรัฐบาล
 3. พนักงานบริษัทเอกชน   4. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 5. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว   6. รับจ้างทั่วไป
 7. เกษตรกร   8. ข้าราชการบำนาญ/เกษียณอายุแล้ว
 9. พ่อบ้าน/แม่บ้าน   10. อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 11. นักบวช/พระ   12. อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. สถานภาพการสมรส

1. โสด   2. แต่งงานแล้ว

6. ตำแหน่งในชุมชน/สังคม.....

7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่านโดยประมาณ

☐ 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 2. 5,001 - 10,000 บาท
☐ 3. 10,001 - 15,000 บาท	☐ 4. 15,001 - 20,000 บาท
☐ 5. 20,001 - 25,000 บาท	☐ 6. มากกว่า 25,000 บาท

8. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

ส่วนที่ 2: ลักษณะการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

9. ที่บ้านหรือที่พักของท่านมีเครื่องรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใดบ้าง

☐ 1. วิทยุ	☐ 2. โทรทัศน์
☐ 3. เครื่องเล่นวีซีดีหรือดีวีดี	☐ 4. คอมพิวเตอร์
☐ 5. อื่นๆ โปรดระบุ.....	

10. ท่านเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใดบ้าง (เรียงตามลำดับความสำคัญ)

ระดับคะแนน	5 = ดีมาก	4 ดี	3 = ปานกลาง	2 = น้อย	1 = น้อยมาก			
				5	4	3	2	1
1. เสียงตามสายในหมู่บ้าน				☐	☐	☐	☐	☐
2. วิทยุ				☐	☐	☐	☐	☐
3. โทรทัศน์				☒	☐	☐	☐	☐
4. เครื่องเล่นวีซีดีหรือดีวีดี				☒	☐	☐	☐	☐
5. คอมพิวเตอร์				☒	☐	☐	☐	☐
6. อื่นๆ โปรดระบุ.....				☒	☐	☐	☐	☐

11. ปกติท่านรับข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงจากสื่อในข้อ 10 จากที่ใด

☐ 1. ที่บ้านหรือที่พักของตนเอง	☐ 2. ที่บ้านหรือที่พักของเพื่อน
☐ 3. ที่บ้านคนใกล้ชิด	☐ 4. ที่ทำงานหรือสถานศึกษา
☐ 5. อื่นๆ โปรดระบุ.....	☐ 6. ไม่รับข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิง

จากสื่อใดเลย

16. ปกติท่านรับชมโทรทัศน์ในช่วงเวลาใดระหว่างวันจันทร์-ศุกร์ และเสาร์-อาทิตย์และ
สถานีโทรทัศน์ใดบ้าง

โปรดใช้เครื่องหมายถูก ลงในช่องว่างที่ตรงกับตัวท่าน

เวลา	จันทร์-ศุกร์	ช่องสถานีโทรทัศน์	เสาร์ - อาทิตย์	ช่องสถานีโทรทัศน์
05.00 – 07.00				
07.01 – 09.00				
09.01 – 11.00				
11.01 – 12.00				
12.01 – 14.00				
14.01 – 16.00				
16.01 – 18.00				
18.01 – 20.00				
20.01 – 22.00				
22.01 – 24.00				
หลัง 24.00				

17. ปกติท่านรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ 1.) ข่าว	☐ 2.) การศึกษา
☐ 3.) สารคดี	☐ 4.) ศาสนาและส่งเสริมวัฒนธรรม
☐ 5.) ศิลปะและดนตรี	☐ 6.) กีฬา
☐ 7.) ละครโทรทัศน์	☐ 8.) รายการสำหรับเด็กและการ์ตูน
☐ 9.) ภาพยนตร์	☐ 10.) ปกิณกะบันเทิง(วาไรตี้)
☐ 11.) รายการนิตยสาร	☐ 12.) ทอล์กโชว์
☐ 13.) เกมโชว์และตอบปัญหา	☐ 14.) อภิปราย
☐ 15.) สนทนาหรือสัมภาษณ์	☐ 16.) โฆษณา
☐ 17.) รายการสำหรับวัยรุ่น	☐ 18.) ประชาสัมพันธ์
☐ 19.) สุขภาพและอาหาร	☐ 20.) อื่นๆระบุ).....

18. จากคำตอบข้อ 17 ท่านชอบรายการโทรทัศน์ประเภทใดมากที่สุด (เรียง 5 ลำดับชอบมากที่สุดไปน้อย)

1.รายการที่ชอบมากที่สุด เป็นอันดับ 1 หมายเลข.....

เหตุผล.....

2.รายการที่ชอบมาก เป็นอันดับ 2 หมายเลข.....

เหตุผล.....

3.รายการที่ชอบมาก เป็นอันดับ 3 หมายเลข.....

เหตุผล.....

4.รายการที่ชอบมาก เป็นอันดับ 4 หมายเลข.....

เหตุผล.....

5.รายการที่ชอบมาก เป็นอันดับ 5 หมายเลข.....

เหตุผล.....

19. ปกติหลังจากได้รับข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงจากสื่อเสียงตามสาย วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่น วีซีดี/ดีวีดี คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต ท่านได้นำข้อมูลไปพูดคุยปรึกษาเล่าให้ใครฟังบ้าง

1. ครอบครัว ญาติ (ระบุ)..... 2. เพื่อนบ้าน
3. เพื่อนร่วมงาน หรือร่วมสถาบัน 4. ไม่ได้พูดคุยกับใคร
5. แฟน 6. อื่นๆ(ระบุ).....

20. ท่านคิดว่าข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงจากสื่อเสียงตามสาย วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี/ดีวีดี คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต มีประโยชน์กับท่านหรือไม่

1. มีประโยชน์ 2. ไม่มีประโยชน์ 3. ไม่แน่ใจ

21. ท่านได้นำเอาข้อมูล ข่าวสาร ไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. นำไปทดลองใช้เอง 2. นำไปปรึกษากับบุคคลอื่นก่อน(ระบุ)...
3. รอคุณอื่นนำไปใช้ก่อน
4. อื่นๆ

(ระบุ).....

22. หลังจากท่านได้นำเอาข้อมูล ข่าวสาร ไปใช้แล้วได้ผลลัพธ์ ท่านทำอย่างไรต่อไปอีกบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. จด บันทึกเก็บไว้ 2. นำไปบอกเล่าแก่บุคคลอื่น(ระบุ).....
3. ใช้การจำ 4. พาคคนอื่นมาดูผลลัพธ์
5. ไม่ได้ทำอะไรเลย 6. อื่นๆ(ระบุ).....

ผังรายการสถานีวิทยุโทรทัศน์ ๒ กองทัพบก ประจำเดือน พฤศจิกายน 2551

วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
	3 10 17 24	4 11 18 25	5 12 19 26	6 13 20 27	7 14 21 28	1 8 15 22 29	2 9 16 23 30
0800	เกษตรพาวรย	มองปัญหาต่อธรรม	ตลาดเก่าดี	มุขนิมิต	วิถีธรรม วิถีไทย	(25) 0500	เสียงชีวิต (25)
0830	เมืองไทยน่ารู้		ช่างฟ้า			(5) 0525	พุทธธรรม นำคำสอน (5)
0840			รู้จักชนเผ่าไทย			(10) 0530	เปิดตัวกีฬา 0530-0600 (30)
0610	สยามเช้านี้ (สด)					(60) 0600	ส่องธรรม (25)
0710	สถานีสนามเป้า (สด)					(65) 0625	ข่าวเช้า 6.00-6.30 (25)
0835	นบรา มอร์นิ่ง เม้าท์					(25) 0648	บันเทิงธรรม (25)
0900	นิรมิตตะวัน	เช้าที่ห้อง 5	ความจุฬารัตน	เฉลิมนเรนทร์	ปัสสาสน์สวย	(25) 0650	ข่าวเช้า 6.30-7.00 (25)
0925	ฮิลล์ที่ นันท					(5) 0655	บันเทิงธรรม (25)
0930	เทวทัน 5 ตลาดคุณ (สด)					(30) 0660	ข่าวเช้า 7.00-7.30 (25)
1000	เทวทัน 1000-1005 (สด)					(5) 0675	บันเทิงธรรม (25)
1005	จิตต์ สยาม	อเมริกา	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	สยามเมือง	(25) 0680	บันเทิงธรรม (25)
1030	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0685	บันเทิงธรรม (25)
1035	สยามเมือง	นักกิจกรรม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	(25) 0690	บันเทิงธรรม (25)
1100	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	(25) 0695	บันเทิงธรรม (25)
1105	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	วิถีชีวิต สยาม	(25) 0700	บันเทิงธรรม (25)
1130	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0715	บันเทิงธรรม (25)
1135	วิถีชีวิต สยาม					(55) 0720	บันเทิงธรรม (25)
1230	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0725	บันเทิงธรรม (25)
1255	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0730	บันเทิงธรรม (25)
1300	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0735	บันเทิงธรรม (25)
1325	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0740	บันเทิงธรรม (25)
1330	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0745	บันเทิงธรรม (25)
1335	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0750	บันเทิงธรรม (25)
1400	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0755	บันเทิงธรรม (25)
1425	วิถีชีวิต สยาม					(10) 0800	บันเทิงธรรม (25)
1435	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0805	บันเทิงธรรม (25)
1500	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0810	บันเทิงธรรม (25)
1505	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0815	บันเทิงธรรม (25)
1530	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0820	บันเทิงธรรม (25)
1535	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0825	บันเทิงธรรม (25)
1600	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0830	บันเทิงธรรม (25)
1625	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0835	บันเทิงธรรม (25)
1630	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0840	บันเทิงธรรม (25)
1635	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0845	บันเทิงธรรม (25)
1700	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0850	บันเทิงธรรม (25)
1725	วิถีชีวิต สยาม					(25) 0855	บันเทิงธรรม (25)
1750	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0900	บันเทิงธรรม (25)
1755	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0905	บันเทิงธรรม (25)
1800	วิถีชีวิต สยาม					(50) 0910	บันเทิงธรรม (25)
1850	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0915	บันเทิงธรรม (25)
1855	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0920	บันเทิงธรรม (25)
1900	วิถีชีวิต สยาม					(70) 0925	บันเทิงธรรม (25)
2010	วิถีชีวิต สยาม					(15) 0930	บันเทิงธรรม (25)
2025	วิถีชีวิต สยาม					(55) 0935	บันเทิงธรรม (25)
2120	วิถีชีวิต สยาม					(40) 0940	บันเทิงธรรม (25)
2200	วิถีชีวิต สยาม					(15) 0945	บันเทิงธรรม (25)
2215	วิถีชีวิต สยาม					(5) 0950	บันเทิงธรรม (25)
2220	วิถีชีวิต สยาม					(40) 0955	บันเทิงธรรม (25)
2300	วิถีชีวิต สยาม					(5) 1000	บันเทิงธรรม (25)
2315	วิถีชีวิต สยาม					(65) 1005	บันเทิงธรรม (25)
0005	วิถีชีวิต สยาม					(10) 1010	บันเทิงธรรม (25)
0015	วิถีชีวิต สยาม					(50) 1015	บันเทิงธรรม (25)
0105	วิถีชีวิต สยาม					(5) 1020	บันเทิงธรรม (25)
0200	วิถีชีวิต สยาม					(5) 1025	บันเทิงธรรม (25)
0205	วิถีชีวิต สยาม					(5) 1030	บันเทิงธรรม (25)
0230	วิถีชีวิต สยาม					(25) 1035	บันเทิงธรรม (25)
0255	วิถีชีวิต สยาม					(5) 1040	บันเทิงธรรม (25)
0300	วิถีชีวิต สยาม					(110) 1045	บันเทิงธรรม (25)
0450	วิถีชีวิต สยาม					(10) 1050	บันเทิงธรรม (25)

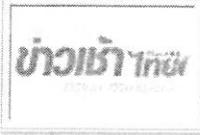
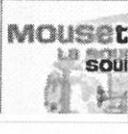

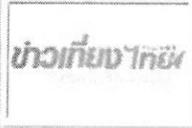
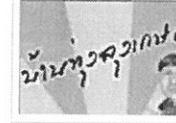
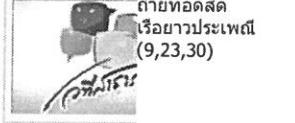
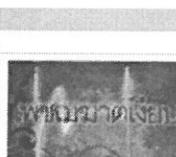
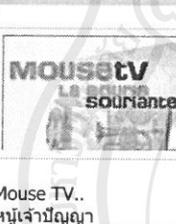
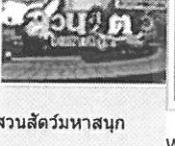
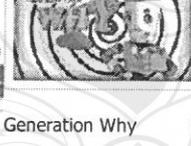
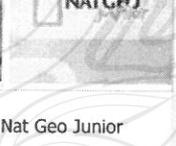
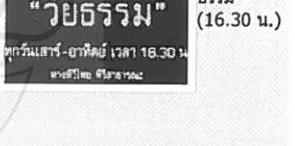
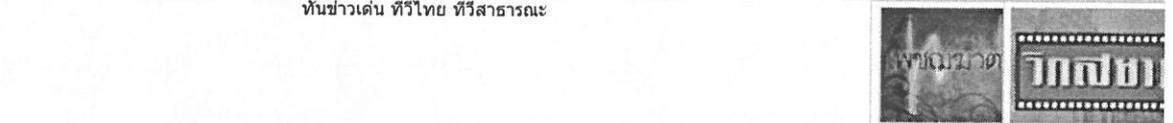
จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
3, 10, 17, 24	4, 11, 18, 25	5, 12, 19, 26	6, 13, 20, 27	7, 14, 21, 28	1, 8, 15, 22, 29	2, 9, 16, 23, 30
<p>04.35-05.00 ข่าวเด่น / ข่าวเด่น / ข่าวเด่น</p> <p>05.00-06.15 เช้าดั่งเด็ก 7 สี สารคดีเกษตร / ไร่รับของไทย / ข่าวเด่น</p> <p>06.15-07.00 จุมภิมด</p> <p>07.00-07.35 ฉบับปาก เสียงขลุ่ย / เพลงพื้นบ้าน</p> <p>07.35-08.15 หนังรอบเช้า</p> <p>08.15-08.30 ข่าวเด่น / ข่าวเด่น</p> <p>08.30-09.15 ข่าวภาคเที่ยง / เทียงบ้านเที่ยง</p> <p>09.15-10.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 1)</p> <p>10.30-11.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 2) / เส้นทางบันเทิง</p> <p>11.15-11.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 3)</p> <p>11.30-11.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 4)</p> <p>11.45-12.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 5)</p> <p>12.00-12.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 6)</p> <p>12.15-12.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 7)</p> <p>12.30-12.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 8)</p> <p>12.45-13.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 9)</p> <p>13.00-13.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 10)</p> <p>13.15-13.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 11)</p> <p>13.30-13.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 12)</p> <p>13.45-14.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 13)</p> <p>14.00-14.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 14)</p> <p>14.15-14.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 15)</p> <p>14.30-14.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 16)</p> <p>14.45-15.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 17)</p> <p>15.00-15.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 18)</p> <p>15.15-15.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 19)</p> <p>15.30-15.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 20)</p> <p>15.45-16.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 21)</p> <p>16.00-16.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 22)</p> <p>16.15-16.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 23)</p> <p>16.30-16.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 24)</p> <p>16.45-17.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 25)</p> <p>17.00-17.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 26)</p> <p>17.15-17.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 27)</p> <p>17.30-17.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 28)</p> <p>17.45-18.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 29)</p> <p>18.00-18.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 30)</p> <p>18.15-18.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 31)</p> <p>18.30-18.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 32)</p> <p>18.45-19.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 33)</p> <p>19.00-19.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 34)</p> <p>19.15-19.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 35)</p> <p>19.30-19.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 36)</p> <p>19.45-20.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 37)</p> <p>20.00-20.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 38)</p> <p>20.15-20.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 39)</p> <p>20.30-20.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 40)</p> <p>20.45-21.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 41)</p> <p>21.00-21.15 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 42)</p> <p>21.15-21.30 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 43)</p> <p>21.30-21.45 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 44)</p> <p>21.45-22.00 ข่าวภาคค่ำ (ช่วงที่ 45)</p>						

ผังรายการ TPBS ประจำเดือนตุลาคม 2551

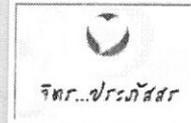
วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์	วันเสาร์	วันอาทิตย์
05.00-05.30 น. เปิดลำโพง	คลินิกเกษตร	สถานีอนามัย	คลื่นอนาคต	ยิ้มสู้	บ้านทุ่งลุงเกษตร	
05.25 	ขบวนการไร้พุง		พลเมืองเด็ก		ชีวิตสดใสด้วยใจ ธรรมะ	ธรรมรักษ์
English breakfast 06.00-08.00 น.	 จันทร์-ศุกร์ ข่าวเช้า รับอรุณด้วยอาหารสมองจากข่าวสาร ทั้งในและต่างประเทศจากทีมข่าวมืออาชีพ				 สุดสัปดาห์ กีฬามินัส (06.30 น.) ข่าวเช้าสุด สัปดาห์ (07.00 น.)	
08.00-09.00 น. อายุวัฒนะ(เริ่ม 13)	 เส้นทางสายไหม	 คนละไม้ คนละมือ	 ข่าวเช้าไทย	พุดคุยประสาเด็ก เป็นเด็ก (08.00 น.) (08.00น.) "คู่หู ทดลอง วิทย" (08.30 น.) เริ่ม 22	 English Breakfast (08.30 น.)	
09.00-10.00 น.	 ข่าวโม่งทำกิน สด ติดตามข้อมูลเศรษฐกิจ ราคาสินค้า เรื่องปากท้องที่สรุปมาให้คุณติดตามรายวัน				 MyStery Hunter สนวนสัตว์มหาสงก	 ข่าวโม่งทำกิน
10.05-11.00 น.	ละครวัยธรรม (เริ่ม 13) ดนตรี ทีวี ศิลป์	 เปิดปม	 Hot Short Films	 ครอบครัวเดียวกัน	 100 ปี ไกล บ้าน ตามรอยเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง	
11.05 น.	 ทุกทิศทั่วไทย				 ข่าวรุ่นเล็ก	
11.30 น.	 กันฟัน	 Spirit of Asia	 คลื่นอนาคต	 Design for Life	 Mouse TV.. หนู Click Zone	 Click Zone
ทันโลก	Spirit of Asia		ฝนจากฟ้า	ชีวิตที่ออกแบบได้	Mouse TV.. หนู Click Zone	เจ้าปัญญา
12.00 น.						

	ข่าวเที่ยง เที่ยงตรง เป็นกลาง หันเหตการณ์กับข่าวเที่ยงทีวีไทย		ข่าวเที่ยงสุดสัปดาห์			
13.30 น.						
	สถานีอนามัย	ส่องท่องถิ่นไทย	รายการ ยิ้มสู้			พระเจ้าแผ่นดิน
คลินิกเกษตร	บ้านทุ่งลูกเพชร			คนละไม้คนละมือ		
14.05 น.						
	สถานีประชาชน ทุกเรื่องราว ทุกเสียงสะท้อนจะไม่ถูกปิดกั้นและจะมีความหมาย ชัดเจนขึ้นที่สถานีแห่งนี้	 ถ่ายทอดสด เรือยาวประเพณี (9,23,30)				
15.05 น.						
			Pehistoric Park ทะลุมิติโลกร้อยล้านปี (เริ่ม 10)	เวทีสาธารณะ ต่อ	ถ่ายทอดสด เรือยาวประเพณี(ต่อ) (9,23,30)	
พลเมืองคนกล้า สยามศิลป์ เพลินชานเขียว				ชีวิตเลือกได้	เวทีสาธารณะ	
15.30 น.						
มดคันไฟ(เริ่ม 6) วิกสยาม(เริ่ม 8) คันครัวทั่วไทย(เริ่ม 9) พลเมืองคนกล้า						
16.05 น.						
เมืองไทยวัยซน						
ดาด้า ดีดี โดโด โดโนจอมป่วน Mouse TV..หนูเจ้าปัญญา เพื่อนพ้อเพียง ดาด้า ดีดี โดโด โดโนจอมป่วน สารคดี ฝนจากฟ้า วิกแห่งเอเชีย						
16.30 น.						
นักประดิษฐ์ติดดาว						
สวนสัตว์มหานรก What and Why Generation Why Nat Geo Junior				ละครวัยธรรม (16.30 น.)		
17.05 น.						
	ไทยมุง สด มุงอย่างสร้างสรรค์ กับทุกเรื่องดี ๆ สำหรับครอบครัว และชุมชน					
18.00 น.						
หันข่าวเด่น ทีวีไทย ทีวีสาธารณะ						
						
18.35 น.						
เพลินชานเขียว						

พลเมืองเด็ก

ชมวนการไร้พุง

ละคร จิตร-ประภัสสร

ดะลุย อาณาจักร สัตว์ 3 มิติ

(Animalla) (เริ่ม 11)

19.00 น.

ข่าวค่ำ
ชมรายงานเหตุการณ์รอบวันอย่างกระชับ เทียงตรง ครบทุกประเด็น

20.20 น.

100 ปี ไกลบ้าน
ตามรอยเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง

แผ่นดินไทย...

1 2 3 Unity Thailand (เริ่ม 9)

สนเข็ด

เมล็ดข้าวเล่าเรื่อง (20.27)

เปิดบ้านทีวีไทย (20.20)

ทันโลก(20.30) ทันโลก(20.40)

21.10 น.

ทีวีไทย

ดนตรี ทีวี ศิลป์ เปิดปม

22.10 น.

ภาพยนตร์จีน "บ้าน"

ภ.ซีริสตีโป "Galileo ยอดอัจฉริยะ ไชคตีบ้าน" (เริ่ม 13 พ.ย.)

Golden Films

23.00 น.

ภ.Warriors มหามุรุษ นักรบ (เริ่ม 13)
ภ.Warriors มหามุรุษ นักรบ (เริ่ม 13)
สารคดี Magic Flight สารคดี Magic Flight

หนังสือกลางแปลง

23.45 น.

ข่าวตีห้า
สรุปข่าวรอบวันให้คุณรู้ทันโลกก่อนเข้านอน พร้อมติดตามทิศทางข่าววันรุ่งขึ้น

ส่วนที่ 3: ความต้องการข้อมูลข่าวสาร

24. ท่านเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงใดต่างๆ จากสื่อเพราะเหตุผลใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1.) เพื่อติดตามข้อมูล ข่าวสารต่างๆ และนำไปบอกเล่ากับคนอื่นได้
- 2.) เพื่อต้องการรู้ทันข่าว รู้ทันเหตุการณ์ต่างๆ
- 3.) เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับตนเอง
- 4.) เพื่อนำไปใช้ในเสริมสร้างความรู้ในการประกอบอาชีพ
- 5.) เพื่อความบันเทิง ตื่นเต้น สนุกสนาน
- 6.) เพื่อนำไปเป็นข้อมูลที่จะพูดคุยกับคนอื่นได้ ไม่ตกข่าวสาร
- 7.) เพื่อติดตามเทคโนโลยี อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และแฟชั่นใหม่ๆ
- 8.) ไม่อยากเสียเวลากับกิจกรรมอื่นๆ เช่น พุดคุยกับเพื่อน ไปเที่ยว เป็นต้น
- 9.) เพื่อจะได้ซื้อสินค้าต่างๆ ในราคาถูก
- 10.) เพื่อจะได้ใช้เวลากับครอบครัว เช่น ดูทีวีด้วยกัน
- 11.) เพื่อต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมและโลกกว้าง
- 12.) เพื่อรับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำต่าง
- 13.) เพื่อได้เห็นความทุกข์ยากของคนอื่น และมีกำลังใจในการดำรงชีวิต
- 14.) เพื่อฆ่าเวลา
- 15.) เพื่อเปิดประตูเข้าสู่โลกแห่งจินตนาการ
- 16.) เพื่อคลายความกังวลจากปัญหาต่างๆ
- 17.) เพื่อได้เห็นความทุกข์ยากของคนอื่น และมีกำลังใจในการดำรงชีวิต
- 18.) เพื่อแสวงหาความเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งในเรื่องชีวิตของตนเอง และผู้อื่น
- 19.) อื่นๆ (ระบุ).....

25. ลักษณะของการเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงในปัจจุบันของท่านเป็นอย่างไรบ้างเมื่อเทียบกับช่วงเวลาที่ผ่านมา

- 1. รับมากขึ้น   2. รับน้อยลง   3. ไม่แน่ใจ

26. ในอนาคตท่านคิดว่าท่านจะเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงเป็นอย่างไรบ้าง

- 1. รับมากขึ้น   2. รับน้อยลง   3. เท่าเดิม   4. ไม่แน่ใจ

27. อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่เป็นอุปสรรคของท่านในการเปิดข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิง ต่างๆ

1.....

2.....

28. ท่านมีความคิดเห็นต่อข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิง และรูปแบบรายการที่ผ่านสื่อในปัจจุบัน เป็นอย่างไรบ้าง

1.....

2.....

29. ข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงใดบ้างที่ท่านต้องการให้มีการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมา

1.....

2.....

30. ลักษณะของรูปแบบรายการที่นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร รายการบันเทิงแบบใดบ้างที่ท่านต้องการให้มีการนำเสนอ

1.....

2.....

31. รูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบไหนที่ท่านคิดว่าเหมาะสมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชน

1.....

2.....

จบแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณที่ท่านได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจนเสร็จสิ้นบริบูรณ์

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามการวิจัย

แนวคำถามใช้ในการสัมภาษณ์

ประเด็นคำถาม:

1. ชื่อ อายุ
2. รายละเอียดอาชีพ
3. ระดับการศึกษา
4. รับข้อมูล ข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทใดบ้าง วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี หรือดีวีดี คอมพิวเตอร์ อื่นๆ โปรดระบุ
5. ดูรับฟังรายการอะไรบ้าง ช่วงเวลาไหน ทำไมจึงเลือกรายการนั้น
6. หลังรับฟังรายการเอาไปใช้ประโยชน์ได้ไหม หรือลองเอาไปใช้บ้างหรือเปล่า
7. รายการอะไรที่คิดว่ามีประโยชน์ หรืออยากให้มี และคิดว่ามันควรจะเอาไปเผยแพร่ในสื่อไหน
8. รูปแบบรายการที่เหมาะสมกับชุมชนควรจะเป็นอย่างไร เช่น สารคดี เผยแพร่ตามสื่อกระจายเสียง เสียงตามสาย วีซีดี
9. คนอื่นๆ ในบ้านดู รับฟังรายการอะไรบ้าง ปกติดูด้วยกันหรือเปล่า มีการพูดคุยกันเรื่องรายการบ้างไหม
10. อะไรเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถรับฟัง ดู ติดตามข่าวสารได้
11. นอกจากที่กล่าวมาท่านอยากรับข้อมูล ข่าวสารประเภทใดอีก เช่น
  - เกี่ยวกับอาชีพ เรื่องอะไรบ้าง สื่อรูปแบบไหน
  - เกี่ยวกับชุมชนเรื่องอะไรบ้าง สื่อรูปแบบไหน และ
  - อื่นๆ
12. เวลารับฟัง ดูข่าวสารเชื่อได้อย่างไรว่าน่าเชื่อถือ และมีวิธีการตรวจสอบก่อนหรือเปล่าอย่างไร
13. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากสื่อที่ได้รับมากับคนในครอบครัว เพื่อนบ้านในหมู่บ้านอย่างไรบ้าง
14. ถ้าทราบว่าข้อมูล ข่าวสารไม่ถูกต้อง ไม่ดี เมื่อรู้แล้วทำอย่างไรต่อไป บอกคนอื่นต่อไหม

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย/ ภาษาอังกฤษ)

Aj. Banphot Nobaew

อ.บรรพจน์ โนแก้ว

2. รหัสบัตรประจำตัวประชาชน

3 6304 00031 59 0

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

หน่วยงานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

อาจารย์

สำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย

แม่ฟ้าหลวง

ที่อยู่ 333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุค อำเภอเมือง จังหวัด

เชียงราย 57100

หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร

053-916756

E-mail address

Banphot@mfu.ac.th

4. ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศิลปศาสตรบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิทยาศาสตร์บัณฑิต(เกษตรศาสตร์) คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

5. ประวัติการทำงาน

เจ้าหน้าที่วิจัยเทคโนโลยีการเกษตร

บริษัท โคลไทยแลนด์ จำกัด

นักวิจัยและส่งเสริมการเกษตร

บริษัท ไทยนิปออนฟู๊ดส์ จำกัด

นักวิจัยพืชไร่

บริษัท มิตรผลวิจัย พัฒนาอ้อยและ

น้ำตาล จำกัด

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาการท่องเที่ยว

7. ประวัติการนำเสนอผลงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โปรครระบุชื่อเรื่องของผลงาน ชื่อการประชุม สถานที่ วัน เวลา ตามระบบสากล

1. งานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ “The International Conference on Natural Disasters: Challenges for Better Forecasting and Hazard Assessment, September 20 - 22, 2007, Mae Fah Luang University, Chiang Rai, Thailand”

2. งานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ “The 1st Joint International Conference on Information Communication Technology (JICT 2007), 19-22 December 2007, Vientiane Lao PDR.”

8. ประวัติการเผยแพร่ผลงานวิจัย ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โปรครระบุชื่อเรื่องผลงาน ชื่อวารสาร ตามระบบสากล

9. ผลงานวิจัยที่ได้รับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา หรือผลงานวิจัยที่อยู่ระหว่างการยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

10. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ โดยระบุตำแหน่งหน้าที่ในการทำการวิจัย เป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย และระบุสถานภาพของงานวิจัยด้วย

10.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อข้อเสนอโครงการวิจัย สัดส่วนที่ทำงานวิจัย (%) คณะผู้วิจัยและสถาบันร่วมวิจัย แหล่งทุน ปีที่ได้รับทุน การเผยแพร่ผลงานวิจัย

- การออกแบบสารสนเทศร่วมกับการจัดการ โครงสร้างสื่อสำหรับนักท่องเที่ยวผู้มาใช้บริการสนามบินนานาชาติ จังหวัดเชียงใหม่

- รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และตาก แหล่งทุนจากสถานวิชาการนานาชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- การจัดทำแบบจำลองภาพเสมือนจริงเพื่อการเตือนภัยการพังทลายของดินในจังหวัดเชียงราย (Virtual Reality Modeling of Landslide for Alerting in Chiang Rai Area) แหล่งทุนจาก งบอุดหนุนงานวิจัย ปี 2549 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

10.2 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอโครงการวิจัย สัดส่วนที่ทำงานวิจัย (%)

คณะผู้วิจัยและสถาบันร่วมวิจัย แหล่งทุน ปีที่ได้รับทุน และสถานภาพของงานวิจัย

-กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นด้านนาค่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แหล่งทุนจาก งบอุดหนุนงานวิจัย ปี 2551 และ2552 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

- การจัดทำแบบจำลองภาพเสมือนจริงเพื่อการเตือนภัยการพังทลายของดินในจังหวัดเชียงราย ระยะที่ 2 (Virtual Reality Modeling of Landslide for Alerting in Chiang Rai Area Phase II) แหล่งทุนจาก งบประมาณแผ่นดิน ปี 2552

